

สักทอง

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal

ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2566

Vol.29 No.1 January - March 2023



GTHJ



สถาบัน
วิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ISSN 2408 - 0845 (Print) ISSN 2651 - 1487 Online



สังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2566 Vol.29 No.1 January-March 2023

ISSN 2408-0845 (Print) ISSN 2651-1487 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ เผยแพร่แก่นักวิชาการและบุคคลทั่วไป

ขอบเขต

จัดพิมพ์ทั้งผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญ์ พรหมภาสิต รักษาการแทนอธิการบดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวนทอง เขาวงกิตพิงค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทิชา ตันตีสันติสม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาติ ปณะราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัช โพธิ์แก้ว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา อรัญวงศ์	เกษียณอายุราชการ
Dr. William James	Kasem Bundit University
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐรดา วงษ์นายะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปจรรย์ ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลี ตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศากร ประคองชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยรัตน์ บุนี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชญานันท์ ศิริกิจเสถียร	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อาจารย์ ดร.สุภาพร พงศ์ภิญโญโอบาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ฝ่ายจัดการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ กีก้อง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ เตชะ
อาจารย์ประภัสสร่า ห่อทอง
นายทวีช ปิ่นวิเศษ
นางสาวมริสา การะเวก

ผู้จัดทำและเผยแพร่	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
กำหนดออก	ปีละ 4 ฉบับ
	ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
	ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

สำนักงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000

โทรศัพท์ 0 5570 6555 ต่อ 1760

http://research.kpru.ac.th/Journal_HSS/

วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

(<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index>)

บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และบทความหรือ
ข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

สัททอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทสม.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2566 Vol.29 No.1 January-March 2023

ISSN 2408-0845 (Print) ISSN 2651-1487 (Online)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
○ บรรณาธิการแถลง.....	ก
○ บทความวิชาการ	
ทิศทางการเรียนรู้ของผู้เรียนไทยในยุควิถีชีวิตปกติใหม่ บุญเลี้ยง ทุมทอง และฐิตวันต์ หงส์กิตติยานนท์ The Learning Directions of Thai Children in the New Normal Boonleang Thumthong and Thittawon Hongkittiyanon.....	1
○ บทความวิจัย	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตาม แบบจำลองไอด้า ชัยนาท ปันสันเทียะ และรุ่งโรจน์ สุบรรณจ้อย Influence Factors to Selection of Electronic Banking in Rayong Province based on AIDA Model Chainat Pansantea and Rungroj Subanjui	17
การวิเคราะห์ประสบการณ์การเลือกเข้าพักโรงแรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ ลิลลาลี ศิริวิไลเลิศจันทร์ Analysis of Hotel Staying Experience that Affects the Satisfaction of Thai Elderly Tourists in Chiang Mai Lintalee Siriwilailerdanun.....	30
ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 สมเกียรติ บุญรอด Strategy for Developing Opportunity Expansion Schools under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area office 1 and 2 Somkeit Boonrawd.....	42

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

การสื่อสารอัตลักษณ์ชนมลาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์ กรกฎ จำเนียร, เมธวี จำเนียร, ปัญจพร เกื้อนัย, ทองพูล มุขรักษ์, ศศิพัชร บุญขวัญ, ปาริฉัตร ศรีทะระญ และ ธัชชา สามพิมพ์ Identity Communication of Khanom La, Nakhon Si Thammarat Province through Storytelling with Using Social Media Korrakot Chamnian, Methawee Chamnian, Panjaporn Kuenui, Thongphun Mukharak, Sasipat Boonkwan, Parichat Sriharan and Tatcha Sampim.....	59
การศึกษาค้นข้อมูลคำศัพท์ในแนวข้อสอบ TOEIC เพื่อการพัฒนารายการคำศัพท์สำหรับ การสอบฟัง ณัฐกานต์ เสงี่ยม A Corpus-Based Study of TOEIC Listening Vocabulary for Developing TOEIC Listening Word List for the Listening Exam Nattakan Sengchuen.....	74
กลองม้งคละ : รูปแบบการแปรกระบวนจังหวะกับความสัมพันธ์ในจังหวะหลักขมรมอนุรักษ์ ดนตรีพื้นบ้านม้งคละจังหวัดพิษณุโลก นพดล พันธุ์เพชร และณัฐนิช นกปี Mangkla Drum : Rhythmic Patterns and the Relationship in a Main Rhythm, Mangkla Drum Preservation Club, Phitsanulok Nopphadon Phanphet and Nattanit Nakpee.....	91
การสร้างเสริมความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับ ครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สุนทรี แซ่บ่าง และวิลาวณีย์ ทิพย์สุวรรณพร The Enhancement of Basic Knowledge on Classroom Action Research Using a Self-learning Package for Early Childhood Teachers in Border Patrol Police Schools, Suratthani province Suntharee Saebang and Wilawan Thipsuwanporn.....	105

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

การจัดการความรู้เพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนบ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง สุภาวดี ยาดิ, วิลัยลักษณ์ พรหมเสน, เกรียงไกร กองแสง, ณัฐนรินทร์ เมธีพัฒน์นันทน์ ภาณุภัทรธนวัฒน์, อัศจร แม่บ้าน, เสาวรีย์ บุญสา และนิศาชล พรหมดี Knowledge Management to Create Cultural Spaces for Mien Ethnic Groups, Ban Wang Mai, Rong Kho Sub-district, Wang Nuea District, Lampang Supawadi Yadi, Wilailux Promsen, Kriangkrai Kongseng, Nathanarin Methivuthinan Phanupatharathanavat Akkajohn Maeban, Saowaree Boonsa and Nisachon Promdee.....	119
การจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เอื้องฟ้า เขากลม, เจนจิรา จันทร์อินทร์ และศิริรักษ์ ยกแสง Conflict Management of Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's Employees Uangfa Khaoklom, Janejira Chanin and Sirak Yokseng.....	137
การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลผู้สูงอายุ ตำบลแม่หมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง วาสนา อาจสาลิกรณ์, จิรพร เหล่าธรรมทัศน์, จิระ ประสพธรรม และรัชฎากร วินิจกุล Evaluation of Elderly Caregiver Training Courses at Mae Mok Sub District Thoen, Lampang Province Watsana Atsalikorn, Jiraporn Laothamatas, Jira Prasoptham and Russadakorn Vinijkul.....	147
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน วรพรรณ ขาวประทุม, บุญล้อม ดั่งวิเศษ และณิชารีย์ วุฒิชุมภู The Development of Creative Thinking by Phenomenon Based Learning Worapan Khaopratoom, Boonlom Duangwiset and Nicharee Wuthichumpoo.....	162
การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร อนันธิตรา ดอนบันเทา, เพ็ญศรี จันทร์อินทร์, วรณวณิช ด่อนคร้าม, พัชรภรณ์ อารีเอื้อ, คุณัญญา เบญจวรรณ และมัทรี ขาวจ้อย The Brand and Packaging Development of Tachang Housewife's Community Enterprise at Tambol Klongnamlai, Amphur Klonglan, Kamphaeng Phet Province Anantitra Donbantao, Pensri Janin, Wanwanut Donkram, Pattraporn Areeaaua, Kunanya Benjawan and Mutsee Kaojui.....	180

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ปะโอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย

วิรินทร์ญา กิตติคุณนพวัชร, รุจี ศรีสมบัติ และมานพ วิสุทธิแพทย์

Musical Culture of Pa-O Ethnic in Mae Hong Son of Thailand

Wilinya Kittikunnoppawat, Rujee Srisombut and Manop Wisuttipad..... 191

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไผ่ของชุมชนบ้านผาตูป อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ภก วุฒิสวัสดิ์ และธานินทร์ คงศิลา

The Participatory Management in Bamboo Resources at Ban Phatub Community

Amphur MuangNan, Nan Province

Pok Wudthisawas and Tanin Kongsila..... 207

- ☐ คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ.....
- ☐ แบบฟอร์มการส่งบทความ.....
- ☐ แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์เผยแพร่.....
- ☐ จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร (Publication Ethics).....
- ☐ ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.....

บรรณาธิการแถลง

หลังจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก งานวิจัยที่ส่งเสริมการใช้วิถีชีวิตปกติใหม่ หรือ new normal เช่น ทิศทางการเรียนรู้ การเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ การเลือกเข้าพักโรงแรมของผู้สูงอายุ ยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้สังคมดำเนินต่อไปได้อย่างเป็นปกติ ทั้งนี้งานวิจัยในศาสตร์อื่นๆ ยังคงไม่หยุดยั้งการพัฒนาแม้ว่าจะผ่านเวลาที่ยากลำบากในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา เช่น การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาส รายการคำศัพท์สำหรับสอบภาษาอังกฤษ ชุดการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัย การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น และในด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น การสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลา กลองม้งละ การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ปะโอ รวมไปถึงด้านการบริหารจัดการ เช่น การจัดการความขัดแย้งของบุคลากร การพัฒนาตราสินค้า และการจัดการทรัพยากรป่าไม้

กองบรรณาธิการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยเหล่านี้จะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนางานวิจัย นักวิจัย และประเทศชาติอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

บรรณาธิการ



ทิศทางการเรียนรู้ของผู้เรียนไทยในยุควิถีชีวิตปกติใหม่
The Learning Directions of Thai Children in the New Normal

บุญเลี้ยง ทุมทอง*

Boonleang Thumthong

ฐิตวันต์ หงส์กิตติยานนท์**

Thittawon Hongkittiyanon

Received : July 2, 2021

Revised : November 22, 2021

Accepted : March 25, 2022

บทคัดย่อ

ในโลกที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาถูกเร่งให้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วยหลากหลายปัจจัยถึงแม้จะไม่มี “ไวรัสโคโรนา 2019” เป็นตัวเร่งการศึกษาของไทยก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอย่างสิ้นเชิงอยู่แล้ว จึงไม่นับเป็นวิกฤตเพียงด้านเดียวที่จะกระตุ้นให้ทางการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้บริหาร นักวิชาการ และทุกภาคส่วนต้องปรับกระบวนการทัศน์ กระบวนการ วิธี วิถีคิดให้อยู่รอดได้เท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสที่จะได้ทบทวนความท้าทาย เพื่อก้าวต่อไปข้างหน้า โดยใช้บทเรียนจากนานาชาติ ปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทที่แท้จริงของเรา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ใช้ในสถานการณ์โควิด-19 ในช่วงหลังเปิดภาคเรียนเป็นการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (On-site) ซึ่งใช้รูปแบบนี้เป็นหลัก โดยผสมกับรูปแบบอื่น ๆ คือ การจัดการเรียนรู้ผ่านโทรทัศน์ (On-air) การจัดการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ (Online) การจัดการเรียนรู้โดยเยี่ยมบ้าน (On hand) โดยลักษณะการจัดการจะแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่และความเสี่ยงในการติดเชื้อ สำหรับการจัดการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ มีการใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เราสามารถเข้าใจกระบวนการภายในร่างกายของมนุษย์ที่จัดเป็นระบบเปิด ซึ่งเป็นตัวกลางระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง และเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้การออกแบบการสอนนั้นมีความลึกซึ้งจนสามารถหยั่งลึกไปถึงกระบวนการภายในอันจะนำไปสู่พื้นฐานในการออกแบบที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้หรือที่สามารถสนับสนุน หรือเอื้อต่อกระบวนการรู้คิดที่เกิดขึ้นภายใน ในการทำความเข้าใจเรื่องที่เรียน แสดงถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ควรทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จนกระทั่งสามารถนำทฤษฎีลงสู่การปฏิบัติได้ต่อไป

คำสำคัญ : ทิศทางการเรียนรู้ของเด็กไทย / การเรียนการสอนทางไกล / โควิด-19 / การเปลี่ยนผ่าน / ยุควิถีชีวิตปกติใหม่

*อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Instructor of Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

**อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Instructor of Faculty of Nurse, Rambhai Barni Rajabhat University

ABSTRACT

In a world full of rapid changes, education is accelerated to change over time with a variety of factors, even without the “Corona virus 2019” as the catalyst for Thai education, which needs to be completely transformed. Therefore, it is not a crisis that encourages the education community and all stakeholders, including teachers, parents, students, administrators, academics and all sectors to adjust paradigms, processes, and ways of thinking to survive only but also an opportunity to review challenges to move forward using lessons from international adapted to fit our real context. The learning management model of educational institutions used in the Covid-19 Situation during the semester is on site learning management, which uses this format primarily by mixing with other forms, namely, learning management via television (On-air), learning management via online (Online), learning management by home visits (On hand), which the management style is different according to the conditions of the area by the risk of infection for online learning management, there are different platforms to use. We can understand the processes within the human body that are organized into an open system, which is the mediator between stimuli and response. It is what makes teaching design so profound that it can go deeper into the internal processes that lead to the foundation of design that can promote learning or that can support it. Or facilitate the cognitive processes that occur within in understanding what is being studied Shows a deep understanding should be understood deeply. Until the theory can be put into practice.

Keywords : Direction of Learning of Thai Children / Distance Learning / COVID-19 / Transformation / New Normal

บทนำ

ในวงการศึกษาไทย “การเปลี่ยนผ่าน” (Transformation) ถือว่าเป็นทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่มีรากฐานมาจากสังคมประชาธิปไตยตะวันตกที่พัฒนาจากฐานแนวคิดโพสต์โมเดิร์น (Postmodern) ที่มองว่าความรู้ไม่อาจนิยามได้อย่างแน่นอนตายตัวแต่ความรู้คือ ผลที่เกิดจากการพยายามทำความเข้าใจสิ่งที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว ซึ่งทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ (Transformation Theory is a Learning Theory) มีพัฒนาการที่เกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอน มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน ดังนั้นสำหรับนักการศึกษาแล้ว ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านคือกระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนจากการใช้แนวความคิดที่ไม่ได้รับการตรวจสอบไปเป็นแนวความคิดที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว และมีการโต้ตอบอย่างมีวิจารณ์ญาณแล้ว ซึ่งสามารถเรียกได้ว่าเป็นแนวความคิดที่เชื่อถือและพึ่งพิงได้ สิ่งนี้การศึกษาให้ความสำคัญคือ การเอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการสืบสอบค้นคว้าที่มี

ความหมายอย่างต่อเนื่องเพียงใด ภายใต้ความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ในสังคม เพื่อให้บรรลุผลตามที่สังคมของ
ตนต้องการ

จากการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันอังคารที่ 7 เมษายน 2563 มีมติให้เลื่อนเปิดภาคเรียนจากวันที่ 16 พฤษภาคม เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่อาจส่งผลกระทบต่อหลายด้านทั้งต่อตัวเด็ก ผู้ปกครองไปจนถึงครูและโรงเรียน ด้วยเหตุผลและความจำเป็น ดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดแนวนโยบายการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์
วิกฤตโควิด-19 ตามแนวคิด “การเรียนรู้ นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ในทุกระดับชั้นและทุกประเภทการศึกษาทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา การศึกษาเอกชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยการศึกษาสำหรับผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการเตรียมความพร้อมทักษะที่สำคัญในช่วงปิดเทอมให้แก่ผู้เรียน ทั้งภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โค้ดดิ้ง (Coding) เป็นต้น
แนวนโยบายดังกล่าวมีพื้นฐานการดำเนินการ 6 แนวทางและออกแบบการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยมีรายละเอียดในภาพรวมการดำเนินการพื้นฐาน 6 แนวทางดังนี้ (Education Council Secretariat Ministry of Education, 2020)

1. จัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคนที่เกี่ยวข้อง
2. อำนวยความสะดวกให้นักเรียนทุกคน สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้ แม้จะไม่สามารถไปโรงเรียนได้
3. ใช้สิ่งที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การเสนอขอช่องดิจิทัล TV จากสำนักงาน

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ทั้งหมด 17 ช่อง
เพื่อให้นักเรียนทุกระดับชั้น สามารถเรียนผ่าน DLTV ได้ ซึ่ง กสทช. อนุมัติแล้วให้เริ่มออกอากาศเป็นเวลา
6 เดือน ตั้งแต่ 16 พฤษภาคม 2563 เป็นต้นไป หรือจนกว่าจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามปกติ

4. ตัดสินใจนโยบายต่างๆ บนพื้นฐานของการสำรวจความต้องการ ทั้งจากนักเรียน ครู และโรงเรียน
โดยคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นที่ตั้ง และกระทรวงศึกษาธิการจะสนับสนุน
เครื่องมือและอุปกรณ์ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

5. ปรับปฏิทินการศึกษาของไทย ให้เอื้อต่อการ “เรียนเพื่อรู้” ของเด็กมากขึ้น รวมทั้งมีการปรับ
ตารางเรียนตามความเหมาะสม โดยเวลาที่ชัดเจนจะคำนึงถึงภาระของทุกคนและการได้รับความรู้ครบตามช่วง
วัยของเด็ก

6. บุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน จะได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลกระทบ
จากการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

จากนโยบายจากส่วนกลางที่เร่งด่วนและไม่ได้มีการกำหนดแผนการดำเนินการล่วงหน้าทำให้ผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องไม่สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติตามนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารถึงแนวทางการ
ปฏิบัติไม่มีความชัดเจนระหว่างหน่วยงานนโยบายและหน่วยปฏิบัติส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสับสนและเข้าใจ
คลาดเคลื่อน การดำเนินงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งขัดกับนโยบายจากส่วนกลางที่มี
วัตถุประสงค์เพื่อ “ทดลองเรียน” เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดเทอมจริงเท่านั้น หน่วยงานนโยบาย

ไม่ได้สำรวจข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้นโยบาย มีเพียงนำข้อมูลดังกล่าวเท่าที่มีมาประกอบการตัดสินใจก่อนนำนโยบายไปปฏิบัติจริง ทำให้ระบบการเรียนรู้ในประเทศไทยที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีการปรับตัว (Adaptation) เพื่อรักษาเสถียรภาพความสมดุล (Equilibrium) เรียกกระบวนการปรับตัวนี้ว่า Homeostasis ซึ่งเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทั้งในระบบร่างกาย (Physical Systems) และระบบของจิต (Psychological Systems) เพื่อปรับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เรียนให้สามารถอยู่รอดให้ได้ท่ามกลางวิกฤตการณ์โรคระบาดทั่วประเทศและทั่วโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ระบบอวัยวะในร่างกายมนุษย์

ในร่างกายของมนุษย์จัดเป็นระบบเปิด (Open System) ที่ดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อม (Environment) โดยมีผิวหนังเป็นขอบเขต (Boundary) ของระบบร่างกาย ภายใต้ผิวหนังประกอบด้วยระบบอวัยวะจำนวน 11 ระบบย่อย (Marieb, 2015) ดังนี้ 1) ระบบกระดูก (Skeletal system) 2) ระบบกล้ามเนื้อ (Muscular System) 3) ระบบขับถ่าย (Excretory System) 4) ระบบต่อมไร้ท่อ (Endocrine System) 5) ระบบประสาท (Nervous System) 6) ระบบผิวหนัง (Integument System) 7) ระบบภูมิคุ้มกัน (Lymphatic System or Immune System) 8) ระบบย่อยอาหาร (Digestive System) 9) ระบบสืบพันธุ์ (Reproductive System) 10) ระบบหายใจ (Respiratory System) และ 11) ระบบไหลเวียนเลือด (Circulatory System)

โดยระบบอวัยวะในร่างกายทั้ง 11 ระบบ ดังกล่าวเรียกว่าระบบย่อย แต่ละระบบต่างมีหน้าที่เฉพาะของตนเอง ผลผลิต (Output) จากกระบวนการ การทำงานของระบบอวัยวะหนึ่งจะกลายเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ให้แก่ระบบอวัยวะอื่น การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างระบบอวัยวะทั้ง 11 ระบบ ทำให้เกิดการผนึกพลังร่วม (Synergy) เป็นพลังสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ บุคคลที่ระบบร่างกายมีพลังร่วมสูงจะมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ระบบร่างกายมีพลังร่วมต่ำจะมีสุขภาพร่างกายอ่อนแอ ดังนั้น เมื่อพิจารณากระบวนการร่างกายมนุษย์และระบบการรู้คิดของมนุษย์ด้วยหลักการของทฤษฎีระบบ จะทำให้สามารถจัดระบบร่างกายและระบบการรู้คิดของมนุษย์เป็นระบบเปิด (Open System) ที่ดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อม ระบบร่างกายและระบบการรู้คิด จึงมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่ตลอดเวลา เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อระบบร่างกายและระบบการรู้คิดของมนุษย์อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง มนุษย์จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการปรับตัวให้เท่าทันตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นให้ได้อย่างมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังที่ตนคาดหวัง

การปรับตัวในระบบร่างกายมนุษย์

ร่างกายของมนุษย์จำเป็นต้องมีการปรับตัว (Adaptation) รักษาเสถียรภาพความสมดุล (Equilibrium) เรียกกระบวนการปรับตัวนี้ว่า Homeostasis ซึ่งเกิดขึ้นทั้งในระบบร่างกาย (Physical Systems) และระบบของจิต (Psychological Systems) เพื่อปรับสภาพร่างกายและจิตใจของบุคคลให้สามารถอยู่รอดให้ได้ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Marieb, 2015) การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ

สำคัญที่ทำให้ระบบร่างกายและระบบจิตมนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรักษาเสถียรภาพความสมดุลให้ระบบยังคงดำเนินต่อไปได้ พฤติกรรมการปรับตัวของระบบร่างกาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (Patitat, 2019)

1. การปรับตัวเพื่อรักษาเสถียรภาพความสมดุลภายในระบบร่างกาย

(Physical Homeostasis) เมื่อเปรียบเทียบกับร่างกายมนุษย์เป็นระบบ 1 ระบบ มีผิวหนังเป็นขอบเขต ระบบร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยระบบอวัยวะย่อย ๆ จำนวนทั้งสิ้น 11 ระบบที่ประสานการทำงานโดยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ทำให้เกิดพลังร่วมที่วัดได้จากระดับความแข็งแรงของสุขภาพร่างกายของบุคคลแต่ละคน สมมติว่าประสิทธิภาพการทำงานของระบบอวัยวะย่อย 1 ระบบมีคะแนนเต็ม 1 คะแนน ผลรวมของคะแนนประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายทั้ง 11 ระบบจึงมีคะแนนเต็มเท่ากับ 11 คะแนน

การปรับตัวเพื่อรักษาเสถียรภาพความสมดุลภายในระบบร่างกายมีความจำเป็นมากต่อการอยู่รอดของบุคคลแต่ละคน เนื่องจากระบบร่างกายมนุษย์แต่ละคนเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นระบบย่อย 1 ระบบ ในระบบของสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า โลก (Planet Earth) ระบบโลกมีขอบเขตกว้างขวางและประกอบด้วยองค์ประกอบที่เป็นระบบนิเวศย่อยๆ จำนวนมากมายมหาศาล การปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศย่อยๆ จำนวนมากมายมหาศาลดังกล่าวข้างต้น ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา และเป็นเหตุที่บีบบังคับให้ร่างกายมนุษย์ทุกคนต้องปรับตัวเพื่อรักษาเสถียรภาพความสมดุลภายใน ตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ณ บริเวณที่บุคคลแต่ละคนอาศัยอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน

2. การปรับตัวเพื่อรักษาเสถียรภาพความสมดุลภายในระบบของจิต (Psychological

Homeostasis) การปรับตัวในระบบของจิตเป็นพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) พฤติกรรมของจิต (Molecular Behavior) เกิดขึ้นภายในเนื้อสมอง จึงไม่สามารถสังเกตด้วยอวัยวะสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น หรือผิวหนังสัมผัสตามธรรมชาติของคนทั่วไป ทำได้เพียงการใช้สิ่งเร้าที่เหมาะสมกระตุ้นให้บุคคลถ่ายทอดพฤติกรรมของจิตออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมทางกาย (Molar Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ที่สามารถสังเกตด้วยอวัยวะสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น หรือผิวหนังสัมผัสตามธรรมชาติของคนทั่วไป ระบบของจิต (Psychological System) มีอำนาจควบคุมระบบร่างกายได้

สรุปได้ว่า ระบบร่างกายของมนุษย์จำเป็นต้องมีกระบวนการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในระบบร่างกายและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนสามารถมีชีวิตรอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคมที่ตนเองดำรงชีวิตดังกล่าว กระบวนการปรับตัวของระบบร่างกายและระบบของจิตมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันและกัน

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในยุควิถีชีวิตปกติใหม่

1. ทฤษฎีกลุ่มพุทธิปัญญานิยม (Cognitive theories)

สำหรับทางด้านทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theories) เชื่อว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองอย่างต่อเนื่องและการกระทำซ้ำๆ โดยให้ความสำคัญของการเสริมแรง ในขณะเดียวกันมุ่งเน้นบทบาทในการให้ผลย้อนกลับเกี่ยวกับความถูกต้องของการตอบสนอง นั้นๆ ซึ่ง

นอกเหนือจากบทบาทในการเสริมแรงของการให้ผลย้อนกลับแล้ว ยังมุ่งเน้นการให้การเสริมแรงเพื่อให้เกิดพฤติกรรมนั้นอย่างต่อเนื่องและถาวร เมื่อทำความเข้าใจแนวความคิดดังกล่าวของทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และวิเคราะห์ความแตกต่างจะสามารถพิจารณาถึงแนวคิดที่แตกต่างจากทฤษฎีกลุ่มพุทธิปัญญานิยม (Cognitive Theories) ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learning) ว่าเป็นการได้มาซึ่งความรู้ (Knowledge Acquisition) การจัดหมวดหมู่ใหม่(Reorganization) และการขยายความคิด(Elaboration) ของโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structures) โดยผ่านกระบวนการประมวลสารสนเทศและการบันทึกในหน่วยความจำเพื่อเก็บรักษา รวมทั้งสามารถค้นคืนกลับมาใช้ได้ (Good and Brophy, 1990) และบุคคลที่มีบทบาทสำคัญท่านหนึ่งทางด้านจิตวิทยาพุทธิปัญญา(Cognitive psychology) คือ Jean Piaget

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญานิยมนี้ สามารถจำแนกออกเป็นหลายทฤษฎีเช่นกันทฤษฎีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมากในระหว่างนักจิตวิทยาการเรียนรู้ และนำมาประยุกต์ใช้กันมากในสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา โดยเฉพาะทางด้านการออกแบบการสอน ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของ Piaget ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของ Bruner ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ Ausubel ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ (Information Processing Theory) และเมตะคอกนิชั่น(Metacognition) ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Chaicharoen, 2011)

2. ทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของ Piaget (Piaget's intellectual development theory)

ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการเชาว์ปัญญาของผู้เขียนเห็นว่ามิประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนและการออกแบบการสอน คือ ทฤษฎีของนักจิตวิทยาชาวสวิสชื่อ Piaget ผู้ซึ่งเป็นผู้สร้างข้อสอบเชาว์ขึ้นเป็นครั้งแรก Piaget มีหน้าที่ทดสอบเด็กเพื่อจะหาบรรทัดฐาน (Norm) สำหรับเด็กแต่ละวัยและพบว่าคำตอบของเด็กน่าสนใจมาก Piaget เริ่มศึกษาพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของบุตร 3 คน เป็นหญิงหนึ่งชายสอง การศึกษาของ Piaget เป็นการศึกษาระยะยาว นอกจากนี้ Piaget ได้ทำการสังเกตและศึกษาเด็ก อื่นๆ และทำรายงานผลของการสังเกตไว้ในหนังสือหลายเล่ม เช่น The Language and Thought of the Child(1926), Judgment and Reasoning in the Child(1928), The Child's Conception of Physical Causality(1930) The Moral Judgment of the Child(1982) ภายหลัง Piaget ได้เขียนร่วมกับผู้ร่วมงานและลูกศิษย์อีกหลายเล่ม ทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของ Piaget เป็นทฤษฎีที่ซับซ้อนและค่อนข้างเข้าใจได้ยาก ประกอบกับการเขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสจึงมีนักจิตวิทยาหลายท่าน ทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ได้นำทฤษฎีมาแปลและเรียบเรียงใหม่เพื่อให้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น (Kowtrakul, 2013)

Piaget เชื่อว่า คนเราทุกคนตั้งแต่เกิดมาพร้อมที่จะปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและโดยธรรมชาติของมนุษย์เป็นผู้พร้อมที่จะมีกิจกรรมหรือเริ่มกระทำก่อน (Active) นอกจากนี้ Piaget ถือว่ามนุษย์เริ่มมีแนวโน้มพื้นฐานที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด 2 ชนิด คือ การจัดหมวดหมู่ (Organization) และการปรับตัว(Adaptation) ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (Kowtrakul, 2013)

การจัดหมวดหมู่ (Organization) หมายถึง การจัดและรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายในอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เป็นระเบียบและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่ยังมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

การปรับตัว (Adaptation) หมายถึงการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่ออยู่ในสภาพสมดุล การปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ 2 อย่าง คือ

1) การซึมซับหรือการดูดซึม (Assimilation) เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เมื่อสารสนเทศหรือสิ่งแวดล้อมใหม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางปัญญาเดิมก็จะซึมซับหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่ เข้าไว้ในโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) โดยจะเป็นการแปลความหมาย หรือการรับรู้ข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม

2) การปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) หมายถึง การปรับเปลี่ยนแบบโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่ หรือเป็นการปรับโครงสร้างทางปัญญาเดิมที่ไม่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมใหม่

สรุปได้ว่าการพัฒนาการเขาวนปัญญา บุคคลจะมีการปรับตัวซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ 2 อย่าง คือ การซึมซับหรือการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้างทางปัญญา (Assimilation) และการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) Piaget กล่าวว่าระหว่างระยะเวลาตั้งแต่ทารกจนถึงวัยรุ่น คนเราจะค่อยๆ สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้นตามลำดับขั้น ซึ่งแบ่งลำดับขั้นของพัฒนาการเขาวนปัญญาของมนุษย์ไว้ 4 ขั้น ดังนี้ (Kowtrakul, 2013; Chaicharoen, 2011)

ขั้นที่ 1 Sensor motor stage (แรกเกิด-2 ขวบ)

วัยนี้เป็นวัยที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยทางประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย

ขั้นที่ 2 Preoperational stages (อายุ 18 เดือน-7 ปี)

เด็กก่อนเข้าโรงเรียนและวัยอนุบาล ถูกจำแนกว่ามีระดับเขาวนปัญญา อยู่ในขั้นนี้ เด็กวัยนี้มีโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) ที่สามารถใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบๆ ตัวได้ หรือมีพัฒนาการทางด้านภาษา เด็กวัยนี้จะเริ่มด้วยการพูดเป็นประโยคและเรียนรู้คำต่างๆ เพิ่มขึ้น และจะมีความสามารถในการคิด

ขั้นที่ 3 Concrete operational stage (อายุ 7-11 ปี)

พัฒนาการทางด้านเขาวนปัญญาและความคิดของเด็กวัยนี้แตกต่างกับเด็กในขั้น Preoperational มาก เด็กวัยนี้จะสามารถสร้างกฎเกณฑ์และตั้งกฎเกณฑ์ในการแบ่งแยกสิ่งแวดล้อมและจัดเป็นหมวดหมู่ได้ คือ เด็กจะสามารถที่จะอ้างอิงด้วยเหตุผลที่ไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น สามารถแบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์หลายๆ อย่าง และคิดย้อนกลับได้ (Reversibility) มีระดับ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและความสัมพันธ์ของตัวเลขเพิ่มมากขึ้น

ขั้นที่ 4 Formal operational stage (อายุ 12 ปีขึ้นไป)

ในขั้นนี้พัฒนาการเขาวนปัญญาและความคิดของเด็กเป็นขั้นสูงสุด คือเด็กในวัยนี้จะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ เด็กสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากสารสนเทศที่มีอยู่ มีความสามารถในการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น ตั้งสมมติฐาน ทดลองเพื่อยืนยันสมมติฐานรวมทั้งหลักการทฤษฎี Piaget ได้สรุปว่า เด็กวัยนี้

เป็นผู้ที่คิดนอกเหนือจากสิ่งที่มีอยู่สนใจที่จะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่สามารถเห็นตัวคนหรือสิ่งที่เป็นนามธรรม

3. ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ (Information processing) มุ่งเน้นศึกษากระบวนการรู้คิด ลำดับขั้นของการประมวลสารสนเทศ และการค้นคืน (Retrieve) สารสนเทศ ความรู้ต่างๆ จากความจำระยะยาวมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chaicharoen, 2011) ดังในขั้นตอนการประมวลสารสนเทศของมนุษย์ ของ Klasummer, 1985)

จากกระบวนการในการประมวลผล ขั้นตอนหลักการประมวลสารสนเทศของมนุษย์ Klausmeier ได้พยายามอธิบายกระบวนการประมวลสารสนเทศที่เกิดขึ้นภายในของมนุษย์ โดยแท้จริงแล้ว ยังไม่ปรากฏการแบ่งขั้นตอนที่ชัดเจน นักจิตวิทยาได้พยายามอธิบายรายละเอียดของกระบวนการ ดังต่อไปนี้ (Chaicharoen, 2011)

การบันทึกผัสสะ (Sensory register)

นักจิตวิทยากลุ่มพุทธิปัญญานิยม ได้อธิบายว่า สิ่งเร้าต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมได้เข้ามากระทบกับประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ ข้อมูลหรือประสบการณ์ที่รับเข้ามาจะบันทึกลงใน การบันทึกผัสสะ (Sensory Register) ซึ่งเป็นความจำในขั้นตอนแรก ข้อมูลที่บันทึกเก็บไว้นั้น จะถูกเข้ารหัส (Encoded) ในลักษณะเดียวกันกับสิ่งเร้าต้นตอที่รับมาจากสิ่งแวดล้อม กระบวนการบันทึกผัสสะ ซึ่งมีหน้าที่เก็บข้อมูลต่างๆ เพียงระยะสั้นๆ ประมาณ 1-3 วินาที เพียงเพื่อให้ตัดสินใจว่าเราจะให้ความสนใจในสิ่งนั้นและบันทึกไว้ในความจำระยะสั้นต่อไป ตัวอย่างเช่น ในกรณีของนักเรียนขณะที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนก็มีสิ่งเร้ามากระทบ ได้แก่ เสียงของครู หนังสือเรียน เพาเวอร์พอยต์ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนพฤติกรรมและสิ่งเร้าต่างๆ เหล่านี้จะผ่านกระบวนการบันทึกผัสสะ ซึ่งมีหน้าที่เก็บข้อมูลต่างๆ เพียงระยะสั้นมาก บางครั้งอาจไม่ถึงหนึ่งวินาที ถึงแม้ว่าสิ่งเร้าในสิ่งแวดล้อมจะผ่านกระบวนการบันทึกผัสสะทุกอย่างก็ตามจะมีเพียงแต่สิ่งเร้าที่ผู้เรียนใส่ใจที่จะรับรู้หรือรู้จำมาก่อนเท่านั้นจะคงอยู่ มีระยะเวลาสั้นพอที่จะนำไปบันทึกหรือแปรรูปเก็บไว้ในความจำระยะสั้น และความจำระยะยาวต่อไป สำหรับกระบวนการที่ข้อมูลจะถูกนำไปเก็บไว้ในความจำระยะสั้น คือ การรู้จัก (Recognition) และการใส่ใจ (Attention)

การรู้จัก (Recognition)

ในการบันทึกผัสสะนั้น ถ้าข้อมูลที่จะบันทึกนั้นถูกเลือกมาจากสิ่งแวดล้อมเรียกว่า กระบวนการจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Processing) และอีกกระบวนการหนึ่งซึ่งเกิดจากการสังเกตลักษณะของสิ่งเร้าต่างๆ แล้วสามารถเชื่อมโยงได้กับข้อมูลที่บันทึกไว้ในความจำระยะยาว (Long-term Memory) ซึ่งเรียกว่า กระบวนการจากบนลงล่าง (Top-down Processing) ตัวอย่างเช่น เมื่อนักเรียนเห็นสัตว์ตัวหนึ่งแล้วรู้ว่าเป็นสุนัข เพราะนักเรียนจะต้องรู้จักสังเกตลักษณะทางกายภาพของสุนัข เช่น จำนวนขา ความยาว ความสูง ลักษณะของขน ลักษณะการส่งเสียง เป็นต้น แล้วนำสิ่งที่สังเกตได้นี้ไปเชื่อมโยงกับข้อมูลที่มีอยู่แล้วในความจำระยะยาว เช่น สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยง ใช้ผ้าบ้าน และมักจะอยู่ตามบ้าน

การรู้จัก (Recognition) จะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนที่จะนำแหล่งข้อมูลที่ตนเองมีอยู่นั้นมาใช้ได้มากน้อยเพียงใด ด้วยเหตุดังกล่าว กลุ่มทฤษฎีประมวลสารสนเทศ จึงมี

แนวคิดที่ว่า ในวัยเด็ก เช่น ระดับอนุบาลหรือประถมต้น จะมีความจำกัดเกี่ยวกับข้อมูลที่เหมาะสมไว้ในความจำระยะยาวที่ยังมีปริมาณค่อนข้างน้อย ตลอดจนยังขาดความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่เดิมเข้ากับข้อมูลใหม่ที่ได้รับมา ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม หรือกระบวนการที่มีความหมายซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนสร้างสะพานเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่เดิมเข้ากับข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการรู้จัก (Recognition) และนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

การใส่ใจ (Attention)

การใส่ใจเป็นลักษณะของการเลือกให้ความสนใจเฉพาะข้อมูลบางส่วนที่อยู่ในความสนใจ แม้ว่ามนุษย์เราจะอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มากระทบกับประสาทสัมผัสทั้ง 5 อยู่ตลอดเวลา สิ่งเร้าต่างๆ เหล่านี้จะผ่านกระบวนการบันทึกสัมผัส ซึ่งมีหน้าที่เก็บข้อมูลต่างๆ เพียงระยะเวลาสั้นมาก บางครั้งอาจไม่ถึงหนึ่งวินาที ถึงแม้ว่า สิ่งเร้าในสิ่งแวดล้อมจะผ่านกระบวนการบันทึกสัมผัสทุกอย่างก็ตาม แต่อาจมีเพียงบางสิ่งเร้าเท่านั้นที่ผู้เรียนใส่ใจที่จะรับรู้และถูกเลือกและนำมาบันทึกเก็บไว้ในความจำระยะสั้น การใส่ใจจะช่วยให้การเลือกสิ่งเร้าที่เข้ามาสู่กระบวนการบันทึกสัมผัส หรือการใส่ใจ อาจช่วยในการเก็บบันทึกข้อมูลลงในความจำระยะสั้น จากผลการวิจัย พบว่า ครูสามารถฝึกให้ผู้เรียนมีความใส่ใจ และเพิ่มความใส่ใจได้ และผู้เรียนจะให้ความสนใจเฉพาะสิ่งที่เคยรู้จักเกี่ยวกับเรื่องนั้นอยู่แล้ว และอาจจะเลยที่จะให้ความสนใจเรื่องอื่นๆ (Neisser, 1976)

ความจำระยะสั้น (Short-term Memory)

ความจำระยะสั้น เป็นแหล่งที่สองของการบันทึกความจำ หลังจากประสบการณ์ต่างๆ ที่รับเข้ามาจะบันทึกอยู่ในการบันทึกสัมผัส (Sensory Register) ซึ่งเป็นแหล่งแรกของการบันทึกความจำแล้ว เมื่อข้อมูลที่เลือกแล้วผ่านเข้าเครื่องรับสัมผัส หรืออวัยวะสัมผัสจะเปลี่ยนผ่านมายู่ที่หน่วยความจำ แต่เป็นระยะเวลาที่จำกัดจึงถูกเรียกว่า ความจำระยะสั้น หรือเรียกว่า ความจำขณะทำงาน (Working Memory) เพราะเป็นความจำเกี่ยวกับสิ่งที่เราจะต้องการใช้ในขณะที่ทำงาน หรือในขณะที่มีการประมวลสารสนเทศ เช่น การจำ หมายเลขโทรศัพท์ในขณะที่เปิดอ่านจากสมุดโทรศัพท์ ซึ่งจะสามารถจดจำได้เฉพาะเวลาที่เปิดดูเท่านั้น เพราะในขณะที่โทรศัพท์อาจจะต้องใช้เวลามากกว่า 20-30 วินาที ซึ่งในขณะนั้นความจำที่ถูกบันทึกไว้ในความจำระยะสั้นหรือความจำขณะทำงานนั้น มีความจำกัดทั้งด้านปริมาณและระยะเวลา เช่น ผู้ใหญ่มีความจำขณะทำงานได้เพียง 7 ± 2 ($7+2$, $7-2$) หรือน้อยกว่าและช่วงเวลาที่สามารถจำได้เพียง 15-30 วินาที วิธีการที่จะช่วยเพิ่มความจำขณะทำงานให้จำได้ง่ายหรือจำได้นานขึ้น คือ

- การท่องซ้ำๆ กัน (Rehearsal) หลายๆ ครั้ง จะทำให้สามารถจดจำได้นานขึ้นเพราะช่วงที่มีการทำซ้ำๆ นั้น ยังมีการใช้ความจำขณะทำงานอยู่ ซึ่งอาจทำให้สามารถจดจำได้ตลอดช่วงที่มีการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำๆ กัน อยู่

- การจัดกลุ่ม (Chunking) เช่น เบอร์โทรศัพท์ 245-4711 ถ้าเราพยายามจดจำตัวเลขทั้งเจ็ดตัว อาจทำให้สามารถจดจำได้ยากเพราะข้อจำกัดของความจำขณะทำงานได้เพียง 7 ± 2 ที่เรียกว่า คอกนิตีฟโหลด (Cognitive load) ดังนั้น ถ้ามีการจัดกลุ่ม (Chunking) เช่น 245-4711 หรือ 245-47-11 จะ

ช่วยให้สามารถจดจำได้นานขึ้น แต่ยังไม่สามารถจดจำได้อย่างถาวรเพราะยังไม่ได้รับการบันทึกไว้ในความจำระยะยาว

ความจำระยะยาว (Long-term Memory)

ข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ในความจำระยะสั้นนั้น ถ้าต้องการให้สามารถเรียกกลับมาหรือค้นคืน (Retrieve) ในภายหลังนั้น ข้อมูลนั้นจะต้องผ่านกระบวนการประมวลสารสนเทศและเปลี่ยนถ่าย (Processed and Transformed) จากความจำระยะสั้นไปสู่ความจำระยะยาว นักจิตวิทยาให้ความสนใจกับการพัฒนากระบวนการดังกล่าว โดยวิธีการดังต่อไปนี้

- การเข้ารหัส (Encoding) เกิดจากการท่องซ้ำๆ หลังจากที่ถูกบันทึกไว้ในความจำระยะสั้นแล้ว เช่น การท่องสูตรคูณ เป็นการท่องจำที่ไม่ต้องใช้ความคิด แต่ยังไม่สามารถบันทึกในความจำระยะยาวได้ การเข้ารหัสเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้สามารถเปลี่ยนถ่ายข้อมูลที่บันทึกในความจำระยะสั้นมาสู่ความจำระยะยาว

- การขยายความคิด (Elaboration) คือ การสร้างความสัมพันธ์ หรือ การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรารู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่กับความรู้เดิมของผู้เรียนที่เก็บไว้ในความจำระยะยาว ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมาย (Meaningful Learning) เช่น การเขียนเลขศูนย์ (0) โดยการให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่ตนเองเคยมีซึ่งมักแตกต่างกันตามประสบการณ์เดิม เช่น เด็กผู้ชายมักตอบว่า ล้อรถ ลูกฟุตบอล เด็กผู้หญิง อาจตอบว่า โดนัท ส้ม หรือไข่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล และจะบันทึกลงในความจำระยะยาวว่าเลข 0 มีลักษณะรูปร่างคล้ายคลึงกับล้อรถ ลูกฟุตบอล โดนัท ส้ม ไข่ ตามประสบการณ์เดิมของแต่ละคน

นักจิตวิทยาบางกลุ่มมีความเชื่อว่า ถ้าข้อมูลใหม่ที่ถูกเปลี่ยนแปลง และเก็บบันทึกไว้ในความจำระยะยาวซึ่งเป็นความจำที่ถาวร และจะคงอยู่ตลอดไป แต่ในบางขณะที่เราคิดไม่ออกหรือเกิดการลืม อาจมาจากสาเหตุ คือ การที่ไม่สามารถเรียกหรือค้นคืนสิ่งที่เรารู้แล้วมาใช้ได้ อย่างไรก็ตามได้มีนักจิตวิทยาอีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่า ข้อมูลที่เก็บไว้ในความจำระยะยาวไม่ได้อยู่กับมนุษย์เราตลอดชีวิตเพราะอาจถูกแทนที่ด้วยข้อมูลอื่นๆ (Loftus & Loftus, 1980)

อาจสรุปได้ว่า ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ (Information Processing Theory) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา โดยเฉพาะการออกแบบการสอน มุ่งเน้นลักษณะของผู้เรียนกับข้อมูลหรือสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียน ซึ่งอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นที่จะศึกษากระบวนการรู้คิดและลำดับขั้นตอนของการประมวลสารสนเทศของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความจำระยะยาวและการค้นคืนหรือการเรียกข้อมูลที่ได้เรียนรู้แล้วที่จัดเก็บอยู่ในความจำระยะยาวมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในทฤษฎีนี้ เช่น การรับรู้ (Perception) การใส่ใจ (Attention) ความจำ (Memory) กระบวนการบันทึกในหน่วยความจำ (Memory Process) ความเข้าใจ (Understanding) เมตะคอกนิชัน (Metacognition) เป็นต้น

ทิศทางการเรียนรู้ของเด็กไทยในยุควิถีชีวิตปกติใหม่

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีสภาพสังคมที่แตกต่างไปจากสังคมในอดีต ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แก่ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ทั่วโลกเชื่อมโยงกัน ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ และแนวทางการเมือง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะทาง เศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นพลวัต ผลที่ตามมาคือโลกในยุคปัจจุบันมี ลักษณะของโลกที่ไร้พรมแดนมากขึ้น และเชื่อมโยงกันถึงง่ายมากขึ้น สภาพสังคมมีความเป็นพหุวัฒนธรรมมากขึ้น มีการอพยพของแรงงาน และการเปลี่ยนแปลงของอาชีพในยุคปัจจุบันที่แตกต่างจากอาชีพในยุครุ่นพ่อแม่ เช่นการเกิดกระแสรูปแบบสตาร์ทอัพที่ใช้เทคโนโลยีในการขับเคลื่อน (Tech-startup business) เยาวชนที่จะอยู่รอดและประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบัน จึงต้องการทักษะ และคุณลักษณะทางพฤติกรรมที่แตกต่างไป จากทักษะในรุ่นพ่อแม่ และต้องกว้างกว่าทักษะและองค์ความรู้ทางด้านการอ่านออกเขียนได้ การคิดคำนวณและ วิทยาศาสตร์ ซึ่งทักษะเหล่านั้นควรเตรียมเยาวชนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมได้อย่างสันติ มีความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย รวมทั้งมีทักษะทางอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในยุคปัจจุบัน โดยในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าว กระโดด และได้เป็นเพียงเทคโนโลยีที่สนับสนุนการทำงานเช่นที่ผ่านมาแต่ได้หลอมรวมเข้ากับวิถีการดำเนิน ชีวิต และปฏิวัติรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการ การทำงานของรัฐ และ กระบวนการทางสังคมไปจากเดิม (Chaowakeeratiphong & Wongnaya, 2020)

มนุษย์มีการเรียนรู้ตั้งแต่ก่อนที่จะลืมตาดูโลก โดยทารกเริ่มเรียนรู้รสชาติ เสียง ภาษา การสัมผัส และการมองเห็นตั้งแต่ตอนอยู่ในครรภ์มารดา ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาการของมนุษย์สามารถแบ่ง ออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยทางชีววิทยา (Biological Factors) และ 2) ปัจจัยทางสภาวะแวดล้อมทาง สังคม (Environmental Social Factors) โดยปัจจัยทั้งสองมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยทางชีววิทยา หมายถึง อิทธิพลจากพันธุกรรม และระบบประสาทและสมองที่ส่งผลให้การ เรียนรู้ของมนุษย์แต่ละคนแตกต่างกันออกไป หนึ่งในปัจจัยทางชีววิทยาที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์แต่ละคนมี เอกลักษณ์เฉพาะตนที่แตกต่างกันคือ ปัจจัยทางพันธุกรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 งานวิจัยด้านพัฒนาการ ของมนุษย์ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยทางชีววิทยา และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ที่ส่งผล ต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยมุ่งไปที่การศึกษาระดับอิทธิพลระหว่างทางธรรมชาติหรือพันธุกรรม (Nature) และ การเลี้ยงดู (Nurture) ส่งผลต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของมนุษย์มากขึ้นน้อยเพียงใด โดยมีงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางชีววิทยาต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ เช่น งานวิจัยที่ศึกษาพัฒนาการของแฝด ทั้งในสหราชอาณาจักรและในรัฐมินนิโซตา พบผลการศึกษาที่สอดคล้องกันว่าความแตกต่างทางพันธุกรรมส่งผล ต่อการเรียนรู้ของแฝดในระดับหนึ่ง โดยมีความเชื่อมโยงกับความสามารถทางเชาวนปัญญา (IQ) ความใส่ใจใน การเรียน(Engagement) และพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็ก (Johnson, McGue, & Iacono, 2006; The genetic and environmental origins, 2007) งานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางชีววิทยาที่ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์

แม้ว่างานวิจัยในปัจจุบันจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางชีววิทยา แต่งานวิจัยเหล่านั้นก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่ทำงานร่วมกันกับปัจจัยทางชีววิทยาที่ส่งผลให้มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่ในยุคแรกของการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้และการพัฒนาการของมนุษย์ นักจิตวิทยาจิตวิทยามักสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของมนุษย์อย่างแยกส่วนและมักมุ่งเน้นศึกษาการเรียนรู้ที่เกิดเนื่องจากปัจจัยทางชีววิทยาเป็นหลัก เช่นการศึกษาในระดับยีน ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ ไปจนถึงการศึกษาในระดับพัฒนาการของสมอง ต่อมาในระยะหลัง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์ได้ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม และการเลี้ยงดูมากขึ้น งานวิจัยในยุคปัจจุบันจึงได้กล่าวถึงการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยทางชีววิทยา (Nature) และสภาพแวดล้อม และสังคมที่มนุษย์เติบโต (Nurture) ที่ล้วนมีบทบาทและทำงานส่งเสริมกันในกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ทุกคน

ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ เนื่องจากส่งผลต่อการทำงานของปัจจัยทางชีววิทยา เป็นที่ทราบกันดีว่าพันธุกรรมมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาการทางสมอง สติปัญญา พื้นฐานทางอารมณ์ (Temperament) และพฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์ งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การแสดงออกทางพันธุกรรมขึ้นอยู่กับว่ายีนตัวไหนกำลังถูกกระตุ้นให้ทำงานและทำงานในช่วงเวลาใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการแสดงออกทางพันธุกรรมขึ้นอยู่กับเปิดหรือปิดสวิตช์ของยีนเหล่านั้น ปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นและควบคุมการทำงานของยีนประกอบไปด้วยปัจจัยแวดล้อมที่ไม่ได้สืบทอด (Non-inherited environmental factors) และประสบการณ์ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการแสดงออกทางพันธุกรรมชั่วคราว ในขณะที่ประสบการณ์บางอย่างอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระยะยาวและถาวร โดยเฉพาะประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤติของพัฒนาการ (Critical periods) เช่น ในช่วงก่อนคลอดและหลังคลอดที่สมอง หัวใจ หรืออวัยวะที่สำคัญกำลังพัฒนา หากเด็กเผชิญกับความเครียดร้ายแรง เช่น ถูกทอดทิ้งหรือกระทำชำเราตั้งแต่เล็ก อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและสารเคมีในสมองทำให้เด็กมีอาการซึมเศร้านอกจากประสบการณ์ส่วนตัวแล้ว ความเครียดของมารดาในช่วงตั้งครรภ์ยังสามารถส่งผลต่อการตอบสนองต่อการคุกคามในลักษณะสู้หรือหนีของเด็ก ดังนั้น การดูแลสุขภาพจิตและร่างกายของมารดาในขณะตั้งครรภ์ทั้งทางด้านนโยบายการจ้างงานหญิงตั้งครรภ์และระบบสนับสนุนของภาครัฐสำหรับพ่อแม่มีใหม่ รวมถึงการดูแลเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์และตลอดช่วงวัยเด็กจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง (National Scientific Council on the Developing Child, 2010)

ในเด็กช่วงวัยประถมศึกษาตอนต้น สมองยังคงมีการเชื่อมโยงของเซลล์ของระบบประสาท(Neuron)เรื่อยๆ ซึ่งมีผลต่อการส่งสัญญาณประสาทและข้อมูล ส่งผลต่อความสามารถในการจดจำของเด็ก การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ใหม่และสิ่งที่เคยเรียนรู้แล้ว เด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้นจึงสามารถที่จะเรียนรู้โดยการจดจำได้ดี การให้เด็กเรียนรู้ด้วยการทำซ้ำๆ หรือฝึกซ้ำๆ (Rote Learning) จึงเป็นวิธีหนึ่งที่มักได้ผลดีในวัยนี้ นอกจากนี้เด็กในวัยนี้ยังมีความสามารถในการเรียนรู้เกี่ยวกับอยู่ร่วมกันในสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในสังคม จะทำให้เด็กสามารถมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคม ส่วนในเด็กช่วงประถมศึกษาตอนปลาย นอกจากสมองจะมีการเชื่อมโยงของเซลล์ประสาทเพิ่มมากขึ้นแล้ว สมอง

ยังมีการเปลี่ยนแปลงของสารเคมี ส่งผลให้เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางการเรียนรู้ด้านอารมณ์ที่สูงขึ้น สมอยังมีการเปลี่ยนแปลงของสารเคมี ส่งผลให้เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางการเรียนรู้ด้านอารมณ์ที่สูงขึ้น และมีความสามารถในการจดจำทั้งแบบระยะสั้น และระยะยาว (Short term & Long term memories) การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและวิเคราะห์ จึงเหมาะสมกับเด็กในวัยนี้มากกว่าการเรียนรู้แบบท่องจำเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้สมอในเด็กวัยนี้จนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นจะพัฒนามากขึ้น เด็กวัยนี้จึงมีความสามารถในการเรียนรู้ที่สูงขึ้น โดยเฉพาะ Cognitive Function เช่น การใช้เหตุผลความสามารถในการจดจำ ความสนใจ และนำไปสู่การเรียนรู้ทั้งทางด้านการศึกษา และการเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ในสังคม

โดยสรุปแล้ว ในส่วนนี้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของพัฒนาการของสมอ และพัฒนาการของการเรียนรู้ที่เหมาะสมในเยาวชนแต่ละช่วงวัย การเข้าใจพัฒนาการแต่ละช่วงวัย จะนำมาสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่เยาวชน เช่น ในวัยเด็กก่อนวัยเรียนที่สมอมีการเชื่อมโยงของเซลล์ประสาทในอัตราสูง เด็กควรได้รับความสัมพันธ์ที่ดีจากผู้เลี้ยงดู ได้รับประสบการณ์เชิงบวก และการให้โอกาสในการให้เด็กได้ฝึกประสบการณ์นั้นๆ ซ้ำๆ เช่น การอ่านนิทานให้ฟังทุกวัน เพื่อให้เด็กได้รับฟังเสียง และจดจำเพื่อสร้างความจำ ส่วนในวัยรุ่นที่การเชื่อมโยงของเซลล์ประสาทจะส่งผลต่อจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกของการได้รับการยอมรับ การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เยาวชนในวัยนี้คือการมีกลุ่มเพื่อนสนับสนุน เช่นมีชมรมต่างๆ ให้เลือกตามความสนใจและความสามารถ โดยมีครูและผู้ปกครองคอยสอดส่องดูแลในเรื่องความสัมพันธ์ของเด็กและเพื่อน รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้กำลังใจในความสามารถจะช่วยให้เยาวชนในช่วงวัยนี้มีพัฒนาการทางด้านสัมพันธ์ที่ดีเป็นต้น

ระดับของการเรียนรู้ของมนุษย์ การเรียนรู้ของมนุษย์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ในระดับปัจเจก (Individual Learning) ซึ่งหมายถึงพัฒนาการทางการเรียนรู้ของมนุษย์แต่ละคน และ 2) การเรียนรู้ในระดับกลุ่ม (Collective Learning) ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในระดับกลุ่มคน และส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มมีการเรียนรู้และพัฒนาการที่คล้ายกัน เช่น การเรียนรู้ของคนในแต่ละยุคสมัย (Generation) ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจก หรือในระดับกลุ่ม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ทั้งสองระดับนั้นเกิดจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยทางชีววิทยา(Nature) และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม (Nurture) ซึ่งปัจจัยทั้งสองล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ และทำงานร่วมกัน ในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์นั้น นักจิตวิทยาพัฒนาการ Urie Bronfenbrenner (1979) ได้นำเสนอโมเดล “ระบบนิเวศของพัฒนาการมนุษย์” (Ecology of Human Development) ซึ่งกล่าวถึงพัฒนาการของมนุษย์ว่าเป็น “ผลผลิตของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวมนุษย์และสิ่งแวดล้อม” โดยความหมายของสิ่งแวดล้อมตามนิยามของ Bronfenbrenner(1979) นั้นหมายรวมถึงเศรษฐกิจสถานะ ขนาดของครอบครัว พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวหรือเลี้ยงด้วยกัน หรือพื้นเพด้านเชื้อชาติของบุคคลนั้น และยังหมายรวมถึงผู้อื่นที่อยู่รายล้อมและปฏิสัมพันธ์กับบุคคลนั้นตลอดจนสภาพแวดล้อมทางด้านสื่อและบริการที่มีในสังคม รวมไปถึงทัศนคติและคุณค่าของคนในสังคมระดับมหภาค

ต่อมา Bronfenbrenner and Morris(2006) ได้เพิ่มเติมแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องของคุณลักษณะทางจิตชีววิทยาของมนุษย์เข้าไปในโมเดลแรกจนกลายเป็น “โมเดลชีวนิเวศวิทยา

ของพัฒนาการมนุษย์” (Bioecological Model of Human Development) ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์อย่างมีพลวัตระหว่างองค์ประกอบ 4 อย่าง ได้แก่ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ลักษณะของบุคคลที่กำลังพัฒนา บริบทแวดล้อมทั้งระยะใกล้และไกลจากบุคคลนั้น และเวลาที่กระบวนการปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น นอกจากองค์ประกอบทั้งสี่ประการนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการในระดับปัจเจก ปัจจัยด้านบริบทแวดล้อมในระดับมหภาค เช่น ค่านิยม ความคาดหวังและเหตุการณ์สำคัญในสังคมทั้งที่เกิดขึ้นภายในช่วงอายุใดช่วงอายุหนึ่งและข้ามรุ่น (Generation) และระบบเวลายังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของกลุ่มคน ซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมและทัศนคติของคนที่อยู่ในรุ่นเดียวกันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและคนที่อยู่ต่างรุ่นอย่างรุ่นเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomer) มีการแสดงออกทางความคิดและพฤติกรรมที่แตกต่างจากคนรุ่นสหัสวรรษ (Millennial)

บทสรุป

ความท้าทายสู่กรอบความคิดใหม่ (New Paradigm) ที่มีผู้เรียนที่ผ่านการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านความรู้ผ่านข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่า เวิร์ลไวด์เว็บ (WWW) ทำให้อินเทอร์เน็ตแพร่หลายใช้งานกันอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมาเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ข่าวสารของผู้คนในโลกอย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองก็เปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วงเวลานั้น เช่นเดียวกัน โลกในยุคโลกาภิวัตน์ สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ เพราะมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พัฒนาขึ้นมาใหม่ๆ มากมาย ผู้เรียนที่เกิดในยุคหลังปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) นี้ว่า Gen Z ที่ผู้เรียนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีเหตุผล มีจุดสนใจและสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ เพื่อจะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน ขณะเรียนรู้กับผู้อื่น และมีศักยภาพที่จะเรียนรู้เป็นรายบุคคล และมีการแสดงออกอย่างมีวิจารณญาณ ครอบงำแบบหลักสูตร โครงสร้างเวลาเรียน และกระบวนการติดตามประเมินใหม่ เพราะในช่วงดังกล่าวนี้ ร่างกายของผู้เรียนจำเป็นต้องมีการปรับตัว (Adaptation) รักษาเสถียรภาพความสมดุล (Equilibrium) ซึ่งเกิดขึ้นทั้งในระบบร่างกาย (Physical Systems) และระบบของจิต (Psychological Systems) เพื่อปรับสภาพร่างกายและจิตใจของบุคคลให้สามารถอยู่รอดให้ได้ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมยุคชีวิตปกติใหม่ (New Normal) มีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบร่างกายและระบบของจิตของผู้เรียนเพื่อรักษาเสถียรภาพความสมดุลให้ระบบยังคงดำเนินต่อไปได้ สถานศึกษาต่างๆ พยายามกระชับหลักสูตรและปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 มีการสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และมีแผนการสอนที่เหมาะสม โดยทำความเข้าใจให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน สามารถเข้าใจถึงสถานการณ์ต่างๆ และประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ ให้เหมาะสมตามสถานการณ์การปรับตัวในมิติของศักยภาพในการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด (Rapid Growth) ของคนรุ่นใหม่

ในปัจจุบันโลกที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาถูกเร่งให้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วยหลากหลายปัจจัย แม้ไม่มี “ไวรัสโคโรนา 2019” เป็น “ตัวเร่ง” นักวิชาการต่างเห็นพ้องกันว่าการศึกษา

จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอย่างสิ้นเชิง ด้วยยี่ห้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จึงไม่นับเป็น “วิกฤต” ที่กระตุ้นให้วงการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้บริหาร ครู นักวิชาการ และทุกภาคส่วนต้องปรับกระบวนการทัศน์ กระบวนการ วิธีการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีในระบบทางไกลมาช่วย วิถีคิดให้เรียนรู้ไม่ใช่เพียงเพื่อการอยู่รอดได้เท่านั้น แต่ยังเป็น “โอกาส” ที่จะได้ทบทวนความท้าทาย เพื่อก้าวต่อไปข้างหน้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เกิดผลกระทบทางบวกและทางลบต่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สถานศึกษาควรร่วมมือกันระหว่างครู และผู้ปกครองในการเสริมสร้างนิสัยใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

ในออกแบบการสอนไม่ทราบว่ามีวิธีเรียนรู้อย่างไร จะสามารถออกแบบการสอนที่ช่วยส่งเสริมและทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร การออกแบบนั้นส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ถึงกระบวนการภายในไม่เพียงแต่การเปลี่ยนพฤติกรรมเท่านั้น ให้ความสนใจในกระบวนการภายในที่เรียกว่า ความรู้ความเข้าใจหรือการรู้คิดของมนุษย์ โดยเชื่อว่าการเรียนรู้จะอธิบายได้ดีที่สุด หากเราสามารถเข้าใจกระบวนการภายใน ซึ่งเป็นตัวกลางระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง และเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้การออกแบบการสอนนั้นมีความลึกซึ้งจนสามารถหยั่งลึกไปถึงกระบวนการภายในหรือเรียกว่า กระบวนการรู้คิด (Cognitive Process) ที่ใช้ในขณะเรียนรู้อันจะนำไปสู่พื้นฐานในการออกแบบที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้หรือที่สามารถสนับสนุน หรือเอื้อต่อกระบวนการรู้คิดที่เกิดขึ้นภายใน มิใช่เพียงแต่พฤติกรรมภายนอกของผู้เรียนเท่านั้น ในการทำความเข้าใจเรื่องที่เรียน แสดงถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้ง (Deep Understanding) มิใช่เพียงแต่จดจำสารสนเทศที่ปรากฏได้เท่านั้น ควรทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จนกระทั่งสามารถนำทฤษฎีลงสู่การปฏิบัติท่ามกลางวิกฤตการณ์โรคระบาดทั่วประเทศและทั่วโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

Reference

- Bronfenbrenner, U. (1979). **The ecology of Human development: Experiments by nature and design**. Cambridge, MA : Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P.A. (2006). The bioecological model of human development. In R.M. Lerner (Ed). **Handbook of child psychology: Vol 1 Theoretical models of human development (6th ed., pp. 793-828)**. Hoboken, NJ : John Wiley & Sons.
- Chaicharoen, S. (2011). **Educational Technology: Principles, Theory, and Practice**. (2 nd ed.). Khon Kaen : Nana Wittaya Treasury. [In Thai]
- Chaowakeeratiphong, T. & Wongnaya, S. (2020). Guidelines to Develop Digital Citizenship of Students at the Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal**. 26(4), 72-85. [In Thai]

- Education Council Secretariat Ministry of Education. (2021). **Study report on learning management model for students in basic education affected by the COVID-19 situation**. Bangkok : Bureau of Education Standards and Learning Development, Office of the Education Council Secretariat Ministry of Education. [In Thai]
- Good., T.L., & Brophy, J.E. (1990). Basic concept of motivation. In T.L. Good & J.E. (Brophy (Eds.). **Educational Psychology : A Realistic approach**. 4 th ed. (pp. 1423-1437). New York : Longman.
- Kowtrakul, S. (2013). **Educational Psychology**. (11 th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Johnson., W., McGue, M., & lacono, W. G. (2006). Genetic and environmental influences on academic achievement trajectories during adolescent. **Development Psychology**, **42**(3), 514-532.
- Klausmeier., H.J. (1985). **Educational psychology**. (5 th ed.). New York : Harper & Row.
- Loftus., E.F., & Loftus, G.R. (1980). On the performance of stored information in the human brain. **American psychologist**, **36**, 409-420.
- Marieb, E.N. (2015). **Essentials of Human Anatomy & Physiology (Eleventh edition)**. USA : Pearson Education Limited.
- Mikelionis, L. (2015). **Start-up culture is corrupting our youth and killing real entrepreneurship**. [Online]. Available : <http://www.telegraph.co.uk/technology/11765609/start-up-culture-is-corrupting-out-youth-and-killing-real-entrepreneurship.html> [2015, July 27].
- National Scientific Council on the Developing Child. (2010). **Early experiences can after gene expression and affect long term development: Working paper No.10**. Center on the Developing Child at Harvard University. [Online]. Available : <http://www.developingchild.net> [2015, July 27].
- Neisser, U. (1976a). **Cognition and reality: principle and implication of cognitive psychology**. San Francisco : Freeman.
- Patitat, P. (2019). **Systematic thinking and creative thinking**. Bangkok : Chulalongkorn University Press. [In Thai]



ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยอง
ตามแบบจำลองไอด้า

Influence Factors to Selection of Electronic Banking in Rayong Province based
on AIDA Model

ชัชญา ปันสันเทียะ*

Chainat Pansantea

รุ่งโรจน์ สุบรรณจัย*

Rungroj Subanjui

Received : September 7, 2021

Revised : February 22, 2022

Accepted : March 18, 2022

บทคัดย่อ

ธุรกิจธนาคารอิเล็กทรอนิกส์มีการเติบโตขึ้นอย่างมากตามปริมาณการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เพิ่มขึ้นทุกปี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง โครงสร้างเชิงองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยอง ตามแบบจำลองไอด้ากับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรในจังหวัดระยอง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สถิติ ที่ใช้ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักเรียงจาก มากไปหาน้อย ได้แก่ ความปรารถนา (Desire) การตัดสินใจ (Action) กระตุ้นความสนใจ (Attention) และ ความสนใจ (Interest) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก พบค่าดัชนีทุกตัวผ่านตามเกณฑ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.59-0.80 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับ สอง พบค่าดัชนีทุกตัวผ่านตามเกณฑ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบ 0.77-1.02 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ผลการวิจัยนี้ จะทำให้ทราบแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ธนาคาร ผู้ให้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาระบบให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ได้มากขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีอิทธิพล / การเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ / แบบจำลองไอด้า

*อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Lecturer of Industrial Business Administration, Faculty of Business Administration, King Mongkut's

University of Technology North

ABSTRACT

The e-banking business has grown rapidly over the last few years as more people use the Internet. The objective of this research were to analyze confirmatory factor analysis (CFA) and to examine the consistency between the constituent structure of factors influencing the selection of electronic banking services in Rayong Province according to the IDA model and empirical data. The sample consisted of 400 respondents in Rayong province. The research instrument was a questionnaire with five Likert scale. The reliability of the questionnaire was 0.95. The data was analyzed by exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis and second-order confirmatory factor analysis. The research findings indicated that the influence factors of the selection of electronic banking in Rayong province based on AIDA model consisted of 4 components, ranking from the highest to lowest importance were Desire, Action, Attention and Interest respectively. The results of first order CFA showed that all indices meet the fit index criteria, factor loading ranged from 0.59 to 0.80, $p = .01$. The results of second order CFA also showed that all indices meet the fit index criteria, factor loading ranged from 0.68 to 0.96, $p = .01$. The results of this study can be applied to e-banking service providers to develop their systems to meet the needs of users.

Keywords : Influence Factors / Electronic Banking Adoption / AIDA Model

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) มีเครือข่ายที่เชื่อมโยงทั่วโลกเข้าด้วยกัน เฉพาะในประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้งานที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยล่าสุดมีจำนวนผู้ใช้งานอยู่ที่ 49,555,895 ราย (National Broadcasting and Telecommunications Commission, 2020) จากปริมาณดังกล่าวอินเทอร์เน็ตถูกใช้ในทุก ๆ อุตสาหกรรม อย่างธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) เป็นจุดเริ่มต้นของยุคพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในการสร้างสภาพแวดล้อมข้อมูลใหม่ในการประกอบธุรกิจ อย่างการค้าและการขายผลิตภัณฑ์โดยใช้ อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางนั่นเอง (Kayumovich, 2019, p.160) แต่อีกสิ่งหนึ่งที่มีอัตราการเติบโตมากขึ้นพร้อมกับอินเทอร์เน็ตคือจำนวนผู้ใช้งานสมาร์ทโฟน ส่งผลให้เกิดโปรแกรมประยุกต์ (Application) เกิดขึ้นมากมาย จนกลายเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร เชื่อมต่อกับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเสียง ข้อความ อีเมล เครือข่ายสังคมออนไลน์ และยังสร้างความบันเทิงอีกด้วย (Tan, Hsiao, Tseng & Chan, 2018, pp.255-256)

ธุรกิจธนาคารก็ต้องมีการปรับตัวเช่นเดียวกัน โดยผู้ประกอบการทุกรายต่างพยายามรักษฐานลูกค้าเดิม และเร่งขยายฐานลูกค้าใหม่ เพื่อนำไปต่อยอดในธุรกิจและเป็นเรื่องที่ธนาคารต้องให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นธนาคารจึงมีการคิดค้นรูปแบบการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการ

และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภค อย่างการพัฒนาการให้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (Internet Banking) และธนาคารทางอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Banking) ผ่านสมาร์ทโฟนที่มีจำนวนผู้ใช้งานมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา และสามารถพิสูจน์ได้ว่าสร้างคุณค่าต่อทั้งธนาคารและลูกค้า (Baabdullah, Alalwan, Rana, Kizgin & Patil, 2019, p.38)

เนื่องจากจังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากเป็นอันดับ 12 ของประเทศ (Department of Industrial Works, 2020) และเป็นพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเมืองในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คือการเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เป็นการจัดการเมืองสมัยใหม่โดยนำเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ (Winkowska, Szpilko & Pejic, 2019, p.71) จากการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวเป็นผลให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเป็นรูปธรรม เป็นเมืองแห่งอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงเลือกจังหวัดระยองเป็นพื้นที่ในการศึกษา และเห็นถึงความสำคัญเรื่องการพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้ผู้ใช้บริการธนาคาร เพื่อธุรกิจสามารถที่จะอยู่รอดท่ามกลางผู้แข่งขันด้านอุตสาหกรรมธนาคารต่างๆ ได้ โดยนำผลการวิจัยที่แสดงถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ใช้บริการเลือกใช้งานไปวางกลยุทธ์สำหรับพัฒนาระบบเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้มากขึ้น จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า (AIDA Model) โดยสาเหตุที่เลือกแบบจำลองไอด้า คือแนวคิดที่เน้นการตลาดนิยมนำมาใช้เป็นแม่แบบในการสร้างและดึงดูดความสนใจจากลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าในท้ายที่สุด และแบบจำลองนี้ยังเป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิจัย สามารถปรับใช้กับยุคดิจิทัลได้ เช่น การทำการตลาดดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หรือแม้แต่มาร์เก็ตติ้งออนไลน์ (Prathapan, Sajin Sahadevan & Zakkariya, 2018, p.17) โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ตัวของแบบจำลองไอด้า ที่พัฒนาขึ้นโดย Elmo Lewis ตั้งแต่ปี 1898 ประกอบด้วย กระตุ้นความสนใจ (Attention) ความสนใจ (Interest) ความปรารถนา (Desire) และการตัดสินใจ (Action) (Rehman, Nawaz, Ilyas & Hyder, 2014, p.39) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงแนวทางการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความพึงพอใจการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ และใช้กำหนดกลยุทธ์ของธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโครงสร้างเชิงองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้ากับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

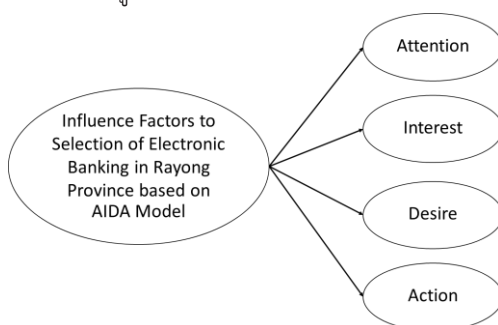
1. การสังเคราะห์องค์ประกอบ

ขั้นตอนการสังเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า มีดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์

1.2 คัดเลือกตัวแปรและองค์ประกอบที่เกี่ยวกับแบบจำลองไอด้า (AIDA Model) ซึ่งประกอบด้วย กระตุ้นความสนใจ (Attention) ความสนใจ (Interest) ความปรารถนา (Desire) และการตัดสินใจ (Action)

1.3 นำแนวคิดแบบจำลองไอด้ามาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1 โดยเสนอโมเดลเชิงสมมติฐานองค์ประกอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดระยอง มีจำนวน 377,324 คน (National Statistical Office, 2020) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเกิดจากการเปิดตารางการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมตามตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (Yamane, 1967, p.886) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่เดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2564 ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกเฉพาะกลุ่มคนที่เคยใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ และอาศัยอยู่ในจังหวัดระยอง อำเภอละ 50 คน ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านฉาง อำเภอแกลง อำเภอวังจันทร์ อำเภอบ้านค่าย อำเภอปลวกแดง อำเภอเขาชะเมา และอำเภอนิคมน้ำจืดพัฒนา (Unit of Analysis)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยอง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้ค่าของน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert ซึ่งสร้างทางเลือกที่เหมาะสมแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม (Joshi, Kale, Chandel & Pal, 2015, p.398) จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านที่จะทำการศึกษาค้นคว้าได้พิจารณาแบบสอบถามจำนวน 3 ท่าน เพื่อดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมือ ด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ในส่วนของข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ด้วยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ได้ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.43-1.84 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.95 จากนั้นนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Factor Analysis) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัว การสกัดองค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis : EFA) โดยวิธีการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Method) การหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมแหลมด้วยวิธีแวนริแมก (Varimax Rotation) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้น (Confirmatory Factor Analysis : CFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second-order Confirmatory Factor Analysis : S-CFA) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างขององค์ประกอบที่ได้พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและสังคมศาสตร์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโครงสร้างเชิงองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้ากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ใช้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจำนวน 25 ข้อ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยสกัดองค์ประกอบขั้นตอนด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมแหลมด้วยวิธีแวนริแมก (Varimax) ผลการวิเคราะห์พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จำนวนตัวแปรที่รวมเข้าไว้ และค่าความแปรปรวนของแต่ละองค์ประกอบตามเกณฑ์ที่กำหนดได้จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ กระตุ้นความสนใจ (Attention) ความสนใจ (Interest) ความปรารถนา (Desire) และการตัดสินใจ (Action) ผู้วิจัยพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ องค์ประกอบแต่ละตัวจะต้องมีตัวแปรนั้นๆ บรรยายตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป องค์ประกอบจะต้องมีค่าความแปรปรวน (Eigenvalues) มากกว่า 1 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมมากกว่าร้อยละ 60 และค่าของตัวแปรแต่ละตัวในองค์ประกอบจะต้องมีน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่า 0.3 ขึ้นไป

(Angsuchot, Wichitwanna, & Phinyophanuwat, 2011, pp.378-393) ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้านเรียงลำดับตามค่าผลรวมความแปรปรวนจากมากไปน้อย ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า ได้องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ และกำหนดชื่อองค์ประกอบแต่ละด้าน โดยพิจารณาจากลักษณะที่ตัวแปรเหล่านั้นมุ่งชี้ร่วมกันตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี เพื่อให้ได้ชื่อองค์ประกอบสำหรับบ่งชี้ด้านนั้นๆ ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า

ชื่อองค์ประกอบ	ตัวแปร (ข้อ)	Eigenvalues	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละของความแปรปรวนสะสม
องค์ประกอบที่ 1 การตัดสินใจ (Action)	9	11.02	44.09	44.09
องค์ประกอบที่ 2 ความปรารถนา (Desire)	6	2.03	8.13	52.22
องค์ประกอบที่ 3 ความสนใจ (Interest)	5	1.31	5.24	57.46
องค์ประกอบที่ 4 กระตุ้นความสนใจ (Attention)	5	1.20	4.82	62.28
รวมทั้งหมด	25	15.56	62.28	-

จากตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า ประกอบด้วย การตัดสินใจ จำนวน 9 ตัวแปร ความปรารถนา จำนวน 6 ตัวแปร ความสนใจ จำนวน 5 ตัวแปร และ กระตุ้นความสนใจ จำนวน 5 ตัวแปร รวมจำนวน 25 ตัวแปร โดยไม่มีตัวแปรใดที่ไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาตามเกณฑ์

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis – EFA) เพื่อใช้ในการจัดหมวดหมู่ตัวแปรจำนวนมากที่นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจยังเป็นเทคนิคหรือเครื่องมือทางสถิติที่ใช้ในการลดตัวแปรหลายๆ ตัวแปรที่มีความซับซ้อนและมีความสัมพันธ์กันให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis – CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดตัวแปรสังเกตในการวิจัยการพัฒนาโมเดลให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นโมเดลที่ผู้วิจัยได้ปรับแต่งจนมีความสมบูรณ์เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือตามหลักของกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องคำนึงถึงตัวเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการประเมินและปรับแต่งโมเดลก็ต้องเป็นที่ยอมรับและใช้กัน

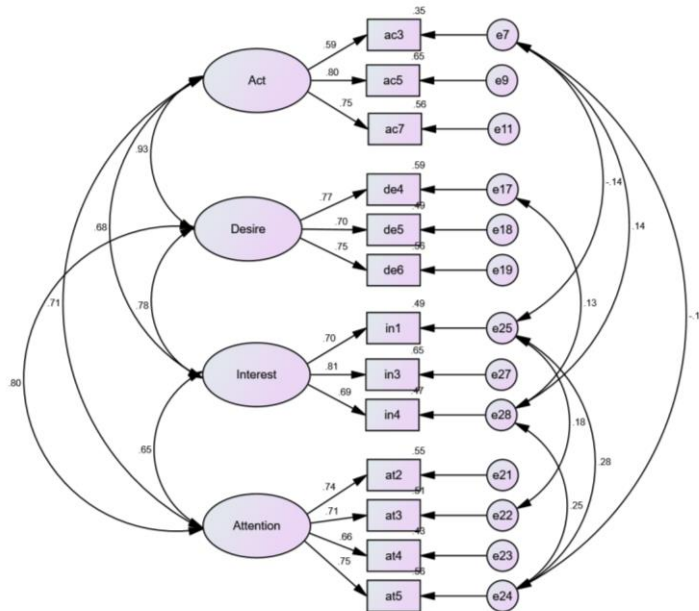
อย่างแพร่หลายด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ Arbuckle. (2013, pp.619-624) ได้แนะนำเกณฑ์การประเมินโมเดลที่ควรต้องนำมาใช้พิจารณาไว้ 4 เกณฑ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของโมเดลต้นแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Evaluating the Data-Model Fit)	เกณฑ์ (Criteria)	การพิจารณา
1) CMIN- ρ (ค่าระดับความน่าจะเป็นของไคสแควร์) Chi-square Probability Level	$\rho > 0.05$	ค่า ρ ต้องมากกว่า 0.05 ค่า ρ ยิ่งมากยิ่งดี
2) CMIN/df (ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์) Relative Chi-square	< 3	ค่า CMIN/df ต้องน้อยกว่า 3 ค่า CMIN/df เข้าใกล้ 0 ยิ่งดี
3) GFI (ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง) Goodness of fit Index	> 0.90	ค่า GFI ต้องมากกว่า 0.90 ค่า GFI เข้าใกล้ 1 ยิ่งดี
4) RMSEA (ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน) Root Mean Square Error of Approximation	< 0.08	ค่า RMSEA ต้องน้อยกว่า 0.08 ค่า RMSEA เข้าใกล้ 0 ยิ่งดี

จากตารางที่ 2 แสดงเกณฑ์การประเมินโมเดลที่สำคัญของโปรแกรม AMOS จำนวน 4 เกณฑ์ ซึ่งผู้วิจัยต้องดำเนินการปรับแต่งโมเดลของงานวิจัยให้ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวนี้ทั้งหมด จึงถือได้ว่าโมเดลนั้นมีความสมบูรณ์เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือตามหลักของกระบวนการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดก่อนปรับแต่งองค์ประกอบพบว่า ค่า $p = 0.00$, CMIN/DF = 1119.33, GFI = 0.80 และ RMSEA = 0.08 แสดงว่าตัวแบบยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้ทำการปรับแต่งองค์ประกอบเลือกวิธีตัดตัวแปรเชิงสังเกต (Observed Variable) ที่มีค่าไม่เหมาะสมออกไป และเชื่อมหัวลูกศร เพื่อให้องค์ประกอบหรือตัวแปรแฝงที่ปรับเปลี่ยนนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สมบูรณ์มากที่สุด ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดหลังปรับแต่งองค์ประกอบแล้วพบว่า ค่า $p = 0.06$, CMIN/DF = 1.30, GFI = 0.97 และ RMSEA = 0.02 แสดงว่าตัวแบบสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 2

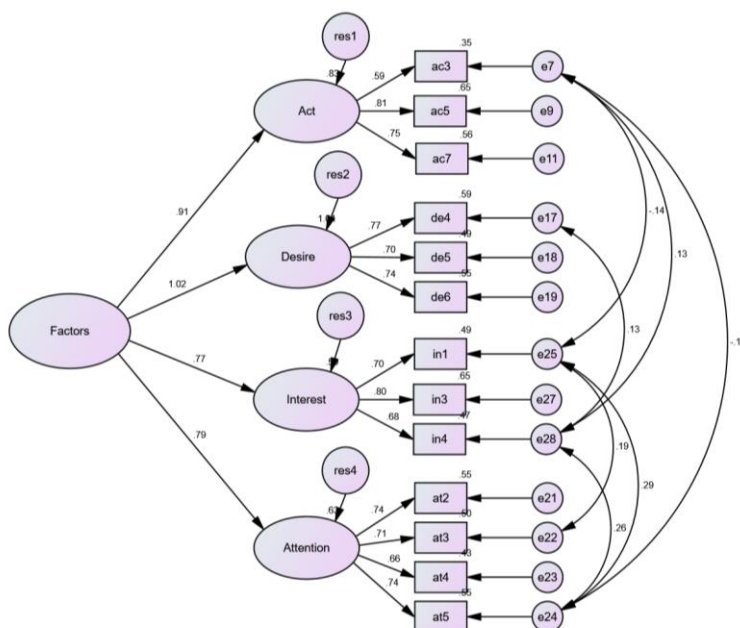


ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) หลังการปรับแต่งโมเดล

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัดหลังปรับแต่งองค์ประกอบแล้ว เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของตัวแปรด้านการตัดสินใจ (Act) พบว่า มีตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ตัวแปรทั้งหมด 3 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การให้คำแนะนำของพนักงานมีความละเอียด ชัดเจน และถูกต้อง (ac5) ผู้ให้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์มีความเอาใจใส่ และตอบสนองความต้องการผู้ใช้บริการแต่ละรายอย่างเท่าเทียม (ac7) และ เมื่อมีปัญหาการใช้บริการจะสอบถามกับพนักงานโดยตรง (ac3) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.80 0.75 และ 0.59 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของตัวแปรด้านความปรารถนา (Desire) พบว่า มีตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ตัวแปรทั้งหมด 3 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ จะแนะนำเพื่อนหรือคนรู้จักให้ใช้งานธนาคารอิเล็กทรอนิกส์เนื่องจากใช้งานได้ปลอดภัย (de4) รู้สึกพึงพอใจในการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (de6) และ จะแนะนำเพื่อนหรือคนรู้จักให้ใช้งานธนาคารอิเล็กทรอนิกส์เนื่องจากสามารถใช้งานได้อย่างสะดวก (de5) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.77 0.75 และ 0.70 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของตัวแปรด้านความสนใจ (Interest) พบว่า มีตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ตัวแปรทั้งหมด 3 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การทำธุรกรรมทางธนาคารอิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา (in3) การใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ช่วยประหยัดเวลามากกว่าการใช้บริการธนาคารทางช่องทางอื่น (in1) และ การใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้ได้กับโทรศัพท์มือถือได้หลากหลายรุ่น (in4) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.81 0.70 และ

0.69 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านกระตุ้นความสนใจ (Attention) พบว่า มีตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ รับรู้ว่าธนาคารอิเล็กทรอนิกส์กำลังเป็นที่นิยม (at5) รับรู้ว่าธนาคารอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำธุรกรรมได้หลากหลาย (at2) รับรู้ว่าธนาคารอิเล็กทรอนิกส์มีการปรับปรุงให้ทันสมัย (at3) และ เห็นโฆษณาเกี่ยวกับธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ตามสื่อต่างๆ (at4) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.75 0.74 0.71 และ 0.66 ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้ทำการปรับแต่งองค์ประกอบเลือกวิธีเชื่อมเส้นลูกศร ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis – S-CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของมาตรวัด หลังปรับแต่งองค์ประกอบแล้ว พบว่า ค่า $p = 0.07$, $CMIN/DF = 1.29$, $GFI = 0.97$ และ $RMSEA = 0.02$ แสดงว่าตัวแบบสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (S-CFA) หลังการปรับแต่งโมเดล

จากภาพที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบ พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเป็นบวก 0.77-1.02 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบที่ 2 ความปรารถนา (Desire) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด เท่ากับ 1.02 รองลงมาได้แก่ การตัดสินใจ (Act) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.91 กระตุ้นความสนใจ (Attention) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.79 และ ความสนใจ (Interest) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.77 ตามลำดับ โดยแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมั่นในการวัด (R^2) อยู่ระหว่าง 0.35-0.65 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน สามารถใช้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการ

ธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองได้ และโมเดลองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าโมเดลนี้มีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวแปรทั้ง 16 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า พบว่า ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งหมดจำนวน 25 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยการสกัดองค์ประกอบหลัก และหมุนแกนองค์ประกอบแบบหมุนแหลมด้วยวิธีแวนริแมก (Varimax) ที่มีค่าไอเกนเกิน 1.00 โดยแต่ละองค์ประกอบประกอบด้วยจำนวน 5-9 ตัวแปร ตัวแปรแต่ละตัวที่จัดเข้าองค์ประกอบแล้ว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.57-0.79 องค์ประกอบที่ปรับแล้วนี้ได้รับการตั้งชื่อให้สื่อความหมาย สอดคล้องและครอบคลุมรายการตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบตามแบบจำลองไอด้า (AIDA Model) โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การตัดสินใจ (Action) ความปรารถนา (Desire) ความสนใจ (Interest) และกระตุ้นความสนใจ (Attention) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยที่นำองค์ประกอบของแบบจำลองไอด้าทั้ง 4 องค์ประกอบมาใช้ตั้งเป็นสมมติฐานการวิจัย ได้แก่งานวิจัยของ Abdelkader & Rabie (2019, p.1, p.696) ในการสำรวจความตระหนักรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโฆษณาในเครือข่ายสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อให้นักการตลาดสามารถคาดการณ์ประสิทธิภาพของแคมเปญโฆษณาผ่านเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ และงานวิจัยของ Danaei & Sanei (2019, p.527) ในการสำรวจผลกระทบของข้อความที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพต่อพฤติกรรมของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษายืนยันถึงผลกระทบของสุขภาพกาย สังคม จิตวิญญาณ และจิตใจ ในการดึงดูดความสนใจ สร้างความสนใจ ความปรารถนา และชักชวนให้ลงมือปฏิบัติในหมู่ผู้ชมเครือข่ายสังคมออนไลน์

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโครงสร้างเชิงองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้ากับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกและอันดับสอง พบว่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเป็นบวก โดยน้ำหนักองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกมีค่าระหว่าง 0.59-0.81 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และน้ำหนักองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองมีค่าระหว่าง 0.77-1.02 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ค่า $p = 0.07$, $CMIN/DF = 1.29$, $GFI = 0.97$ และ $RMSEA = 0.02$ แสดงว่าโมเดลองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้ามีความตรงเชิงโครงสร้าง และตัวแปรทั้ง 16 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ

การเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดระยองตามแบบจำลองไอด้า โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความปรารถนา (Desire) การตัดสินใจ (Action) กระตุ้นความสนใจ (Attention) และ ความสนใจ (Interest) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sanayei, Shahin & Amirosadt (2013, pp.56-58) ที่ได้สรุปการประเมินประสิทธิผลของโฆษณาทางโทรทัศน์และอิทธิพลแรงจูงใจในการฝากออมทรัพย์ของธนาคารในเมืองอิสฟาฮาน ประเทศอิหร่าน ไว้ว่าการกระตุ้นความสนใจ (Attention) ด้วยการโฆษณาสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคและทำให้ทราบถึงการมีอยู่ของผลิตภัณฑ์ จากนั้นผู้บริโภคจะเกิดความสนใจ (Interest) เพื่อให้รับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ จากนั้นสร้างความปรารถนา (Desire) ที่จะได้รับประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ และสุดท้ายชักชวนให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ (Action) และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chandra and Wirapraja. (2020, p.46) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของลูกค้าจากการใช้แอปพลิเคชัน GoFood โดยพบว่าองค์ประกอบด้านความตั้งใจซื้อของลูกค้า มีค่าน้ำหนักแต่ละตัวแปรเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การซื้อ (Action) การปรารถนา (Desire) การกระตุ้น (Attention) และ ความสนใจ (Interest) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 0.82 0.81 และ 0.76 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ธนาคารผู้ให้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ สามารถนำผลการวิจัยที่แสดงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ใช้บริการเลือกใช้งาน เพื่อวางแผนสำหรับการพัฒนาระบบให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้มากขึ้น
2. ภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยไปช่วยส่งเสริมสนับสนุนการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามแบบจำลองไอด้า หากมีการวิจัยครั้งต่อไปควรแบ่งองค์ประกอบตามแนวคิดและทฤษฎีของนักวิจัยหรือนักวิชาการอื่น ๆ มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่ครอบคลุมตามสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น
2. งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในพื้นที่จังหวัดระยอง ดังนั้นควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ตามแบบจำลองไอด้าในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ

References

- Abdelkader, O.A. & Rabie, M.H. (2019). Exploring The General Awareness of Young Users According to AIDA Model Applied to Social Networking Ads. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 97(6), 1693-1703.
- Angsuchot, S., Wichitwanna, S. & Phinyophanuwat, R. (2011). *Statistical analysis for research in socialsciences and behavioral science : Techniques in using LISREL program*. Bangkok : Charoendi Mankhong Press. [In Thai]

- Arbuckle, J.L. (2013). **IBM SPSS Amos 22 User's Guide**. U.S.A. IBM Corporation.
- Baabdullah, A.M., Alalwan, A.A., Rana, N.P., Kizgin, H. & Patil, P. (2019). Consumer use of mobile banking (M-Banking) in Saudi Arabia: Towards an integrated model. **International Journal of Information Management**, 44, 38-52.
- Chandra, W. & Wirapraja, A. (2020). The Effect of Application Usability, Service Quality, and E-Satisfaction on Purchase Intention of GoFood Customers. **Indonesian Journal of Information Systems**, 3(1), 38-49.
- Danaei, A. & Sanei, N. S. (2019). The effect of health-related messages on the behavior of social network audiences according to attention, interest, desire, action model. **Journal of Research and Health**, 9(6), 525-532.
- Department of Industrial Works. (2020). **Industrial statistics**. [Online]. Available : <https://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=spss63> [2021, February 2].
- Joshi, A., Kale, S., Chandel, S. & Pal, D.K. (2015). Likert scale: Explored and explained. **British Journal of Applied Science & Technology**, 7(4), 396.
- Kayumovich, K.O. (2019). The capability of internet in sphere of tourism and services. **Polish science journal**, 5(14), 160-164.
- National Broadcasting and Telecommunications Commission. (2020). **Report of the results of an Internet survey in Thailand**. [Online]. Available : <http://webstats.nbtc.go.th/netnbtc/INTERNETUSERS.php> [2021, September 2].
- National Statistical Office. (2020). **Demographic statistics population and housing**. [Online]. Available : <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx> [2021, September 3].
- Prathapan, M., Sajin Sahadevan, D. & Zakkariya, K.A. (2018). Effectiveness of digital marketing: Tourism websites comparative analytics based on AIDA model. **International Journal of Innovative Research & Studies**, 8(4), 262-273.
- Rehman, F.U., Nawaz, T., Ilyas, M. & Hyder, S. (2014). A comparative analysis of mobile and email marketing using AIDA model. **Journal of Basic and Applied Scientific Research**, 4(6), 38-49.
- Sanayei, A., Shahin, A. & Amirosadt, S. N. (2013). Evaluating the effectiveness of TV advertisement and analyzing its influence on attraction of saving deposit accounts of Ansar Bank in the city of Isfahan. **Journal of Business Administration and Management Sciences Research**, 2(2), 53-58.

- Tan, W.K., Hsiao, Y.J., Tseng, S.F. & Chan, C.L. (2018). Smartphone application personality and its relationship to personalities of smartphone users and social capital accrued through use of smartphone social applications. **Telematics and Informatics**, 35(1), 255-266.
- Winkowska, J., Szpilko, D. & Pejić, S. (2019). Smart city concept in the light of the literature review. **Engineering Management in Production and Services**, 11(2), 70-86.
- Yamane, Taro. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis**. (2 nd ed). New York : Harper and Row.



การวิเคราะห์ประสบการณ์การเลือกเข้าพักโรงแรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่

Analysis of Hotel Staying Experience that Affects the Satisfaction of Thai Elderly Tourists in Chiang Mai

ลิลลาลี ศิริวิไลเลศอนันต์*

Lintalee Siriwilailerdanun

Received : October 21, 2021

Revised : March 11, 2022

Accepted : March 29, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยต่อการเข้าพักโรงแรม และ 3) เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย จำนวน 384 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากร และคัดเลือกเฉพาะผู้ที่เคยมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ และเข้าพักโรงแรม จำนวน 3 ครั้งขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเพื่อศึกษาประสบการณ์และความพึงพอใจในการเลือกเข้าพักโรงแรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของประสบการณ์การเข้าพักโรงแรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคุ้มค่าและการสร้างอัตลักษณ์ของโรงแรม การให้บริการของพนักงาน ความสะอาดของสถานที่ การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการ คุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการ และมาตรฐานของโรงแรม นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยมีความพึงพอใจต่อการเข้าพักโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบด้านความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์ การให้บริการของพนักงาน การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการ และมาตรฐานของโรงแรม ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ประสบการณ์การเข้าพัก / โรงแรม / นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
Lecturer of Major of Tourism, Faculty of Arts and Education, Phitsanulok University

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to analyze the components of the hotel staying experience of Thai elderly senior tourists, 2) to study the satisfaction of Thai elderly tourists with their hotel staying experience and 3) to analyze the hotel staying experience affecting satisfaction of Thai elderly tourists. The sample was 384 Thai elderly tourists by defining samples size that was unknown population and selecting samples who used to travel stay in the hotels in Chiang Mai more 3 times. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, factor analysis and multiple regression analysis. This results found that the components of the hotel staying experience in Chiang Mai consist of 6 elements; Pricing fairness and building the hotel's identity. Impressive service staff, the convenience of the location, providing products and services information, products and services' quality and hotel standard respectively. Thai elderly tourists satisfied to stay hotels in Chiang Mai at high level. The components were cost-effective products and services, impressive service staff, providing products and services information, and hotel standard that affect Thai elderly tourists' satisfaction at significant level .05.

Keywords : Staying Experience / Hotel / Thai Elderly Tourist

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากรโลกส่งผลให้ประชากรผู้สูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยในปี ค.ศ.2019 มีประชากรวันสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 12.3 และมีประชากรวัยสูงอายุ 80 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.7 จากจำนวนประชากรทั่วโลก 7,349 ล้านคน และมีแนวโน้มสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในปี ค.ศ. 2050 และ 2100 คิดเป็นร้อยละ 21.5 และ 28.3 ตามลำดับ และสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ 80 ปีขึ้นไป ในปี ค.ศ. 2050 และ 2100 คิดเป็นร้อยละ 4.5 และ 8.4 ตามลำดับ (United Nations, 2019) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลกในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชากรสูงวัยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วรวมทั้งประเทศไทยด้วย ดังที่ Foundation For Older Persons' Development (2015) ระบุว่าข้อมูลสถิติสัดส่วนโครงสร้างประชากรไทยระหว่างปี พ.ศ. 2553-2583 สัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 13.20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในปีพ.ศ. 2553 เป็นร้อยละ 32.10 ในปีพ.ศ. 2583 ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายประเภทรุกิจรวมถึงการท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนั้นว่าเป็นกลุ่มตลาดที่มีคุณค่าและเป็นผู้มีประสบการณ์ มักมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและเพื่อการศึกษาเรียนรู้ (Chiang, et al., 2014) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาพำนักราววัน เช่น มีระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวยาวนานมากกว่า

5 วัน และเป็นสัปดาห์ มีการจ่ายค่านอนค้างสูง และเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนช่วยฟื้นฟูธุรกิจการท่องเที่ยวไทยได้ เนื่องจากมีศักยภาพและมีกำลังซื้อ (Sungrugs, et al, 2016)

การเข้าพักโรงแรมในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงวัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ธุรกิจโรงแรมควรให้ความสำคัญในการออกแบบการบริการที่รองรับกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงวัย ทั้งนี้ปัจจัยส่วนบุคคล และความสามารถทางร่างกายของผู้สูงอายุนั้น จะมีผลต่อการเลือกเข้าพักในโรงแรมที่พัก ดังงานวิจัยของ Salim Akcay, et al. (2017) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกโรงแรมที่ชื่นชอบของผู้สูงวัย พบว่า นักท่องเที่ยวสูงวัยมีความต้องการเข้าพักโรงแรมที่ให้ประสบการณ์ที่ดีจากการที่โรงแรมมีบรรยากาศดี ราคาเหมาะสม มีการให้ข้อมูลการรีวิวเรื่องความสะดวกจากบุคคลอื่น ๆ ในแหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ต และโรงแรมมีคุณภาพและความหลากหลายของอาหารและเครื่องดื่ม มีแหล่งให้บริการไวไฟฟรี โดยเฉพาะมีความปลอดภัยในการอยู่อาศัย

ทั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางการเตรียมความพร้อมของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถรองรับกับนักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักที่จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในยุคหลังจากการปลดล็อกการเดินทางท่องเที่ยวเมื่อสถานการณ์ความรุนแรงของ Covid 19 คลี่คลายไปได้ด้วยดีนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การเลือกเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงวัยชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้จากการงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาธุรกิจโรงแรมให้ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงวัยอย่างแท้จริง และมีรูปแบบการให้บริการที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพทางร่างกาย และพฤติกรรมกรบริโภคและใช้จ่ายใช้สอยในระหว่างการพักอาศัย/เดินทางท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงวัยชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเข้าพักโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงวัยชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวนทั้งหมด 384 คน โดยใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรด้วยสูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) และคัดเลือกเฉพาะผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ และเข้าพักโรงแรม จำนวน 3 ครั้งขึ้นไป

เครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาประสบการณ์และความพึงพอใจในการเลือกเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านที่มีความชำนาญในด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม และด้านการตลาด โดยผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.83 ซึ่งสามารถนำคำถามมาใช้รวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการทดสอบรวบรวมข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโรงแรมพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน โดยได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.84 จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปใช้รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวสูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 384 คน

การพัฒนาตัวแปรในงานวิจัย

1. การพัฒนาตัวแปรต้น เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย ในการจำแนกคุณลักษณะและความคิดเห็นต่อประสบการณ์ และความพึงพอใจในการเข้าพักโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่
2. การพัฒนาตัวแปรตาม เพื่อใช้ศึกษาประสบการณ์ และความพึงพอใจต่อการเข้าพักโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย ซึ่งกรอบการรวบรวมข้อมูลจะครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ รูปแบบการให้บริการ ผลิตภัณท์ สถานที่ ราคา และการสร้างอัตลักษณ์โรงแรม ซึ่งประเด็นคำถามในแบบสอบถามได้จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามฯ ใน 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์การเข้าพักโรงแรม เป็นแบบมาตราส่วนแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตามมาตรารัดแบบลิเคิร์ท (Likert's Scale) ได้แก่ 1 หมายถึง ได้รับประสบการณ์ที่น้อยที่สุด ถึง 5 หมายถึง ได้รับประสบการณ์ที่มากที่สุด

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการเข้าพักโรงแรม เป็นแบบมาตราส่วนแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตามมาตรารัดแบบลิเคิร์ท (Likert's Scale) ได้แก่ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ถึง 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ รายงานวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ประสบการณ์การเข้าพักโรงแรม โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)
3. การวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการเข้าพักโรงแรม โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. การวิเคราะห์ประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย โดยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบของประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ ได้จำนวน 6 องค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) มากกว่า 1 ได้แก่ ความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์และบริการ (X_1) การให้บริการของพนักงาน (X_2) ความสะดวกของสถานที่ (X_3) การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการ (X_4) คุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการ (X_5) และมาตรฐานของโรงแรม (X_6) การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และ ค่า Bartlett's test of Sphericity พบว่า ตัวแปรสังเกตได้จำนวน 23 ตัวแปรที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่า KMO เท่ากับ 0.749 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 แสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในขนาดที่เหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์เชิงสำรวจได้ และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย Bartlett's of Sphericity พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ได้นั้นไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ ข้อมูลมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปรแต่ละตัว โดยใช้สถิติ ค่าความร่วมกัน (Communality : h^2) เพื่อใช้ในการวัดความเหมาะสมของตัวแปรที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า ตัวแปรที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่าความร่วมกันของตัวแปร (Communality : h^2) อยู่ระหว่าง 0.56-0.89 มีค่ามากกว่า 0.5 ทุกตัว แสดงว่าตัวแปรเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (Kaiwan, 2013, p.108)

ผู้วิจัยได้สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis: CFA) ด้วยเทคนิคย่อยวิธีแกนหลัก (Principal Axis Factoring : PAF) และทำการหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Method) พบว่า ค่าไอเกน (Eigen Value) ซึ่งเป็นผลบวกกำลังสองของน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้ง 23 ตัวแปร ในแต่ละองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) มากกว่า 1 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมทั้ง 6 องค์ประกอบ มีค่าเท่ากับ 74.60 สามารถอธิบายได้ว่าองค์ประกอบของประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบสามารถเป็นองค์ประกอบของประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 74.60 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจทำให้ได้องค์ประกอบของการเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ที่เหมาะสม จำนวน 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 23 ตัวแปร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรการเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัด
เชียงใหม่ ภายหลังจากการหมุนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax
Method)

ชื่อตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					
	1	2	3	4	5	6
ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมสื่อถึงความเป็นไทย	0.72					
ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมมีความหลากหลาย	0.64					
ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมเห็นถึงวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่น	0.61					
ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมมีราคาที่สอดคล้องกับโรงแรมอื่น ๆ ในจังหวัด	0.75					
ราคาผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมมีความเหมาะสม	0.72					
รองรับการชำระเงินด้วยบัตรเครดิต	0.63					
พื้นที่การบริการต่างๆ ของโรงแรมไม่แออัด และสกปรก	0.71					
การชำระเงินมีความรวดเร็ว	0.84					
ความสะดวกในการจอง ที่พัก และการออกจากห้องพัก		0.63				
มีส่วนลดในค่าบริการต่างๆ		0.85				
พนักงานให้การต้อนรับอย่างเป็นกันเอง		0.87				
พนักงานยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นมิตร		0.89				
พนักงานให้บริการที่ดี		0.70				
สถานที่ภายในโรงแรมมีความกว้างขวาง และน่าเข้าพักอาศัย			0.88			
ทำเลที่ตั้งสะดวกในการเดินทาง			0.86			
สถานที่สะอาด เป็นระเบียบ			0.85			
การได้รับบริการที่มีความถูกต้องและรวดเร็ว				0.67		
ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมเป็นเอกลักษณ์/ไม่ซ้ำกับที่อื่นๆ				0.87		
ผู้ให้บริการสามารถพูดภาษาอังกฤษได้				0.74		
การให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมที่ถูกต้อง ครบถ้วน และช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ดี				0.66		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชื่อตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					
	1	2	3	4	5	6
ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมมีคุณภาพดี					0.79	
การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมตายตัวมีความเหมาะสม โดยไม่ต้องให้ลูกค้าต่อรอง						0.69
พนักงานสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการอย่างถูกต้อง						0.77
ค่าไอเกน (Eigenvalue)	6.55	3.75	2.26	1.98	1.52	1.09
% ความแปรปรวน	28.48	16.31	9.83	8.61	6.61	4.74
% ความแปรปรวนสะสม	28.48	44.79	54.63	63.24	69.85	74.60

KMO= 0.74 และ Bartlett's test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีจำนวนตัวแปรสูงสุด จำนวน 8 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 5 มีจำนวนตัวแปรน้อยที่สุด จำนวน 1 ตัวแปร โดยรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 8 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.61 – 0.84 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ความคุ้มค่าและการสร้างอัตลักษณ์ของโรงแรม” ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมสื่อถึงความเป็นไทย ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมมีความหลากหลาย ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมเห็นถึงวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมมีราคาที่เหมาะสมกับโรงแรมอื่นๆ ในจังหวัด รองรับการแข่งขันด้วยบัตรเครดิต พื้นที่การบริการต่างๆ ของโรงแรมไม่แออัด และสกปรก และการชำระเงินมีความรวดเร็ว องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.63-0.89 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การให้บริการของพนักงาน” ประกอบด้วย ความสะดวกในการจองเข้าพัก และการออกจากห้องพัก มีส่วนลดในค่าบริการต่างๆ พนักงานให้การต้อนรับอย่างเป็นกันเอง พนักงานยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นมิตร และพนักงานให้บริการที่ดี องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.85-0.88 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ความสะดวกของสถานที่” ประกอบด้วย สถานที่ภายในโรงแรมมีความกว้างขวาง และน่าเข้าพักอาศัย ทำเลที่ตั้งสะดวกในการเดินทาง และสถานที่สะอาด เป็นระเบียบ องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.66-0.87 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และการบริการ” ประกอบด้วย การได้รับบริการที่มีความถูกต้องและรวดเร็ว ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมเป็นเอกลักษณ์/ไม่ซ้ำกับที่อื่นๆ ผู้ให้บริการสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ และ การให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมที่ถูกต้อง ครบถ้วน และช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ดี องค์ประกอบที่ 5 ประกอบด้วย 1 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.79 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “คุณภาพของผลิตภัณฑ์และการบริการ” ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมมี

คุณภาพดี องค์ประกอบที่ 6 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.69-0.71 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “**มาตรฐานของโรงแรม**” ประกอบด้วย การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมตายตัว มีความเหมาะสม โดยไม่ต้องให้ลูกค้าต่อรอง

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเข้าพักโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่านักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยมีความพึงพอใจต่อการเข้าพักโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.73) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) รู้สึกสนุกเพลิดเพลินกับการเข้าพัก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.65) ได้รับผลิตภัณฑ์ และการบริการที่คุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป และจะบอกต่อเล่าเรื่องประสบการณ์การเข้าพักให้คนอื่นทราบ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.82) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ สถานที่จอดรถเข้าถึงได้สะดวก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.78)

3. ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย โดยใช้วิธีวิเคราะห์พหุคูณแบบ Stepwise Multiple Regression Analysis

Explanation : Variable in Equation				
Independent Variable	Unstandardized Coefficients (B)	Standardized Coefficients (Beta)	t-Value	Sig.
ค่าคงที่	1.434			
ความคุ้มค่าและการสร้างอัตลักษณ์ของโรงแรม (X_1)	.187	.227	4.710	.000*
การให้บริการของพนักงาน (X_2)	-.263	-.283	-4.868	.000*
ความสะดวกของสถานที่ (X_3)	-.083	-.076	-1.232	.219
การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการ (X_4)	.372	.331	4.983	.000*

ตารางที่ 2 (ต่อ)

Explanation : Variable in Equation				
Independent Variable	Unstandardized Coefficients (B)	Standardized Coefficients (Beta)	t-Value	Sig.
คุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการ (X ₅)	-.077	-.086	-1.556	.120
มาตรฐานของโรงแรม (X ₆)	.454	.640	16.998	.000*

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยประสพการณ์การเข้าพักโรงแรม 6 ปัจจัย เพื่อนำมาสร้างสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$Y = 1.434 + .187X_1 - .263X_2 - .083X_3 + .372X_4 - .077X_5 + .454X_6$$

$$(4.71)** \quad (-4.86)** \quad (-1.23) \quad (4.98)** \quad (-1.55) \quad (16.99)**$$

จากสมการ พบว่า ตัวแปรปัจจัยประสพการณ์การเลือกซื้อสินค้า ได้แก่ ความคุ้มค่าและการสร้างอัตลักษณ์ของโรงแรม การให้บริการของพนักงาน การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการ และมาตรฐานของโรงแรม ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของประสพการณ์การเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้าน “ความคุ้มค่าและการสร้างอัตลักษณ์ของโรงแรม” มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jin, et al (2016) และ Martinez, et al (2014) ได้สรุปว่า การที่โรงแรมมีการกำหนดราคาที่เหมาะสมผล และคุ้มค่าแก่การให้บริการที่ลูกค้าได้รับ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การสร้างความมั่นใจ ความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของลูกค้า ทั้งนี้เมื่อความเป็นธรรมด้านราคาของลูกค้ารับรู้มีค่าเป็นลบ จะส่งผลกระทบต่อความภักดีของลูกค้าที่ลดลงตามมา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแรงสนับสนุนการตัดสินใจในการเข้าพักแก่ลูกค้า โรงแรมควรกำหนดราคาที่คุ้มค่า และมีความสอดคล้องกับราคาของโรงแรมอื่นๆ ในระดับมาตรฐาน/ดาวเดียวกัน รวมทั้งควรรองรับการชำระเงินที่รวดเร็ว ทันสมัย และหลากหลายช่องทาง นอกจากนี้การสร้างความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ของโรงแรมก็เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยสร้างความน่าสนใจ และจดจำได้แก่ลูกค้าในการเข้าพัก และบอกต่อไปยังกลุ่มเครือข่ายลูกค้าอื่นๆ ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่อาจใช้การตกแต่งสถานที่ การสร้างบรรยากาศ และใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้สอยหรือเฟอร์นิเจอร์ที่สื่อถึงความความอ่อนช้อยงดงามของชาวล้านนา ซึ่งสอดคล้องกับ Nambuddee, Piriyaikul & Jinundech (2019) ได้สรุปว่า การบริหารจุดเด่นของโรงแรมเชิงวัฒนธรรม ที่พัฒนารูปลักษณ์ของสถาปัตยกรรม

โรงแรมที่นำเสนอในเชิงประวัติศาสตร์ จะช่วยเสริมเสริมให้ธุรกิจโรงแรมมีการเติบโต และช่วยสื่อสารการตลาดในภาพลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไปยังลูกค้าให้เกิดความประทับใจและตัดสินใจเข้าพัก

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเข้าพักโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยมีความพึงพอใจด้านรู้สึกสนุกเพลิดเพลินกับประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมมากที่สุด อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงวัยเน้นไปเป็นกลุ่ม และท่องเที่ยวไปโดยไม่ซื้อจำกัสด้านเวลา และมีกิจกรรมออกไปในเชิงการท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลาย ซึ่งเมื่อเขาเหล่านั้นได้พบกับประสบการณ์ที่ดีในโรงแรมก็ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและประทับใจในสิ่งต่างๆ ดังงานวิจัยของ Akcay, et al (2017) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกโรงแรมที่ชื่นชอบของผู้สูงอายุ พบว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุมีความต้องการเข้าพักโรงแรมที่ให้ประสบการณ์ที่ดีจากการที่โรงแรมมีบรรยากาศดี ราคาเหมาะสม โรงแรมมีคุณภาพและความหลากหลายของอาหารและเครื่องดื่ม มีแหล่งให้บริการไวไฟฟรี โดยเฉพาะมีความปลอดภัยในการอยู่อาศัย

ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยองค์ประกอบด้านความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์ การให้บริการของพนักงาน การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการ และมาตรฐานของโรงแรม ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 สอดคล้องกับ Tiprean (2016) กล่าวว่า สินค้าที่มีสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นไทยจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจสินค้ามากขึ้น ประเด็นต่อมาคือประเด็นด้านคุณภาพของการบริการที่ควรให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นประเด็นที่จะสอดคล้องกับเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ในการปรับภาพลักษณ์ประเทศไทยสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพได้ในอนาคตอันใกล้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในเชียงใหม่ พบว่า องค์ประกอบด้านมาตรฐานของโรงแรม มีความสำคัญน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการโรงแรมควรมีมาตรฐานในการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์และบริการของโรงแรมที่สอดคล้องสถานการณ์โรคระบาด และสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน โดยโรงแรมควรมีการแจ้งรายละเอียดการเก็บค่าบริการเพิ่มเติมในห้องพักร้อย่างชัดเจน เพื่อให้ลูกค้าได้รับข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจก่อนเข้าพักได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย พบว่า ประเด็นสถานที่จอดรถเข้าถึงได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการควรปรับปรุงการให้บริการลานจอดรถให้เพียงพอและเข้าถึงได้สะดวก โดยมีป้ายบอกทางเป็นระยะก่อนถึงจุดจอด และการบริหารจัดการลานจอดรถโดยเช่าที่ว่างในสถานที่ใกล้เคียงเพื่อให้บริการจอดรถในกรณีสถานที่คับแคบ
3. ปัจจัยด้านประสบการณ์การเข้าพักโรงแรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย พบว่า ปัจจัยองค์ประกอบด้านความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์ การให้บริการของพนักงาน การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์และ

บริการ และมาตรฐานของโรงแรม ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย ดังนั้น ผู้ประกอบการควรพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการให้มีความคุ้มค่า น่าสนใจ แปลกใหม่ ราคาเหมาะสมกับสินค้า มีการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดในการส่งเสริมการขาย เช่น ลดราคา ตกแต่งโรงแรมให้ดูสวยงามและน่าสนใจ ทันทสมัย พนักงานมีใจรักบริการสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี ซึ่งจะสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเพิ่มขึ้นตอนการสกัดและพัฒนาโมเดลการวิเคราะห์ประสบการณ์การเลือกเข้าพักโรงแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยใช้เทคนิคเดลฟี่กับผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ลุ่มลึก และเชื่อมโยงกับบริบทของสถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาในประเด็นด้านการสร้างความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวว่าควรจะเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งองค์ความรู้นี้จะช่วยต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อเสนอให้กลุ่มเครือข่ายโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ ได้นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมและครอบคลุม
3. ควรมีการตรวจสอบและประเมินรูปแบบฯ ที่วิจัยได้ ในมุมมองของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการโรงแรม เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพและคุณค่าของรูปแบบที่ควรต้องนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

References

- Akçay, S., Kılıç, B., Ön, F. & Yozukmaz, N. (2017). **The Factors Influencing Senior Tourists' Hotel Preferences**. Conference 7th of Advances in Hospitality & Tourism Management & Marketing Conference At : KIBRIS/FAMAGUSTA July 2017.
- Chiang, L., Manthiou, A., Tang, L., Shin, J. & Morrison, A. (2014). A comparative study of generational preferences for trip-planning resources : A case study of international tourists to Shanghai. **Quality Assurance in Hospitality and Tourism**, 15(1), 78-99.
- Cochran, W.G. (1977). **Sampling Techniques**. (3 rd ed.). New York : John Wiley & Sons.
- Foundation For Older Persons' Development. (2015). **nd. Situations of Elderly in Thailand** Chaing Mai : Foundation For Older Persons' Development. [In Thai]
- Jin, Naehyun (Paul) Jin., Nathaniel Discepoli Line dan Jerusalem Merkebu. (2016). The effects of image and price fairness : A consideration of delight and loyalty in the waterpark industry, International. **Journal of Contemporary Hospitality Management**, 28(9), 1895-1914.
- Martinez, María-Encarnación Andrés., Miguel-Ángel Gómez-Borja dan Juan-Antonio Mondéjar-Jiménez. (2014). A model to evaluate the effects of price fairness perception in online hotel booking. **Springer Science Business Media New York**, 14, 171-187.

- Nambuddee, N., Piriyaikul, R. & Jinundech, N. (2019). Heritage Boutique Hotel Loyalty Management on The Dimentions of Influencer Endorsement, Customer Coproducer and Customer Experience Management. **The journal of Business Administration**, 10(2), 107-119. [In Thai]
- Sungrugsa, N., Plomelersee, S. & Warabamrunkul, T. (2016). Styles and Behavior in Slow Tourism for Senior Tourists in the Thai Western Region. **University of the Thai Chamber of Commecial Journal**, 36(2), 1-19. [In Thai]
- Tiprean, J. (2016). **Studying the Purchase of Souvenirs in Bangkok by Free Independent from China**. An Independent Study of Thammasat University. [In Thai]
- United Nations (UN) Department of Economic and Social Affairs Population Division, New York. (2019). **World Population Prospects 2019**. [Online]. Available : <https://population.un.org/wpp/Publications> [2016, January 24].
- Kaiwan, Y. (2013). **Statistical Analysis on Multiple Variables for Research**. Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]



ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2

Strategy for Developing Opportunity Expansion Schools under Kamphaeng Phet

Primary Educational Service Area office 1 and 2

สมเกียรติ บุญรอด*

Somkeit Boonrawd

Received : April 11, 2022

Revised : November 24, 2022

Accepted : February 6, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 เพื่อสร้างและประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 มีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ และสอบถามโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และพิจารณาฉันทมติ (Consensus) ผู้วิจัยดำเนินการโดยการเปรียบเทียบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนกับคำตอบของกลุ่มโดยคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range ; $Q3 - Q1$) 2) สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และดำเนินการยกร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบยุทธศาสตร์ โดยการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 3) ประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการจัดประชุมประชาพิจารณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ประเมินยุทธศาสตร์ด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยส่วนใหญ่เกือบทุกข้อผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัญหา และอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วยแนวทาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

*อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Lecturer at Western University

ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และด้านการพัฒนาคุณภาพวิชาการ ยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมี 5 ยุทธศาสตร์ 10 กลยุทธ์ ส่วนผลการประเมินยุทธศาสตร์ พบว่า ผลการประเมินในด้านความสอดคล้อง ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์ / การพัฒนา / โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this research study were to study the problems and the development strategies for the educational opportunity expansion school under Kamphaeng Phet Primary Educational Office Areas 1 and 2 and to create and evaluate the strategies. There were three steps as follows: 1) study the problems and the strategies by conducting the interviews and asking the questions with the Delphi techniques, using the content analysis, making the consensus, comparing the data of each expert to the answers from the groups, and calculating median and interquartile range (Q3 – Q1); 2) create the strategies by conducting the workshop, draft the strategies by conducting the workshop, checking the strategies the connoisseurship and using the content analysis; 3) evaluate the strategies by holding the public hearing with the stakeholders, administrating the questionnaires and analyzing the data with mean and standard deviation. The results were as follows. The experts agree the most items that it's problematic at the highest level. The guidelines development for the educational opportunity expansion school, it consisted of five guidelines as follow : management system development, in terms of quality development of teachers and educational personnel, in terms of quality development of learners at the basic education level, in terms of increasing access to basic education services and academic quality development. There were five strategies and ten tactics. By evaluating the strategies, it was found the consistency, the correctness, possibility and usefulness were at the high level and the highest level.

Keywords : Strategies / Development / Educational Opportunity Expansion School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการสื่อสาร เทคโนโลยีอื่นๆ และการแข่งขันกันอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ สภาพโลกาภิวัตน์ได้เชื่อมโยงโลกเข้าหากันอย่างแน่นแฟ้น ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ความเชื่อมโยงดังกล่าวเป็น

เหตุให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก สามารถส่งผลกระทบไปยังส่วนอื่นได้อย่างรวดเร็ว (Chareonwongsak, 2001, p.25) และนับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านหลักสูตรการสอนเทคโนโลยี การศึกษาและการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ยังมีอีกหลายเรื่องที่มีปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงและต่อยอดโดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ เป็นต้น (Faculty of Education, Chulalongkorn University, Office of the Public Sector Development Commission, Office of the Basic Education Commission, 2010, p.1) โดยเฉพาะปัญหาทางการศึกษานั้นเป็นปัญหาสำคัญ ตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ได้มีการปฏิรูปการศึกษามาเป็นระยะๆ โดยเฉพาะเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษาคครั้งสำคัญ แต่ปัญหาคคุณภาพการศึกษาของไทยโดยรวมอาจกล่าวได้ว่ายังเป็นปัญหาอยู่ โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษา/คุณภาพผู้เรียน ด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ด้านประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ ด้านการเพิ่มและการกระจายโอกาสทางการศึกษาที่ไม่ทั่วถึงเท่าเทียม (Ministry of Education, 2015, p.3) และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะลดช่องว่างด้านความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสความเท่าเทียมในการศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้เริ่มโครงการเมื่อ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เริ่มเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครั้งแรกเพื่อสนองผู้เรียนที่ต้องการเรียนต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยให้ขยายโอกาสทางการศึกษาในชนบทให้มากเป็นพิเศษมุ่งเน้นให้นักเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ห่างไกลในชนบท การเรียนการสอนเน้นการฝึกทักษะพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ และเมื่อนักเรียนจบแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ ตลอดจนการใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และให้สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพทางสังคม เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม ให้ความรักและต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ดีขึ้น การเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานกระจายไปตามต่างจังหวัดต่างๆ นับว่าการดำเนินงานผ่านไปได้ด้วยดีในด้านปริมาณแต่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพ ซึ่งจากการศึกษาของ Armart, et al. (2017, p.112) วิจัยพบว่า ปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ยังมีปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ในด้านสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องฝึกงานไม่เพียงพอ ขาดแคลนงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ที่ดี ชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนบางโรงเรียนอยู่ห่างไกลความเจริญ ทั้งนี้ ในจังหวัดกำแพงเพชรมีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ครอบคลุม 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองพรานกระต่าย ลานกระบือ ไทรงาม และอำเภอโกสัมพีนคร จำนวน 47 โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 รับผิดชอบการบริหารครอบคลุม 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลองขลุง

ชาณุวรลักษณ์บุรี คลองลาน บึงสามัคคี ทวายทองวัฒนา และอำเภอปางศิลาทอง จำนวน 48 โรงเรียน โดยจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2561-2562 พบว่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาหลัก 5 วิชา ประกอบด้วยวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ ต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งผลจากการประเมินทั้งในระดับชาติสะท้อนให้เห็นคุณภาพของเด็กไทยอยู่ในขั้นวิกฤติและผลการทดสอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 มีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติและต่ำกว่าร้อยละ 50 เช่นเดียวกัน (KamPhaeng Phet Provincial Education Office, 2019, p.76) ในปีการศึกษา 2562 โดยมีผลการทดสอบ O-NET ได้ผลดังนี้ วิชาภาษาไทย 52.53 คณิตศาสตร์ 23.85 วิทยาศาสตร์ 29.11 และภาษาอังกฤษ 29.22 ซึ่งผลการทดสอบของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โรงเรียนเอกชน และสังกัดอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา Khamwai, et al. (2009, p.98) ที่พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการทั้ง 10 ด้านของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนมีสภาพการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง และคุณภาพรวมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของนักเรียนตามความเห็นของครูผู้สอนมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้

จากปัญหาดังกล่าว การยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำเป็นต้องมีแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เพราะแผนยุทธศาสตร์จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้องค์กรมีทิศทางที่ชัดเจนและมีวิธีการที่จะขับเคลื่อนให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Preeyakorn, 2010, p.49) จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกล เป็นการขยายโอกาสและเพิ่มโอกาสให้นักเรียนด้อยโอกาสให้มีโอกาสได้เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ จึงทำการวิจัยเพื่อหายุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 แหล่งข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศการศึกษา จำนวน 2 คน และผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 2 คน ส่วนแหล่งข้อมูลสำหรับการสอบถามสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 จำนวน 2 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศการศึกษา จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารโรงเรียนหรือรองผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 5 คน และครูผู้สอนที่เป็นแกนนำของโรงเรียน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพิจารณาฉันทมติ (Consensus) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนกับคำตอบของกลุ่มโดยคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range ; Q3-Q1)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2

2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และใช้เทคนิควิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 จำนวน 2 คน ผู้บริหารหรือรองผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 4 คน ครู หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 4 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 4 คน และศึกษานิเทศก์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปประเด็นตามกระบวนการ SWOT Analysis

2.2 การยกร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครู หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำการสอนในโรงเรียนขยายโอกาส

ทางการศึกษา จำนวน 4 คน นักวิชาการหรือผู้ที่มีเชี่ยวชาญด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ จำนวน 4 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน ใช้วิเคราะห์เนื้อหาจากการประชุมและสรุปร่างยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัดและมาตรการ

2.3 การตรวจสอบร่างยุทธศาสตร์การพัฒนารองเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาวเขต 1 และ 2 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 4 คน ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่การสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 4 คน นักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 1 คน และนักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 2 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนารองเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาวเขต 1 และ 2 โดยใช้การประชุมประชาพิจารณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสียจากกลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 บุคลากรจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มที่ 2 บุคลากรจากโรงเรียนขยายโอกาสทั่วไป กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สนับสนุนและควบคุมนโยบาย ได้แก่ บุคลากรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาวเขต 1 และ 2 รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน ข้อมูลที่ได้จากการประชาพิจารณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อมูลการประเมินความสอดคล้อง ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การพัฒนารองเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนารองเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาวเขต 1 และ 2 สรุปได้ดังนี้

รอบที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนารองเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภองาวเขต 1 และ 2 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1 ในภาพรวมเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100 ทุกรายการ

รอบที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนารองเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภองาวเขต 1 และ 2 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 2 ซึ่งทุกข้อมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ตั้งแต่ 1.50 ลงมา โดยส่วนใหญ่เกือบทุกข้อมีปัญหายอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีปัญหายอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่มีการจัดตั้ง

สมาคมศิษย์เก่าเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการระดมทุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และข้อ 59 ขาดการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้เป็นผู้นำในด้านการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการยกระดับคุณภาพผู้เรียน ส่วนข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ การโยกย้ายหรือสับเปลี่ยนครูและบุคลากรทางการศึกษาบ่อยเกินไป

รอบที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหา การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 3 ซึ่งทุกข้อมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ตั้งแต่ 1.50 ลงมา โดยส่วนใหญ่เกือบทุกข้อมีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก คือ ไม่มีการจัดตั้ง สมาคมศิษย์เก่าเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการระดมทุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จากผลการ ยืนยันข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายพบว่าส่วนใหญ่มีปัญหามีอยู่ในระดับมากที่สุดถึงระดับมาก จากผลการวิเคราะห์ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อปัญหาในการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 สรุปได้ดังนี้

สภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 3 ซึ่งทุกข้อมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ตั้งแต่ 1.50 ลงมา โดยส่วนใหญ่เกือบทุกข้อผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันว่าเป็น ปัญหา และอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อ 12 ไม่มีการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการระดม ทุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วยแนวทาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ ด้านพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านพัฒนา คุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และด้าน การพัฒนาคุณภาพวิชาการ

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 5 พันธกิจ 5 เป้าประสงค์ 5 ยุทธศาสตร์ 10 กล ยุทธ์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ : โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและการมี ส่วนร่วมครูมีคุณภาพยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีมาตรฐานตาม หลักสูตรสถานศึกษา

1. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ

- กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
2. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด
- 3 มาตรการ
- กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด 3 มาตรการ
- กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด 5 มาตรการ
3. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- กลยุทธ์ที่ 5 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด 2 มาตรการ
- กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะและทักษะการคิดขั้นสูงและใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ในการศึกษาต่อเพื่อการมีงานทำ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด 2 มาตรการ
4. ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาและขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 2 มาตรการ
- กลยุทธ์ที่ 8 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการศึกษาจนจบหลักสูตรตามเกณฑ์การศึกษามาตรับบังคับ ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 3 มาตรการ
5. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพวิชาการสู่วิชาชีพท้องถิ่น
- กลยุทธ์ที่ 9 ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษสู่ความเป็นเลิศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด 3 มาตรการ
- กลยุทธ์ที่ 10 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพวิชาการเพื่อต่อยอดวิชาชีพท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 3 มาตรการ
3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการ ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2
- 3.1 ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการ ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 พบว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ ในภาพรวมมีความสอดคล้องกันในระดับมากถึงมากที่สุด
- 3.2 ความถูกต้อง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ ของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลใน 3 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2

รอบที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1 ในภาพรวมเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100 ทุกรายการ

รอบที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 2 ซึ่งทุกข้อมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ตั้งแต่ 1.50 ลงมา โดยส่วนใหญ่เกือบทุกข้อมีปัญหายอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีปัญหายอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่มีการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการระดมทุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และข้อ 59 ขาดการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้เป็นผู้นำในด้านการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการยกระดับคุณภาพผู้เรียน ส่วนข้อที่มีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง คือ การโยกย้ายหรือสับเปลี่ยนครูและบุคลากรทางการศึกษาบ่อยเกินไป

รอบที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 3 ซึ่งทุกข้อมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ตั้งแต่ 1.50 ลงมา โดยส่วนใหญ่เกือบทุกข้อมีปัญหายอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีปัญหายอยู่ในระดับมาก คือ ไม่มีการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการระดมทุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จากผลการยืนยันข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายพบว่าส่วนใหญ่มีปัญหายอยู่ในระดับมากที่สุดถึงระดับมาก จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อปัญหาในการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งผลของการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกัน คือ ควรเลือกวิธีการในการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสม ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด ควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ที่ครบครันสำหรับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการบริหารสถานศึกษา ควรจัดตั้งกลุ่มผู้ปกครองเครือข่ายผานงานระหว่าง ผู้ปกครองและโรงเรียน ควรจัดให้มีการประชุมกรรมการสถานศึกษาเพื่อทราบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน ส่งเสริมการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาโดยเน้นการทำงานเป็นทีม ควรเน้นการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมกันทุกฝ่ายทั้ง 4 ฝ่าย โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สอดคล้องกับ Ponart (2014) ที่กล่าวไว้ว่า ลักษณะสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์นั้น เป็นการวางแผนด้านกระบวนการของ

องค์กรที่มุ่งอนาคต มุ่งเป้าหมายรวมตามพันธกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการปฏิบัติตนที่เป็นพื้นฐานสำคัญ รวมทั้งเป็นการมุ่งเน้น กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนร่วมของผู้ได้เสียกับสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอก เพื่อให้การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกัน คือ ควรสนับสนุนปัจจัยสำคัญที่ส่งต่อการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ควรสนับสนุนบุคลากรให้ตรงตามความต้องการของโรงเรียน ตรงตามสาขาวิชาที่ขาดแคลน ไม่ควรดึงครูสอนนอกห้องเรียนให้ครูสอนเต็มศักยภาพ จัดครูให้ตรงตามสาขาวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการศึกษาและจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education (2012) ที่กล่าวไว้ในนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการว่า การปฏิรูปครูเพื่อยกฐานะครูและวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง พัฒนาครูทั้งระบบเต็มตามศักยภาพ ครูคลังสมอง สนับสนุนบุคลากรให้สถานศึกษา

ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกัน คือ ยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียน ควรมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน ควรมีการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนขึ้นเองโดยบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นมาปรับใช้ ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมนักเรียนให้มีประสบการณ์ตรงจากวิทยากรภายนอกที่มีประสบการณ์ ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต รู้จักคิดประดิษฐ์หรือหาแนวทางในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ Chubbang (2011) ที่กล่าวไว้ว่าการพัฒนาผู้เรียนควรมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความคิดกว้าง มองไกล ใฝ่สูง และควรเน้นกิจกรรมที่สร้างบุคลิกภาพและความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียน

ด้านการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกัน คือ รัฐบาลควรสนับสนุนอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการ อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการพัฒนา ควรจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น ควรจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ควรจัดการสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษา ควรประเมินการบริการของบุคลากรในโรงเรียนต่อผู้รับบริการ สอดคล้องกับ Ponart (2014) ที่กล่าวไว้ว่าสถานศึกษาควรมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนของผู้เรียน จัดสวัสดิการให้กับนักเรียนบ้านไกล รัฐควรสนับสนุนเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนให้กับผู้เรียน ควรมีการจัดการเรียนเพื่อสนับสนุนให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดของตน และควรมีทางเลือกให้กับผู้เรียนได้เรียนให้เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้เรียน

ด้านการพัฒนาคุณภาพวิชาการ ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกัน คือ ครูควรมีการวัดและการประเมินผลตรงตามหลักการวัดผลและตรงตามวัตถุประสงค์ ควรมีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดกระบวนการนิเทศติดตามที่หลากหลาย ควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาต่อยอดสร้างอาชีพได้ในอนาคต ควรเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับชั้น

อนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 3 สอดคล้องกับ Khamwai, et al (2009) ที่กล่าวไว้ว่าสถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีการกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมด้านวิชาการต่างๆ ของสถานศึกษา

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2

จากการสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ประเด็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 นั้น มีจุดแข็ง 7 ประเด็น จุดอ่อน 15 ประเด็น โอกาส 9 ประเด็น และอุปสรรค 4 ประเด็น และได้ประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ 10 กลยุทธ์ 29 ตัวชี้วัด 55 มาตรการ ซึ่งผู้วิจัยอภิปรายตามประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากจะช่วยให้องค์กรปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ในการทุ่มเทพลังเพื่อให้มั่นใจว่าสมาชิกขององค์กรกำลังทำงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าประสงค์เดียวกันและช่วยให้ประเมินและปรับทิศทางขององค์กรเพื่อตอบสนองสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น เน้นกระบวนการและจุดมุ่งหมายรวมที่หน่วยงานมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวข้องกับทุกส่วน ทุกฝ่าย ทุกขั้นตอน และทุกคนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การบริหารและการจัดการขององค์กรมีประสิทธิภาพสูงสุด

กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะจากการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อม เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 ยังไม่ชัดเจน ทำให้การบริหารไม่คล่องตัว ตรวจสอบยาก อีกทั้งครูมีภาระงานรับผิดชอบมาก และขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แต่ทั้งครูและผู้บริหารมีประสบการณ์ ความสามารถ มุ่งมั่นรับผิดชอบและยอมรับการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพภายในได้ตามบทบาทหน้าที่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียน และตัวครู เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจ ความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) สอดรับกับแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพของ

ตัวเอง และเพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ครูเกิดทักษะในการสอนและมีความเชี่ยวชาญในบทบาท หน้าที่ ที่รับผิดชอบ เป็นการ พัฒนาดน พัฒนางาน และพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมกัน

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีทางการศึกษาและการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วแต่เทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ล้วนมีความสำคัญ และความจำเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ และรองรับการศึกษา การเรียนรู้ และความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและทักษะการคิดขั้นสูง และใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาต่อและการมีงานทำ กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะกระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดเป้าหมายหรือแนวทางการดำเนินงานให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ หรือผลกระทบ ภายใต้ทิศทางการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ได้รับการฝึกปฏิบัติงานอาชีพตามความถนัดและความสนใจ พร้อมทั้งได้มีโอกาสปฏิบัติงานจริง ในด้านการจัดการการใช้เทคโนโลยีการผลิต การซื้อขาย การทำงานร่วมกันในรูปแบบสหกรณ์ตาม กระบวนการให้ครบวงจร จนเกิดความตระหนักใน ความสำคัญของการเรียนสายอาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง โดยการปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารจัดการการศึกษา จัดโครงสร้างจัดการการศึกษาใหม่เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability) ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพและ ประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาโดยการจัดสรรงบประมาณตรงสู่ผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน ในการจัดการศึกษา ปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูผู้สอน พัฒนาระบบการประเมินและการรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน โดยมุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะกำลังคนทั้งระบบตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยและการใช้เทคโนโลยีและสื่อเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 : ยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง และพัฒนาทุนศักยภาพมนุษย์ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม กล่าวไว้ว่า

1. คนไทยทุกกลุ่มวัยมีทักษะและความรู้ความสามารถที่จะเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ สามารถเติบโตเป็นคนดี มีคุณภาพ และทำประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เด็กวัยเรียนมีนิสัยรักการอ่านและมีทักษะการเรียนรู้ในเชิงคิดสังเคราะห์ สร้างสรรค์ต่อยอดไปสู่การสร้างนวัตกรรมความรู้ มีทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะทางการเงิน ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี วัยแรงงานเพิ่มสมรรถนะทั้งความรู้ ทักษะ คุณลักษณะให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน มีความรู้ และทักษะการบริหารจัดการทางการเงินที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ วัยสูงอายุ มีงานทำและรายได้ที่เหมาะสมกับศักยภาพผู้สูงอายุ

2. คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3. คนไทยมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพที่ลดลงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4. คนไทยมีจิตสำนึกพลเมืองที่มีทัศนคติและพฤติกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย

5. เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 8 เร่งรัดสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการควรมีกำหนดเป้าหมายหรือแนวทางการดำเนินงานให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ หรือผลกระทบ ภายใต้ทิศทางการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้เรียนและสถานศึกษาในส่วนภูมิภาค/ชนบท ได้รับการยกระดับคุณภาพการให้บริการทางการศึกษา เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา ทุกระดับ ทุกประเภท โดยเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประสานทรัพยากรทางการศึกษาในจังหวัด/ท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย และควรกำหนดให้ระบบและวิธีการ ส่งเสริม คัดเลือกเพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้เกิดความเป็นธรรม ความเสมอภาคแก่นักเรียน นักศึกษาทุกระดับทุกประเภทการศึกษา รวมทั้งควรกำหนดให้ผู้เรียนและผู้สำเร็จ การศึกษาอุดมศึกษามีปริมาณเหมาะสมสอดคล้องในสาขาความต้องการแต่ละสายอาชีพ มีองค์ความรู้และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีเจตคติและคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาคุณภาพวิชาการ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 9 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษสู่ความเป็นเลิศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะกระทรวงศึกษาธิการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษา พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาทุกระดับ/ประเภท การศึกษาให้ทัดเทียมระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 10 สร้างเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์และคุณภาพทางวิชาการ กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเพราะระบบบริหารจัดการมีความคล่องตัวในการบริหารงานการศึกษามากยิ่งขึ้น มีความโปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการ โครงสร้างของกระทรวงได้รับ

การปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ โดยการกระจายอำนาจลงไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา และมีกลไกการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท มีธรรมาภิบาลในการบริหาร รวมทั้งผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีศักยภาพเพื่อไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้

3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2

ผลการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 พบว่า ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 พบว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ ในภาพรวมมีความสอดคล้องกันในระดับมากถึงมากที่สุด ส่วนผลการประเมินความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการของยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 มีขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสมมีความสอดคล้องของขั้นตอนการพัฒนา และแต่ละขั้นตอนการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์ใช้ใช้เทคนิคเดลฟายมาใช้เพื่อตรวจสอบและยืนยันปัญหา ทำให้พบปัจจัยเบื้องต้นซึ่งเป็นข้อมูลที่นำเชื่อถือสำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและนำไปสู่การกร่างยุทธศาสตร์ โดยเทคนิคเดลฟายนี้ ต้องอาศัยคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญยืนยันหลายรอบจึงทำให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือ ดังที่ Meesil (2016, p.1256) กล่าวว่า เทคนิคเดลฟายเป็นวิธีการรวบรวมความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อมุ่งศึกษาและวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ยังไม่มีคำตอบแน่ชัด โดยการรวบรวมและกลั่นกรองความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ ทั้งนี้จะต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้ใคร่ครวญความคิดเห็นโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในรอบถัดไป ทั้งนี้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจะเกิดจากการพิจารณาตัดสินสอดคล้องโดยเสียงข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pommarang (2009, p.96) ซึ่งให้ความเห็นว่าเทคนิคเดลฟาย คือ กระบวนการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินใจหรือสร้างความเป็นเอกฉันท์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและวิธีการของเทคนิคเดลฟายเป็นวิธีที่มีความเป็นปรนัย นอกจากนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่า ยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นนี้มีความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้เพราะกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์เป็นไปตามวิธีการและกระบวนการที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hutunuwat & Hutunuwat (2008, pp.42-44) ที่กล่าวว่า กระบวนการหรือขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์มีเทคนิควิธีการหลายวิธี หนึ่งในหลายวิธีนั้นคือ กระบวนการสร้างกลยุทธ์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดภารกิจ การประเมินสภาพภายในองค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร การกำหนดวัตถุประสงค์ และการสร้างกลยุทธ์ ในขณะที่ Puangnil (2010) ก็ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ในทำนองเดียวกันว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร นำข้อมูลมาวิเคราะห์

และสังเคราะห์เนื้อหา การศึกษาพหุกรณี เป็นการศึกษาสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการระดมทรัพยากร เพื่อพัฒนาสถานศึกษา 3 แห่ง การเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาการ สอนทนากลุ่ม โดยมีจุดมุ่งหมายของการสอนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นปัจจัยภายใน คือจุด แข็ง จุดอ่อน และปัจจัยภายนอก คือ โอกาส และอุปสรรค นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และจัดทำร่างกลยุทธ์ และ การศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์และการตรวจสอบกลยุทธ์ 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์เชิง ลึกผู้ทรงคุณวุฒิระดับนโยบาย 2) การประชาพิจารณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการตรวจสอบร่างกลยุทธ์ ซึ่ง พิจารณาจากความเป็นไปได้ และการยอมรับได้ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ ตามลำดับและเหตุผลที่กล่าวข้างต้นส่งผลให้ผลการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาที่จะนำยุทธศาสตร์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ ควรดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ขององค์กร เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กรว่ามี จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สอดคล้องกับ สภาพปัญหาหรือไม่ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงมากควรมีการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ ละแห่งก่อนนำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้
2. สถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์และตัวชี้วัดความสำเร็จ ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย
3. การนำยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญ โดยให้การส่งเสริม สนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอาจกำหนดเป็นนโยบายหรือจุดเน้นสำคัญ ของหน่วยงานและสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อยกระดับ คุณภาพผู้เรียนและผลสำเร็จด้านวิชาการ
2. สถานศึกษาแต่ละแห่งควรมีการวิจัย เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาให้สอดคล้อง เหมาะสม กับบริบทของสถานศึกษา และการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน
3. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษากับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

References

- Armart, P., Siripanumas, P. & Bunkanan, P. (2017). **Problems and solutions for school teaching management to expand educational opportunities of Buriram Primary Education Service Area Office 1**. Master of Education Thesis, Educational Administration, Buriram Rajabhat University. [In Thai]
- Chareonwongsak, K. (2001, December-January). The mission of education administrators change leader. **Education Today**, 2(127), 25. [In Thai]
- Chubbang, C. (2011). **Developing a model for efficiency in education following the strategy to develop the small size school by participatory action research under the office of the basic education commission**. Doctor of Philosophy Thesis, Educational Administration, Faculty of Education, Burapha University. [In Thai]
- Faculty of Education, Chulalongkorn University, Office of the Public Sector Development Commission, Office of the Basic Education Commission. (2010). **Strategic Planning and Formulating**. Bangkok : Chulalongkorn University publisher. [In Thai]
- Hutanuwatr, N. & Hutanuwatr, N. (2008). **“SWOT” Strategic thinking**. (7 th ed.). Ubon Ratchathani : Ubon Ratchathani University publisher. [In Thai]
- KamPhaeng Phet Provincial Education Office. (2019). **Analysis report of basic national educational test results (O-NET) Academic year 2019 Kamphaeng Phet provincial level**. Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, Ministry of Education. [In Thai]
- Khamwai, P. et al., (2009). **The relationship between academic administration and the quality of education of Students in the Opportunity Expansion Schools Level 3 in Kamphaeng Phet Educational Service Area office 1**. Master of Education Thesis, Educational Administration, Naresuan University. [In Thai]
- Ministry of Education. (2015). **Ministry of Education Outstanding achievements for the 12 months of 2015 “Moving forward to reform Thai education”**. Bangkok : Information group, Administrative Office, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. [In Thai]
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2012). **Educational development plan of Ministry of Education No.11, 2012-2016**. Bangkok : The agricultural federation of Thailand publisher. [In Thai]

- Meesil. N. (2016). Delphi Technique : Avoidance of misconception. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**, 9(1), 1256-1267. [In Thai]
- Pommarang, W. (2009). **The Developing Standards and Indicators Technology for Teachers in Public Universities in the Northeast Thailand by Using Delphi Technique.** Master's degree Thesis, Graduate school, Mahasarakham University. [In Thai]
- Ponart, P. (2014). **Strategy for Opportunity Expansion Schools Development in Kamphaengphet for Learning Organization.** Doctor of Education Thesis, Management Strategy and development, KamPhaeng Phet Rajabhat University. [In Thai]
- Preeyakorn, P. (2010). **Strategic Planning : Concepts and Applied Approaches.** (14 th ed.). Bangkok : Sematham publisher. [In Thai]
- Puangnil, P. (2010). **Strategies of educational resources mobilization for improving public basic education school in Maha Sarakham Province.** Doctor of Education Thesis, Khon Kaen University. [In Thai]



การสื่อสารอัตลักษณ์ชนมลาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์
Identity Communication of Khanom La, Nakhon Si Thammarat Province
through Storytelling with Using Social Media

กรกฎ จำเนียร*

Korrakot Chamnian

เมธาวี จำเนียร*

Methawee Chamnian

ปัญจพร เกื้อนัย*

Panjaporn Kuenai

ทองพูล มุขรักษ์**

Thongphun Mukharak

ศศิพัชร บุญขวัญ*

Sasipat Boonkwan

ปาริฉัตร ศรีหารณ*

Parichat Sriharan

ธัชชา สามพิมพ์***

Tatcha Sampim

Received : August 20, 2021

Revised : October 25, 2021

Accepted : April 8, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของชนมลา จังหวัดนครศรีธรรมราช และเพื่อสื่อสาร อัตลักษณ์
ชนมลา จังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์ โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่ม
ผู้ประกอบการชนมลา 4 กลุ่มของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม
ผู้ประกอบการชนมลาทั้ง 4 กลุ่มเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มและสื่อสารอัตลักษณ์สู่ผู้บริโภค

*อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Lecturer in Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

**อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Lecturer in Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

***อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Lecturer in Faculty of Science and Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มแตกต่างกันทั้งในแง่ของวัตถุดิบ กรรมวิธีการผลิต รูปลักษณ์ รสชาติ บรรจุภัณฑ์และช่องทางการตลาดของขนมลา และกลุ่มผู้ประกอบการขนมลาได้สื่อสารอัตลักษณ์ผ่านการเล่าเรื่องทางแฟนเพจเฟซบุ๊กในรูปแบบภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว และจากการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะการสื่อสารแก่ผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการสามารถสร้างสรรค์การเล่าเรื่องเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ขนมลาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตนได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การสื่อสารดังกล่าวต้องอาศัยความต่อเนื่องและการลดข้อจำกัด ได้แก่ ข้อจำกัดเรื่องเวลาและการสร้างสรรค์เนื้อหาของผู้ประกอบการขนมลาอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ / การสื่อสารอัตลักษณ์ / ขนมลาลำพูนนครศรีธรรมราช / การเล่าเรื่อง / สื่อสังคมออนไลน์

ABSTRACT

The objectives of this research were to find the identity of Khanom La, Nakhon Si Thammarat Province and communicate the identity of Khanom La, Nakhon Si Thammarat Province through storytelling with social media. This qualitative research, the research team utilized a focus group with four groups of community who produce Khanom La to find the identity of each group and communicate their identity to consumers. The results showed that the identity of each group was different in terms of raw material, production process, appearance, taste, packaging, and marketing funnel of Khanom La. The groups of community who produce Khanom La communicated their identity through storytelling with facebook fanpage with images and motion pictures and workshop to improve the communication skills of the groups of community who produce Khanom La demonstrate that they were able to create storytelling to communicate their product identity through social media better. However, such communication required continuity and reduction of restrictions, including time constraints and content creation of groups of community who produce Khanom La.

Keywords : Identity / Identity Communication / Khanom La, Storytelling / Social Media

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ขนมลา” ขนมเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงภูมิปัญญาแห่งความกตัญญูและระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วของคนใต้ เป็นขนมสำคัญหนึ่งในห้าชนิดที่ใช้สำหรับจัดหมักรับหรือสำรับในภาษาใต้ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ การจัดหมักรับ ส่วนใหญ่จัดกันในวัน แรม 15 ค่ำ เดือน 10 ของที่ใช้ในการจัดหมักรับนั้น ใส่สิ่งอันเป็นหัวใจสำคัญของหมักรับ คือ ขนม 5 อย่าง ซึ่งมีความหมายต่อการอุทิศส่วนกุศลให้ กับญาติผู้ล่วงลับ และถือว่าเป็นสัญลักษณ์

ของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ (Prottasen, 1976; Ganwiboon, 2011) ขนม 5 อย่างประกอบด้วย ขนมพอง ขนมลา ขนมง ขนมติชา และขนมบ้า เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ในงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

ทุกปีในเทศกาลเดือนสิบ ขนมลาก็ถูกจำหน่ายจำนวนมากพร้อมๆ กัน โดยมีความเชื่อว่า ขนมลาก็แทนด้วยเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มให้แก่ตายายที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ความเชื่อเหล่านี้มักถูกท้าทายอยู่เสมอว่าเป็นความเชื่อโบราณ และในปัจจุบันแหล่งผลิตขนมลาดัน้อยลงไป ซึ่งมีความกังวลว่าภูมิปัญญาการทำขนมลาก็จะสูญหายไป และขนมลาเป็นที่นิยมบริโภคกันในกลุ่มวัยกลางคนและผู้สูงอายุเท่านั้น เป็นเพียงแค่นิยมช่วงเทศกาลและเป็นเพียงแคของฝาก แต่ยังไม่เป็นขนมที่รับประทานได้ตลอดปี รวมถึงยังไม่ได้รับความนิยมคนรุ่นใหม่ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ของขนมลาเพื่อจูงใจวัยรุ่นให้สนใจเพิ่มขึ้นก็ตาม

ดังนั้น จึงควรมีการสื่อสารเรื่องราวของขนมลาผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งได้แก่ สื่อแฟนเพจเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อใหม่ที่ผู้ประกอบการขนมลาสามารถสื่อสารได้ทั้งภาพ เสียง ข้อความ มีความรวดเร็วและทันเหตุการณ์ เป็นการสื่อสารสองทางและระบบเครือข่าย หลุดพ้นจากข้อจำกัดเรื่องเวลา และสถานที่ (Netphokaew, 2018) ซึ่งจะทำให้ขนมลาได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น ผ่านการเล่าเรื่อง (storytelling) ซึ่งมีกลวิธี 5 วิธีเป็นวิธีถอดเสน่ห์ของขนมโบราณ ที่ทำให้ใคร่ใจผู้คนมาได้จนถึงทุกวันนี้ หรือที่เรียกว่า “การสื่อสารอัตลักษณ์” ประกอบด้วย 1) ใช้กรรมวิธีการทำแบบเก่า คงรสชาติความอร่อยของขนมหวาน 2) ใช้สีสันทันเป็นจุดขาย 3) เลือกบรรจุภัณฑ์ธรรมชาติ ให้ความรู้ถึงถึงความประณีตในการทำ 4) คงรสชาติแบบดั้งเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง 5) ปรงให้เห็น ทำแล้วขาย เสริมความอร่อยได้ทันที (SMEs Business Center, 2019)

นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมและลงพื้นที่สำรวจปัญหากลุ่มผู้ประกอบการขนมลา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และการสังเกตการณ์เบื้องต้นพบว่า ปัญหาการจำหน่าย จำหน่ายได้มากในช่วงเทศกาลบุญสารทเดือนสิบเท่านั้น การซื้อส่วนใหญ่เป็นการซื้อเพื่อเป็นของฝาก และกลุ่มวัยที่ซื้อเป็นเพียงกลุ่มวัยกลางคนและผู้สูงอายุ รวมถึงสื่อที่นำเสนอขนมลามีลักษณะเนื้อหาแบบเดิมๆ ไม่น่าสนใจ กล่าวคือ นำเสนอเนื้อหาของขนมลาที่เชื่อมโยงกับพิธีกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเท่านั้น และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้ประกอบการขนมลา คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าควรมีการค้นหาลักษณะของขนมลา เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ดังกล่าวผ่านการพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเล่าเรื่องขนมลาให้สามารถสร้างการรับรู้และที่น่าสนใจของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาลักษณะของขนมลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลา จังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสนทนากลุ่มผู้ประกอบการจำนวน 4 กลุ่มซึ่งมีการผลิตขนมลาอย่างต่อเนื่องและมีความต้องการเข้าร่วมการดำเนินการวิจัย และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมจากการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้ประกอบการขนมลา ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ สำหรับข้อมูล

ทุติยภูมิได้แก่ การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเล่าเรื่องขนมลา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มผู้ประกอบการขนมลา 4 แห่ง ดำเนินการโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ขนมลา จ.นครศรีธรรมราชและสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์ และการสังเกตการณ์จากการเข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้ประกอบการทั้ง 4 แห่ง ประกอบด้วย

1. กลุ่มอาชีพทำขนมลที่บ้านศรีสมบุญ ต.หูล่อง อ.ปากพนัง จ.นครศรีธรรมราช
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีขนมแปรรูป ต.ปากพน อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
3. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมลา ต.ท่าซอม อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช
4. กลุ่มขนมลาป่าเตต ต.แม่เจ้าอยู่หัว อ.เชียรใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหาอัตลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลาด้วยการเล่าเรื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอัตลักษณ์หมายถึง ความเป็นหนึ่งเดียว ความเฉพาะเจาะจงของรูปลักษณ์ขนมลา รสชาติ รวมถึงกระบวนการผลิตของแต่ละกลุ่มผู้ประกอบการ และใช้แบบบันทึกผลการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อบันทึกผลจากการสังเกตการณ์จากการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้ประกอบการขนมลาทั้ง 4 กลุ่ม นอกจากนี้ ยังใช้แบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ ได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม การตลาด และการสื่อสารได้พิจารณาตรวจสอบและแก้ไขก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมผลการวิจัยจริง

ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หรือ content analysis เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง ความแตกต่างของข้อมูล การจัดหมวดหมู่ และสรุปเนื้อหา นำเสนอในลักษณะพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและขอรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้แก่ การค้นหาอัตลักษณ์ของขนมลาจากแต่ละกลุ่มผู้ประกอบการขนมลา ซึ่งอัตลักษณ์หมายถึง ความเป็นหนึ่งเดียว ความเฉพาะเจาะจง เป็นภูมิปัญญา ในเรื่องความคิดค้นสร้างสรรค์รูปลักษณ์ รสชาติ กรรมวิธีการผลิต ส่งผลให้ขนมลามีเรื่องราว (story) ไม่เหมือนใคร เพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์ ได้เป็นชุดข้อมูลอัตลักษณ์เพื่อใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์ดังนี้ กลุ่มอาชีพทำขนมลที่บ้านศรีสมบุญ

อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ขนมลา ผลิตจากวัตถุดิบในท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ อบขนมลด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ และมีศูนย์การเรียนรู้การทำขนมลา สามารถนำมาสื่อสารอัตลักษณ์เป็นเรื่องราวได้ดังนี้

“รสชาติดีเป็นเอกลักษณ์ ลาแผ่นดั้งเดิมแห่งบ้านหอยราก”

ลาแผ่นดั้งเดิม อบด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ รสชาติเยี่ยม หอม หวานคงที่จากน้ำตาลจากมีเอกลักษณ์แห่งบ้านหอยราก ตำบลหูล่อง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นลาที่ผู้รับชื้อมักนำไป

แปรรูปต่อ และส่งขายทั่วประเทศ สร้างรายได้ สร้างอาชีพแก่ชุมชน พัฒนาจนยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้
ขนมลาบ้านหอยราก็สาธิตหิขุมชนสตรีขนมแปรรูป

อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ขนมลา เป็นขนมลาแปรรูปในลักษณะต่าง ๆ เจ้าแรกและเจ้าเดียว
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช อบขนมลาคือคุณไมโครเวฟ สามารถนำมาสื่อสารอัตลักษณ์เป็นเรื่องราวได้ดังนี้
“ลาแปรรูปแต่งหน้าช็อกโกแลต มะม่วงหิมพานต์ และถั่ว ของชื่อของฝากจากเมืองนครฯ”

ผลิตภัณฑ์ขนมลาแปรรูป จากลาแผ่นหอยราก็ นำมาแปรรูปรูปแบบต่าง ๆ แต่งหน้าด้วยช็อกโกแลต
มะม่วงหิมพานต์ และถั่ว เป็นเจ้าแรกและเจ้าเดียวใน จังหวัดนครศรีธรรมราช แปรรูป

ขนมลาคือการอบไมโครเวฟ ซึ่งมีผลต่อรสชาติและลักษณะขนมลา คือ หวาน กรอบ มัน อร่อยมาก
ขึ้นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมลา ตำบลท่าซอม

อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ขนมลา พัฒนาขึ้นในรูปลักษณะแปลกใหม่ ชื่อว่า ขนมลาเกลียวใจและขนมลา
กลมเกลียว บรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์สวยงาม มีเรื่องราวของขนมลามาปรากฏอยู่ สามารถนำมาสื่อสารอัตลักษณ์เป็น
เรื่องราวได้ดังนี้

“ขนมลารูปแบบใหม่ มีความหมาย เรื่องเล่า เป็นหนึ่งเดียวในโลก”

ขนมลาได้รับการพัฒนาเป็นสูตรเฉพาะ นำเสนอเป็นขนมลาเกลียวใจ และขนมลากลมเกลียว หนึ่งเดียว
ในโลก รูปลักษณะน่ารักประหลาด รสชาติไม่หวานมากนัก ถูกปากคนไทย ใช้วัตถุดิบคุณภาพ บรรจุอยู่ในบรรจุ
ภัณฑ์ที่สวยงาม มีเรื่องราวเรื่องเล่าของขนมลา สามารถนำไปเป็นของฝากของที่ระลึกเมื่อมาเยือน จังหวัด
นครศรีธรรมราชขนมลาป่าเท

อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ขนมลา กระบวนหมักแป้งด้วยใบมะละกอ พิถีพิถันทั้งการคัดสรรวัตถุดิบและ
กระบวนการผลิต สามารถนำมาสื่อสารอัตลักษณ์เป็นเรื่องราวได้ดังนี้

“ขนมลาป่าเท ขนมลาโบราณเชิยรใหญ่ ชิมได้ถึงหน้าเตา”

ภูมิปัญญาการทำขนมลาแบบโบราณของชาวเชิยรใหญ่ “ขนมลาป่าเท” ใส่ใจทุกรายละเอียด ทั้ง
วัตถุดิบและกรรมวิธีการผลิต จากข้าวสารที่คัดสรรอย่างดี แขน้ำ บดเป็นแป้ง กรอง แล้วทิ้งไว้ให้สะเด็ดน้ำ ห้อย
ไว้เป็นก้อน ก่อนมาผสมน้ำตาลจากแล้วทอด โดยลาแผ่นหรือลานจะขายดีในช่วงเทศกาลบุญสารทเดือนสิบ
สำหรับลากอบและลากู ป่าเทและลูกสาวจะช่วยกันทอดแล้วนำไปวางจำหน่ายที่ร้านค้าในหมู่บ้าน และที่ตลาด
หนองหม้อและบ่อล้อ หรือรับทำตามออเดอร์ สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจ สามารถเดินทางมาชิมขนมลา
ร้อนๆ ได้ถึงหน้าเตาบ้านป่าเท หรือจะทดลองทำขนมลาคด้วยตนเอง ก็สามารถทำได้ ท่ามกลางธรรมชาติที่บริ
สุทธิ์ และได้เรียนรู้วิถีชุมชน โดยป่าเทและลูกสาวจะทำขนมลากันทุกวันเสาร์ อาทิตย์ จันทร์และอังคาร

จากการค้นห้อัตลักษณ์นำไปสู่การสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลาของแต่ละกลุ่มผู้ประกอบการขนมลาใน
รูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งประกอบไปด้วยภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวที่มีเนื้อหาเรื่องเล่าเกี่ยวกับขนมลาใน
แง่มุมต่างๆ ประกอบนั้น จากการวิเคราะห์กลยุทธ์ร่วมกับชุมชนได้ผลว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านสื่อสังคม
ออนไลน์ควรมีกลยุทธ์ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารตัวผลิตภัณฑ์ จุดเด่น เรื่องราวที่มีอัตลักษณ์ของขนมลาของแต่ละพื้นที่

2. กลยุทธ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ คณะผู้วิจัยการสื่อสารผ่านทางช่องทาง สื่อสังคมออนไลน์ ประเภทแฟนเพจเฟซบุ๊ก ทั้งภาพกว้าง คือ การสื่อสารส่งต่อข้อมูลในระดับจังหวัดนครศรีธรรมราช และเฉพาะพื้นที่ คือ การสื่อสารที่เน้นไปยังที่ตั้งของผู้ประกอบการขนมลาแต่ละกลุ่ม โดยเน้นการสื่อสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ของจังหวัด เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้ประกอบการ

3. กลยุทธ์การใช้เนื้อหา (content) ที่หลากหลาย เช่น การนำเสนอจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ ของขนมลาจากมุมมองของผู้ประกอบการ จุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของผลการวิจัย ความเป็นมาของขนมลาแต่ละกลุ่มที่น่าสนใจ การใช้สีและภาพที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม ฯลฯ

4. กลยุทธ์รูปแบบสื่อ คณะผู้วิจัยเลือกนำเสนอเนื้อหาขนมลาทั้งในรูปแบบภาพนิ่ง และ ภาพเคลื่อนไหว ทั้งขนาดสั้นและยาว เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ มีความหลากหลาย โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่น่าสนใจ และช่องทางที่จะเผยแพร่ออกอากาศ



ภาพที่ 1 ตัวอย่างสื่อเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลากกลุ่มอาชีพทำขนมลาบ้านศรีสมบุญ
ผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์



ภาพที่ 2 ตัวอย่างสื่อเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีขนมแปรรูป
ผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์



ภาพที่ 3 ตัวอย่างสื่อเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลากุ่มขนมลา ตำบลท่าซอม
ผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์



ภาพที่ 4 ตัวอย่างสื่อเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลาป่าเต๋
ผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์

1. กลยุทธ์ความต่อเนื่องของการสื่อสาร คณะผู้วิจัยได้บูรณาการงานวิจัยดังกล่าวกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ได้แก่ รายวิชาการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมในงานโฆษณาและประชาสัมพันธ์ รายวิชาการเขียนเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ รายวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์สมัยใหม่ รายวิชาสื่อทางเลือกเพื่อชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อของนักศึกษา และนำผลงานของนักศึกษาสื่อสารเรื่องราวของขนมลาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการรับรู้สู่สาธารณชนในมุมมองของเยาวชนรุ่นใหม่ในอีกทางหนึ่ง และนักศึกษามีส่วนในการถ่ายทอดการสื่อสารขนมลาแก่ผู้ประกอบการ ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถสื่อสารต่อยอดได้ด้วยตนเองเมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว

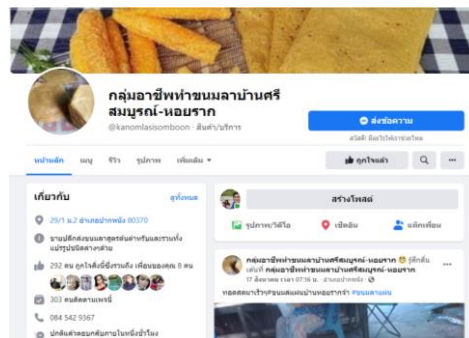
2. กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสื่อสารการตลาดแก่ผู้ประกอบการขนมลา จากการดำเนินการวิจัย พบว่า ปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของการสื่อสารเรื่องราวขนมลาของผู้ประกอบการคือ การขาดทักษะในการผลิตเนื้อหา (content) และการสื่อสารเชิงการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ คณะผู้วิจัยจึงได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้ประกอบการที่มีความสนใจและพร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่งแต่ละกลุ่มต้องการฝึกทักษะการสื่อสารที่แตกต่างกันไป เช่น การฝึกการถ่ายภาพสินค้าของกลุ่มอาชีพทำขนมลาบ้านศรีสมบูรณ์หอยรอก การอบรมการ

ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการตลาดของกลุ่มขนมลาท่าซอม เป็นต้น โดยคณะผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละเรื่องมาให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ และในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คณะผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารกับผู้ประกอบการขนมลา โดยการติดต่อประสานงานผู้ประกอบการทางสื่อสังคมออนไลน์ และให้คำปรึกษาการใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ในการสื่อสารเรื่องราวและจำหน่ายขนมลา ได้แก่ คลิปแนะนำการใช้เทคนิควิธีการไลฟ์สด การถ่ายรูปและโพสตรูปสินค้า พร้อมทั้งได้จัดส่งคู่มือสื่อสารผลิตภัณฑ์ชุมชนให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อนำไปพัฒนาทักษะการสื่อสารและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ขนมลาออนไลน์

จากการสังเกตการณ์ของคณะผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เกิดการเรียนรู้ และพยายามสื่อสารทั้งนี้ ผู้ประกอบการที่สามารถสื่อสารได้จะเป็นรุ่นลูกหลานของผู้ประกอบการที่มีความคุ้นเคยกับการใช้เครื่องมือการสื่อสาร การใช้สมาร์โฟน ในขณะที่ผู้ประกอบการที่ค่อนข้างมีอายุจะไม่มีเวลากับการสื่อสารทางการตลาด เนื่องจากจะต้องทำงานผลิตขนมลาเป็นหลัก นอกจากนี้ เมื่อมีกลุ่มผู้ประกอบการใดโพสต์สื่อสารขนมลาของตน และเมื่อคณะผู้วิจัยแชร์มาสื่อสารในหน้าแฟนเพจ เฟซบุ๊กของคณะผู้วิจัยต่อ ก็จะทำให้กลุ่มอื่น ๆ มีความกระตือรือร้นในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างแฟนเพจเฟซบุ๊กมากขึ้น

สรุปการพัฒนาทักษะการสื่อสารการเล่าเรื่องขนมลาและช่องทางการตลาดออนไลน์ (แฟนเพจเฟซบุ๊ก) กลุ่มของผู้ประกอบการ ดังนี้

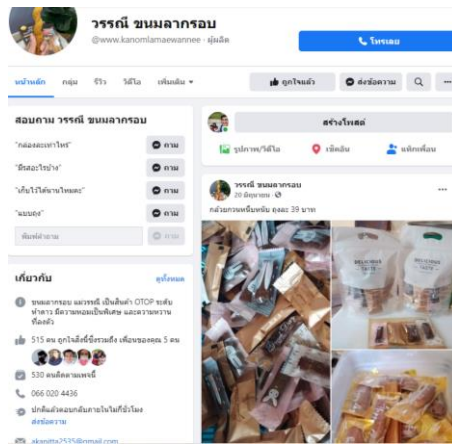
กลุ่มอาชีพทำขนมลที่บ้านศรีสมบูรณ์ มีทักษะการสื่อสารการเล่าเรื่องขนมลาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (ช่องทางตลาดออนไลน์) โดยการเล่าเรื่องผ่านภาพนิ่งและคลิปวิดีโอเพิ่มขึ้น แต่มีข้อควรพัฒนาต่อยอดคือ การจัดวางสินค้า สร้างเรื่องราว เรื่องเล่าต่าง ๆ ประกอบให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้น



ภาพที่ 5 การพัฒนาทักษะการสื่อสารการเล่าเรื่องขนมลาและช่องทางการตลาดออนไลน์

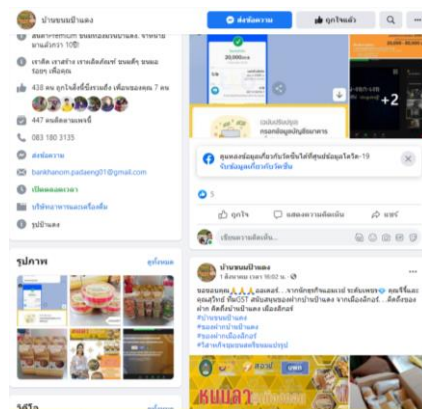
กลุ่มอาชีพทำขนมลที่บ้านศรีสมบูรณ์

กลุ่มทำขนมลาท่าซอม มีทักษะการสื่อสารผ่านภาพนิ่งเป็นหลัก และมีการจัดวางสินค้าและการสร้างสรรค์คำที่น่าสนใจ และมียอดผู้ติดตามเพิ่มจำนวนมากขึ้น แต่ยังมีข้อควรพัฒนาต่อยอด คือ ความต่อเนื่องของการสื่อสาร ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความน่าสนใจเพิ่มเติม



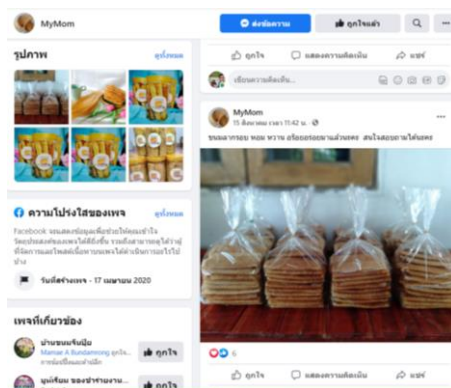
ภาพที่ 6 การพัฒนาทักษะการสื่อสารการเล่าเรื่องขนมขมาและช่องทางการตลาดออนไลน์
กลุ่มทำขนมขมาทำขอม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีชนมแปรรูป มีทักษะการสื่อสารผ่านภาพนิ่งเป็นหลัก เนื้อหามีความหลากหลาย เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายมีหลายประเภท มีการใช้กราฟิกตกแต่งภาพให้น่าสนใจ แต่ควรมีการรีวิวนินคำจากผู้บริโภค ภาพผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่ายในร้านขนมลิเกอร์เพื่อสร้างความน่าสนใจและความเชื่อถือแก่ลูกค้าใหม่มากขึ้น



ภาพที่ 7 การพัฒนาทักษะการสื่อสารการเล่าเรื่องขนมขมาและช่องทางการตลาดออนไลน์
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีชนมแปรรูป

กลุ่มขนมขมาป่าเทศ ทักษะการสื่อสารอยู่ในระยะเริ่มต้น เริ่มมีการจัดวางผลิตภัณฑ์สินค้าที่น่าสนใจสวยงาม แต่ต้องทำยอดลูกค้าที่มากดติดตามเพจเพิ่มมากขึ้น



ภาพที่ 8 การพัฒนาทักษะการสื่อสารการเล่าเรื่องขนมลาและช่องทางการตลาดออนไลน์
กลุ่มขนมลาป่าเต

การพัฒนาทักษะในการสื่อสารอัตลักษณ์ขนมลาของผู้ประกอบการขนมลา อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการขนมลาควรมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง และสรรหาเรื่องเล่ามาสื่อสารประกอบภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวที่หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจผู้บริโภค ให้นับมากติดตามเพจของกลุ่มของตนเพื่อประโยชน์ ในการตัดสินใจซื้อขนมลาเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการสังเกตการณ์การกดติดตามและกดไลก์จากผู้บริโภค พบว่า มีจำนวน เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และหากมีภาพประกอบและเนื้อหาที่แปลกใหม่ของขนมลาในมุมมองใหม่ ๆ จะได้รับความ สนใจเพิ่มขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ขนมลามีความเกี่ยวข้องกับประเพณีทำบุญสารทเดือนสิบของชาวลีได้ เพราะขนมลาเป็นหนึ่งในห้าขนมที่ จะถูกจัดไว้ในหมรับหรือสารับเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบ ประเพณีที่ถูกหลานชาวลีให้ ความสำคัญเพราะเป็นประเพณีที่แสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ และลูกหลานจะกลับมาเพื่อร่วมตัว กันในครอบครัวอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา

“ขนมลา” เป็นสัญลักษณ์แทนแพรวพรรณเครื่องนุ่งห่ม บางท้องถิ่นเชื่อว่าทำขึ้นสำหรับเปรตจำพวกที่มี ปากเล็กเท่ารูเข็ม เพื่อจะได้ตักรับประทานที่ละเส้นเพราะปากเล็กรับประทานอาหารชิ้นใหญ่ๆ เป็นคำๆ ไม่ได้ (Southern Encyclopedia of Culture, Volume 1, 1986: 288-289; Ganwiboon, 2011) นอกจากนี้บาง ท้องถิ่น ยังได้เพิ่มขนมลาลอยมันซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนฟูก หมอนเข้าไปด้วย เป็นขนมที่สามารถเก็บไว้ได้นานไม่ บูดเสียง่ายเหมาะที่จะเป็นเสบียงเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ไปได้ตลอดฤดูฝนได้อีกด้วย

สำหรับชื่อของขนมลา สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากกะลามะพร้าวเจาะรู แล้วนำแป้งตักใส่แล้วแกว่งสาย หรือที่เรียกว่า ทอดลา หรืออาจมาจากการลำนันหรือน้ำมันบนกระต่ายก่อนทอดลา Charoenjit (2018)

จากความสำคัญของขนมลาในเทศกาลบุญสารทเดือนสิบ ทำให้ทุกครัวเรือนสมัยก่อนในหมู่บ้านหอยรอก ตำบลหูล่อง อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช หันมาทำขนมลาไว้ประกอบพิธีกรรมดังกล่าว และจำหน่าย เนื่องจากที่นี้ใช้วัตถุดิบพื้นถิ่น ทั้งข้าวพันธุ์พื้นเมือง และน้ำตาลจากที่ให้ความหวานเป็นเอกลักษณ์ ทำให้ขนมลา

ของที่มีชื่อเสียงไปทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตาม ขนมวลมักจะได้รับความนิยมซื้อหรือรับประทานเฉพาะในช่วงบุญสารทเดือนสิบ หรือเป็นของฝากจากจังหวัดนครศรีธรรมราชของนักท่องเที่ยว ทำให้ผู้ประกอบการมีรายได้น้อย ไม่สม่ำเสมอ เพื่อหมดเทศกาลบุญสารทเดือนสิบ ผู้ประกอบการบางคน บางกลุ่มก็หยุดทำขนมวล ดังนั้น การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสื่อสารเล่าเรื่องขนมวลจะเป็นตัวกลางในการช่วยสร้างความน่าสนใจ สร้างกระแสความต้องการบริโภคขนมวลมากขึ้น ประกอบกับการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผู้ประกอบการเองก็จะมีส่วนช่วยสร้างรายได้เพิ่มจากการจำหน่ายขนมวลได้อีกช่องทางหนึ่ง

คณะผู้วิจัยได้นำสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาเป็นตัวกลางในการสื่อสารเรื่องราวของขนมวลในครั้งนี้ เนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า สื่อดั้งเดิมปรับตัวมาอยู่ในโลกออนไลน์ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ทำให้สื่อใหม่มีบทบาทในการสื่อสารทุกระดับ ดังที่ Imsiri (2013) อธิบายไว้ว่า สื่อใหม่หรือสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่เกิดขึ้นจากพัฒนาการเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นทั้งในลักษณะระหว่างบุคคล และการสื่อสารไปสู่มวลชนที่หลากหลาย

สื่อใหม่ยังมีข้อดีต่างๆ ซึ่ง Rueksirisuk (2011) อธิบายไว้ว่า สื่อใหม่เป็นการสื่อสารสองทาง ไม่จำกัดพื้นที่และเวลาในการสื่อสาร สามารถสื่อสารไปกระจายต่อในรูปแบบอื่น ๆ ปิดกั้นได้ยาก เพราะสามารถสื่อสารไปได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับที่ Suthiwattanaphan (2013) ให้ความเห็นว่า เทคโนโลยีไร้สายต่าง ๆ อินเทอร์เน็ต มีการสร้างเครือข่ายสังคมที่เรียกว่า สังคมออนไลน์ (social network) โดยการเขียนอธิบาย มีภาพประกอบทั้งสไลด์ภาพนิ่งและไฟล์ภาพเคลื่อนไหว ทำให้ง่ายต่อความเข้าใจในข่าวสารที่ต้องการ/สถาบันต้องการจะสื่อ มีความสวยงาม ทันสมัย เพื่อเผยแพร่ข่าวสารได้ตลอดเวลาผ่านช่องทางต่าง ๆ ไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมายหรือประชาชนทั่วไป มีปฏิกริยาตอบกลับ (feedback) ที่เร็วที่สุดอีกสื่อหนึ่ง และถือเป็นการติดต่อสื่อสารสองทาง (two way communication)

นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังมีการหลอมรวมสื่อ ซึ่ง Jutrakul (2016) ให้ข้อมูลว่า การหลอมรวมสื่อ (media convergence) คือ การผสมผสานกลมกลืนหรือการหลอมรวมกันของสื่อต่าง ๆ โดยหลอมรวมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีสื่อสารมวลชนทั้งโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อบันเทิง เพลง เข้าด้วยกัน กลายเป็นสื่อสังคมออนไลน์ (new media) โดยไม่มีข้อจำกัดของเวลา และระยะทาง และผู้ใช้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา สามารถกำหนดเนื้อหา รูปแบบการใช้ประโยชน์ด้วยตนเอง ทำให้สื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมใช้เป็นช่องทางในการบริโภค ข่าวสารของคนในสังคมมากขึ้น

คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับชุมชนพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเล่าเรื่องขนมวล โดยใช้รูปแบบสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก และเนื้อหาเพื่อใช้ในการสื่อสารจะแตกต่างกันรายละเอียดของแต่ละกลุ่ม ซึ่งขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของกลุ่มที่ต้องการสื่อสาร ซึ่ง Melewar, et al (2017) ให้ความเห็นว่า ในแง่ขององค์กร เอกลักษณ์ขององค์กรจะทำให้เกิดลักษณะเฉพาะ ทำให้เกิดการดำเนินงานตรงกลางและบูรณาการการทำงานกันภายในองค์กรและทำให้มีกลยุทธ์การแข่งขันขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ สมาชิกในกลุ่มผู้ประกอบการขนมวลจะมีความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ขนมวลของกลุ่มไปในทิศทางเดียวกันและมีเป้าหมายเพื่อที่จะสร้างภาพลักษณ์ในใจ

ของผู้บริโภคที่มีต่อกลุ่มผู้ประกอบการขนมลาแต่ละกลุ่มชัดเจนขึ้นผ่านการสื่อสาร สอดคล้องกับที่ Ongkrutraksa (2018) ให้ความเห็นว่าการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ “เอกลักษณ์” ของสินค้าหรือองค์กร เป็นกระบวนการเกิดภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ตามแผนกลยุทธ์ที่ตั้งไว้ โดยผู้สื่อสารต้องเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

จากการดำเนินการวิจัยจึงได้ทำการถอดอัตลักษณ์ ค้นหาจุดเด่นของแต่ละกลุ่ม เพื่อนำมาสื่อสารผ่านการสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้เอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์แต่ละกลุ่ม

จากอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม จึงคณะผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการสื่อสารเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์สู่การสร้างภาพลักษณ์ขนมลาให้เกิดขึ้นในใจของผู้บริโภค ดังที่ Wangsantitham (2005, 184-231; Ongkrutraksa, 2018) อธิบายว่า ภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นจะต้องมีความน่าเชื่อถือ เข้าใจง่าย ไม่เกินความเป็นจริง ควรเป็นสิ่งที่จริงอยู่แล้ว และสิ่งที่สร้างขึ้นเป็นการยืนยันความจริงที่มีอยู่ ต้องเด่นชัดและเป็นรูปธรรม และควรเป็นสิ่งที่เข้าใจง่าย โดยมีหัวใจสำคัญคือ “มีความชัดเจนและทำให้มีความคิดเชิงบวก” คณะผู้วิจัยจึงได้นำอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มตั้งข้างต้นมาเป็นประเด็นสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของขนมลาให้เกิดขึ้นในใจของผู้บริโภคที่จะมีผลต่อความรู้ ความคิดและการตัดสินใจซื้อขนมลาของผู้บริโภค

นอกจากนี้ ในการผลิตสื่อเพื่อเล่าเรื่องขนมลา คณะผู้วิจัยได้ให้เครื่องมือสำคัญที่จะขาดไม่ได้ อย่าง “การเล่าเรื่องหรือ storytelling” มาใช้ถ่ายทอดข้อมูลแก่ผู้บริโภค ซึ่งการเล่าเรื่องจะทำหน้าที่สื่อสารสร้างจินตนาการ ความสนุกเพลิดเพลิน นำเสนอเรื่องราวประสบการณ์ ให้ข้อมูลความรู้ การศึกษา ตลอดจนโน้มน้าวใจและจรรโลงแก่ผู้รับสาร (Storytelling Writing, 2013; Premsrirat, 2015, pp.33-34) สอดคล้องกับที่ Resonate (2010; Sundin, Andersson & Watt, 2018) เห็นว่า การเล่าเรื่องมักจะมีปฏิสัมพันธ์ช่วยผู้รับสารเกิดจินตนาการ การเล่าเรื่องมีประโยชน์ที่จะกระจายความเข้าใจเดียวกันของกลุ่มคนเกี่ยวกับเหตุการณ์ หัวข้อ และปัญหา ในกรณีนี้ การเล่าเรื่องขนมลาจะทำหน้าที่สื่อสารเรื่องราวของขนมลาในแง่มุมที่น่าสนใจสู่ผู้บริโภค เพื่อสร้างทั้งความรู้และความเพลิดเพลินใจ

สำหรับในประเด็นการสื่อสารและพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ขนมลาโดยใช้การเล่าเรื่อง สอดคล้องกับที่ Ongkrutraksa (2018) ศึกษาพบว่า เป็นการสื่อสารแนวใหม่ผ่านการเล่าเรื่อง (storytelling) สำหรับสินค้าที่ต้องการปรับตัวให้เข้าสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ คือการเน้นการสื่อสารที่ใช้เนื้อหาและเรื่องราวที่สร้างสรรค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความประทับใจ และเพิ่มคุณค่าให้สินค้ามากขึ้น

คณะผู้วิจัยนำเทคนิคการเล่าเรื่องมาใช้ในการผลิตสื่อทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว โดยให้ความสำคัญทั้งผู้เล่าหรือวิธีการในการสื่อสาร เนื้อเรื่อง และผู้ฟัง ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกัน ตามข้อเสนอแนะของ (Marketingoops, 2015) และพัฒนาเนื้อหาเรื่องตามสูตรทฤษฎีการเล่าเรื่องด้วยสูตร 5 acts ได้แก่ การเกริ่นนำเรื่อง การเดินเรื่อง การนำไปสู่จุดพลิกผันของเรื่อง (climax) การนำเสนอจุดเปลี่ยนซึ่งเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดมากขึ้น และนำไปสู่ฉากจบหรือเป้าหมายของการสื่อสารในแต่ละครั้ง (Marketingoops, 2015) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการเล่าเรื่องในมุมมองของคณะผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่

เปลี่ยนไปได้แก่ ควรเริ่มจากจุดพลิกผันของเรื่องหรือ climax ก่อนที่จะมานำเสนอที่มาและรายละเอียดของเรื่อง เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคตั้งแต่ต้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับสื่อและเนื้อหาที่จะนำเสนอด้วย

ในการเล่าเรื่องของสื่อสังคมออนไลน์ชนมลา ประเด็นเนื้อหาในการเล่าจะเน้นในเชิงการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชนมลา โดยในประเด็นสร้างคุณค่าเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์เล่าเรื่องชนมลา จะสื่อสารถึงชนมลากับประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา หรือเรียกว่าเป็นการสื่อสารวัฒนธรรม สอดคล้องกับทัศนะของ Faculty of Political Sciences, Chulalongkorn University (2540, 126; Supaphan, 2013) ที่ว่า การสื่อสารจะเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดภาษา ประเพณี ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนปรัชญาและแนวคิดต่างๆ หรือที่ Lasswell ได้กล่าวถึงหน้าที่ของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารมีหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ หน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของสังคมจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง หรือจากชนกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง

การนำเนื้อหาในเชิงการสร้างมูลค่าของชนมลาในการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามหลักกระบวนการสื่อสารทางการตลาด ซึ่ง Vantamay (2012) อธิบายไว้ว่า เป็นการส่งข้อมูลทั้งในด้านสินค้าและบริการไปยังผู้บริโภคเป้าหมาย เพื่อสร้างการรับรู้ว่ามีผลิตภัณฑ์ใดเกิดขึ้น ราคาเท่าไร และมีการจัดจำหน่ายหรือช่องทางการจัดจำหน่ายใดบ้าง ส่งเสริมการตลาดอย่างไรบ้าง สอดคล้องกับที่ Tipcha (2017) อธิบายว่า สินค้าจะอยู่ในตลาดได้นานและชนะคู่แข่งได้จะต้องมีส่วนประสมทางการตลาดหรือ 4P's ที่เหมาะสม ซึ่งจะประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ (product) การกำหนดราคา (pricing) การจัดจำหน่าย (place or distribution) และการส่งเสริมการตลาด (promotion) คณะผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นประเด็นในการสื่อสาร โดยคำนึงถึงตัวผลิตภัณฑ์ชนมลา ราคาชนมลา วิธีการจัดจำหน่ายที่จะมีผลต่อการซื้อของผู้บริโภค และการส่งเสริมการตลาดของผู้ประกอบการชนมลา

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินการวิจัย พบว่า ปัญหาที่ทำให้การใช้แผนเพจเฟซบุ๊กเป็นช่องทางการตลาดออนไลน์เพื่อจำหน่ายชนมลาของผู้ประกอบการยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากผู้ประกอบการไม่มีเวลา ไม่มีบุคลากรที่จะเป็นผู้สื่อสาร การนำเสนอเนื้อหา หรือ content ยังไม่โดนใจผู้บริโภค ทำให้ไม่สามารถให้ข้อมูล เล่าเรื่อง สร้างความแตกต่างหรือสร้างอัตลักษณ์ของชนมลาให้แตกต่างจากชนมลากลุ่มอื่นๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยประสบการณ์ การฝึกฝนในการสื่อสารเพิ่มขึ้น และจะสามารถสร้างสรรค์ไปสู่รูปแบบการสื่อสารและทำการตลาดบนสื่อออนไลน์ได้เพิ่มเติม เช่น การผลิตคลิป การไลฟ์สดจำหน่ายชนมลา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้ประกอบการชนมลาควรมีการสื่อสารอัตลักษณ์ชนมลาที่มาจากอัตลักษณ์หรือความเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่มมาสื่อสารสู่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง รวมถึง หน่วยงานสื่อมวลชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนเผยแพร่ต่อ เพื่อเล่าเรื่องชนมลาและส่งเสริมช่องทางการตลาดออนไลน์ชนมลาอย่างเป็นรูปธรรม เกิดการรับรู้ ความสนใจ และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค นอกจากนี้

กลุ่มผู้ประกอบการขนมลาซึ่งได้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการการสื่อสาร จะสามารถผลิตสื่อและจำหน่ายขนมลาได้ด้วยตนเอง และกลายเป็นนวัตกรรมในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

คณะผู้วิจัยควรมีการประเมินผลการสื่อสารหรือการเล่าเรื่องขนมลาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบการขนมลา เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเล่าเรื่องและสื่อที่ผู้ประกอบการได้พัฒนาขึ้นด้วยตนเอง นำไปสู่แนวทางในการยกระดับผู้ประกอบการในด้านการสื่อสารผลิตภัณฑ์ขนมลา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อสมัยใหม่เล่าเรื่องขนมลาและช่องทางการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมการตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มขนมลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ปี 2563

Reference

- Charoenjit, P. (2018). **Khanom La, Nakhon Si Thammarat Province**. [Online]. Available : https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_73625 [2021, August 5]. [In Thai]
- Ganwiboon, S. (2011). A comparative study between Sard Deun Sib Festival and concept of Kamma and merit transfer in Theravada Buddhism. **Journal of Humanities and Social Sciences**, 3(2), 93-128.
- Imsiri, P. (2013). **Principles of Communication Arts**. Pathumthani : Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage. [In Thai]
- Jutrakul, S. (2016). Digital Literacy, Digital Natives and Family. **Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University**, 11(1), 131-150. [In Thai]
- Marketingoops. (2015). **The power of storytelling in social media marketing with 5 acts**. [Online]. Available : <https://www.marketingoops.com/media-ads/social-media/the-power-of-storytelling-in-social-media-marketing/> [2021, August 5].
- Melewar, T.C., Foroudi, P., Gupata, S., Kitchen, P.J. & Foroudi, M.M. (2017). Integrating identity, strategy and communications for trust, loyalty and commitment. **European Journal of Marketing**, 51(3), 572-604. [Online]. Available : <https://www.emerald.com/insight/contentdoi/10.1108/EJM-08-2015-0616/full/pdf?title=integrating-identity-strategy-and-communications-for-trust-loyalty-and-commitment> [2021, November 2].
- Netphokaew, A. (2018). **Mediumology**. Pathumthani : Nakorn. [In Thai]

Ongkrutraksa, O. (2018). **Managing desirable product and corporate image & identity.**

Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]

Premssirat, U. (2015). Storytelling in Communication Work : A Study from Research. **Journal of communication and innovation NIDA**, 2(1), 31-58.

Rueksirisuk, C. (2011). **Online media = born to be democracy.** Bangkok : Prachatai Book Club. [In Thai]

SMEs Business Center. (2019). **How to remove the old charm of ancient snacks.**

[Online]. Available : <https://www.smethailandclub.com/> [2020, April 21]

Sundin, A., Andersson†, K. & Watt, R. (2018). Rethinking communication: integrating storytelling for increased stakeholder engagement in environmental evidence synthesis. **Environ Evid**, 7(6),1-6. [Online]. Available : <https://doi.org/10.1186/s13750-018-0116-4> COMMENTARY [2021, August 5]

Supaphan, N. (2013). **Thai cultural communication through the drama period television and the fiction Raknakara.** Master of Art (Mass Communication), Ramkhamhaeng University. [In Thai]

Suthiwattanaphan, N. (2013). **Think, speak, act : how to do public relations to attract receivers.** Bangkok : Book to You. [In Thai]

Tipcha, P. (2017). **Marketing mix.** [Online]. Available : <http://passakorn2326.blogspot.com/> [2020, April 21]

Vantamay, N. (2012). **Marketing communication.** (2 nd ed.). Bangkok : Kasetsart University. [In Thai]



การศึกษาค้นคว้าข้อมูลคำศัพท์ในแนวข้อสอบ TOEIC เพื่อการพัฒนารายการคำศัพท์
สำหรับการสอบฟัง

A Corpus-Based Study of TOEIC Listening Vocabulary for Developing TOEIC
Listening Word List for the Listening Exam

ณัฐกานต์ เสียงชื่น*

Nattakan Sengchuen

Received : February 6, 2022

Revised : October 3, 2022

Accepted : November 7, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทและระดับของคำศัพท์ที่พบในแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC ส่วนการฟัง (Listening Part) และเพื่อคัดเลือกคำศัพท์ที่พบและนำเสนอเป็นชุดคำศัพท์สำหรับประกอบการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ แหล่งข้อมูลของคำศัพท์ คือ แนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC จากหนังสือ จำนวน 3 เล่ม คือ Barron's TOEIC Practice Exam, Kaplan's TOEIC Listening and Reading Prep Plus และ Longman Preparation Series for the New TOEIC Test-More Practice Tests โดยคัดเลือกเนื้อหาเฉพาะในส่วนของการฟัง (Listening Part) และทำการวิเคราะห์คลังข้อมูลภาษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมสำเร็จรูปคอนคอร์แดนซ์ (Concordance: AntConc) และ โปรแกรม VocabProfile ซึ่งช่วยในการจำแนกรายการคำศัพท์ โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 95 ตามแนวคิดของ Laufer (1989) ในการคัดเลือกคำศัพท์ที่มีความถี่สูงสุด ผลการวิจัยพบจำนวนคำศัพท์เนื้อหา (content words) 3,987 คำ เป็นคำศัพท์ประเภท คำศัพท์ทั่วไป (GSL) มากที่สุด และมีระดับความยากง่ายของคำศัพท์ตามเกณฑ์ CEFR อยู่ในระดับ B1 มากที่สุด และผลการคัดเลือกคำศัพท์ตามเกณฑ์ร้อยละ 95 จากจำนวน 3,987 คำ ได้ชุดรายการคำศัพท์ทั้งสิ้น 3,788 คำ จำแนกตามประเภทรายการคำศัพท์ได้เป็นคำศัพท์ทั่วไป (GSL) 2,229 คำ คำศัพท์วิชาการ (AWL) 382 คำ และคำศัพท์เฉพาะ (OWL- OFF LIST) 1,177 คำ และมีระดับความยากง่ายของคำศัพท์ตามเกณฑ์ CEFR อยู่ในระดับ B1 มากที่สุดเช่นกัน ประโยชน์จากคำศัพท์ที่ได้จากการวิเคราะห์นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยการนำเสนอเป็นชุดคำศัพท์สำหรับการพัฒนาเป็นเนื้อหาประกอบการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ หรือนำไปประยุกต์และพัฒนาเป็นเกมคำศัพท์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามประเภทของคำศัพท์ หรือตามระดับความยากง่ายของคำศัพท์ตามเกณฑ์ CEFR

คำสำคัญ : แนวข้อสอบการฟังโทอิค / คำศัพท์ทั่วไป / คำศัพท์วิชาการ / คำศัพท์เฉพาะ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Lecturer in Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

ABSTRACT

The objectives of this research to study the types and levels of vocabulary found in the TOEIC English test (Listening Part) and to select the words found and present them as a set of vocabulary for preparing English teaching materials. Vocabulary resources were English TOEIC tests from three books is Barron's TOEIC Practice Exam, Kaplan's TOEIC Listening and Reading Prep Plus, and Longman Preparation Series for the New TOEIC Test-More Practice Tests. The Listening Part sections of each of these textbooks was analyzed using corpus-based research tools. These tools were the concordance package (Concordance: AntConc) and the VocabProfile program, which helped to classify vocabulary lists. Additionally, word lists were constructed based on the findings discussed in Laufer (1989) in which a lexical coverage of 95% was considered necessary to ensure comprehension. The research results revealed that the total number of content words across the three textbooks was 3,987. The majority of these terms appear in the General Word List (GSL), and the average CEFR vocabulary difficulty level is B1. Furthermore, following the 95% criteria, a total of 3,788-word lists were obtained from the 3,987 content words. Vocabulary lists have been classified into 2,229 General Vocabulary (GSL), 382 Academic Vocabulary (AWL), and 1,177 OWL-OFF LIST, and the majority of these lists have been assigned a B1 level. These vocabulary lists can be used for developing content for English language teaching materials, and for developing word games that learners can use to develop their vocabulary knowledge according to the types of vocabulary or CEFR difficulty level.

Keywords : TOEIC Listening Exam / GSL / AWL / OWL

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการเรียนภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศ คำศัพท์เป็นส่วนประกอบของภาษาที่มีความสำคัญ เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า การไม่มีความรู้ทางไวยากรณ์ยังมีความสามารถพอที่จะสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ แต่ถ้าไม่มีความรู้ด้านคำศัพท์เลยจะไม่สามารถสื่อสารได้ คำกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ Wilkins ได้กล่าวสรุปถึงความสำคัญของการเรียนคำศัพท์ (Thornbury, 2002) ซึ่งสอดคล้องกับ Ghadessy (1979) และ Nation (2001) ที่กล่าวว่า คำศัพท์ถือว่าเป็นความรู้พื้นฐานของการเรียนรูภาษาซึ่งควรเรียนรู้เป็นสิ่งแรกเพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ภาษา ซึ่งการเรียนรู้คำศัพท์นั้นมีความจำเป็นมากกว่าไวยากรณ์ ผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาทักษะด้านภาษาต้องให้ความสำคัญกับคำศัพท์ การรู้คำศัพท์อย่างจำกัดจะส่งผลต่อการพัฒนาและการใช้ภาษา ยิ่งไปกว่านั้น Nation & Hunston (2013) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้คำศัพท์ด้วยการฟังเป็นการเรียนรู้ประเภทหนึ่ง ผู้เรียนจะต้องมีความรู้คำศัพท์อย่างน้อยร้อยละ 95 เพื่อความเข้าใจและสามารถเดาคำศัพท์จากบริบทได้

โดยร้อยละ 95 นั้นเพียงพอต่อการฟังเรื่องทั่วๆ ไป หากให้ครอบคลุมการฟังทางวิชาการ ผู้เรียนต้องมีความรู้ คำศัพท์อย่างน้อยถึงร้อยละ 98 ซึ่งจำนวนคำศัพท์ร้อยละ 95 นี้พบในงานของ Laufer (1989) ที่ทดลองว่า จำนวนคำศัพท์สัดส่วนเท่าไรที่ส่งผลต่อความสามารถในการเข้าใจบทอ่านภาษาต่างประเทศโดยในการทดลองได้ ทำการวิเคราะห์จากคะแนนความเข้าใจในการอ่านกับคะแนนคำศัพท์ ถึงแม้วิธีการวิเคราะห์จะแตกต่างกันแต่ผล วิจัยก็ออกมาใกล้เคียงกันคือร้อยละ 95 ทั้งในส่วนของการคำศัพท์และความเข้าใจในการอ่าน สามารถอนุมานได้ว่า คะแนนคำศัพท์มีส่วนช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่าน และในสัดส่วนของคะแนนคำศัพท์ที่ร้อยละ 95 นั้นเทียบเท่ากับจำนวนคำศัพท์ 5,000 คำ

ปัจจุบันการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย สิ่งที่ทำให้ผู้สอนประสบปัญหามากก็คือการเลือกคำศัพท์มาใช้ ในการสอน การเลือกคำศัพท์เพื่อมาใช้สอนในห้องเรียนภาษาอังกฤษนั้นเป็นเรื่องยากและซับซ้อนเพราะความ หลากหลายจากด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาของบทเรียนหรือความต้องการของผู้เรียนล้วนมีผลทั้งสิ้น คำศัพท์ที่ใช้บ่อย คำศัพท์ในงานวิจัย และรายการคำศัพท์ตามระดับความสามารถทางภาษา CEFR จึงถูกนำมาใช้ เป็นตัวช่วยในการเลือกคำศัพท์มาใช้ในการสอน (Towns, 2020) ผลการวิจัยของ Stæhr (2008) ยืนยันว่า คำศัพท์ 2,000 คำของประเภทคำศัพท์ทั่วไป หรือ General Service List (GSL) มีความสำคัญอย่างมากต่อ ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ เช่นเดียวกันเมื่อผู้เรียนที่มีจำนวนคำศัพท์ที่รับรู้เป็นจำนวนมาก จะมีแนวโน้มในการนำคำศัพท์ไปใช้ได้มากขึ้น (Webb, 2008)

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีการสร้างรายการคำศัพท์เป็นจำนวนมากโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเน้นย้ำว่าคำศัพท์ใด ที่ผู้เรียนควรได้ศึกษา ซึ่งรายการคำศัพท์เหล่านี้สามารถจัดเป็น 3 ประเภทตาม Nation (2001) คือ คำศัพท์ ทั่วไป คำศัพท์วิชาการ และคำศัพท์เฉพาะ คำศัพท์ทั่วไป หรือ General Service List (GSL) รวบรวมโดย West (1953) มีจำนวนคำศัพท์ประมาณ 2,000 คำ เป็นคำศัพท์หลักที่ผู้เรียนภาษาที่สองควรเรียนรู้ก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งได้รับการพัฒนามาจากคลังคำศัพท์ 5,000,000 คำ คำศัพท์ประเภทต่อมา คือ คำศัพท์วิชาการ หรือ Academic Word List (AWL) รวบรวมโดย Coxhead (2002) เป็นรายการคำหลัก (Head word) ซึ่งเป็นคำที่ บ่งบอกเนื้อหา (Content words) เท่านั้น เป็นคำศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคลังข้อมูลของตำราวิชาการสำหรับ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ต้องพบ จำนวน 570 คำ (Coxhead, 2000) และประเภทคำศัพท์กลุ่มสุดท้าย คือ คำศัพท์เฉพาะ หรือ Outside Word List (OWL) เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายใกล้ชิดกับหัวข้อหรือเรื่องที่ศึกษา เช่น คำว่า indigenous, regeneration, podocarp, beech, rimu, and timer เป็นคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ใน หัวข้อนั้น ๆ แนวโน้มพบประมาณร้อยละ 5 ของคำทั้งหมด (Nation, 2001) ซึ่งนักภาษาศาสตร์จัดรายการ คำศัพท์กลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มคำศัพท์เฉพาะ หรือ Technical words (Soranasathaporn, et al., 2016)

ปัจจุบันมีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาชุดรายการคำศัพท์ต่างๆ จากหลากหลายสาขาวิชา ดังเช่น Wudthayagorn, et al. (2021) ได้ทำการศึกษา การศึกษารายนามคำศัพท์ในสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนควรมีความรู้ด้านคำศัพท์ประเภทคำศัพท์ทั่วไป (GSL) และประเภทคำศัพท์ วิชาการ (AWL) อย่างน้อยประมาณ 3,000 คำ และถ้าหากต้องการอ่านนิยายหรือหนังสือพิมพ์ ผู้เรียนควรจะรู้ คำศัพท์มากถึง 8,000-9,000 คำ ดังนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพื่อเพิ่มวงคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ทั่วไป

(GSL) คำศัพท์วิชาการ (AWL) และคำศัพท์เฉพาะ (OWL) เพิ่มเติมเพื่อให้มีความสามารถในการใช้ภาษาได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ Bunyarat (2020) ได้ทำการการศึกษาคลังข้อมูลคำศัพท์เฉพาะในงานอุตสาหกรรมเพื่อพัฒนารายการคำศัพท์อุตสาหกรรมสำหรับวิชาภาษาอังกฤษวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพบว่า คำศัพท์ทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรมที่มีการใช้จริง พบคำศัพท์ทั่วไป (GSL) มากที่สุด รองลงมา คือ คำศัพท์เฉพาะ (OWL) และคำศัพท์ทางวิชาการ (AWL) ตามลำดับ โดยได้รายการคำศัพท์เฉพาะในงานอุตสาหกรรมเพื่อนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงหนังสือเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ทั้งนี้จากความสำคัญของคำศัพท์ต่อการเข้าใจภาษา และความสำคัญของการจัดทำรายการคำศัพท์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาประเภทและระดับของคำศัพท์ที่พบในแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC ส่วนการฟัง (Listening Part) คัดเลือกคำศัพท์ที่พบ และนำเสนอเป็นชุดคำศัพท์สำหรับประกอบการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เหตุผลที่เลือกศึกษาคำศัพท์จากแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC ส่วนการฟัง (Listening Part) เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ในสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีปัญหาทางด้านการฟังซึ่งสะท้อนผ่านผลสอบมาตรฐานภาษาอังกฤษ TOEIC โดยผลสอบส่วนการฟังมีผลในภาพรวมในระดับต้น หรือเทียบเท่าเกณฑ์ CEFR ระดับ A2 จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 82.03 รองลงมา คือ เทียบเท่าเกณฑ์ CEFR ระดับ A1 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11.72 และ เทียบเท่าเกณฑ์ CEFR ระดับ B1 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.47 จะเห็นได้ว่าทักษะหรือศักยภาพด้านภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะการฟังของนักศึกษายังอยู่แค่เพียงในระดับต้นเป็นส่วนใหญ่ และจากการสัมภาษณ์ตัวแทนนักศึกษาที่เข้ารับการสอบ TOEIC ถึงปัญหาในการสอบ TOEIC พบว่า ปัญหาโดยส่วนใหญ่ คือ ฟังไม่ทัน ฟังไม่เข้าใจ จับประเด็นไม่ได้ โดยพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่ค่อยรู้คำศัพท์ จึงทำให้ฟังไม่เข้าใจ (Business English major students, personal communication, 2021) และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบงานที่ศึกษาการรวบรวมคำศัพท์สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Wudthayagorn, et al, 2021) และคำศัพท์เฉพาะในงานอุตสาหกรรม (Bunyarat, 2020) แต่ยังไม่พบงานที่ศึกษาคำศัพท์ในแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC ส่วนการฟัง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมทักษะการฟังและการสอบภาษาอังกฤษ TOEIC ของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทและระดับของคำศัพท์ที่พบในแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC ส่วนการฟัง (Listening Part)
2. เพื่อคัดเลือกคำศัพท์ที่พบและนำเสนอเป็นชุดคำศัพท์สำหรับประกอบการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลของคำศัพท์ คือ แนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC จากหนังสือ 3 เล่ม คือ Barron's TOEIC Practice Exam, Kaplan's TOEIC Listening and Reading Prep Plus 2019-2020 และ Longman Preparation Series for the New TOEIC Test-More Practice Tests (4th)

ตารางที่ 1 แหล่งข้อมูล

ที่	หนังสือ	จำนวนแนวข้อสอบ (แบบทดสอบ)	Word Tokens ¹	Word Types ²
			จำนวนคำศัพท์ นับรูปคำซ้ำ(คำ)	จำนวนคำศัพท์ ไม่นับรูปคำซ้ำ (คำ)
1	Barron's TOEIC Practice Exam (2nd)	6 tests	14,800	1,539
2	Kaplan's TOEIC Listening and Reading Prep Plus 2019-2020	4 tests	25,064	3,093
3	Longman Preparation Series for the New TOEIC Test-More Practice Tests (4th)	2 tests	5,235	1,286
รวม			45,099	5,918

จากตารางที่ 1 แหล่งข้อมูลของคำศัพท์จากแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC จากหนังสือ 3 เล่ม คือ 1) Barron's เป็นหนังสือที่มีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ผลิตหนังสือเตรียมสอบทั้งหลายรวมไปถึง TOEIC ที่มีชื่อเสียงกว่า 70 ปี และมียอดขายดีอันดับต้นๆ มีแบบทดสอบเสมือนจริง จำนวน 6 แบบทดสอบ 2) Kaplan จากสำนักพิมพ์ Kaplan Publishing เป็นสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงทางด้านวิชาการ และเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการให้บริการคู่มือในการเตรียมการสอบมาตรฐานต่างๆ มีแบบทดสอบ จำนวน 4 แบบทดสอบ และ 3) Longman เป็นของสำนักพิมพ์ Pearson Longman ถือว่าเป็นสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงด้านหนังสือทางวิชาการมากมาย มีแบบทดสอบ จำนวน 2 แบบทดสอบ ด้านเนื้อหาของแต่ละเล่มเหมาะกับผู้เริ่มต้นในการเตรียมตัวสอบ เพราะมีรูปแบบข้อสอบที่คล้ายกับข้อสอบจริง (Chula Book Center, 2020)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการค้นหาคำศัพท์และประเภทของคำศัพท์ในการวิจัยครั้งนี้มี

¹ Word tokens หรือ จำนวนคำศัพท์ทั้งหมดโดยนับทุกคำแม้จะเป็นรูปคำซ้ำ (the number of running words (Biber et al., 1999, p. 52))

² Word types หรือ จำนวนคำศัพท์ทั้งหมดโดยไม่นับรูปคำซ้ำ นับเฉพาะรูปคำที่แตกต่างกัน (the number of different word forms (Biber et al., 1999, p. 52))

2 โปรแกรม คือ โปรแกรม AntConc Version 3.5.9 พัฒนาโดย Anthony (2020) ใช้ในการวิเคราะห์ความถี่ของคำศัพท์ในคลังข้อมูลภาษาโดยจัดเรียงลำดับตามความถี่ และ โปรแกรม VocabProfile เป็นโปรแกรมบนเว็บไซต์ที่ Tom Cobb ประยุกต์มาจาก Range ที่พัฒนาโดย Heatley, Nation & Coxhead's (2002) เป็นโปรแกรมที่ช่วยในการจำแนกรายการคำศัพท์ มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้คำศัพท์เพราะมีฐานข้อมูลคำศัพท์ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นจนถึงระดับสูง โดยแยกออกเป็นคำศัพท์ทั่วไป (GSL) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ K1 คำศัพท์ที่มีความถี่สูงสุด 1,000 คำแรก และ ระดับ K2 คำศัพท์ที่มีความถี่คำที่ 1,001-2,000 คำศัพท์วิชาการ (AWL) และคำศัพท์เฉพาะ (OWL)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสาร หนังสือ และรวบรวมแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC จากแหล่งข้อมูลในตารางที่ 1
2. ทำการคัดเลือกข้อสอบเฉพาะในส่วนของการฟังและจัดทำข้อมูลข้อสอบให้อยู่ในรูปแบบของ txt. file และทำการวิเคราะห์คลังข้อมูลภาษาที่รวบรวมได้ด้วยฟังก์ชัน Word List ของโปรแกรม Antconc เพื่อหาความถี่และจัดเรียงลำดับของคำศัพท์ที่ปรากฏจากความถี่สูงสุดถึงความถี่น้อยที่สุด พบจำนวนคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารทั้งหมด (Word Token) 45,099 คำ จำนวนคำศัพท์ที่พิมพ์ (Word Type) 5,918 คำ
3. คัดเลือกเฉพาะคำศัพท์ที่เป็นคำเนื้อหา (content words) จำนวน 3,987 คำ ทั้งนี้เนื่องจากคำเนื้อหาเป็นคำแสดงความหมายของข้อความ จึงสามารถเป็นคำที่ถูกใช้ในการสื่อสารข้อความที่ต้องการความกระชับ รวดเร็ว เช่น เทเลแกรม (telegram) โน้ตบรรยาย (lecture notes) หรือ หัวข้อข่าว (headlines) เช่น Arriving tomorrow (telegram) (Biber, et al., 1999, p.55) โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยคำหน้าที่ (function words) ดังนั้น คำเนื้อหาจึงเป็นกลุ่มคำที่สำคัญต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน
4. นำคำศัพท์เนื้อหา จำนวน 3,987 คำ ที่ได้ไปจำแนกรายการคำศัพท์ คือ คำศัพท์ทั่วไป (GSL) คำศัพท์วิชาการ (AWL) และ คำศัพท์เฉพาะ (OWL) ด้วยโปรแกรม VocabProfile
5. นำคำศัพท์เนื้อหา จำนวน 3,987 คำ มาวิเคราะห์เพื่อศึกษาระดับของคำศัพท์ ระดับของคำศัพท์ คือ ระดับความยากง่ายตามเกณฑ์ CEFR (The Common European Framework of Reference for Languages) แบ่งออกเป็น 6 ระดับ (Education First EF, 2020) คือ
 - (1) A1 คือ ระดับเริ่มต้น สามารถโต้ตอบอย่างง่ายในสิ่งที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวันได้
 - (2) A2 คือ ระดับต้น สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับพื้นฐานได้อย่างเชี่ยวชาญและสามารถสื่อสารถึงความต้องการทั่วไปของตนได้
 - (3) B1 คือ ระดับกลาง สามารถโต้ตอบกับผู้ที่พูดภาษาอังกฤษในหัวข้อที่คุ้นเคย การสื่อสารในสถานที่ทำงาน การอ่านรายงานอย่างง่ายสำหรับหัวข้อที่คุ้นเคยและเขียนอีเมลง่ายๆ เกี่ยวกับหัวข้อในสายอาชีพของตัวเองได้

(4) B2 คือ ระดับกลางสูง สามารถใช้ภาษาอังกฤษในสถานที่ทำงาน และสื่อสารกับผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของภาษาในองค์กรระหว่างประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษได้

(5) C1 คือ ระดับสูง สามารถสื่อสารในการทำงานได้อย่างเต็มรูปแบบหรือภายใต้สภาพแวดล้อมเชิงวิชาการได้

(6) C2 คือ ระดับชำนาญ เป็นระดับของเจ้าของภาษา สามารถอ่านและเขียนเกี่ยวกับหัวข้อทุกประเภท และแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการมีส่วนร่วมทางวิชาการหรือด้านอาชีพ ทั้งนี้การจัดแบ่งระดับของคำศัพท์ว่าอยู่ระดับใดใช้ Cambridge Dictionaries Online เป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดแบ่งระดับ

6. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาจัดทำและนำเสนอในรูปแบบของตาราง

7. นำรายการคำศัพท์ที่ได้จัดทำเสนอเป็นชุดรายการคำศัพท์การฟังสำหรับการสอบ โดยผู้วิจัยทำการเลือกคำศัพท์ร้อยละ 95 ของคำศัพท์ที่มีความถี่สูงสุดทั้งหมด ตามแนวคิดของ Laufer (1989) ซึ่งศึกษาร้อยละของคำในข้อความที่มีผลต่อความสามารถในการอ่านภาษาต่างประเทศ ผลคือการใช้คำศัพท์ร้อยละ 95 ที่ปรากฏในข้อความทั้งหมดส่งผลต่อความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาข้อความ โดยในงานวิจัยนี้นำคำร้อยละ 95 มาประยุกต์ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกคำศัพท์ที่ปรากฏในแนวข้อสอบการฟัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายการคำศัพท์ คือ ความถี่ และร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาคลังข้อมูลคำศัพท์ในแนวข้อสอบ TOEIC เพื่อการพัฒนารายการคำศัพท์สำหรับการสอบฟัง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์คำศัพท์ จำนวน 3,987 คำ โดยเป็นคำศัพท์ที่ได้จากแนวข้อสอบ TOEIC ในส่วนของการฟัง ผลการวิจัย พบว่า คำศัพท์ทั่วไป (GSL) มีอัตราส่วนที่ปรากฏมากที่สุด รองลงมา

คือ คำศัพท์เฉพาะ (OWL) และ คำศัพท์วิชาการ (AWL) มีอัตราการปรากฏน้อยที่สุด ผลวิจัยสามารถสรุป ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์รายการจำแนกคำศัพท์ทั้งหมด

รายการคำศัพท์	ตระกูลคำศัพท์ ³		จำนวนคำศัพท์ ไม่นับรูปคำซ้ำ	
	Word Family		Word Type	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
GSL K 1	713	49.5	1,570	39.38
GSL K 2	476	33.1	776	19.46

³ ตระกูลคำศัพท์ หรือ word family คือกลุ่มคำศัพท์ที่มีรากคำศัพท์มาจากคำเดียวกัน คำศัพท์ที่อยู่ตระกูลเดียวกันมีการสร้างคำเพื่อให้เกิดชนิดคำใหม่ด้วยการใช้นำหน้า (prefix) หรือคำเสริมท้าย (suffix) เช่น play, plays, played, playing, player, players ถือว่าเป็นตระกูลคำศัพท์เดียวกัน (Halim, 2018)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการคำศัพท์	ตระกูลคำศัพท์		จำนวนคำศัพท์ ไม่นับรูปคำซ้ำ	
	Word Family		Word Type	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
AWL	250	17.4	402	10.08
OWL	-	-	1,239	31.08
			3,987	100

จากตารางที่ 2 พบว่า คำศัพท์ที่ปรากฏในแนวข้อสอบ TOEIC ส่วนของการฟัง พบ คำศัพท์ทั่วไป (GSL) มากที่สุด โดยอยู่ในระดับ K1 ความถี่สูงสุด 1,000 คำแรก แยกตามตระกูลคำศัพท์ (Word Family) มีจำนวน 713 คำ คิดเป็นร้อยละ 49.5 จำนวนคำศัพท์ไม่นับรูปคำซ้ำ (Word Type) จำนวน 1,570 คำ คิดเป็นร้อยละ 39.38 และอยู่ในระดับ K2 ความถี่คำที่ 1,001-2,000 แยกตามตระกูลคำศัพท์ (Word Family) มีจำนวน 476 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.1 จำนวนคำศัพท์ไม่นับรูปคำซ้ำ (Word Type) จำนวน 776 คำ คิดเป็นร้อยละ 19.46 รายการคำศัพท์ที่พบรองลงมา คือ คำศัพท์เฉพาะ (OWL) พบจำนวนคำศัพท์ไม่นับรูปคำซ้ำ (Word Type) จำนวน 1,239 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.08 และลำดับสุดท้าย คือ คำศัพท์วิชาการ (AWL) แยกตามตระกูลคำศัพท์ (Word Family) มีจำนวน 250 คำ คิดเป็นร้อยละ 17.4 จำนวนคำศัพท์ไม่นับรูปคำซ้ำ (Word Type) จำนวน 402 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.08 ทั้งนี้นำเสนอตามกลุ่มประเภทคำศัพท์แยกออกได้ตามตารางที่ 3-8 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ชุดรายการคำศัพท์โดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ 95

ประเภทคำ	คำทั้งหมด	ร้อยละ 95	คำที่มีความถี่สูงสุด ลำดับที่ 1- ลำดับที่ xxx
1. คำศัพท์ทั่วไป (General Service List GSL)	2,346	2,229	1-2,229
GSL ระดับ K1 คือ คำศัพท์ที่มีความถี่สูงสุด 1,000 คำแรก	(1,570)	(1,492)	(1-1,492)
GSL ระดับ K2 คือ คำศัพท์ที่มีความถี่ คำที่ 1,001-2,000	(776)	(737)	(1-737)
2. คำศัพท์วิชาการ (Academic Word List AWL)	402	382	1-382

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเภทคำ	คำทั้งหมด	ร้อยละ 95	คำที่มีความถี่สูงสุด ลำดับที่ 1- ลำดับที่ xxx
3. คำศัพท์เฉพาะ (Outside Word List OWL-OFF LIST)	1,239	1,177	1-1,177
รวม 1+2+3	3,987	3,788	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ชุดรายการคำศัพท์ โดยทำการเลือกคำศัพท์ร้อยละ 95 ตามแนวคิดของ Laufer (1989) ของคำศัพท์ที่มีความถี่สูงสุดจากคำศัพท์ 3,987 คำ และกำหนดสัดส่วนของแต่ละประเภทรายการคำศัพท์ดังการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อ 7 จึงได้ชุดรายการคำศัพท์ทั้งสิ้น 3,788 คำ

ตารางที่ 4 รายการชุดคำศัพท์ประเภทคำศัพท์ทั่วไป (GSL) K1 และ K2 10 คำแรก จากทั้งหมด 2,229 คำ

K 1 (First 1000 words of GSL)				K 2 (Second 1000 words of GSL)			
ที่	ความถี่	คำศัพท์	ระดับ CEFR	ที่	ความถี่	คำศัพท์	ระดับ CEFR
1.	293	MAN	A1 B1	1.	113	REFER	ไม่ปรากฏ
2.	293	WOMAN	A1	2.	78	CONVERSATION	A1
3.	191	NUMBER	A1 B1 B2 C1 C2	3.	73	TOMORROW	A1 C2
4.	180	OFFICE	A2 C1	4.	60	BUS	B1 C2
5.	151	GET	A1 A2 B1 B2 C2	5.	58	WEATHER	A1
6.	149	NEW	A1 B1	6.	53	DESK	A1
7.	148	TIME	A1 A2 B1 B2 C1 C2	7.	53	PARK	A1 A2
8.	147	TAKE	A1 A2 B1 B2 C2	8.	51	AFTERNOON	A1
9.	126	LIKE	A1 A2 B1 B2	9.	51	LUNCH	A1
10.	125	GO	A1 A2 B1 B2 C2	10.	50	HOTEL	A1

จากตารางที่ 4 รายการคำศัพท์ประเภทคำศัพท์ทั่วไป (GSL) แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ K1 (คำที่มีความถี่ 1,000 คำแรก) พบคำที่มีความถี่มากที่สุด คือ คำว่า MAN และ WOMAN มีความถี่ 293 คำ รองลงมา คือ คำว่า NUMBER มีความถี่ 191 คำ และคำว่า OFFICE มีความถี่ 180 คำ คำศัพท์เนื้อหาประเภทคำศัพท์ทั่วไป (GSL) ระดับ K2 (คำที่มีความถี่ 1,000 คำหลัง) พบคำที่มีความถี่มากที่สุด คือ คำว่า REFER มีความถี่ 113 คำ รองลงมา คือ คำว่า CONVERSATION มีความถี่ 78 คำ และคำว่า TOMORROW มีความถี่ 73

คำ เมื่อพิจารณาตามระดับความยากง่ายตามเกณฑ์ CEFR ของคำศัพท์ประเภทคำศัพท์ทั่วไป (GSL) รวมทั้งสองระดับ จำนวน 2,229 คำ พบว่า คำศัพท์ทั่วไป (GSL) เป็นคำศัพท์ที่อยู่ใน CEFR ระดับ B1 มากที่สุด

ตารางที่ 5 รายการคำศัพท์เนื้อหาประเภทคำศัพท์วิชาการ (AWL) 20 คำแรก จากทั้งหมด 382 คำ

ที่	ความถี่	คำศัพท์	ระดับ CEFR	ที่	ความถี่	คำศัพท์	ระดับ CEFR
1.	50	COMPUTER	A1	11.	16	LECTURE	B1 C2
2.	48	JOB	A1 A2 B2 C2	12.	15	FINANCIAL	B1
3.	47	CONFERENCE	B1	13.	15	CREDIT	B1 B2
4.	40	AVAILABLE	A2	14.	14	COMPUTERS	A1
5.	31	SCHEDULE	B1 B2	15.	13	COUPLE	B1
6.	30	AREA	B1 B2	16.	13	CONTACT	A2 B1 C1
7.	19	ASSISTANT	A2 B1	17.	12	SCHEDULED	B1 B2
8.	18	PROJECT	A2 B2	18.	11	JOBS	A1 A2 B2 C2
9.	17	EQUIPMENT	B1	19.	11	PERCENT	B1
10.	16	TEAM	A2	20.	10	ITEM	B1

จากตารางที่ 5 รายการคำศัพท์ประเภทคำศัพท์วิชาการ (AWL) พบคำที่มีความถี่มากที่สุด คือ คำว่า COMPUTER มีความถี่ 50 คำ รองลงมา คือ คำว่า JOB มีความถี่ 48 คำ และคำว่า CONFERENCE มีความถี่ 47 คำ เมื่อพิจารณาระดับความยากง่ายตามเกณฑ์ CEFR พบว่า คำศัพท์วิชาการ (AWL) ทั้งหมด 382 คำ เป็นคำศัพท์ที่อยู่ใน CEFR ระดับ B2 มากที่สุด

ตารางที่ 6 รายการคำศัพท์เฉพาะ (OWL) 20 คำแรก จากทั้งหมด 1,177 คำ

ที่	ความถี่	คำศัพท์	ระดับ CEFR	ที่	ความถี่	คำศัพท์	ระดับ CEFR
1.	29	GRAPHIC	ไม่ปรากฏ	11.	18	BUDGET	B2
2.	26	THEATER	A2	12.	16	TV	A1
3.	25	AIRPORT	A2	13.	15	AMAZING	A2 B1
4.	25	DOWNTOWN	A2	14.	15	ELEVATOR	A2
5.	25	TRAFFIC	A2	15.	15	MOVIE	A1
6.	24	VACATION	A1	16.	14	ONLINE	A2
7.	23	OKAY	A1 A2	17.	13	CALLER	ไม่ปรากฏ
8.	23	SUBWAY	A1 B2	18.	13	CLIENTS	B2
9.	21	BOSS	A2	19.	13	CONCERT	A2

10.	20	ANNOUNCEMENT	B1		20.	13	NARRATOR	C2
-----	----	--------------	----	--	-----	----	----------	----

จากตารางที่ 6 รายการคำศัพท์ประเภทคำศัพท์เฉพาะ (OWL) พบคำที่มีความถี่มากที่สุด คือ คำว่า GRAPHIC มีความถี่ 29 คำ รองลงมา คือ คำว่า THEATER มีความถี่ 26 คำ และคำว่า AIRPORT มีความถี่ 25 คำ เมื่อพิจารณาตามระดับความยากง่ายตามเกณฑ์ CEFR พบว่า คำศัพท์เฉพาะ (OWL) ทั้งหมด 1,177 คำ เป็นคำศัพท์ที่อยู่ใน CEFR ระดับ B1 มากที่สุด

ตารางที่ 7 ตารางแสดงระดับความยากง่ายของคำศัพท์ ตามเกณฑ์ของ The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) คำศัพท์ทั้งหมด 3,987 คำ

ระดับ	จำนวน	ร้อยละ
A1	595	13.2
A2	833	18.48
B1	1,079	23.94
B2	1,010	22.41
C1	476	10.56
C2	514	11.4
	4,507	100

จากตารางที่ 7 รายการคำศัพท์ทั้งหมด จำนวน 3,987 คำ เมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อแบ่งตามระดับความยากง่าย ตามเกณฑ์การแบ่งของ CEFR พบว่า มีคำศัพท์ที่แบ่งตามเกณฑ์ของ CEFR ได้รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,507 คำ (เนื่องจากมีคำศัพท์หลายคำที่ถูกแบ่งได้มากกว่าหนึ่งระดับ เช่น OKAY ในตารางที่ 6 ที่อยู่ทั้งระดับ A1 และ A2) โดยผลจากการวิเคราะห์ พบว่า คำศัพท์ของข้อสอบ TOEIC ในส่วนของการฟังส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่อยู่ในระดับ B1 มากที่สุด จำนวน 1,079 คำ คิดเป็นร้อยละ 23.94

ตารางที่ 8 ตารางแสดงระดับความยากง่ายของคำศัพท์ ตามเกณฑ์ของ The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) รายการชุดคำศัพท์ 3,788 คำ

ระดับ	จำนวน	ร้อยละ
A1	587	13.42
A2	805	18.69
B1	1,037	24.08
B2	948	22.01

C1	449	10.42
C2	490	11.38
	4,307	100

จากตารางที่ 8 รายการชุดคำศัพท์ จำนวน 3,788 คำ เมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อแบ่งตามระดับความ ความยากง่าย ตามเกณฑ์การแบ่งของ CEFR พบว่า มีคำศัพท์ที่แบ่งตามเกณฑ์ของ CEFR รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,307 คำ (เนื่องจากมีคำศัพท์หลายคำที่ถูกแบ่งได้มากกว่าหนึ่งระดับ) โดยผลจากการวิเคราะห์ พบว่า รายการ ชุดคำศัพท์ของข้อสอบ TOEIC ในส่วนของการฟังส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่อยู่ในระดับ B1 มากที่สุด จำนวน 1,037 คำ คิดเป็นร้อยละ 24.08

ทั้งนี้จากผลการศึกษาประเภทคำศัพท์ที่พบในแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC ส่วนการฟัง ตามตาราง 3-8 ข้างต้น สามารถนำเสนอรายการชุดคำศัพท์สำหรับการพัฒนาเป็นเนื้อหาประกอบการจัดทำสื่อประกอบการ เรียนการสอนภาษาอังกฤษได้ จำนวน 3,788 คำ ตามที่ปรากฏในภาคผนวก (ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของ หน้ากระดาษ ได้นำเสนอ 500 คำในภาคผนวก)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทคำศัพท์ที่พบในข้อสอบการฟังของแนวข้อสอบ ภาษาอังกฤษ TOEIC เพื่อนำเสนอชุดคำศัพท์สำหรับการพัฒนาเป็นเนื้อหาประกอบการจัดทำสื่อประกอบการ เรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยการวิเคราะห์คำศัพท์จากแนวข้อสอบ TOEIC ส่วนของการฟัง (Listening Part) จากคำศัพท์ที่ปรากฏ รวมทั้งสิ้น 45,099 คำ และทำคัดเลือกคำศัพท์ที่เป็นคำเนื้อหา (Content Word) รวมทั้งสิ้น 3,987 คำ และทำการวิเคราะห์ประเภทของคำ จำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) คำศัพท์ทั่วไป (GSL) 2 ระดับ คือ ระดับ K1 คือ คำที่มีความถี่สูงสุด 1,000 คำแรก และ K2 คือ คำที่มีความถี่ 1,001-2,000 2) คำศัพท์วิชาการ (AWL) 3) คำศัพท์เฉพาะ (OWL) และ 4) คำศัพท์แบ่งตามระดับความความยากง่าย ตาม เกณฑ์ CEFR จากผลการวิจัย สามารถตอบคำถามวิจัยได้ว่า ประเภทของคำศัพท์ที่พบมากที่สุด คือ คำศัพท์ ทั่วไป (GSL) ระดับ K1 จำนวน 1,570 คำ คิดเป็นร้อยละ 39.38 และอยู่ในระดับ K2 จำนวน 776 คำ คิดเป็น ร้อยละ 19.46 รายการคำศัพท์ที่พบรองลงมา คือ คำศัพท์เฉพาะ (OWL) จำนวน 1,239 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.08 และลำดับสุดท้าย คือ คำศัพท์วิชาการ (AWL) จำนวน 402 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.08

ในประเด็นนี้ได้ผลสัดส่วนประเภทกลุ่มคำสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunyarat (2020) ที่พบกลุ่มคำศัพท์ ประเภทคำศัพท์ทั่วไป (GSL) มากที่สุดแม้ว่าแหล่งข้อมูลที่ค้นคว้าจะเป็นเอกสารที่ใช้จริงในสายงานอุตสาหกรรม ก็ตาม อีกประเด็นหนึ่งที่ให้ผลสอดคล้องกัน คือ คำศัพท์เฉพาะ (OWL) พบเป็นอันดับสอง ซึ่งสอดคล้องกับ ลักษณะของข้อสอบ TOEIC ที่ไม่ได้วัดความรู้หรือคำศัพท์เฉพาะทางที่ลึกซึ้ง แต่เป็นข้อสอบภาษาอังกฤษที่วัด ภาษาอังกฤษที่ใช้ในกิจกรรมการทำงานทั่วๆ ไปในทุกๆ วันของการทำงาน (Education First EF, 2020) โดย กลุ่มคำศัพท์เฉพาะที่พบในงานวิจัยนี้มีทั้งคำที่เกี่ยวข้องกับศัพท์ทางด้านธุรกิจทั่วๆ ไป เช่น Boss Budget Client คำศัพท์เกี่ยวกับการขนส่ง เช่น Airport Traffic Subway คำศัพท์เกี่ยวกับหมวดหมู่บ้านเชิง เช่น Theater Tv

Movie Concert แม้ว่าแหล่งข้อมูลที่ใช้เพื่อค้นหาชุดรายการคำศัพท์สำหรับพัฒนาไปเป็นสื่อการสอนต่างๆ เป็นแหล่งข้อมูลประเภทแนวข้อสอบแต่ผลของประเภทคำศัพท์ที่ได้ก็สอดคล้องกับแนวทางของข้อสอบ TOEIC ที่เป็นข้อสอบภาษาอังกฤษในบริบทธุรกิจเพื่อวัดคนที่ทำงานในบริบทนานาชาติ (Education First EF, 2020)

จากการทำการคัดเลือกคำศัพท์ที่มีความถี่สูงสุดทั้งหมด จำนวนร้อยละ 95 ตามแนวคิดของ Laufer (1989) ที่กล่าวว่า การรู้คำศัพท์ร้อยละ 95 ในเรื่องที่อ่านเพียงพอสำหรับการเดาความหมายของคำศัพท์ที่ไม่รู้ ได้คำศัพท์ที่ทำการคัดเลือกตามกระบวนการทั้งสิ้น 3,788 คำ จำแนกตามประเภทของคำศัพท์เป็น คำศัพท์ทั่วไป (GSL) ระดับ K1 จำนวน 1,492 คำ ระดับ K2 จำนวน 737 คำ คำศัพท์วิชาการ (AWL) จำนวน 382 คำ และ คำศัพท์เฉพาะ (OWL) จำนวน 1,177 คำ ซึ่งเป็นรายการชุดคำศัพท์ที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 95 ของ Laufer ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ เช่น งานของ Bunyarat (2020) ที่เลือกคำศัพท์เข้าสู่รายการคำศัพท์อุตสาหกรรมด้วยความถี่ของคำที่เรียงจากมากไปน้อยเท่านั้นจำนวน 439 คำ และใช้คำที่พบทั้งหมด แต่ในงานวิจัยนี้เนื่องจากจำนวนคำที่ศึกษามีจำนวนมากจึงใช้เกณฑ์ร้อยละ 95 (ซึ่งเป็นค่าร้อยละที่มีผลต่อความเข้าใจบทความภาษาต่างประเทศ (Laufer, 1989) ของแต่ละประเภทคำศัพท์เป็นเกณฑ์

จากการวิเคราะห์โดยละเอียดของคำศัพท์ทั่วไป (GSL) คำศัพท์วิชาการ (AWL) และคำศัพท์เฉพาะ (OWL) ในคลังคำศัพท์ข้อมูลจากแนวข้อสอบ TOEIC ในส่วนของการฟัง (Listening Part) พบจำนวนคำศัพท์ทั่วไป (GSL) มากกว่าคำศัพท์วิชาการ (AWL) และคำศัพท์เฉพาะ (OWL) เนื่องจากข้อสอบ TOEIC ในส่วนของการฟัง (Listening Part) เป็นคำภาษาอังกฤษทั่วไปที่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในการสนทนาในชีวิตประจำวัน จึงทำให้พบคำศัพท์วิชาการน้อยที่สุด ซึ่งผลวิจัยมีลักษณะสอดคล้องกับ Safari (2018) ที่พบความถี่ในคำศัพท์ทั่วไป (GSL) สูงกว่าคำศัพท์ทางวิชาการ (AWL) ในตำราจิตวิทยาเช่นกัน โดยจากคำทั้งหมด 1,398 คำ พบคำศัพท์ทั่วไปจำนวน 923 คำ และคำศัพท์ทางวิชาการจำนวน 475 คำ ซึ่งกล่าวได้ว่าคำศัพท์ทางวิชาการส่วนใหญ่นั้นมักพบเจอได้ในตำราวิชาการบางประเภท เช่น เศรษฐกิจและกฎหมาย เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunyarat (2020) ที่พบคำศัพท์ส่วนใหญ่ในภาคอุตสาหกรรมมากที่สุด คือ คำศัพท์ทั่วไป (GSL) จำนวน 222 คำ คำศัพท์เฉพาะ (OWL) จำนวน 137 คำ และคำศัพท์วิชาการ (AWL) จำนวน 80 คำ น้อยที่สุดเช่นเดียวกัน

จากข้อมูลข้างต้น ในการจัดการเรียนการสอนสามารถวางลำดับความสำคัญของคำศัพท์ไปที่คำศัพท์ที่มีการใช้บ่อยที่สุดในภาษานั้นก่อน เนื่องจากคำศัพท์ทั่วไป คือ คำที่ผู้เรียนมีแนวโน้มพบได้บ่อย เมื่อผู้เรียนมีความชำนาญ เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษมากขึ้น ผู้เรียนจะเริ่มใช้คำศัพท์ต่างๆ ไปน้อยลง (Engber, 1995; McNamara, Crossley, and McCarthy, 2010, quoted in Towns, 2020) ซึ่ง Stæhr (2008) ยืนยันว่า คำศัพท์ 2,000 คำของคำศัพท์ทั่วไป (GSL) มีความสำคัญอย่างมากต่อผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ เช่นเดียวกันเมื่อผู้เรียนที่มีจำนวนคำศัพท์ที่รับรู้เป็นจำนวนมากจะมีแนวโน้มในการนำคำศัพท์ไปใช้ได้มากเช่นกัน (Webb, 2008) และจากการศึกษาคำศัพท์แบ่งตามระดับความความยากง่าย ตามเกณฑ์การแบ่งของ CEFR พบว่า คำศัพท์ส่วนใหญ่ที่พบในแนวข้อสอบ TOEIC ส่วนของการฟัง (Listening Part) อยู่ในระดับ B1 มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับระดับข้อสอบ TOEIC ที่ระดับคะแนนที่เป็นที่ยอมรับสำหรับการทำงาน คือช่วง 550-780

คะแนนซึ่งเทียบเท่ากับระดับ B1 ผลระดับของคำศัพท์จากงานวิจัยนี้ที่ส่วนใหญ่เป็นระดับ B1 จึงเป็นชุดรายการคำศัพท์ที่ได้มาตรฐานสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในการพัฒนาเป็นสื่อประกอบการฝึกทักษะการฟังได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย งานวิจัยนี้ได้ชุดรายการคำศัพท์จำนวน 3,850 คำแยกออกเป็น 3 ประเภท คือ GSL, AWL, และ OWL แต่ละประเภทมีคำศัพท์แบ่งระดับตาม CEFR ได้เป็น 6 ระดับ (A1, A2, B1, B2, C1, C2) โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับ B1 มากที่สุด จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น เน้นนำคำศัพท์ระดับ B1 จากแต่ละประเภทคำศัพท์ไปเป็นส่วนประกอบของประโยค หรือเนื้อหาที่ใช้ในการสอนภาษาอังกฤษโดยกระตุ้นการเรียนรู้หรือการตระหนักรู้ด้วยการทำตัวภาษาให้เด่นชัด เช่น ทำตัวทึบ ทำตัวเอน นอกจากนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาเป็นเกมคำศัพท์ในรูปแบบต่าง ๆ แบ่งตามประเภทคำศัพท์ หรือแบ่งตามเกณฑ์ CEFR เพื่อส่งเสริมความจำ ความเข้าใจ และทักษะการฟังโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกมหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะการฟังการออกเสียงของคำศัพท์กลุ่มดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในงานวิจัยนี้ใช้แนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC จาก 3 สำนักพิมพ์รวมจำนวน 12 แบบทดสอบในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยสามารถศึกษาและวิเคราะห์คำศัพท์จากสำนักพิมพ์อื่น ๆ เพิ่มเติม รวมถึงเพิ่มจำนวนแนวข้อสอบ อีกทั้งยังสามารถนำกระบวนการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับการค้นหาคำศัพท์ในแนวข้อสอบภาษาอังกฤษ TOEIC ในส่วนของการอ่าน (Reading Part) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของข้อสอบ TOEIC ได้

ภาคผนวก (รายการชุดคำศัพท์ 3,788 คำ)

GSL: K1 (ตัวอย่าง 100 คำ จาก 1,492 คำ)

man/woman/number/office/get/new/time/take/like/go/questions/following/work/now/meeting/week/here/going/good/call/right/please/day/more/talk/know/look/morning/think/need/too/very/want/today/train/make/book/people/only/hours/find/last/service/really/see/business/leave/let/report/back/place/city/home/long/order/room/minutes/company/Friday/first/say/help/building/car/year/speaker/press/station/street/store/sure/late/end/ask/days/Saturday/stay/eat/month/most/open/school/left/weeks/use/visit/got/free/looking/flight/speakers/food/gate/problem/put/tell/again/best

GSL: K2 (100 คำ จาก 737 คำ)

refer/conversation/tomorrow/bus/weather/desk/park/afternoon/lunch/hotel/phone/passengers/check/restaurant/thank/rain/staff/tickets/lot/sorry/customer/dinner/information/trip/thanks/ticket/plane/tonight/probably/nice/noon/message/customers/coffee/hall/bit/corner/meal/parking/busy/discuss/radio/taxi/tour/clothes/guest/package/blocks/breakfast/card/chairs/mail/manager/managers/prefer/program/attend/shopping/meat/pick/suit/attention/baggage/chair/guess/cleaning/delayed/ice/immediately/kitchen/management/warm/bags/coat/extra/health/holiday/list/sick/temperatures/tried/worry/avoid/hecking/club/film/fun/garage/hire/regular/shores/shop/ahead/audience/buses/comfortable/cook/delivery/grand/hungry

AWL (50 คำ จาก 382 คำ)

computer/job/conference/available/schedule/area/assistant/project/equipment/team/lecture/financial/credit/computers / couple/contact/scheduled/jobs/percent/items/annual/residents/research/role/access/survey/location/item/annual/residents/research/role/access/survey/location/item/contract/construction/section/route/projects/energy/approach/facilities/exhibit/definitely/transfer/technology/schedules/relax

Outside Word List OWL-OFF LIST (50 คำ จาก 1,177 คำ)

graphic/theater/airport/downtown/traffic/vacation/okay/subway/boss/announcement/budget/tv/amazing/elevator/movie/online/calles/clients/concert/narrator/rainy/client/concert/narrator/rainy/client/discount/laptop/luggage/printer/software/website/yeah/beach/booking/cafe/teria/email/resort/York/career/cash/closet/lee/menu/pm/video/agenda/broadways/cell/emergency

References

- Anthony, L. (2020). **AntConc (Version 3.5.9)** [Computer Software]. Tokyo, Japan: Waseda University. Available : <https://www.laurenceanthony.net/software>. [2021, August 28].
- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. & Finegan, E. (1999). **Longman Grammar of Spoken and Written English**. England : Longman.
- Bunyarat, P. (2020, July-December). A corpus-based study of specialized vocabularies in industrial work for developing industrial word lists of English for science and technology class. **Journal of Language, Region and Culture**, 9(2), 123-151. [In Thai]
- Cobb, T. (2021). **Web Vocabprofile, an adaptation of Heatley, Nation & Coxhead's (2002) Range**. Available : <http://www.lex tutor.ca/vp/> [2021, August 31].
- Coxhead, A. (2000). A New Academic Word List. **TESOL Quarterly**, 34(2), 213-238.
- Coxhead, A. (2002). **The Academic Word List: A Corpus-based Word List for Academic Purposes**. [Online]. Available : <https://www.wgtn.ac.nz/lals/resources/academicwordlist/information> [2021, August 31].
- Chula Book Center. (2020). **Practice Test TOEIC: Preparation before Taking the Exam**. [Online]. Available : <https://www.chulabook.com/th/news/304>. [2021, August 12].
- Education First EF. (2020). **What is the CEFR?**. [Online]. Available : <https://www.efset.org/th/cefr/> [2021, August 18].
- Education First EF. (2020). **The CEFR and EF SET**. [Online]. Available : <https://www.efset.org/th/cefr/intermediate-english>. [2021, August 18].
- Education First EF. (2020). **Examinee Handbook for TOEIC Listening-Reading**. [Online]. Available : <https://www.ets.org/s/toeic/pdf/examinee-handbook-for-toeic-listening-reading-test-updated.pdf> [2021, August 18].

- Ghadessy, M. (1979). Word Lists and Material Preparation. **A New Approach English Teaching Forum**, 17(1), 24-27.
- Halim, S.W. (2018). Lexical richness in English Language and Culture Department Students' Undergraduate Theses. **Journal of English Language and Culture**, 8(2), 140-151.
- Heatley, A., Nation, I.S.P. & Coxhead, A. (2002). **RANGE and FREQUENCY programs**. [Online]. Available : <http://www.victoria.ac.nz/lals/staff/paul-nation.aspx>. [2021, August 18].
- Laufer, B. (1989). **What percentage of text lexis is necessary for comprehension?** In C. Lauren & M. Nordman (Eds.), *Special language: From humans thinking to thinking machines*(pp. 316-323). Bristol : Multilingual Matters. [Online]. Available : https://www.lexutor.ca/cover/papers/lauffer_1989.pdf. [2021, August 16].
- Nation, I., & Hunston, S. (2013). **Vocabulary and listening and speaking**. In **Learning Vocabulary in Another Language (Cambridge Applied Linguistics, pp. 161-203)**. Cambridge : Cambridge University Press.
- Nation, I.S.P. (2001). **Learning vocabulary in another language**. Cambridge : Cambridge University Press.
- Safari, M. (2018). **Do University Students Need to Master the GSL and AWL Words? A Psychology Word List**. [Online]. Available : [file:///D:/KOB%20DATA/Download/1%20\(2\).pdf](file:///D:/KOB%20DATA/Download/1%20(2).pdf). [2021, August 16].
- Soranasathaporn, S. & Tampanich, S. (2016). High Frequency Word List in Laboratory Animal. Review Articles. **Language and Linguistics**[Online Serial], 35(1). Available : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/joling/article/view/126645> [2021, August 16].
- Stæhr, L.S. (2008). Vocabulary size and the skills of listening, reading and writing. **Language Learning Journal**, 36(2), 139-152.
- Towns G. Stuart. (2020). Which Word List Should I Teach? Using Word Lists to Support Textbook Vocabulary Instruction. **THAITESOL Journal**, 33(1), 20-35.
- Thornbury, Scott. (2002). **How to teach vocabulary**. England: Pearson Education Limited.
- Webb, S.A. (2008). Receptive and productive vocabulary sizes of L2 learners. **Studies in Second Language Acquisition**, 30(1), 79-95.
- West, M. (1953). **A General Service List of English Words**. London: Longman, Green & Co.
- Wudthayagorn, J., Pugsee P., Janpugdee P. & Limgomolvilas, S. (2021). A Study of the

Information and Communication Technology Word List. **PASAA PARITAT**

JOURNAL[Online Serial], 35. Available : <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/PasaaParitat/article/view/1019/726> [2021, August 16].



กลองม้งคละ : รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะกับความสัมพันธ์ในจังหวะหลัก
ชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละจังหวัดพิษณุโลก

Mangkla Drum : Rhythmic Patterns and the Relationship in a Main Rhythm,
Mangkla Drum Preservation Club, Phitsanulok

นพดล พันธุ์เพชร*

Nopphadon Phanphet

ณัฐณิชา นักปี**

Nattanit Nakpee

Received : March 18, 2022

Revised : August 2, 2022

Accepted : November 24, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กลองม้งคละ : รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะกับความสัมพันธ์ในจังหวะหลัก ชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละจังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละกับความสัมพันธ์ในจังหวะหลักของชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละจังหวัดพิษณุโลก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากแนวคิดและทฤษฎีดนตรีตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกระสวนจังหวะของกลองม้งคละมีรูปแบบที่ใช้ในการบรรเลงให้สัมพันธ์กับรูปแบบจังหวะหลักจากกลองยี่นและกลองหลอน แบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้ 1.รูปแบบหลักมี 10 รูปแบบ เป็นรูปแบบกระสวนจังหวะสั้นๆ ภายใน 1-2 ห้อง ซึ่งจะใช้การตีแบบกรอให้สัมพันธ์ตรงกับจังหวะตกของจังหวะหลัก 2. รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะมี 13 รูปแบบ โดยเป็นการแปรสัดส่วนโน้ตให้ยาวออกไปถึง 4 ห้อง และจะใช้การตีแบบกรอ ให้สัมพันธ์ตรงกับจังหวะตกของจังหวะหลักในช่วงท้ายของห้องที่ 4 เสมอ 3. รูปแบบกระสวนจังหวะล้อ-รับมี 3 รูปแบบ เป็นรูปแบบที่บรรเลงเพื่อล้อ-รับจากกลองยี่นและกลองหลอนมีรูปแบบกระสวนจังหวะที่สั้น

คำสำคัญ : กลองม้งคละ / ดนตรีพื้นบ้าน / รูปแบบกระสวนจังหวะ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
International Music Instructor Faculty of Humanities and Social sciences Pibulsongkram Rajabhat
University

**อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Lecturer of the Department of Music Faculty of Humanities Naresuan University

ABSTRACT

The research ‘Mangkla Drum: Rhythmic Patterns and the Relationship in a Main Rhythm, Mangkla Drum Preservation Club, Phitsanulok’ was a qualitative research. The purposes of the research were to analyze rhythmic patterns of the Mangkla drum and their relationship. An interview was used as a research tool, and the data was analysed by the method of a content analysis concerning with the western music theory. The results of the research were as follows; the rhythmic patterns of Mangkla Drum can divided into 3 groups. 1) There were 10 main patterns of the rhythm of the Mangkla drum to playing these patterns, a single stroke four beating is applied, which is in line with a downbeat of the main rhythm that is most repeatedly played in a song. 2) There were 13 developed patterns that are changes of a proportion in the musical notes, that is, adding 4 bars of melodic phrases for playing these patterns, ‘Tee Kro’, a syncopation with a single stroke-four beating, was used at the last part of their round in order to play harmoniously with a downbeat of a main rhythm. 3) There were 3 counter-rhythmic patterns. They are played to counter the rhythm of the main drums. Whit short rhythmic patterns.

Keywords : Mangkla Drum / Folk Music / Rhythmic Patterns

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในลักษณะของเสียงที่อยู่คู่กับมนุษย์ ดนตรีมักมีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์ มีบทบาทร่วมเพื่อให้เกิดกิจกรรม พิธีกรรม และความเชื่อของแต่ละกลุ่มได้ปฏิบัติผ่านพื้นป้อย่างราบรื่น ซึ่งบางกลุ่มวัฒนธรรมอาจให้ความสำคัญต่อดนตรีในลักษณะของคำร้องและทำนอง และอีกส่วนหนึ่งอาจให้ความสำคัญต่อดนตรีในลักษณะของจังหวะ ซึ่งดนตรีลักษณะประเภทจังหวะนี้เป็นดนตรีที่มีการตีความหมายที่ต่างจากเพลงที่เป็นคำร้องจึงต้องอาศัยการตีความหมายจากผู้รู้ หรือผู้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดมาทั้งอดีตและปัจจุบัน ในสังคมวงดนตรีลักษณะจังหวะประเภทเครื่องดนตรีจำพวก กลอง ยังคงพบเห็นอยู่หลากหลายตามพื้นที่อย่างเป็นวัฒนธรรม ในองค์ประกอบของดนตรีจังหวะคือเรื่องหนึ่งที่สำคัญมาก เพราะเป็นเรื่องการเทียบจากอัตราการเต้นของหัวใจมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงมีความรู้สึกได้โดยไม่ต้องเป็นภาษาคำร้องแต่สามารถใช้จังหวะเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตได้อย่างเข้าใจ (Soiraya, 2002, pp.1-4) วงดนตรีลักษณะนี้ชาวบ้านจะใช้เครื่องดนตรีที่ยังคงนิยมใช้เล่นบรรเลงในกลุ่มที่ตนเองมีอยู่ ดังนั้นจึงออกมาในลักษณะของดนตรีพื้นบ้าน

ดนตรีพื้นบ้านเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาของกลุ่มนักร้องชาวบ้านทั้งการบรรเลง และการสืบทอดต่อกันมาในกลุ่มวัฒนธรรมของตน ซึ่งวงลักษณะประเภทจังหวะพบเห็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีกระทบจำพวกกลอง กรับ ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง เป็นต้น และเครื่องเป่า ได้แก่ ปี่ มาผสมวงใช้บรรเลงรวมกัน ประเทศไทยวัฒนธรรมวงดนตรีพื้นบ้านที่เป็นวงกลองมีพบเห็นอยู่หลากหลาย เช่น ภาคใต้ ได้แก่ กลองทับ กลองชาตรี

กลองตะโพน เป็นต้น ภาคกลางและภาคอีสานมักพบเห็นเป็นวงกลองยาว และภาคเหนือ ได้แก่กลองสะบัดชัย กลองปู่จา เป็นต้น นอกจากนี้ภาคเหนือแบ่งย่อยเขตออกไปคือภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งทั้ง 3 จังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกัน และพบเห็น วัฒนธรรมวงดนตรีประเภทกลอง คือวงดนตรีม้งคละ จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวัฒนธรรมของวงดนตรี ม้งคละของชาวบ้านที่เป็นที่น่าสนใจ และยังเป็นพื้นที่ที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมแห่งภาคเหนือตอนล่าง มีเขตพื้นที่ที่ พบเห็นการก่อตั้งวงม้งคละคือ อำเภอพรหมพิราม บ้านทองหลางตำบลมะขามสูง และตำบลจอมทอง ซึ่งที่กล่าว มายังคงเหลือเขตตำบลจอมทองที่มีกระบวนการสืบทอดของดนตรีม้งคละให้เห็นได้เด่นชัด และดังที่ (Kuabutr, 2020, p.53) กล่าวไว้ว่าในจังหวัดพิษณุโลกนั้น มีการจัดงานพิธีไหว้ครูม้งคละขึ้นทุกปีโดยชมรมอนุรักษ์ดนตรี พื้นบ้านม้งคละพิษณุโลก ตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีพันจ่าอากาศเอกประโยชน์ ลูกปลับ เป็นหัวหน้าวงม้งคละรวมถึงเป็นประธานชมรม และจากบทความของ (Teelakun, 2019, p.65)

เรื่องกลองยืน-กลองหลอนบทเพลงม้งคละดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือตอนล่าง โดยเลือกวงดนตรีม้งคละในจังหวัด พิษณุโลกคือ วงลุงเต้า เป็นวงม้งคละที่เก่าแก่ที่สุดอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จากงานบทความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงเขตพื้นที่ตำบลจอมทอง มีวงดนตรีม้งคละที่ให้การยอมรับทั้งกลุ่ม ชาวบ้านและนักวิชาการ เพื่อศึกษาข้อมูลทางด้านดนตรีม้งคละอย่างต่อเนื่อง และเป็นพื้นที่รวมวัฒนธรรมกลอง ม้งคละได้อย่างสมบูรณ์

ดนตรีม้งคละ หรือเรียกว่า วงปีกลอง ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีคือ กลองม้งคละ กลองยืน กลองหลอน ข้อง ฉิ่ง ฉาบ กรับ และเครื่องเป่า คือปี่ มาผสมวงเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ประกอบงานพิธี และ โอกาสสำคัญต่างๆ ของหมู่บ้านรวมถึงหน่วยงานของจังหวัด ต่างมีกระบวนการสืบทอดศิลปะการบรรเลงมาตาม แบบฉบับของแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีอัตลักษณ์ การบรรเลงเพลงด้วยการตีกลองนั้นเทคนิคของผู้บรรเลงมักมี เทคนิคที่แตกต่างกันอย่างน่าสนใจ ดนตรีม้งคละจะมีจังหวะกลองยืนและกลองหลอนตีเป็นกระสวนจังหวะหลัก โดยส่วนมากกลองยืนทำหน้าที่เป็นจังหวะหลัก และมีบางเพลงที่ต้องใช้ทั้งกลองยืนและกลองหลอนบรรเลงพร้อม กันเพื่อทำหน้าที่เป็นจังหวะหลัก การบรรเลงต่อเพลงหรือเปลี่ยนเพลงของดนตรีม้งคละ นักดนตรีภายในวง สามารถรู้ได้จากสัญญาณที่รู้จักกัน คือคือการรัว กลองม้งคละ และกลองม้งคละยังมีหน้านำขึ้นและนำลงจบด้วย เช่นกัน

กลองม้งคละ มีวิธีบรรเลงเพื่อสอดแทรกจังหวะเข้าไปให้ความรู้เข้าใจ สนุกสนานมากขึ้น การบรรเลงกลอง ม้งคละ บรรเลงโดยใช้ไม้ 2 ด้านตีสลับกันไปมา รัว ให้เกิดความซ้ำ-เร็ว เป็นลีลาของผู้บรรเลงประกอบเทคนิค ความสามารถทักษะการตีของผู้บรรเลงที่ฝึกฝนมาอย่างเชี่ยวชาญ ผู้บรรเลงกลองม้งคละ ต้องมีความเข้าใจในบท เพลงซึ่งเป็นจังหวะหลัก นักดนตรีที่บรรเลงกลองม้งคละ จะมีเทคนิคการตีรูปแบบกระสวนจังหวะที่ฟังดูแบบมี อิสระของการบรรเลง บทบาทของกลองม้งคละผู้บรรเลงสามารถบรรเลงหยอกล้อกับกลองยืน และกลองหลอน ได้อย่างสนุกสนาน ซึ่งผู้บรรเลงจะเข้าใจกันในวงว่าตรงไหนคือการหยอกเล่นกัน ลักษณะนี้จะทำให้วงดู สนุกสนานยิ่งขึ้นไป รูปแบบกระสวนจังหวะของกลองม้งคละ สามารถบรรเลงสลับกันไปมาอย่างที่คุณบรรเลง ต้องการ เปรียบเสมือนการ อิมโพรไวส์ (การดันสด) แต่อย่างไรก็ตามการบรรเลงสลับกันไปมาของนักดนตรีกลอง

มั่งคละ ไม่ใช่เพียงนึกอยากทำอะไรก็ได้ แต่รูปแบบกระสวนจังหวะกลองมั่งคละ จะมีกลุ่มจังหวะที่เป็นแบบแผนอยู่ ซึ่งนักดนตรีจะต้องฝึกฝนจนชำนาญจึงสามารถบรรเลงร่วมกับวงให้ฟังมีความสัมพันธ์ และกลมกลืนกันให้เป็น ศิลปะการบรรเลงที่โดดเด่น ซึ่งจากการศึกษาภาคสนามเบื้องต้นของผู้วิจัย เนื่องจากเห็นอัตลักษณ์เฉพาะทาง ดนตรีของกลองมั่งคละจากชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านมั่งคละพิษณุโลก และมีความสำคัญจนทำให้ผู้วิจัยสนใจ ศึกษา

จากที่มาของความสำคัญนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์รูปแบบกระสวนจังหวะของกลอง มั่งคละ ชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านมั่งคละพิษณุโลก เพื่อนำมาวิเคราะห์บันทึกเป็นโน้ตสากล เพราะกลองมั่งคละ เป็นเครื่องดนตรีที่ผู้บรรเลงต้องสร้างสรรค์การตี โดยมีรูปแบบกระสวนจังหวะที่ซ้ำบ่อย และไม่ซ้ำของกระสวน จังหวะ การวิเคราะห์นี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา ไหวพริบ การคิด การนำรูปแบบกระสวนจังหวะต่าง ๆ มา เรียงร้อยเข้าด้วยกันในการบรรเลงกลองมั่งคละกับวงมั่งคละ โดยผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะแสดงถึง คุณค่า อัตลักษณ์รูปแบบกระสวนจังหวะกลองมั่งคละ ของชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านมั่งคละพิษณุโลก อีกทั้ง เพื่ออนุรักษ์ให้ธำรงไว้ในวัฒนธรรมดนตรีมั่งคละแก่ผู้ที่สนใจศึกษาสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกระสวนจังหวะกลองมั่งคละกับความสัมพันธ์ในจังหวะหลักของชมรมอนุรักษ์ดนตรี พื้นบ้านมั่งคละจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวางแผนงานเบื้องต้นผู้วิจัยได้วางแผนการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่างๆ โดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลจากสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ศูนย์วัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดพิษณุโลก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ ออนไลน์ ตลอดจนการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านดนตรี จากแนวคำถามสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การสัมภาษณ์แบบ ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) กลุ่มตัวอย่าง คือนักดนตรีวงมั่งคละทั้งที่เป็นคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่มี อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ในพื้นที่ตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกแบบเจาะจงจำนวน 10 คน การคัดเลือกโดย นักดนตรีมั่งคละ ในตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกอายุระหว่าง 20 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นนักดนตรีที่สามารถบรรเลงเครื่องดนตรี (ประเภทกลอง) ในวงมั่งคละมีประสบการณ์ในการแสดงมากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างในกรณีที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการบรรเลง ข้อมูลเกี่ยวกับดนตรี และข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตและมีส่วน ร่วมในขั้นตอนของการบรรเลงดนตรีมั่งคละ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนในการบรรเลง โดยผู้วิจัยบันทึกข้อมูลเป็น ภาพถ่าย เสียง วิดีทัศน์ และตัวอักษร

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาจัดกระทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ นำข้อมูลเพลงทั้งหมดมาถอดเป็นโน้ตสากลในอัตราจังหวะ 2/4 โดยผู้วิจัยไม่นำเสนอเครื่องหมายประจำจังหวะในตารางสรุปผล และบันทึกโน้ตด้วยโปรแกรมดนตรี sibelius 7.5 โดยแยกเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นให้เห็นภาพรวมของบทเพลงทั้งบทเพลง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากแนวคิดและทฤษฎีดนตรีตะวันตก และนำโน้ตเพลงมาแยกวิเคราะห์กลุ่มโน้ตของกลองม้งคละ เพื่อให้เห็นและเทียบกับโน้ตเครื่องดนตรีที่เป็นกลุ่มจังหวะหลัก จากนั้นนำโน้ตเพลงกลับไปตรวจสอบกับกลุ่มนักดนตรีเพื่อความถูกต้อง และนำข้อมูลโน้ตที่ได้รับการตรวจสอบมาทำการวิเคราะห์อีกครั้ง เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปผลอภิปรายผลให้สอดคล้องตามทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้

สรุปผลการวิจัย

ชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละจังหวัดพิษณุโลก ในอดีต มีเพลงที่ใช้บรรเลงในวงดนตรีม้งคละทั้งหมด 38 เพลง แต่ปัจจุบันนักดนตรีสามารถบรรเลงได้จำนวน 14 เพลง ซึ่งทั้ง 14 เพลงยังคงใช้ในการฝึกซ้อมการถ่ายทอด และใช้ในโอกาสงานสำคัญต่างๆ โดยชื่อเพลงทั้ง 14 เพลง เป็นเพลงที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบกระสวนจังหวะ โดยมีรายชื่อดังนี้

- | | |
|--------------------------|-------------------------|
| 1. เพลงไม้หนึ่ง | 8. เพลงบัวลอย |
| 2. เพลงไม้สาม | 9. เพลงแก้งตกลัก |
| 3. เพลงไม้สี่ | 10. เพลงนมนานกระทบแป้ง |
| 4. เพลงครุฑราชเหยียบกรวด | 11. เพลงคางคกเข็ดเขี้ยว |
| 5. เพลงพญาเดิน | 12. เพลงสาธิตกลีเมตง |
| 6. เพลงสาวน้อยปะแป้ง | 13. เพลงข้ามรับ-ข้ามส่ง |
| 7. เพลงเวียนโบสถ์ | 14. เพลงปลักใหญ่ |

รูปลักษณะการบรรเลงที่ชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละจังหวัดพิษณุโลก สามารถแบ่งได้ตามสถานการณ์การบรรเลงเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะงานแห่ ใช้เพลงไม้สี่บรรเลงขึ้นเป็นเพลงแรก จากนั้นต่อด้วยเพลงไม้สามและเพลงไม้หนึ่ง ซึ่งลักษณะงานแห่จะใช้เพลงที่มีรูปแบบจังหวะที่ง่าย และสั้น เพื่อประกอบงานให้สนุกสนาน
2. ลักษณะงานแสดง งานโชว์ ที่ใช้ประกอบการรำ ใช้เพลงไม้สี่บรรเลงขึ้นเป็นเพลงแรก จากนั้นต่อด้วยเพลงนมนานกระทบแป้ง เมื่อเวลาเหลือจะปิดโชว์ด้วยเพลงข้ามรับ ข้ามส่ง
3. ลักษณะงานประกอบพิธีไหว้ครู ใช้เพลงไม้สี่บรรเลงขึ้นเป็นเพลงแรก จากนั้นเจ้าพิธีเป็นผู้กำหนดเพลงต่างๆที่เหลือ เช่น ครุฑราชเหยียบกรวด คางคกเข็ดเขี้ยว พญาเดิน เป็นต้น

จากเพลงม้งคละของชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบกระสวนจังหวะของกลองม้งคละพบผลเป็นดังนี้

เพลงไม้หนึ่ง เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักของกลองยีนเป็นรูปแบบสั้นๆ เพียงภายใน 2 ห้อง เป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองยีนมีอยู่

4 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบกระสวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะให้ยาวออกไป โดยกลองมโหรีจะใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองอื่น เป็นการใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงไม้สาม เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักของกลองอื่นเป็นรูปแบบสั้นๆ เพียงภายใน 2 ห้อง เป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะกลองมโหรีที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองอื่นมีอยู่

4 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบกระสวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะให้ยาวออกไป และอีก 1 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะด้วยสัดส่วนโน้ตจังหวะยก แบบนี้เรียกว่า “ขัด” และกลองมโหรีจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองอื่น เป็นการใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงไม้สี่ เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักของกลองอื่นเป็นรูปแบบสั้นๆ เพียงภายใน 2 ห้อง เป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะกลองมโหรีที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองอื่นมีอยู่ 3 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบกระสวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะด้วยสัดส่วนโน้ตจังหวะยก แบบนี้เรียกว่า “ขัด” และกลองมโหรีจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองอื่น เป็นการใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงครุฑราชเหยียบกรวด เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักของกลองอื่นเป็นรูปแบบสั้นๆ เพียงภายใน 2 ห้องเป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะกลองมโหรีที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองอื่นมีอยู่ 4 รูปแบบ ซึ่งเป็นรูปแบบกระสวนจังหวะหลักทั้งหมด แต่ในเพลงนี้พบรูปแบบกระสวนจังหวะหลักที่เรียกว่าการขัดมาผสม และกลองมโหรีจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองอื่น เป็นการใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงพญาเดิน เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักของกลองอื่นเป็นรูปแบบสั้นๆ เพียงภายใน 2 ห้องเป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะกลองมโหรีที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองอื่นมีอยู่ 5 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบกระสวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะด้วยสัดส่วนโน้ตจังหวะยก แบบนี้เรียกว่า “ขัด” และกลองมโหรีจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองอื่น เป็นการใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงสาวน้อยปะแป้ง เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักของกลองอื่นเป็นรูปแบบจังหวะที่มีความยาวเป็น 6 ห้องเพลง โดยบรรเลงไป 6 ห้องเป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบจังหวะกลองมโหรีที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองอื่นมีอยู่ 4 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบกระสวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะให้ยาวออกไป และกลองมโหรีจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองอื่น เป็นการใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงเวียนโบสถ์ เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักของกลองอื่นเป็นรูปแบบสั้นๆเพียงภายใน 3 ห้อง เป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะกลองมโหรีที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองอื่นมีอยู่ 6 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 รูปแบบกระสวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะให้ยาว

ออกไป และกลองมโหระทึกจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองยืน เป็นการใช้บ่อย ซ้ำ ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงบัวลอย เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระบวนจังหวะหลักของกลองยืนเป็นรูปแบบที่มีความยาวภายใน 5 ห้องเป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระบวนจังหวะกลองมโหระทึกที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองยืนมีอยู่ 5 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบกระบวนจังหวะหลัก และ 2 รูปแบบการแปรกระบวนจังหวะให้ยาวออกไป และกลองมโหระทึกจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองยืน เป็นการใช้บ่อย ซ้ำ ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงแก้งตลกปลัก เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระบวนจังหวะหลักของกลองยืนเป็นรูปแบบที่มีความยาวภายใน 7 ห้อง เป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระบวนจังหวะกลองมโหระทึกที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองยืนมีอยู่ 5 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบกระบวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระบวนจังหวะให้ยาวออกไป และอีก 1 รูปแบบการแปรกระบวนจังหวะด้วยสัดส่วนโน้ตจังหวะยก แบบนี้เรียกว่า “ขัด” และกลองมโหระทึกจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองยืน เป็นการใช้บ่อยซ้ำไปตลอดทั้งเพลง

เพลงนมยานกระบะแบ้ง เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระบวนจังหวะหลักของกลองยืนเป็นรูปแบบจังหวะที่มีความยาวภายใน 8 ห้อง เป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระบวนจังหวะกลองมโหระทึกที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองยืนมีอยู่ 5 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบกระบวนจังหวะหลัก และ 2 รูปแบบการแปรกระบวนจังหวะให้ยาวออกไป และกลองมโหระทึกจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองยืน โดยการกรอในเพลงนมยานกระบะแบ้ง จะใช้กลุ่มโน้ตที่เป็น 6 พยางค์มาเกี่ยวข้อง ซึ่งมีตัวโน้ตที่ 5 เพิ่มมา จากเดิมการกรอแบบกลุ่มโน้ต 3 พยางค์ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบจังหวะของกลองยืนมีการบรรเลงแบบฟังดูกระตุก ดังนั้นการกรอของกลองมโหระทึกจึงมีรูปแบบจังหวะที่บรรเลงล้อตามกลองยืนโดยเพิ่มโน้ตต่อจากการกรอมาอีก 1 ครั้งและการตีแบบนี้ใช้ซ้ำไปตลอดทั้งเพลง

เพลงคางคกเข็ดเขี้ยว เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระบวนจังหวะหลักของกลองยืนเป็นรูปแบบสั้นๆเพียง 2 ห้อง เป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระบวนจังหวะกลองมโหระทึกที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองยืนมีอยู่ 5 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบกระบวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระบวนจังหวะให้ยาวออกไป และกลองมโหระทึกจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองยืน โดยการกรอในเพลงคางคกเข็ดเขี้ยว จะใช้กลุ่มโน้ตที่เป็น 6 พยางค์มาเกี่ยวข้อง ซึ่งมีตัวโน้ตที่ 5 เพิ่มมา จากเดิมการกรอแบบกลุ่มโน้ต 3 พยางค์ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบกระบวนจังหวะของกลองยืนมีการบรรเลงแบบฟังดูกระตุก ดังนั้นการกรอของกลองมโหระทึกจึงมีรูปแบบกระบวนจังหวะที่บรรเลงล้อตามกลองยืนโดยเพิ่มโน้ตต่อจากการกรอมาอีก 1 ครั้งและการตีแบบนี้ใช้บ่อย ซ้ำ ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงสาธิตกลิมดง เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระบวนจังหวะหลักของกลองยืน ที่มีความยาวแบ่งเป็น 2 ท่อน ท่อนละ 6 ห้องรวมเป็น 12 ห้อง โดยบรรเลงเป็นท่อน 1 และ 2 เป็น 1 รอบ และพบว่ารูปแบบกระบวนจังหวะกลองมโหระทึกที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองยืนมีอยู่ 4 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบกระบวน

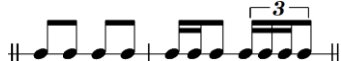
จังหวะหลัก และ 1 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะให้ยาวออกไป และกลองม้งคละจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองยี่น โดยการกรอในเพลงคางคกเข็ดเขี้ยว จะใช้กลุ่มโน้ตที่เป็น 6 พยางค์มาเกี่ยวข้อง ซึ่งมีตัวโน้ตที่ 5 เพิ่มมาจากเดิมการกรอแบบกลุ่มโน้ต 3 พยางค์ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบกระสวนจังหวะของกลองยี่นมีการบรรเลงแบบฟังดูกระตุก ดังนั้นการกรอของกลองม้งคละจึงมีรูปแบบกระสวนจังหวะที่บรรเลงล้อตามกลองยี่นโดยเพิ่มโน้ตต่อจากการกรอมาอีก 1 ครั้งและการตีแบบนี้ใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

เพลงข้ามรับ-ข้ามส่ง เป็นเพลงแบ่งออกเป็น 2 ท่อน คือ ท่อนข้ามรับ และท่อนข้ามส่ง เป็นเพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักจากทั้งกลองยี่นและกลองหลอน ท่อนละ 11 ห้องเป็น 1 รอบ โดยท่อนข้ามรับ กลองหลอนจะเป็นผู้นำขึ้น ใน 4 ห้องแรก ท่อนข้ามส่ง กลองยี่นจะเป็นผู้นำขึ้นใน 4 ห้องแรก และพบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองยี่นมีอยู่ 4 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบกระสวนจังหวะหลัก และ 1 รูปแบบกระสวนจังหวะสอดรับกับกลองยี่นและกลองหลอน ช่วง 4 ห้องแรกของการเริ่มของแต่ละท่อน และกลองม้งคละจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองยี่น เป็นการใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

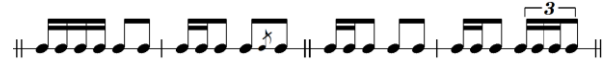
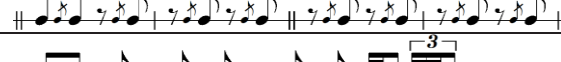
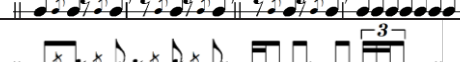
เพลงปลักใหญ่ เป็นเพลงที่แบ่งออกเป็น 3 ท่อน มีรูปแบบกระสวนจังหวะหลักจากทั้ง กลองยี่นและกลองหลอนท่อนละ 9 ห้องเป็น 1 รอบ ซึ่งท่อนที่ 1 กลองยี่นจะบรรเลงขึ้นนำจำนวน 4 ห้อง จากนั้นท่อนที่ 2 และท่อนที่ 3 กลองหลอนจะบรรเลงนำท่อนละ 4 ห้อง และพบว่ารูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละที่บรรเลงให้สัมพันธ์กับจังหวะของกลองยี่นมีอยู่ 5 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบกระสวนจังหวะหลัก และ 3 รูปแบบกระสวนจังหวะสอดรับกับกลองยี่นและกลองหลอน ช่วง 4 ห้องแรกของการเริ่มของแต่ละท่อน และกลองม้งคละจะยังคงใช้การตีแบบ “กรอ” ให้สัมพันธ์กับช่วงจังหวะตกของจังหวะกลองยี่น เป็นการใช้บ่อย เข้า ไปตลอดทั้งเพลง

จากผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยว่ารูปแบบกระสวนจังหวะของกลองม้งคละ ชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละพิษณุโลก ทั้งหมดจำนวน 14 เพลง เป็นรูปแบบกระสวนจังหวะหลักจำนวน 10 รูปแบบ รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะจำนวน 13 รูปแบบ และรูปแบบกระสวนจังหวะสอดรับจำนวน 3 รูปแบบ ผู้วิจัยทำการรวบรวมและจำแนกรูปแบบกระสวนจังหวะที่พบทั้งหมด โดยผู้วิจัยสรุปรวบรวมเป็นตารางเป็นดังนี้

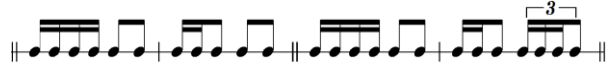
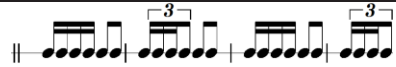
ตารางที่ 1 รูปแบบหลักของรูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละ

รูปแบบที่	โน้ตรูปแบบกระสวนจังหวะ (ในอัตราจังหวะ 2/4)	จำนวนเพลงที่นำไปใช้
1		9 เพลง
2		14 เพลง
3		8 เพลง
4		2 เพลง
5		1 เพลง
6		1 เพลง
7		3 เพลง
8		1 เพลง
9		3 เพลง
10		1 เพลง

ตารางที่ 2 รูปแบบการแปรกระสวนจังหวะของรูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละ

รูปแบบที่	โน้ตรูปแบบกระสวนจังหวะ (ในอัตราจังหวะ 2/4)	จำนวนเพลงที่นำไปใช้
1		2 เพลง
2		1 เพลง
3		1 เพลง
4		2 เพลง
5		1 เพลง
6		1 เพลง
7		1 เพลง
8		1 เพลง
9		1 เพลง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

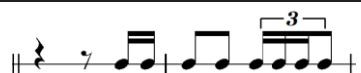
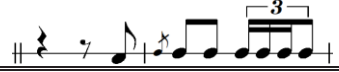
รูปแบบที่	โน้ตรูปแบบกระสวนจังหวะ (ในอัตราจังหวะ 2/4)	จำนวนเพลงที่นำไปใช้
10		1 เพลง
11		1 เพลง
12		1 เพลง
13		1 เพลง

จากตารางที่ 1 และ 2 รูปแบบหลักของกระสวนจังหวะและรูปแบบการแปรกระสวนจังหวะของ กลองมิ่งคละ ผู้วิจัยแสดงตัวอย่างความสัมพันธ์กับจังหวะหลัก ดังตัวอย่างจากการวิเคราะห์เพลงไม้สี่ดังนี้



ภาพที่ 1 ตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์กระสวนจังหวะกลองมิ่งคละกับจังหวะหลัก เพลงไม้สี่

ตารางที่ 3 รูปแบบกระสวนจังหวะล้อ-รับของรูปแบบกระสวนจังหวะกลองมิ่งคละ

รูปแบบที่	โน้ตรูปแบบกระสวนจังหวะ (ในอัตราจังหวะ 2/4)	จำนวนเพลงที่นำไปใช้
1		2 เพลง
2		1 เพลง
3		1 เพลง

จากตารางที่ 3 รูปแบบกระสวนจังหวะล้อ-รับของรูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละ ผู้วิจัยแสดงตัวอย่างความสัมพันธ์กับจังหวะหลัก ดังตัวอย่างจากการวิเคราะห์เพลงข้ามรับ-ข้ามส่งดังนี้



ภาพที่ 2 ตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์กระสวนจังหวะล้อ-รับของกลองม้งคละกับจังหวะหลัก เพลงข้ามรับ-ข้ามส่ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านความเป็นอัตลักษณ์

รูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละพิษณุโลก พบว่ามีรูปแบบการบรรเลงทั้งแบบที่เป็นรูปแบบกระสวนจังหวะหลัก ที่เป็นอัตลักษณ์ให้เห็นที่ชัดเจนจากการวิเคราะห์รูปแบบจังหวะทั้งหมด 14 เพลง ซึ่งรูปแบบกระสวนจังหวะดังกล่าวผู้บรรเลงใช้บรรเลงซ้ำมากในแต่ละเพลงเป็นรูปแบบที่สัมพันธ์กับจังหวะในท่อนเพลงอย่างลงตัวโดยใช้การ กรอ ให้เข้ากับจังหวะตกของกระสวนจังหวะหลัก โดยการบรรเลงกลองม้งคละในรูปแบบกระสวนจังหวะหลักทั้ง 10 รูปแบบที่พบในงานวิจัยนี้ ของชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละพิษณุโลกยังคงยึดถือปฏิบัติ สืบทอดการบรรเลงด้วยรูปแบบกระสวนจังหวะที่เป็นมาอย่างนี้ ตั้งแต่ดั้งเดิม ตลอดจนการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพราะนักดนตรีในพื้นที่ดังกล่าว ให้ความสำคัญต่อความเป็นอัตลักษณ์ของรูปแบบกระสวนจังหวะนี้มาก จึงส่งผลต่อการบรรเลงไปยังกลุ่มบุคคลที่ได้ยินและได้ฟัง หรือกลุ่มผู้ที่บรรเลงดนตรีม้งคละทั้งพื้นที่นี้และพื้นที่ใกล้เคียงได้รับรู้กันว่าสำเนียงการบรรเลงกลองม้งคละ หรือรูปแบบกระสวนจังหวะกลองม้งคละของชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านม้งคละพิษณุโลก มีอัตลักษณ์ที่เป็นแบบเฉพาะของตนเองตามผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไว้ให้ปรากฏและคงอยู่ในสังคม วัฒนธรรม ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ภายหน้าต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีมานุษยวัฒนธรรมสัมพันธ์ของ (Pidokrajt, 2020, pp.14-16) กล่าวว่า ทฤษฎีมานุษยวัฒนธรรมสัมพันธ์ มีความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูลที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และเรื่องราวว่าด้วยส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวตนของคน โดยหลักการนี้มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ต่างมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง คือภาษาพูดเดียวกัน มีรูปแบบการดำเนินชีวิต ทั้งด้านความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น เพลง ดนตรี หรือสิ่งต่างๆ ที่เป็นสมบัติกลางของ ทุกคนร่วมกัน เมื่อวัฒนธรรมมีแหล่งก่อที่เกิดจากกระบวนการสร้างสรรค์ วัฒนธรรมนั้นจึงมีการเรียนรู้ยึดถือ ปฏิบัติ สืบทอด

ต่อกันมาจากคนรุ่นสู่รุ่นจนมีสภาวะที่เกิดขึ้นและพัฒนาไปเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และนั่นเป็นสิ่งที่กลุ่มคนเหล่านี้ให้การยอมรับจนเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่ออย่างบริสุทธิ์ใจที่จะปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับ (Boonsom, 2005, pp. 21-26) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งไว้ว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสารถะสำคัญแล้ว เป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้จะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคล ซึ่งอาจเป็นพื้นฐานสำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น ความเชื่อ คือ ระดับจิตใจของบุคคลที่มอบความไว้วางใจ ความเชื่อใจหรือความเชื่อมั่นต่อบุคคล จากความเชื่อในกลุ่มเล็กจนกลายเป็นวัฒนธรรมของคนดนตรีทั้งด้านจารีต ด้านจิตใจ ด้านความเป็นสุนทรีย์ในสังคม โดยสอดคล้องกับ (Boonsing, 2001, pp.12-132) ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือสภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมมาจากทำทาง ปัจจุบันวัฒนธรรมเป็นทั้งลักษณะนิสัยของคนหรือกลุ่มคนในชาติ ลัทธิ ความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียม อาหารการกิน เครื่องใช้ไม้สอย ศิลปะต่างๆ ตลอดทั้งการประพฤติปฏิบัติในสังคม วัฒนธรรมสามารถแบ่งได้ตามสาขาคือวัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดี วัฒนธรรมทางวัตถุ วัฒนธรรมทางวัฒนธรรมทางจารีต และวัฒนธรรมทางสุนทรีย์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ (Kochawong, 1999, pp.75-82) ได้กล่าวดนตรีพื้นบ้านในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไทยทุกชนิดไว้ว่า ดนตรีพื้นบ้านเป็นดนตรีที่ชาวบ้านสร้างสรรค์ขึ้นด้วยการร้องหรือบรรเลงโดยชาวบ้านมีลักษณะเป็นดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แต่ละท้องถิ่นจะมีดนตรีที่มีสำเนียง ทำนอง และจังหวะลีลาเป็นของตนเอง เมื่อบรรเลงผู้ฟังสามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นดนตรีของท้องถิ่นใด เนื่องด้วยดนตรีพื้นบ้านจากสมัยอดีตใช้การฝึก การเรียนรู้ การถ่ายทอดด้วยการจำ และกลองยี่นกลองหลอนส่วนมากมีรูปแบบที่สั้นโดยสามารถจำ และเข้าใจได้แบบไม่ซับซ้อน กลองมิ่งคละจึงมีรูปแบบที่เป็นไปลักษณะเดียวกัน เพราะดนตรีลักษณะนี้นั้นการสร้างควมบันเทิงของกลุ่มคนในชุมชนเป็นหลัก ฉะนั้นความซับซ้อนมากมายนั้นอาจไม่เหมาะกับวิถีชีวิต

2. ด้านความคิดสร้างสรรค์

ด้านความคิดสร้างสรรค์ หรือการใช้ไหวพริบในการสร้างโน้ตเพื่อบรรเลงในขณะนั้นที่ไม่ใช่รูปแบบที่ตายตัวจาก รูปแบบกระสวนจังหวะหลักของกลองมิ่งคละ พบได้จากรูปแบบการแปรกระสวนจังหวะ ซึ่งเป็นการแปรสัดส่วนโน้ตให้ยาวออกไปด้วยสัดส่วนโน้ตเซบัต 1 ชั้น และโน้ตเซบัต 2 ชั้น การแปรกระสวนจังหวะนี้ไม่นิยมบรรเลงซ้ำมากนักในเพลงแต่จะปรากฏเป็นครั้งคราว เป็นการแสดงถึงไหวพริบของผู้บรรเลงในขณะที่ยี่นและกลองหลอนบรรเลงรูปแบบกระสวนจังหวะหลักยาวไป 2 รอบ กลองมิ่งคละจะสร้างสรรค์โน้ตทั้ง 13 รูปแบบดังพบในงานวิจัย บรรเลงล้อไปกับจังหวะหลัก และเมื่อจบชุดของรูปแบบการแปรกระสวนจังหวะทุกครั้งจะจบจังหวะสุดท้ายด้วยการ กรอ ให้สัมพันธ์กับจังหวะหลักเสมอ ซึ่งโครงสร้างเหล่านี้ทำให้เราเห็นถึงรายละเอียดที่ซ่อนอยู่ ว่ามีลักษณะในโครงสร้างของดนตรีเป็นเช่นไร และสามารถอธิบายโดยการถอด บันทึกให้เห็นเป็นโน้ตได้ชัดเจนตามแนวคิดด้านดนตรีวิเคราะห์ของ (Nakpee, 2008, pp.1-4) เสนอไว้ว่า การวิเคราะห์เป็นการอธิบาย แยกแยะ แยกส่วนต่างๆ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง สาเหตุ และเหตุผลของปัจจัยต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องราวหรือข้อมูลในการศึกษา เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงปัญหาทำความเข้าใจปัญหา ทั้งนี้รูปแบบกระสวนจังหวะกลองมิ่งคละดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา ในการคิดสร้างสรรค์การบรรเลง พิจารณา

จากรูปแบบการแปรกระสวนจังหวะดังกล่าว แม้รูปแบบจังหวะที่บรรเลงพบมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยก็ตามนักดนตรีกลองมโหรียังคงบรรเลงสัดส่วนโน้ตให้สัมพันธ์และกลับเข้ามาในแบบรูปแบบจังหวะหลักทุกครั้ง นั้นหมายถึงไหวพริบ และการแก้ปัญหาในขณะที่บรรเลงด้วยการคิดพัฒนาลักษณะจังหวะ หรือการแปรรูปแบบจังหวะได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งแนวคิดในการวิเคราะห์ในครั้งนี้ของผู้วิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีการวิเคราะห์ดนตรีตะวันตกของ (Sokatiyanurak, 2001, pp.1-50) ได้เสนอไว้ว่าการวิเคราะห์เพลงมีความสำคัญมากเพื่อการทำความเข้าใจในบทเพลงนอกจากนี้ ยังกล่าวถึงการวิเคราะห์ลักษณะจังหวะไว้ว่า ลักษณะจังหวะ คือส่วนของตัวโน้ตที่ไม่มีระดับเสียงการนำลักษณะจังหวะมาแยกวิเคราะห์ทำให้ทราบถึงลักษณะจังหวะที่สำคัญ ลักษณะจังหวะที่เล่นซ้ำ และลักษณะจังหวะที่แปร หรือพัฒนาส่วยย่อยออกไป การพัฒนาลักษณะจังหวะ (Rhythmic development) ลักษณะที่สำคัญเรียกว่า หน่วยจังหวะย่อยเอก (Rhythmic motif) มาเล่น ในรูปแบบของการซ้ำ การแปร หรือการพัฒนา การซ้ำคือการนำลักษณะจังหวะมาเล่นอีกเหมือนเดิมแต่ลักษณะที่ซ้ำควรเป็นลักษณะจังหวะที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยแต่ยังคงเค้าโครงเดิมเรียกว่าการแปร สิ่งที่น่าสนใจอีกเรื่องคือ ความสามารถในการอธิบายให้ได้ว่า ลักษณะเช่นนี้แปรไปอย่างไร เค้าโครงเดิมเป็นอย่างไร พัฒนาแล้วทำให้เพลงดำเนินไปอย่างไร อาจเรียกเทคนิคนี้ทั้งหมดว่าการพัฒนาลักษณะจังหวะจากความสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบจังหวะของกลองมโหรีเป็นรูปแบบสั้นๆที่ถูกสร้างและคิดพัฒนาออกไปหรือแปรให้มีความต่างจากเดิมบ้างแต่สุดท้ายจะกลับมาที่เดิม คิดสร้างสรรค์จากนักดนตรีเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดว่าผู้บรรเลงควรเข้าใจเล่นให้สอดคล้องกันภายในวง เนื่องด้วยเครื่องตีระฆังกลองเมื่อบรรเลงรวมกันหลายเครื่องจะให้ความอึกทึกครึกโครม ดังกึกก้องเป็นสัญญาณให้คนบริเวณเหล่านั้นรู้ว่าที่ตรงนั้นมีกิจกรรม หรือพิธีกรรมบางอย่าง ฉะนั้นแล้วไหวพริบของผู้บรรเลงถือว่าสำคัญมาก ที่จะบรรเลงให้เสียงกลองนั้นฟังสนุกสนานและกลมกลืนได้อย่างน่าสนใจ และสอดคล้องกับ (Smithitam, 2002, pp.1-5) ได้กล่าวเรื่องการประสมฆ้องกลองในดนตรีพื้นบ้านคนเมืองเหนือไว้ว่า ในโคลงนิราศหริภุญไชย ได้รจนาไว้น้อยกว่า 500 ปีมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าฆ้องกับกลองเป็นของคู่กัน อันว่าฆ้อง กลอง และแสง สามอย่างนี้เมื่อมาประสมวงกันแล้วสามารถเป็นวงแห่ฆ้อง แห่กลองได้สารพัดรูปแบบ อาทิ วงกลองสี่หม้อง วงกลองปูเ้ง วงกลองยาว วงกลองมอญ วงกลองตกลึง หรือวงกลองตึงโงม วงดนตรีเหล่านี้ชาวบ้านทางเหนือบางคนเรียกว่า ง่าง่า วงแห่ ด้วยเหตุนี้เสียงฆ้อง เสียงกลองจึงดังกระหึ่มก้องไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บางครั้งเสียงฆ้องเสียงกลองจากการบรรเลงเพลงกลอนบูชาในคำคันท่อนวัดพระจากวัด ยังสื่อให้ทราบโดยทั่วกันว่าเสียงแห่งบุญกุศลที่บอกให้ชาวบ้านได้ทราบว่า พรุ่งนี้คือวันทำบุญ สร้างกุศล งดทำบาป งดใช้แรงงานจากสัตว์เลี้ยง เสียงฆ้องกลองจากกลองบูชาจึงเป็นเสียงแห่งความเป็นมงคล และเป็นเสียงแห่งบุญกุศลโดยแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยในครั้งนี้ประโยชน์ต่อการศึกษาถ่ายทอดองค์ความรู้รูปแบบกระสวนจังหวะกลองมโหรีที่สามารถนำไปถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ให้ศึกษาเพื่อการปฏิบัติได้เข้าใจ อีกทั้งยังคงรักษาอัตลักษณ์ของรูปแบบกระสวนจังหวะกลองมโหรีของชมรมอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านมโหรีพิบูลย์โลก ไว้อย่างทรงคุณค่า

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

วงดนตรีม้งคละยังมีบรรเลงในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงกับจังหวัดพิษณุโลก ในครั้งถัดไปควรศึกษารูปแบบ กระสวนจังหวะกลองม้งคละของพื้นที่ดังกล่าวเพื่อคงคุณค่าของการอนุรักษ์ไว้ของพื้นที่นั้นๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

Reference

- Boonsing, N. (2001). **Thai Culture**. Bangkok : Pattanasuksa Publisher. [In Thai]
- Boonsom, W. (2005). **Thai Arts and Culture, The Bonds from the Past**. Bangkok : Pyramid Printing. [In Thai]
- Kochawong, P. (1999). **Thai Folk Music and Culture of Thai Taksin**. Faculty of Fine Arts, Songkhla Rajabhat Institute, Songkhla. [In Thai]
- Kuabutr, K. (2020). The Mangala Wai Khru Ceremony. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)**, Kamphaengphet Rajabhat University, 26(1), 51-62. [In Thai]
- Nakpee, P. (2008). **The Handout for the Musical Analysis Course**. Faculty of Humanities, Naresuan University, Phitsanulok. [In Thai]
- Pidokrajit, N. (2020). **Research Methodology and The Essence of Music**. Lop Buri : Nattaduriyang Publisher.
- Smithitam, N. (2002). **Folk Music of the Northern People**. The Office of Culture and Arts, Lampang Rajabhat Institute, Lampang. [In Thai]
- Soiraya, S. (2002). **The Rhythm**. Bangkok : Odeon Store. [In Thai]
- Sokatyanurak, N. (2001). **Form and Analysis**. (2 nd ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Publisher. [In Thai]
- Teelakun, S. (2019). Yuen Drum and Lorn Drum in Mangkala Songs: Folk Music of the Lower Northern Region. **Humanities and Social Sciences Academic Journal, Uttaradit Rajabhat University**, 6(1), 64-79. [In Thai]



การสร้างเสริมความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Enhancement of Basic Knowledge on Classroom Action Research Using
a Self-learning Package for Early Childhood Teachers in Border Patrol Police
Schools, Suratthani province

สุนทรี แซ่บ่าง*

Suntharee Saebang

วิลาวัลย์ ทิพย์สุวรรณพร**

Wilawan Thipsuwanporn

Received : November 9, 2021

Revised : March 14, 2022

Accepted : March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) เพื่อเปรียบเทียบความรู้พื้นฐานการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัยก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูปฐมวัยที่สอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการสร้างเสริมความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน แบบทดสอบก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 81.90/82.38 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ครูปฐมวัยที่ใช้ชุดการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ครูปฐมวัยที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง / การทำวิจัยในชั้นเรียน / ครูปฐมวัย / โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Lecturer of Early Childhood Program, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Lecturer of Early Childhood Program, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University

ABSTRACT

The objective of this research were 1) to create and find the efficiency of the self-learning package on classroom action research, 2) to compare basic knowledge on classroom action research of early childhood teachers in Border Patrol Police School both before and after using a self-learning package and 3) to study the level of satisfaction toward the use of self-learning package of early childhood teachers. The target group of this research is 7 early childhood teachers in Border Patrol Police School, Suratthani province. The research tools are self-learning packages on the enhancement of basic knowledge on classroom action research, pre-test and post-test, and satisfaction questionnaires of using self-learning package. The findings are as follows: 1) The result of the creation of a self-learning package was effective at 81.90/82.38 which meets the specified criteria as 80/80 2) The early childhood teachers who learned by a self-learning package on the development of basic knowledge on classroom action research had significantly higher academic achievement than before learning at the level of .05. 3) Early childhood teachers found that the users were satisfied the highest level.

Keywords : Self-Learning Package / Classroom Action Research /
Early Childhood Teachers / Border Patrol Police School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตพลเมืองในช่วงวัยเด็กของประเทศ ปฐมวัยเป็นช่วงวัยแห่งการพัฒนาของการวางรากฐานพัฒนาการทุกด้านของการเป็นมนุษย์ (Kulpichit, et al., 2011, p.5) การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพลเมืองที่มีศักยภาพของประเทศ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นเสมือนการจัดการศึกษาเพื่อปูพื้นฐานเยาวชนให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ในภาคหน้า โดยเฉพาะการจัดการศึกษาให้เด็กช่วงอายุ 3-6 ปี ซึ่งเป็นวัยของการพัฒนาการเรียนรู้ เด็กในวัยนี้ จะมีพัฒนาการที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ครูผู้สอนระดับชั้นปฐมวัยจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กและต้องใช้เวลาร่วมอยู่กับเด็กมากที่สุดขณะที่เด็กอยู่ที่โรงเรียน

ครูผู้สอนระดับปฐมวัยเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กกรองลงมาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง การพัฒนาเด็ก ในช่วงปฐมวัยนั้น จำเป็นต้องพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยครูผู้สอนระดับ ปฐมวัยจะเป็นผู้ดูแลชีวิตความเป็นอยู่ โภชนาการ สุขภาพพลานามัย ลักษณะนิสัย ขณะเด็กอยู่ที่โรงเรียน รวมถึง เป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นผู้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งเป็นต้นแบบในด้าน การประพฤติปฏิบัติตนในการเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีคุณภาพ

และก่อให้เกิดประสิทธิผลแก่ผู้เรียน ครูผู้สอนระดับชั้นปฐมวัยจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในอาชีพของตน

จากบทบาทหน้าที่ครูผู้สอนระดับปฐมวัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ผู้เรียนระดับปฐมวัยจะประสบความสำเร็จในการเรียนหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งมาจากครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด หน้าที่ที่สำคัญที่ครูผู้สอนระดับปฐมวัยต้องปฏิบัตินั้นก็คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพของตนให้ได้มากที่สุด ซึ่งการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย ครูผู้สอนต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องพยายามพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การวิจัยในชั้นเรียนได้มาเป็นส่วนสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนช่วยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านเต็มตามศักยภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (Office of The Basic Education Commission, 2019) ได้บัญญัติเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้ในมาตรา 24(5) ความว่า ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และมาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่บัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำวิจัยของครูผู้สอนกับการจัดการศึกษา ครูผู้สอนจำเป็นจะต้องทำวิจัยเพื่อช่วยให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ การวิจัยจะช่วยให้ครูผู้สอนเข้าใจปัญหาของผู้เรียนมากขึ้น การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบและมีแบบแผนในการได้มาซึ่งวิธีการในการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ร่วมกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เพื่อตรวจเยี่ยมและนิเทศครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 41 ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อสนองงานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากสภาพปัจจุบันพบว่า ครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่กำลังสอนอยู่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีโรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น 4 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านกอตเตย มีครูผู้สอนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมาจากสาขาวิชาอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย จำนวน 1 คน 2) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านยางโพรง มีครูผู้สอนที่เรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมาจากสาขาวิชาอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย จำนวน 1 คน และมีครูผู้สอนจบวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน 3) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย มีครูผู้สอนที่เรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมาจากสาขาวิชาอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย จำนวน 1 คน และ 4) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเทคนิคเนินบรูณสุรณ มีครูผู้สอนที่เรียนจบการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย จำนวน 1 คน

ระดับปริญญาตรีมาจากสาขาวิชาอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านการศึกษาระดับ ปริญญาตรี จากข้อมูลพบว่าครูผู้สอนระดับปฐมวัยบางส่วนจบวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีและจบการศึกษาระดับ ปริญญาตรีมาจากสาขาวิชาอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านการศึกษาระดับ ปริญญาตรี ส่งผลให้ครูผู้สอนเหล่านี้ ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษา ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการทำวิจัย ในชั้นเรียน ครูส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียนกับการพัฒนาเด็กและยังไม่สามารถ ทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ส่งผลให้ไม่มีผลงานวิจัยในชั้นเรียนที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นการนำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมาใช้ พัฒนาครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล จะทำให้เกิดความสะดวกต่อการเรียนรู้ ทำให้ครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างไม่จำกัด ช่วยลดอุปสรรค ในการเรียนรู้ทางด้านการเดินทาง สถานที่ และเวลา เนื่องด้วยการเรียนรู้แบบทางไกล เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียน จะเรียนรู้ด้วยสื่อต่างๆ ซึ่งมีอิสระในการเรียน ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของเวลาเรียน และระยะทางในการเรียน (Dullayakasem, 2020) อีกทั้งชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีการที่ผู้สอนสามารถนำมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียน ทำการศึกษาและสามารถเรียนรู้ได้เป็นรายบุคคล โดยการจัดทำชุดการเรียนรู้จะจัดทำขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้แต่ ละหน่วยตามที่ต้องการ (Nantasukhon, 2011, p.72)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาและสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียนนี้ขึ้น โดยชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นเป็นชุดการเรียนรู้ที่มีแผนการเรียนรู้ ที่ชัดเจน มีเอกสารและสื่อประกอบการเรียนรู้ รวมทั้งเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็แนวทาง ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับปฐมวัยสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้เพื่อพัฒนาการทำวิจัย ในชั้นเรียนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง “การทำวิจัยในชั้นเรียน”
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้พื้นฐานการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัยที่ทำการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูปฐมวัยที่ทำการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

สมมุติฐานการวิจัย

1. ครูปฐมวัยที่ทำการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความรู้พื้นฐานเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน สูงขึ้นหลังใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ครูปฐมวัยที่ทำการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง “การทำวิจัยในชั้นเรียน” ระดับมาก

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยมีรูปแบบการทดลอง การทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One Group Pretest-Posttest Design) (Kanpracha, 2019, p.17)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยในครั้งนี้คือครูปฐมวัยที่ทำการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนทั้งสิ้น 7 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยครูปฐมวัยทั้ง 7 คน ปฏิบัติหน้าที่ การสอนอยู่ในโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ร่วมกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในการตรวจเยี่ยมและนิเทศ ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อสนองงาน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีโรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น 4 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านกอบเตย มีครูผู้สอนจำนวน 2 คน 2) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านยางโพรง มีครูผู้สอนจำนวน 2 คน 3) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวางมีครูผู้สอน จำนวน 1 คน และ 4) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเทคนิคมีนบุรีอนุสรณ์ 1 มีครูผู้สอนจำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนา

พิจารณาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ด้าน การวิจัย วัดและประเมินผล และด้านเทคโนโลยีการศึกษา ตรวจสอบพิจารณาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พิจารณาถึง ความเหมาะสมและความถูกต้องทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แบบประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ พบว่ามีค่าตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41-5.00 ถือว่าเป็น ชุดการเรียนรู้ที่เหมาะสม (Srisa-ard, 2002, pp. 102-103) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.27) ทั้งนี้ ลักษณะของชุดการเรียนรู้เป็นระบบออนไลน์ที่สร้างจากโปรแกรมสำเร็จรูป Google Sites ประกอบด้วย 9 หน่วย การเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การเลือกปัญหาในการทำวิจัย หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การออกแบบแผนการวิจัย หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การสร้างเครื่องมือการวิจัย หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การเก็บรวบรวมข้อมูล หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล และหน่วยการเรียนรู้ที่ 9 การเขียนรายงานการวิจัย

วิธีใช้ชุดการเรียนรู้ ผู้ศึกษาเข้าสู่การใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

- 1) ผู้ศึกษาเข้าใช้งานได้ที่โปรแกรม <https://sites.google.com/site/abcdnakaeslwq/home>
 - 2) ผู้ศึกษาลงทะเบียนผู้เรียน โดยคลิกที่เมนู แบบทดสอบก่อนเรียน แล้วกรอกรายละเอียดเพื่อเข้าสู่ระบบ จากนั้นผู้ศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 30 ข้อ
 - 3) ผู้ศึกษาศึกษาความรู้จากหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด โดยคลิกที่แถบเมนูหัวข้อ “หน่วยการเรียนรู้” จากนั้นเลือกตามความต้องการ
 - 4) ผู้ศึกษาเริ่มศึกษาเนื้อหาแต่ละเรื่องด้วยตนเอง โดยสามารถเข้าศึกษาบทเรียนได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง ทั้งนี้กรณีที่มีผู้ศึกษามีคำถามสงสัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหาการเรียนรู้อันแต่ละหน่วย สามารถเลือกที่ช่อง “ผู้ศึกษามีคำถามสงสัย” เพื่อส่งคำถามไปยังผู้วิจัย โดยผู้วิจัยคอยให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยจะตอบคำถามข้อสงสัยผ่านการตอบกลับทางอีเมลของผู้ศึกษาชุดการเรียนรู้ และเมื่อผู้ศึกษาศึกษาชุดการเรียนรู้เสร็จสิ้นในแต่ละบทเรียน ก็ให้ทำแบบฝึกหัดในแต่ละบทเรียนควบคู่ไปด้วย
 - 5) เมื่อผู้ศึกษาทำการศึกษาบทเรียนครบทุกหน่วย ให้ผู้ศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียนเรื่อง “การทำวิจัยในชั้นเรียน” จำนวน 30 ข้อ
 - 6) ระบบจะทำการบันทึกคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนอัตโนมัติ โดยผู้วิจัยสามารถที่จะแจ้งผลการเรียนของผู้ศึกษาได้เป็นรายบุคคล
2. แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐานด้านการวิจัยในชั้นเรียน เป็นแบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐานของผู้ใช้ชุดการเรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้เนื้อหาทั้งหมด โดยแบบทดสอบมีลักษณะข้อสอบเป็นแบบปรนัย พิจารณาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นจึงนำแบบทดสอบที่ผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับครูปฐมวัยที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้พื้นฐานด้านการวิจัยในชั้นเรียน พบว่าข้อสอบมีค่าความยากง่ายทั้งฉบับเท่ากับ 0.63 และรายข้อมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.43-0.71 คุณภาพด้านค่าอำนาจจำแนกทั้งฉบับเท่ากับ 0.36 และรายข้อมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33-0.67 และคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของเครื่องมือพบว่าข้อสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94
3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ประกอบด้วย ด้านความรู้ความเข้าใจในบทเรียน ด้านความรู้สึกรู้สึกในการใช้ชุดการเรียนรู้ และด้านพฤติกรรมในการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน โดยแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งกำหนดระดับคุณภาพความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 คะแนน หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง พึงพอใจมาก 3 คะแนน หมายถึง พึงพอใจปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง พึงพอใจน้อย และ 1 คะแนน หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด โดยจากการพิจารณาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำแบบวัดความพึงพอใจที่ผ่านการตรวจประเมินของผู้เชี่ยวชาญและผ่าน

การปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับครูปฐมวัยที่เสมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน เพื่อนำผลมาหาค่าความเชื่อมั่นพบว่าค่าเท่ากับ 0.84

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การนำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ไปทดลองใช้กับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จ.สุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีรูปแบบการทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กำหนดใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง และมีการกำหนดให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบก่อนเรียน จากนั้นจึงศึกษาบทเรียนและทำแบบฝึกหัดจนครบ 9 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อครบตามระยะเวลาที่กำหนด ให้กลุ่มเป้าหมายทุกคนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของครูปฐมวัยที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยวิเคราะห์ตามสูตร E_1/E_2 ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เปรียบเทียบความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัยที่ทำการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้สถิตินอนพารามตริก Wilcoxon test
3. วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูปฐมวัย โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จ.สุราษฎร์ธานี ดังนี้
 - 1) ผลการประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า คุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก
 - 2) ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อสร้างเสริมความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จ.สุราษฎร์ธานี ในการหาประสิทธิภาพของบทเรียน 3 ครั้ง คือ ครั้งแรก ทดลองแบบเดี่ยว ครั้งที่สอง ทดลองแบบกลุ่ม และครั้งที่สาม ทดลองภาคสนาม ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียน
ตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ครั้งที่	ขั้นตอน	คะแนน E_1	คะแนน E_2	การแปลผล
1	แบบเดี่ยว	77.78	80.00	ต่ำกว่าเกณฑ์
2	แบบกลุ่ม	80.37	81.11	สูงกว่าเกณฑ์
3	ภาคสนาม	81.90	82.38	สูงกว่าเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีการทดลองสามครั้ง การหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ครั้งแรกเท่ากับ 77.78/80.00 ยังต่ำกว่าเกณฑ์ โดยในครั้งนี้อย่างต้องปรับปรุงในส่วนขอเนื้อหาในชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้ศึกษาสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น พร้อมมีการยกตัวอย่างประกอบเพิ่มเติม การหาประสิทธิภาพครั้งที่สอง เท่ากับ 80.37/81.11 สูงกว่าเกณฑ์ ในครั้งนี้มีการปรับปรุงการใช้ตัวอักษรให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และการหาประสิทธิภาพครั้งที่สามเท่ากับ 81.90/82.38 สูงกว่าเกณฑ์ แสดงให้เห็นว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือร้อยละ 80/80 ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ได้จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยได้

2. การเปรียบเทียบความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	Z	Sig.
ก่อน	7	21.00	3.30	2.384	.017
หลัง	7	24.71	3.84		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างหาค่าเฉลี่ยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงผลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความรู้ความเข้าใจ			
1. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้คุณเกิดความเข้าใจวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น	4.43	0.49	มาก
2. เนื้อหาในชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของท่าน	4.43	0.49	มาก
3. เนื้อหาให้ชุดการเรียนรู้ มีการเรียงเนื้อหาที่เชื่อมโยงและเรียงเนื้อหาจากง่ายไปสู่ยาก ช่วยทำให้ท่านสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	4.43	0.49	มาก
4. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองช่วยให้คุณเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ดียิ่งขึ้น	4.43	0.49	มาก
รวม	4.43	0.49	มาก
ด้านความรู้สึก			
5. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	4.71	0.45	มากที่สุด
6. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีขนาด สีสัน และตัวอักษรที่เหมาะสม	4.57	0.49	มากที่สุด
7. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการวางรูปแบบเนื้อหาการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ดี	4.86	0.35	มากที่สุด
8. รูปแบบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตรงกับความสนใจในการเรียนรู้ของท่าน	4.86	0.35	มากที่สุด
9. การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาการเรียนรู้	4.71	0.45	มากที่สุด
รวม	4.74	0.42	มากที่สุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านพฤติกรรม			
10. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริง	4.71	0.45	มากที่สุด
รวม	4.71	0.45	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.61	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 10 ข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจ มีความพึงพอใจระดับมาก ด้านความรู้สึกรู้ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด และด้านพฤติกรรมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีคะแนนสูงสุดคือชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการวางรูปแบบเนื้อหาการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ดี และรูปแบบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตรงกับความสนใจในการเรียนรู้ของผู้ศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับที่สอง ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริง อยู่ในระดับมากที่สุด และอันดับสามชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีขนาด สีสัน และตัวอักษรที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้พัฒนาตามกระบวนการออกแบบ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาที่ชัดเจน เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี การออกแบบและพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทดลองใช้และปรับปรุง ทำให้ได้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Buranalek, et al (2020, p.103) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรู้พื้นฐานสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ โดยในการทดสอบประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการพัฒนาต้นแบบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งต้องผ่านกระบวนการควบคุมและการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีประสิทธิภาพจริง อีกทั้งชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีการวิเคราะห์ออกแบบเนื้อหาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจตามลำดับเนื้อหาจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก มีขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ชัดเจนสามารถใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ สามารถใช้งานได้ง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้ทั้งนี้จากผลการประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการสร้างเสริมความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การประเมิน

ความเหมาะสมของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.27) และประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง E1/E2 มีค่าเท่ากับ 81.90/82.38 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ E1/E2 ต้องไม่ต่ำกว่า 80/80 โดยตามหลักวิชาการประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง E1 เป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ และ E2 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ซึ่งการทดสอบประสิทธิภาพในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองไปทดสอบด้วยกระบวนการสองขั้นตอน คือ การทดสอบประสิทธิภาพการใช้เบื้องต้น และการทดสอบประสิทธิภาพในการใช้จริง เพื่อหาคุณภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามขั้นตอนที่กำหนด และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำมาเผยแพร่

2. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถใช้ได้หลายครั้งและมีการถามตอบสร้างความเข้าใจกับผู้สอน ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถทบทวนบทเรียนได้บ่อยครั้งจนกว่าจะเข้าใจ และยังสามารถรับทราบผลการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที หลังจากทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับกฎแห่งการฝึกหัด (Law of exercise) ไว้ว่า หากผู้เรียนได้ฝึกหรือกระทำซ้ำบ่อยครั้ง ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร โดยต้องเริ่มต้นสอนจากสิ่งที่ย่างไปหายาก (Kanchanaprakorn & Raknak, 2019, p.36) นอกจากนั้นผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ Masae, et al (2021, p.264) ซึ่งได้ศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียนภาษามลายูสำหรับนักเดินทางในบทเรียนออนไลน์ระบบเปิด Thai-MOOC พบว่าบทเรียนออนไลน์ดังกล่าวได้มีการออกแบบและพัฒนาบทเรียนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การผลิตบทเรียน และขั้นตอนการประเมิน รวมถึงมีการปรับปรุงแก้ไข จนกระทั่งบทเรียนออนไลน์มีคุณภาพเกินเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.06/80.53 และจากผลการวิจัยเรื่องการสอนเสริมความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าหลังจากได้มีการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ศึกษามีความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่า การศึกษาความรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถส่งผลให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ทั้งนี้เพราะในการออกแบบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งชุดการเรียนรู้มีการเรียงลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง เข้าใจง่าย ผู้เรียนสามารถทบทวนเนื้อหาด้วยตนเองได้ตามต้องการ เป็นการเรียนรู้ที่อิสระ เมื่อนำชุดการเรียนรู้มาใช้จึงช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการสร้างและออกแบบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเครื่องมืออย่างเป็นระบบ ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการทดสอบประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามกระบวนการอย่างเคร่งครัดและพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านขั้นตอนการหาประสิทธิภาพตามขั้นตอนย่อย ทั้งแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม และปรับปรุงแก้ไขในทุกๆ ชั้น จนได้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สมบูรณ์และเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้ผลการเรียนรู้ของผู้ที่ศึกษาหลังใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งตรงกับหลักการในการสร้างชุดการเรียนรู้ของ Mingsiritham (2016, p.37) โดยอาศัยหลักการที่ว่า การกำหนดเนื้อหาที่มีความซับซ้อน ควรมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นเนื้อหาย่อยๆ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนไปตามลำดับจากง่ายไปสู่ยาก ทั้งนี้การกำหนดเนื้อหาไม่ควรนำเสนอเนื้อหาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรออกแบบ

ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาเป็นระยะๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้จากการที่ผู้วิจัยสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากหลักการดังกล่าว ส่งผลให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเองสามารถศึกษาเนื้อหาได้ง่ายและก่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ศึกษาได้ดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Sintapanon (2018, pp. 29-31) ที่กล่าวถึงการสร้างชุดการเรียนรู้ไว้ว่า การกำหนดเนื้อหาที่จะจัดทำชุดการเรียนรู้ ควรคำนึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียน เนื้อหาที่นำมาเรียบเรียงในแต่ละหัวข้อหากเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากควรมีการยกตัวอย่างประกอบหรืออาจมีภาพประกอบคำบรรยาย ก็จะทำให้การศึกษาค้นคว้าง่ายขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ Rangdaeng & Ubonyaem. (2018, p.176) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อใช้ในการเรียนเรื่องการตรวจสอบสภาพจิต ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .001$) โดยสะท้อนว่า การที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน สร้างแรงจูงใจและสร้างความสนใจจากการใช้สื่อ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคล (individual learning)

3. ครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการวางรูปแบบเนื้อหาการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ดีและรูปแบบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตรงกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ศึกษา อธิบายได้ว่าในกระบวนการผลิตชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้มีการวิเคราะห์ความต้องการ มีการออกแบบโดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้งด้านเนื้อหาและด้านรูปแบบการนำเสนอ มีส่วนทำให้รูปแบบบทเรียนน่าสนใจ ขั้นการหาประสิทธิภาพของสื่อตามขั้นตอนย่อยได้นำทุกข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้จนมีความเหมาะสม ส่งผลให้ผู้ศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ตามต้องการ ชุดการเรียนรู้ใช้ตัวอักษรที่มีขนาด สีสัน และภาษาที่มีความเหมาะสม มีการลำดับเนื้อหาชัดเจน มีการเรียงเนื้อหาที่เชื่อมโยง โดยเรียงเนื้อหาจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก ส่งผลให้รูปแบบบทเรียนน่าสนใจ อีกทั้งบทเรียนรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้สร้างขึ้นครั้งนี้ ทำให้ผู้เรียนสามารถทบทวนและให้ผลการตอบกลับได้รวดเร็ว ซึ่งเป็นแรงจูงใจและแรงกระตุ้นที่ดีในการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Panotchot & Panarat (2021, pp.108-109) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อการจัดวางข้อความดูสวยงามน่าอ่าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการออกแบบหน้าจอเมนูง่ายต่อการใช้งาน สีที่ใช้ในบทเรียนมีความเหมาะสมทำให้อ่านได้ชัดเจน และมองเห็นภาพรวมของเนื้อหาทั้งหมดตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำชุดการเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้ในการส่งเสริมความรู้พื้นฐานด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน

ของครูผู้สอนได้ แต่ก่อนที่จะนำมาใช้ควรกำหนดกรอบเนื้อหาให้มีความชัดเจน เหมาะสมกับระดับคุณวุฒิของผู้ที่ศึกษา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อการเรียนรู้ของผู้ที่ศึกษา เนื่องจากคุณวุฒิทางการศึกษาและระดับการศึกษาของผู้ศึกษามีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของผู้ศึกษาจากบทเรียนที่สอนในสื่อรูปแบบอื่นๆ ถึงความรู้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ที่ศึกษา เช่น บทเรียนออนไลน์ระบบเปิด Thai-MOOC หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ระบบการจัดการบทเรียน (LMS) ฯลฯ

2. ควรมีการศึกษามลการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองกับตัวแปรอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น แรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะคิดต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความคงทนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฯลฯ

References

- Buranalek, S., Kunlaka, S., Yeujaeyen, M. & Kansri, J. (2020). The developoment of self learning kits in basic knowledge, mental health and Psychiatric nursing for nursing students. **Nursing Journal of the Ministry of Public Health**, 30(1), 103. [In Thai]
- Dullayakasem, U. (2020). **On-line Learning or E-Learning**. [Online]. Available : <http://mgronline.com/daily/detail/9630000051197> [2020, October 4]. [In Thai]
- Fitz-Gibbon, C. & Morris, L. (1987). **How to design a program evaluation**. Thousand Oaks, California : SAGE Publications.
- Kanchanaprakorn, O. & Raknak, J. (2019). Educational psychology in bahaviolim. In **Teaching material for Psychology and Learning Sicences. Unit 6**. 5th Edition. Nontaburi : Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Kanpracha, S. (2019). **Quantitative research design**. [Online]. Available : http://www.research.nu.ac.th/th/signup/sigupAll/4_1surachet.pdf [2020, October 4].
- Kulpichit, A., Hemchayat, W., Khayankij, S., Jaruchainiwat, P.T., Prididilok, U. & Boonsue, A. (2011). **Training Manual for Preschool Teachers**. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House. [In Thai]
- Masae, A., Balehand, S. & Tamphu, S. (2021). The lesson development of Malay for Travellers in Thai MOOC course of Malay for Commnication opereated by Yala Rajabhat Universiry. **Journal of Yala Rajabhat University**, 16(2), 264. [In Thai]
- Mingsiritham, K. (2016). **Creative Learning Material Design**. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House. [In Thai]

- The Basic Education Commission, Office of. (2019). **National Education Act B.E. 2562 (Fourth Edition National Education Act B.E. 2562)**. [Online]. Available : <https://www.sesao30.go.th/pdf> [20, March 17].
- Nantasukhon, R. (2011). **Classroom Research and Research for Instruction Development**. Bangkok : Golden Point Co., Ltd. [In Thai]
- Panotchot, U. & Panarat, Y. (2021). Learning management using electronic lesson of Fundamental Math for undergraduate students. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)**, 27(3), 108-109.
- Rangdaeng, N. & Ubonyaem, D. (2018). The development of the interactive E-learning lessons used in the instruction of mental status examination 169 for 3rd year nurse students in Saraburi Boromrajonani College of Nursing. **Nursing Public Health and Education Journal, Payao Boromrajonani College of Nursing**, 19(1), 176. [In Thai]
- Sintapanon, S. (2018). **Teaching Innovation for Learner Skill Development in 21st Century**. Bangkok : 9119 Technic Printing Ltd. Part. [In Thai]
- Srisa-ard, B. (2002). **Basic Research**. (7 th ed.). Bangkok : Suweeriyasan. [In Thai]



การจัดการความรู้เพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนบ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ
อ.วังเหนือ จ.ลำปาง

Knowledge Management to Create Cultural Spaces for Mien Ethnic Groups,
Ban Wang Mai, Rong Kho Sub-district, Wang Nuea District, Lampang

สุภาวดี ยาดี*

Supawadi Yadi

วิไลลักษณ์ พรหมเสน*

Wilailux Promsen

เกรียงไกร กองเส็ง**

Kriangkrai Kongseng

ณัฐนรินทร์ เมธีวณินันท์ ภาณุภัทรธนะวัฒน์*

Nathanarin Methivuthinan Phanuphatharathanavat

อัคจร แม่บ้าน*

Akkajohn Maeban

เสาวรีย์ บุญสา*

Saowaree Boonsa

นิสาชล พรหมดี*

Nisachon Promdee

Received : September 30, 2021

Revised : March 25, 2022

Accepted : April 8, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนบ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนหลังได้รับผลกระทบจากการอพยพ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน โดยการพัฒนาโจทย์วิจัยจาก 5 เครื่องมือ ได้แก่ Problem Tree, Log Frame, Outcome Mapping, ดาบบู และตัวชี้วัด ผลการศึกษาข้อที่ 1 พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนมีความทรงจำเกี่ยวกับวัฒนธรรม

*อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lecturer of the Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University

**อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Lecturer of the Faculty of Humanities and Social Sciences Suan Sunandha Rajabhat University

จากอดีตมาสู่ปัจจุบัน ได้แก่ (1) ประเด็น “ภาษา/วรรณกรรม” (2) ประเด็น “อาหาร/การแต่งกาย” (3) ประเด็น “วิถีการดำเนินชีวิต/พิธีกรรม” ผลการศึกษาข้อที่ 2 พบว่า องค์ความรู้ส่วนใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์มืเยินจะอยู่กับตัวบุคคลคือปราชญ์ชาวบ้าน ความรู้เหล่านี้ยังไม่ได้จัดเก็บอย่างเป็นรูปแบบ จึงได้สร้างเครื่องมือช่วยในการจัดเก็บความรู้ คือ “แผนที่ชุมชน” และ “ปฏิทิน 12 เดือน” ที่ได้จากบุคคลสำคัญในชุมชน มีการบรรจุชุดความรู้ทางวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อใช้เชื่อมโยงผู้คนของกลุ่มชาติพันธุ์มืเยินเกิดการยอมรับและเห็นถึงคุณค่าความหมายรวมถึงความสำคัญของวัฒนธรรม ได้แก่ (1) เรื่องภาษาและวรรณกรรม (2) เรื่องประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน (3) เรื่องอาหาร (4) ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และ (5) ปราชญ์/ผู้รู้ในชุมชน ผลจากการจัดการชุด “ความรู้ทางวัฒนธรรม” ของกลุ่มชาติพันธุ์

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ / พื้นที่ทางวัฒนธรรม / กลุ่มชาติพันธุ์มืเยิน

ABSTRACT

This paper aims to 1) to study cultural existence of Mian ethnic groups after being affected by migration and 2) to create cultural knowledge management of the groups. By developing research problems from 5 tools, namely Problem Tree, Log Frame, Outcome Mapping, Double Sword, and Indicators. A study on 1) revealed that cultural memories of Mian have been passed down from the past to the present, for example (1) the aspect of language/literature”. (2) the aspect of “cuisine/dress code”. 3) the aspect of “way of life/ritual”. A study on 2) showed that most of Mian ethnic groups’ knowledge was stayed within a person i.e., folk sage. As the knowledge has not been kept systematically, management for Mian ethnic groups created a tool for supporting knowledge storage i.e., a “community map” and “12-month calendar” obtained from important persons in the community. A set of cultural knowledge of the groups were included in the tool to connect the people from Mian ethnic groups for acceptance and recognition of its value. main culture knowledge was categorized into the aspects i.e., (1) language and literature (2) community custom and ritual (3) cuisine (4) way of life and livelihood and (5) folk sage/wise man. “Cultural knowledge”

Keywords : Knowledge Management / Cultural Space / Mien Ethnic Groups

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มืเยินบ้านวังใหม่ ตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายในชุมชนอันเนื่องมาจากโครงการอพยพพาเขาให้ออกจากพื้นที่บริเวณน้ำตกวังแก้วตามนโยบายการพัฒนา

ชาติพันธุ์ พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินป่าสงวนแห่งชาติให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกาเล่ม 111 ตอนที่ 16ก ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2537 ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ให้อพยพลงมาตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537 มาอยู่ในหมู่ที่ 12 บ้านวังใหม่

ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนหรือชาวเมี่ยนบ้านวังใหม่ยังคงดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมในมิติต่างๆ แม้ว่าจะถูกอพยพ ชาวเมี่ยนก็ยังแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกับบรรพบุรุษอยู่ที่ประเทศจีน มีการผสมผสานและสวามิภักดิ์กับวัฒนธรรมหรือคติความเชื่อที่มีอยู่เดิมของตน แต่ปรากฏชัดเจนในกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกันเอง และในผู้สูงอายุ ซึ่งทำให้ชาวเมี่ยนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญในการใช้พื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมร้อยกลุ่มคน และมองเห็นวิกฤติของวัฒนธรรมของตนเองที่เริ่มสูญหายและเลือนลางไปด้วยสาเหตุต่างๆ ได้แก่ ชุมชนไม่กล้าแสดงออกในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตนเอง เช่น ไม่พูดภาษาของตนเอง (ภาษาแม่) ไม่มีวรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์ (บันทึกไว้ด้วยภาษาเขียน) มีแต่วรรณกรรมมุขปาถะ (เรื่องเล่า) ไม่มีการแต่งกายด้วยชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์แต่จะแต่งกายเฉพาะโอกาสพิเศษเท่านั้น และไม่มีอาหารประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่ชัดเจน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังไม่มีการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม เพราะความสามารถและข้อจำกัดของคนในชุมชนในการจัดเก็บและการถ่ายทอด อีกทั้งแหล่งความรู้ถูกจำกัดอยู่เพียงกลุ่มของผู้สูงอายุ นักปราชญ์ หรือผู้นำชุมชน ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนยังพบว่าต่างคนต่างอยู่ ถึงแม้ว่าจะอยู่ใกล้ชิดกันก็ตาม รวมไปถึงชุมชนยังไม่มีการจัดการองค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม อาทิ พื้นที่ในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ซึ่งในอดีตชุมชนมีการรวมกลุ่มในการขายผลิตภัณฑ์ผ้าเป็นพื้นที่ตลาดชุมชนที่สนับสนุนโดยศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดลำปางร่วมกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) แต่ปัจจุบันพื้นที่ตลาดชุมชนแห่งนี้ถูกปล่อยทิ้งร้าง เนื่องจากไม่มีการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

จากสถานการณ์ของชาวเมี่ยนบ้านวังใหม่ มีความสอดคล้องกับแนวคิด “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” ของ Ganjanapan (2015, pp.19-21) นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมเห็นว่า พื้นที่ทางวัฒนธรรมคือพื้นที่ของความสัมพันธ์ของผู้คนหลากหลาย ขณะเดียวกันพื้นที่ทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมได้สร้างกลไกทางวัฒนธรรมและความเชื่อต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้น พิจารณาได้จากการผสมผสานประเพณีของ ชาวเมี่ยนและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่เดียวกัน อย่างเช่น ประเพณีตรุษจีน ที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ได้แก่ ลีซู อีสาน ลัวะ และมูเซอ ต่างเข้าร่วมในกิจกรรมมาโดยตลอด ถือได้ว่าเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่ชุมชนได้หยิบยกให้เป็นพื้นที่ของส่วนรวมจนเกิดเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมใหม่ที่ถูกจัดร่วมกันในหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้เองพื้นที่ทางวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญในการช่วยเสริมพลังและการอยู่ร่วมกันของชาวเมี่ยนบ้านวังใหม่กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น แม้ว่าเหตุผลของการถูกอพยพจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและถูกกลืนของวิถีวัฒนธรรม เกิดการผสมผสาน และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ แต่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นตัวตนเฉพาะกลุ่มของชาวเมี่ยนก็ยังคงมีความเด่นชัดและปรากฏออกมาอย่างชัดเจน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดพื้นที่ทางวัฒนธรรม ของ Ganjanapan (2015) และการจัดการความรู้โดยชุมชนมาเป็นเครื่องมือสำคัญในวิเคราะห์และการรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่มีการกระจายในตัวบุคคล ในความทรงจำ การบอกเล่าสืบต่อ วรรณกรรมเพลงพื้นบ้าน หรือจากการบันทึกเป็นเอกสาร ทั้งนี้เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกอพยพ นำมาวิเคราะห์การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมของชาวเมี่ยน เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมที่สามารถผูกโยงความสัมพันธ์และเกี่ยวร้อยกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นที่สำคัญในการรวมตัวกันเพื่อสร้างคุณค่าต่าง ๆ หรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่โครงสร้างทางสังคมใหม่บนความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มารวมตัวกันในฐานะผู้ได้รับผลกระทบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนหลังได้รับผลกระทบจากการอพยพ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่

หมู่บ้านวังใหม่ ตำบลร่องเคาะ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดลำปาง

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างที่เลือกจากการแนะนำต่อๆ กันไป (Snowball Sampling) และการเลือกตัวอย่างแบบสัญลักษณ์ (Typical Case Sampling) โดยให้มีกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้รู้ ผู้อาวุโส จำนวน 5 คน กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน จำนวน 50 คน รวมทั้งสิ้น 55 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่สมัครใจให้ข้อมูล

ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน	จำนวน 55 คน ประกอบด้วย
กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้รู้ ผู้อาวุโสกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน	จำนวน 5 คน
กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน	จำนวน 50 คน

การดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 วิธีดำเนินการศึกษาและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นวิธีการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนหลังได้รับผลกระทบจากการอพยพ ด้วยการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ จำนวน 80 คน (ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน) และเวทีสนทนากลุ่ม โดยบันทึกข้อมูลลงในแผนที่ชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

กิจกรรมที่ 1 เวทีประชุมทีมวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง การแบ่งบทบาทหน้าที่ และการกำหนดแนวทางการวิจัย (เดือนที่ 1 จำนวน 1 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 2 เวทีทบทวนข้อมูลและฟื้นฟูความทรงจำทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบัน (ภาษา/อาหาร/วรรณกรรม/การแต่งกาย/วิถีการดำเนินชีวิต/พิธีกรรมและความเชื่อ) วิถีการดำเนินชีวิต หมายถึง พฤติกรรมการ

ดำเนินชีวิตที่บุคคลนั้นได้เลือกปฏิบัติเพื่อคงไว้หรือส่งเสริมให้เกิดความผาสุกความสุขสมบูรณ์ในชีวิตตนเอง และเป็นการปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรอย่างเช่นการประกอบอาชีพ (เดือนที่ 2-5 จำนวน 10 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 3 เวทีวิเคราะห์ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมตนเองทั้งในด้านความรู้ อารมณ์ และวิถีปฏิบัติที่มี ผลต่อการสืบทอด/การส่งต่อสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น (เดือนที่ 6 จำนวน 4 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 4 เวทีศึกษาผลกระทบที่ส่งต่อการดำรงคงของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอยู่หลังจาก การอพยพ (เดือนที่ 7 จำนวน 3 ครั้ง) ประเด็นประกอบด้วยการเงินอายุต่อสังคม และการปิดบังตนเอง

ระยะที่ 2 : กิจกรรมตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน บ้านวังใหม่ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

กิจกรรมที่ 1 เวทีให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม (เดือนที่ 8 จำนวน 3 ครั้ง) เทคนิคการเตรียมความพร้อมก่อนการเก็บข้อมูล /เทคนิคการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น/เทคนิคการเผยแพร่ข้อมูล

กิจกรรมที่ 2 เวทีการสร้าง/ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมโดยการใช้เกณฑ์ เกี่ยวกับวัฒนธรรมมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม 7 ประเภท คือ 1) ภาษา 2) ศิลปะการแสดง 3) งานช่างฝีมือ ดั้งเดิม 4) วรรณกรรมพื้นบ้าน 5) ภูมิปัญญาพื้นบ้าน 6) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และเทศกาล 7) ความรู้ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล มาเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ที่ กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่ และเก็บลงในฐานข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลทางมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม จึงเป็น การจัดเก็บความรู้ที่มีการสั่งสมและสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งเป็นมรดกที่มนุษย์สร้างสรรค์ ขึ้นและมีการสืบทอดและได้รับการรักษาให้ดำรงอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น มรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมจึงเป็น องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง que แสดงถึงการเป็นตัวตนของมนุษย์ (เดือนที่ 9-10 จำนวน 6 ครั้ง)

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนบ้านวัง ใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ตาม ระยะเวลาที่กำหนด โดยแบ่งได้เป็น 2 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า

1. การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนหลังได้รับผลกระทบจากการอพยพ

ในระยะที่ 1 มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง การ แบ่งบทบาทหน้าที่ และการกำหนดแนวทางการทำวิจัย ณ หอประชุมหมู่บ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง โดยมี นักวิจัยหลัก 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) ทีมนักวิจัยฝ่ายอาจารย์มหาวิทยาลัย 2) ทีมนักวิจัยฝ่ายชุมชน และ 3) ทีมนักวิจัย กศน.วังเหนือ และทีมพี่เลี้ยง ในการประชุมนี้ยังมีการวางแผนการดำเนินโครงการวิจัยในวั ต์ ประสงค์ที่ 1 กิจกรรมที่ 2 คือ เวทีการทบทวนข้อมูลและฟื้นฟูความทรงจำทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของ กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน โดยจัดแบ่งเป็น 3 สาย ได้แก่ สาย A การทบทวนข้อมูลและฟื้นฟูความทรงจำทางวัฒนธรรม จากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวเมี่ยน ประเด็นประกอบด้วย “การศึกษาภาษาและวรรณกรรม” สาย B การทบทวน ข้อมูลและเก็บข้อมูลของชาวเมี่ยน ประเด็นประกอบด้วย “การแต่งกาย อาหาร และภูมิปัญญา” และ สาย C

การทบทวนข้อมูลและฟื้นฟูความทรงจำทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวมiền ประเด็นประกอบด้วย “การศึกษาวิถีการดำเนินชีวิต พิธีกรรมและความเชื่อ” จากการศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ เมี่ยนหลังได้รับผลกระทบจากการอพยพ สรุปผลการวิจัยได้ว่า

1.1 การศึกษาภาษาและวรรณกรรม

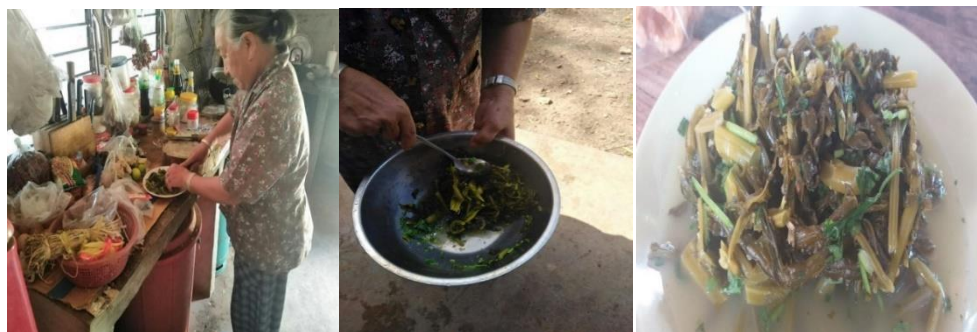
จากการทบทวนข้อมูลและฟื้นฟูความทรงจำทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวมiền ด้านภาษาพบว่า ชาวมiềnมีภาษาพูดเป็นของตนเองและมีภาษาเขียนที่มีความคล้ายกับภาษาจีน แต่การออกเสียงของชาวมiềnจะมีความแตกต่างจากภาษาจีน และมีการสอนภาษาผ่านการสื่อสารในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีการใช้ตัวหนังสือในการจดบันทึกต่างๆ ซึ่งคนรุ่นใหม่มีการใช้ภาษาเมี่ยนลดน้อยลง อันเนื่องมาจากได้รับอิทธิพลจากภาษาไทย นอกจากนี้จะเป็นการถามคำถามต่างๆ ของชาวมiền ด้านวรรณกรรมพบว่า ชาวมiềnมีเรื่องเล่า นิทาน เพลง ที่มีการเล่าสืบทอดกันมา ซึ่งนิทานของชาวมiềnจะเป็นนิทานเกี่ยวกับการสร้างมนุษย์ นิทานเกี่ยวกับเต่า การเกิดของคนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เรื่องเล่าเกี่ยวกับเทพ 3 องค์ เรื่องเล่าเกี่ยวกับข้าว ทั้งนี้เพลงของชาวมiềnจะมีเพลงที่ใช้ร้องทักทายกัน ขับร้องในวาระหรือเทศกาลต่างๆ

1.2 การแต่งกาย อาหาร

จากการทบทวนข้อมูลและฟื้นฟูความทรงจำทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวมiền พบว่าการแต่งกายทั้งหญิงและชายชาวมiềnจะนิยมสวมเสื้อผ้าที่มีสี ผู้ชายจะนิยมสวมหมวกสีดำในเทศกาลสำคัญ ส่วนผู้หญิงนิยมโพกผ้าสีดำที่ปักเป็นลวดลายต่างๆ หรือคาดทับด้วยเครื่องประดับที่ทำจากเงิน ผู้หญิงจะสวมเสื้อแขนยาวสีดำ ปักเส้นด้ายเป็นลวดลายต่างๆ ลงบนตัวเสื้อ ที่คอเสื้อของผู้หญิงนิยมตกแต่งคอเสื้อด้วยไหมพรมสีแดงเป็นแถบยาว และคาดเครื่องประดับเป็นสร้อยทำจากเงิน กางเกงของผู้หญิงเป็นกางเกงยาว นิยมปักเส้นด้ายสีเส้นต่างๆ เป็นลวดลายลงบนกางเกงทั้งตัว ส่วนผู้ชายนิยมสวมเสื้อแขนยาวปักเป็นลวดลายต่างๆ ด้วยอักษรมงคลภาษาจีน สัตว์มงคลหรือลายตามจินตนาการของผู้ปัก สวมกางเกงยาวสีดำไม่มีการปักลวดลายลงบนกางเกงเหมือนของผู้หญิง ด้านอาหาร พบเต้าหู้เป็นอาหารที่สืบทอดกันมาแต่ในอดีตมีการทำเต้าหู้แผ่นก่อนทำน้ำเต้าหู้ ซึ่งอดีตชาวมiềnนิยมกินเต้าหู้แผ่นเป็นอาหารหลัก นับแต่มีการอพยพทำให้วิถีชีวิตของชาวมiềnมีการเปลี่ยนแปลง ด้านอาหาร มีการเริ่มทำน้ำเต้าหู้ขึ้นและพัฒนาการเป็นอาชีพหลัก ส่วนประกอบของชุดน้ำเต้าหู้ ได้แก่ น้ำเต้าหู้ เต้าฮวยน้ำขิง ปลาทองโก๋ ร้อยละ 90 ของชาวมiềnจะประกอบอาชีพขายน้ำเต้าหู้เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากน้ำเต้าหู้สามารถที่จะจำหน่ายได้เร็วกว่าเต้าหู้แผ่นจึงทำให้ชาวมiềnนิยมทำน้ำเต้าหู้มากกว่าทำเต้าหู้แผ่น นอกจากนี้ยังมีผักตอง ชาวมiềnมีภูมิปัญญาการถนอมอาหารโดยการนำผักมาดอง ซึ่งผักตองของชาวมiềnในอดีตมีการปลูกสลับกับฝืน ทำให้ผักไม่ขม และอยู่ได้นาน แต่ปัจจุบันผักที่นำมาดองมีรสชาติไม่เปรี้ยว ชาบบ้านเชื่อว่าฝืนเป็นตัวช่วยในการดูความขมของผักไป และทำให้ผักตองอยู่ได้นานขึ้น



ภาพที่ 1 วิทยากรให้สัมภาษณ์ “ทำเนียบบรรพบุรุษ” ภาพที่ 2 การแต่งกายของผู้หญิงและผู้ชายเมี่ยน



ภาพที่ 3 วิทยากรสาธิตการทำอาหาร “ยำผักกาดดอง”

(Dompraivan, 2020, November 6)

1.3 การศึกษาวิถีการดำเนินชีวิต พิธีกรรมและความเชื่อ

จากการทบทวนข้อมูลและฟื้นฟูความทรงจำทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวเมี่ยน พบว่า การดำเนินชีวิตของชาวเมี่ยนในปัจจุบันมีการทำไร่ ทำสวน ได้แก่ ไร่ข้าวโพด ปลุกข้าว เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด และมีการออกไปค้าขายนอกพื้นที่ การปลุกข้าวจะปลูกในช่วงปลายเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ด้านพิธีกรรมและความเชื่อพบว่า ชาวเมี่ยนมีความเชื่อในเรื่องของผีและการนับถือผี ในแต่ละตระกูลจะมีความเชื่อในวันดีที่ไม่เหมือนกัน ชาวเมี่ยนจะมีพิธีกรรมส่งเคราะห์เมื่อมีสัตว์แปลกๆ เช่น งู ตุ่น เป็นต้น เข้าบ้าน ทั้งนี้ต้องพิจารณาเวลาร่วมด้วยเพื่อนำมาเสี่ยงทาย ซึ่งการส่งเคราะห์จะเป็นการเลี้ยงผีโดยเคราะห์เล็กจะเช็ดไก่ เคราะห์ใหญ่จะล้มหมู โดยการส่งเคราะห์จะห้ามไม่ให้ผู้อื่นเข้ามาภายในบ้าน จะสังเกตได้จากสัญลักษณ์ที่จะแขวนไว้ที่ประตูรั้วหน้าบ้าน นอกจากนี้ชาวเมี่ยนจะมีเขาคูวายที่ใช้เป่าในพิธีกรรม เชื่อว่าจะเป็นการเป่าเรียกเทพลงมาช่วยหรือเป็นการเป่าเพื่อส่งสารไปถึงเทพที่มีชื่อว่า เทพหยุดตายอยู่ จะมีการเป่าเรียกหรือเชิญตอนงานบวช (มีความแตกต่างจากการบวชของไทย) เทพฟามซิง หรือเทพ 3 องค์ ซึ่งจะมีโน้ทานของชาวเมี่ยน จะมีการเป่าเรียกหรือเชิญในพิธีของโชค ทั้งนี้ชาวเมี่ยนยังมี ชูซงเมี่ยน เป็นเทพและผีที่คนเมี่ยนนับถือ ซึ่งจะมีที่บูชาอยู่บ้าน 1 หลังของตระกูล บ้านหลังนั้นจะเรียกว่าบ้านเก้า ชาวเมี่ยนจะมีการไหว้บรรพบุรุษ 3-4 ครั้งต่อปี เมื่อมีการให้กำเนิดลูกจะต้องมีการทำพิธีแจ้งผีบรรพบุรุษหรือเรียกว่าเมี่ยนปาย โดยถ้าบ้านไหนมีทั้งบุชายเมี่ยนปายก็จะทำตรงบริเวณ

หึ่ง ถ้าหากบ้านหลังใดไม่มีจะมีการเรียกผีบรรพบุรุษหรือเมียนปายมา ทั้งนี้ในการประกอบพิธีจะใช้ไก่ 1 ตัว เหล้า 5 จอก แจกัน รูป ชันตั้ง ข้าวสาร และใส่เงินเหรียญ นอกจากนี้ชาวเมียนยังมีการเลือกที่ดินก่อนการสร้างบ้าน โดยการใช้ข้าวเปลือก 3 เม็ด ชาวเมียนจะสร้างบ้านติดดิน เพราะมีความเชื่อว่าการสร้างบ้านสูงผีในบ้านจะดูแลไม่ถึง ลักษณะการสร้างบ้านภายในบ้านจะมีจุดไหว้ผีบรรพบุรุษ โดยบริเวณนั้นห้ามมีหน้าต่าง และชาวเมียนจะมีข้อห้าม คือ ห้ามเลี้ยงแมวเร่ร่อน ไก่เร่ร่อน เนื่องจากเชื่อว่าจะนำสิ่งไม่ดีเข้ามาในบ้าน อีกทั้งชาวเมียนยังมีพิธีกรรมบนและแก้บน ซึ่งการบนจะบนในช่วงวันเริ่มต้นปีใหม่จีนหรือหลังวันตรุษจีน ลักษณะการบนของชาวเมียนจะเป็นการบนในเรื่องการคุ้มครองรักษา การเดินทาง การค้าขาย และการเรียน ชาวเมียนจะใช้ไก่ในการบน และมีการเสี่ยงทางร่วมด้วย “การเสี่ยงทาง” เป็นการเสี่ยงทายว่าตอนที่แก้บนนั้นต้องใช้เงินแก้บนจำนวนเท่าไร (ทั้งนี้เงินที่ใช้ในการแก้บนเรียกว่า “เงินผี” มีลักษณะเป็นกระดาษต่อกด้วยเหล็กรูปวงกลม ซึ่งชาวเมียนเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เหรียญ” ในหนึ่งใบจะมีอยู่ทั้งหมด 15 แถว แถวละ 5 เหรียญ นำมาจัดรวมกัน 1 มัด (จะเท่ากับสองพันบาท) การบนจะเป็นการบนที่มีระยะเวลาหนึ่งถึงสองปี แต่ชาวเมียนทุกคนกล่าวว่าถ้าให้มันใจจริง ๆ คือหนึ่งปี



ภาพที่ 4 ไม้ไผ่ผ่าซีกใช้ในการเสี่ยงทาย



ภาพที่ 5 ของแก้บน มี หมู เงินผี ห่อข้าว ห่อเงิน เหล้า

(Dompraivan, 2020, November 7)

การแก้บนของชาวเมียน จะมีการแก้บนในช่วงสิ้นปีหรือก่อนวันตรุษจีน การแก้บนของชาวเมียนจะใช้หมู เงินผี ห่อข้าว ห่อเงิน และเหล้า ในแก้บนพ่อหมอจะมีคาถาสวดที่ค่อนข้างยาวและใช้เวลาพอสมควร ในขณะที่ประกอบพิธีการแก้บนจะมีการเสี่ยงทาย ซึ่งอุปกรณ์ในการเสี่ยงทายจะประกอบไปด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก การเสี่ยงทายนี้ เป็นการถามผีว่ายังมีเรื่องใดขาดตกบกพร่องหรือต้องการอะไรเพิ่มบ้าง ในการแก้บนนั้นจะมีการจุดธูปแบบต่อเนื่อง โดยจะจุดทีละจำนวน 3 ดอก จนกว่าจะเสร็จพิธี เมื่อใกล้จะเสร็จพิธี พ่อหมอผีจะนำเงินผีที่เตรียมไว้มานับใส่ภาชนะสำหรับเผา ซึ่งจะนับเงินจนครบ เมื่อนับเสร็จพ่อหมอจะจุดไฟเผา สำหรับการเผาเงินถือเป็นการเผาเพื่อส่งเงินไปให้กับผีที่ได้บนไว้ เมื่อการเผาเงินเสร็จก็นับว่าเสร็จสิ้นพิธี

นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวเมียนจะประกอบ “พิธีเลี้ยงเจ้าที่” มีการเลี้ยงวันเดียว แต่มีการเตรียมการก่อนพิธี 1 วัน โดยมีการเก็บเงินครบครวละ 100 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เหลือจะมอบให้หมอผีหรือใช้จ่ายในปีต่อไป แล้วจะมาร่วมกันทำกระดาษแทนเงิน เตรียมสิ่งของ หมู ไก่ ที่จะนำไปใช้ในพิธีให้

เสร็จ วันที่สองทำพิธีเริ่มตั้งแต่เช้าตรู่มีการฆ่าไก่ฆ่าหมู ไก่ จำนวน 6 ตัว หมู จำนวน 1 (หมูดอย 1 ตัว เป็นตัวผู้เท่านั้น) ผู้ประกอบพิธีคือพ่อเภาเจียว (จะสวดคาถาเป็นระยะเวลานาน) หลังจากนั้นจึงจะเชิญไก่ และมีหมอผู้ช่วยคอยช่วยประกอบพิธี แต่จะเริ่มฆ่าไก่หลังจากไหว้ด้วยหมูเสร็จเรียบร้อยแล้ว หมอผีผู้ทำพิธีจะอ่านบัญชีชื่อผู้ตายในแต่ละครอบครัวที่มาร่วมพิธีไปที่ละครอบครัวให้ครบถ้วนไม่ตกหล่น จึงใช้ระยะเวลานานในการสวด ในวันที่ทำพิธีให้วันนี้หากจะมีการขออนุญาตสร้างศาลหรือหื้อไฟ โดยมีการขออนุญาตข้ามปี ซึ่งหมอผีใหญ่จะเป็นผู้เสี่ยงทายด้วยไม้เสี่ยงทายเพื่อขออนุญาต การทำพิธีจะลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปตามลำดับโดยหมอผีใหญ่เป็นผู้กำกับทุกขั้นตอน วันที่สามจะเป็นวันเข้ากรรม 1 วัน (วันหยุด) ห้ามไปไร่ไปสวนไปนา ห้ามทำงานต่างๆ ให้อยู่บ้านเท่านั้น เพราะเชื่อว่าถ้าฝ่าฝืนจะเกิดสิ่งไม่ดีขึ้น เช่น บางคนเสียชีวิต หรือบางคนก็เสียชีวิตโดยไม่รู้สาเหตุ ชาวเมี่ยนจึงถือข้อบังคับเหล่านี้อย่างเคร่งครัด

การเลี้ยงผีประจำปีของชาวเมี่ยน มีมุ่งหมายจะขอให้ผีพลได้ผลดี ในการทำพิธีชาวบ้านจะนำเอาพันธุ์ข้าว ข้าวโพด ฯลฯ ที่จะเพาะปลูกในฤดูกาลหน้าไปให้หมอผีทำพิธีปลูกเสกในวันไหว้ผีเจ้าที่ก่อนเอาไปเพาะปลูก พร้อมกับนำเงินแท่ง เหรียญเงิน และของมงคลประจำบ้านไปร่วมพิธีด้วย มีการเสี่ยงทายประจำปีโดยดูกระดูกไก่และดัดหมูเสี่ยงทาย หลังเสี่ยงทายเสร็จจะกินเลี้ยงกันและร่วมกันทำความสะอาด อาหารที่กินไม่หมดจะหามนำเอากลับไปบ้านเด็ดขาด ถ้านำเอากลับมาจะมีสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นกับคนๆ นั้น และพิธีมักจะเสร็จสิ้น 6 โมงเย็น ในระหว่างทำพิธีจะห้ามกินอาหารหรือน้ำเด็ดขาด และห้ามกลับบ้านก่อนพิธีจะเสร็จสมบูรณ์ ยกเว้นคนที่ต้องกลับมาเอาของไปใช้ในพิธี และยังมีข้อห้ามคือห้ามผู้หญิงเข้าร่วมและคนภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเด็ดขาด

ชาวเมี่ยนยังมีการประกอบ “พิธีกรรมงานศพ” การสูญเสียบุคคลภายในบ้านของชาวเมี่ยน ถือว่าเป็นอีกหนึ่งของการปฏิบัติที่พี่น้องชาวเมี่ยนจะปฏิบัติสืบทอดและเป็นแบบแผนเดียวกัน โดยเริ่มขึ้นจากเมื่อมีบุคคลใดภายในบ้านมีการสูญเสีย ลูกชายของผู้เสียชีวิตจะต้องทำการประคองหัวของผู้เสียชีวิต และจะมีการปฏิบัติต่อศพของผู้เสียชีวิตโดยการนำเหรียญใส่ในปากของผู้เสียชีวิต และนำเงินผีใส่มือของผู้เสียชีวิต ในช่วงการประกอบพิธีข้างต้นจะมีการยิงปืนเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงการสูญเสียบุคคลภายในบ้านหลังนั้นๆ และจะมีการรวมตัวกันเพื่อเตรียมงาน มีการเรียกหมอผีเพื่อมาประกอบพิธีงานศพ เมื่อหมอผีมาถึงจะมีการทำพิธีเบิกโรงและทำการนำผู้เสียชีวิตนอนโลง ซึ่งการนำผู้เสียชีวิตนอนโลงจะมีหลักการปฏิบัติและรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ โลงที่ใช้บรรจุผู้เสียชีวิตจะต้องไม่มีผ้าในลอน แต่เป็นการติดกระดาษเงินกระดาษทองรอบโลง จากนั้นจึงนำผู้เสียชีวิตนอนภายในโลง การนอนจะต้องนอนบนหมอน โดยหมอนจะมีการเย็บขึ้นเอง ภายในบรรจุข้าวเปลือกพร้อมกับเงินเหรียญบรรจุเข้าไวกายในและเย็บทำเป็นหมอน เพื่อให้ผู้เสียชีวิตนอนภายในโลง จากนั้นหมอผีจะประกอบพิธีสวดเพื่อให้ผู้เสียชีวิตไปสู่สุคติตามความเชื่อของชาวเมี่ยน เมื่อถึงเวลาก่อนวันเผ่าจะมีการประกอบพิธีถึงเด็กเพื่อเป็นการส่งดวงวิญญาณไปสู่สรวงสวรรค์ โดยการประกอบพิธีนี้หมอผีจะเป็นผู้ประกอบพิธีโดยสิ่งที่สำคัญในการประกอบพิธีจะมีการพาดผ้าขาวจากโลงพาดขึ้นไปด้านบน เพื่อทำเป็นทางหรือตามความเชื่อของชาวเมี่ยนเรียกว่าบันไดสวรรค์ เป็นการส่งดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตครั้งสุดท้ายให้ไปสู่สรวงสวรรค์ โดยตลอดจัดงานศพลูกหลานทุกคนจะโปกหัวด้วยผ้าสีขาวตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายของพิธี แสดงถึงการไว้อาลัยต่อการสูญเสีย

บุคคลสำคัญภายในบ้าน เมื่อถึงวันเผาหมอผีจะเป็นผู้กำหนดเวลาในการเผาผู้เสียชีวิต ซึ่งเวลาในการเผาจะไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเวลาและวันดีของผู้เสียชีวิต

เมื่อถึงเวลาเผาก็จะมีการนำร่างผู้เสียชีวิตให้ไปยังสุสานเพื่อนำร่างผู้เสียชีวิตไปเผา หมอผีจะนำหน้าไปยังสุสานก่อน โดยจะมีการเผาเงินผีบริเวณทางแยกหรือสะพานข้ามน้ำจนกว่าจะไปถึงสุสาน ซึ่งในการเผาของพี่น้องชาวเมี่ยนจะมีการก่อกองฟอนไว้ก่อน โดยมีหมอผีเป็นผู้กระทำพิธีและกำหนดจุดในการเผา มีการประกอบพิธีก่อนที่จะตั้งกองฟอนเพื่อเป็นการบอกกล่าวผีที่เผาไปก่อนหน้านี้ เมื่อศพของผู้เสียชีวิตไปถึงยังสุสานจะมีการนำโลงบรรจุร่างของผู้เสียชีวิตวางลงบนกองฟอน หมอผีจะเป็นผู้ประกอบพิธีลงไฟหรือเผาผู้เสียชีวิต ตามประเพณีของพี่น้องชาวเมี่ยนจะไม่มีการวางดอกไม้จันทน์ หลังจากเสร็จพิธีการเผาศพลูกหลานและญาติพี่น้อง รวมถึงแขกผู้มีเกียรติที่ไปร่วมงานเผาศพจะออกจากสุสานก่อน ตามด้วยผู้ช่วยหมอผีและหมอผีอาวุโสเป็นลำดับสุดท้าย หมอผีอาวุโสจะเป็นผู้ขีดเส้นปิดประตูสุสานเพื่อเป็นการปิดทางไม่ให้วิญญาณของผู้เสียชีวิตในสุสาน กลับไปรบกวนลูกหลานในบ้าน ในกรณีที่มิใช่ผู้เสียชีวิตในเวลาไล่เลี่ยกันถึง 2 คนพี่น้องชาวเมี่ยนจะประกอบพิธีเผาศพของผู้เสียชีวิตคนที่ 2 ก่อนคนที่ 1 หากการประกอบพิธีงานศพของผู้เสียชีวิตคนที่ 2 ยังไม่แล้วเสร็จสามารถกลับมาประกอบพิธีที่บ้านให้ครบตามหลังได้จนกว่าจะแล้วเสร็จพิธี



ภาพที่ 6 เครื่องเช่นเลี้ยงผีประจำปีของชาวเมี่ยน



ภาพที่ 7 ชุดปู่จ่าน (หมอผี) ใช้สวมในการประกอบพิธีศพ



ภาพที่ 8 หมอผีใหญ่พ้อเกาเจียวกับผู้ช่วยหมอผีอ่านบัญชีรายชื่อผีมาร่วมพิธี



ภาพที่ 9 โครงใส่ฟางไม้ไผ่เป็นตัวแทนผู้ที่เสียชีวิต

(Gaojiao, 2021, February 12)

กล่าวได้ว่า การดำรงอยู่ของชาวเมียนได้สะท้อนอัตลักษณ์ของตนเองอย่างชัดเจน มีการสืบทอดความรู้ทางวัฒนธรรมสู่ชนรุ่นหลังยังคงปรากฏอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษา การแต่งกาย อาหาร ประเพณีและพิธีกรรม ความเชื่อตามแบบโบราณ พิจารณาได้จากการชาวเมียนยังคงมีความเข้าใจและรู้จักความเป็นตัวตนของหรืออัตลักษณ์ของตนเอง มีความรู้ความเข้าใจในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าของตนเองโดยดำเนินตามวิถีขั้นตอนของบรรพบุรุษ รวมไปถึงความสามารถในการรักษารูปแบบของพิธีกรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ซึ่งความภาคภูมิใจนี้แสดงออกให้เห็นได้จากภาษาที่ยังคงใช้กับกลุ่มชนเดียวกันอย่างไม่เคอะเขิน การรักษาสืบทอดประเพณีให้คงอยู่ การแต่งกายที่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนเอง แม้ว่าจะค่อย ๆ เลือนหายไป แต่ก็มี ความพยายามที่จะดำรงสิ่งไว้เมื่อมีโอกาส นอกจากนี้ยังมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีนี้ให้คงอยู่ไปชั่วลูกหลาน แต่อาจจะติดขัดด้วยเรื่องของภาษาที่เอกสารเป็นภาษาจีนและภาษาพูดที่เป็นภาษาแม่ที่ถูกหลานส่วนใหญ่เริ่มใช้ลดน้อยลง กล่าวได้ว่า ชาวเมียนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เพราะหลายครั้งที่อ้างถึงรากเหง้าและความเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยู่ที่แผ่นดินใหญ่ มีความหวงแหนวัฒนธรรมตนเอง และพร้อมจะถ่ายทอดเผยแพร่ให้คนนอกรับรู้และยอมรับในวัฒนธรรมของตนเอง หวังว่าอาจจะมีส่วนสำคัญในการให้คนนอกเข้าร่วมบางพิธี

ในการศึกษายังพบว่า ผลกระทบที่ส่งผลต่อการดำรงคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอยู่หลังจากการอพยพในช่วงแรกเริ่มเมื่อมาอยู่ในพื้นที่ใหม่ ชาวเมียนมีความเขินอายต่อสังคมในการแสดงอัตลักษณ์หรือเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของตนให้สังคมภายนอกเห็น ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยมาจากความไม่คุ้นชินกับบุคคลภายนอก ซึ่งทำให้สังคมภายนอกไม่รับรู้และเข้าถึงได้ยาก แต่เมื่อมีการร่วมสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานองค์กรภายนอกแล้วก็มีความยินดีที่จะเผยแพร่ความเป็นตัวตนเหล่านี้ให้สังคมได้รับรู้มากขึ้น ทั้งนี้ ชาวเมียนไม่ได้มีความตั้งใจที่จะปิดบังตนเองจากสังคมภายนอก เพียงแต่สังคมที่เปลี่ยนไป ปัจจัยของการทำมาหาเลี้ยงชีพ เศรษฐกิจทางครอบครัว สื่อเทคโนโลยี ฯลฯ ที่ทำให้เกิดการปิดบังตนเองไปโดยปริยายและไม่ตั้งใจ ซึ่งมี ความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งอิทธิพลต่อการเปิดเผยตัวตนให้สังคมได้รับรู้ แต่ในเวลาต่อมาก็พยายามที่จะสื่อสารถึงคนนอกว่าตนเองคือกลุ่มชาติพันธุ์ ตนเองมีวัฒนธรรมและมีความเก่าแก่ สังเกตได้จากการเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ กลุ่มที่ถือว่าเป็นกลุ่มมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดีจะใช้เครื่องมือสื่อสารและติดต่อกับคนภายนอกมากขึ้น (ช่วงวัยทำงาน/ผู้สูงอายุ) แต่เด็กกับวัยรุ่นนั้น สังเกตว่าช่วงอายุนี้นี้จะพยายามปรับและเปลี่ยนตัวเองให้เป็นคนไทย พูดภาษาไทยให้ชัด และมีวิถีชีวิตที่ต่างกับรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายของตนเองมากพอควร บางคนมีความสนใจเรียนรู้พิธีกรรมของตนเองน้อยลง ซึ่งในอนาคตอาจจะถูกกลืนทางวัฒนธรรมกระแสหลักของสังคม อย่างเช่น ภาษาไทยที่เด็กต้องเรียนในโรงเรียน

2. รูปแบบการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียน

ผลจากการศึกษาการดำรงอยู่ทางวัฒนธรรมของชาวเมียน สามารถสรุปประเด็นความรู้ทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เป็นความรู้หลักเรื่องวัฒนธรรมของชุมชน ได้ดังต่อไปนี้

2.1 ความรู้หลักเรื่องวัฒนธรรมที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรจากการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ส่วนใหญ่ของชาวเมี่ยนจะคงอยู่กับตัวบุคคล เช่น ปราชญ์ชาวบ้านซึ่งความรู้เหล่านี้ยังไม่ได้จัดเก็บอย่างเป็นรูปแบบทางที่มิจึงได้กำหนดความรู้หลักเรื่องวัฒนธรรม ได้แก่

แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรม บ้านแม่วิไล แซ่ซิ่น (นิทานเมี่ยน)

แหล่งเรียนรู้เรื่องประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน บ้านฟอวี่เซียร์ แซ่จ้าว (พิธีกรรมชาวเมี่ยน)/บ้านฟองสาร (พิธีกรรมชาวเมี่ยน)

แหล่งเรียนรู้เรื่องด้านอาหาร บ้านฟอวี่เซียร์ แซ่จ้าว (อาหารชาวเมี่ยน)

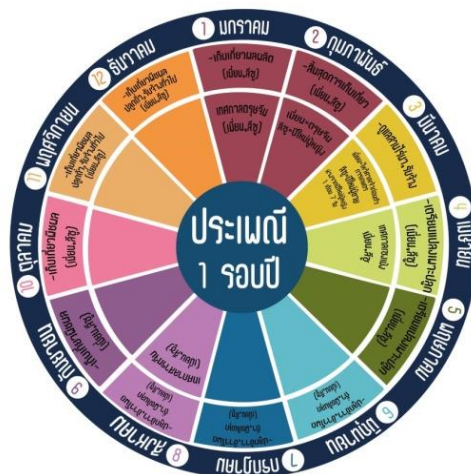
แหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ บ้านฟอวี่เซียร์ แซ่จ้าว (ดนตรีชาวเมี่ยน)/บ้านชาวเมี่ยนโบราณ ปราชญ์/ผู้รู้ในชุมชน แม่วิไล แซ่ซิ่น/ฟอวี่เซียร์/ฟองสาร วงศ์ประภัสสร

2.2 การสร้าง/ ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมโดยใช้เกณฑ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม

จากการศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมของชาวเมี่ยน พบข้อมูลจำนวนมากที่ยังคงสืบสานและดำรงอยู่ในกระแสทางสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง การสร้างหรือออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมโดยใช้เกณฑ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมเป็นการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่ และเก็บลงในฐานข้อมูลที่จัดเก็บ นักวิจัยได้เชื่อมโยงความรู้ทางวัฒนธรรม ของชาวเมี่ยน โดยการศึกษาผ่านผู้คนในชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมสังเกตการณ์ในงานประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนเพื่อการจัดการความรู้ของคนในชุมชน โดยการสร้างเครื่องมือช่วยในการจัดเก็บความรู้ คือแผนที่ชุมชนและปฏิทิน 12 เดือนที่ได้จากบุคคลสำคัญในชุมชน นักปราชญ์ ผู้นำ สมาชิกในชุมชนร่วมถ่ายทอดเนื้อหาสาระลงในแผนที่และปฏิทิน 12 เดือน ของชุมชนขึ้น



ภาพที่ 10 แผนที่ชุมชน บ้านวังใหม่ ต.ร้องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง



ภาพที่ 11 ปฏิทิน 12 เดือน กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนบ้านวังใหม่

แผนที่ชุมชนและปฏิทิน 12 เดือน มีการบรรจุชุดความรู้ทางวัฒนธรรม โดยการหลอมรวม ประเพณีและพิธีกรรม ตลอดจนถ่ายทอดเหตุการณ์วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเชื่อมโยงผู้คนของกลุ่มฯ ได้เกิด การยอมรับและเห็นถึงคุณค่า ความหมาย รวมไปถึงความสำคัญของวัฒนธรรม เพื่อใช้ชุดความรู้เหล่านี้เป็น เครื่องมือที่มีอำนาจในสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และยึดโยงไปสู่ความสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เช่น การจัดการศึกษาของโรงเรียน BP (ชุมชน/กลุ่ม/หน่วยงาน) พัฒนาหลักสูตรวัฒนธรรมชุมชนให้เด็กและเยาวชน อย่างเป็นรูปธรรม จนเกิดแรงจูงใจทั้งผู้ใช้หลักสูตรและชุมชน เพื่อลดการถูกกดทับทางวัฒนธรรมกระแสหลักให้ เห็นถึงการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ สะท้อนในพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ได้รับการจัดสร้างขึ้นจากชุมชน มี การวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดการนำเสนอข้อมูลไปสู่ภายนอก ได้แก่ คลิปวิดีโอ สก๊อปเรื่องเล่าชุมชนและ นักปราชญ์ชุมชน เรื่องเด่น ตัวอย่างเช่น <https://fb.watch/6QMtWEywKo/> และ <https://www.youtube.com/watch?v=wQ7o8YUP918>

รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการส่งเสริมอาชีพ ได้แก่

1) หลักสูตรการเรียนภาษาจีนขั้นพื้นฐานด้วยสื่อการเรียนรู้ “แอปพลิเคชัน” การสนทนา ภาษาจีนพื้นฐาน 1-4 จำนวน 20 ชั่วโมง มีกลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร คือ เด็กและเยาวชนบ้านวังใหม่ นักเรียน โรงเรียนบ้านวังใหม่ และนักเรียนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) วังเหนือ มีระยะเวลาเวลาเรียน เป็นหลักสูตรการอบรมภาษาจีนสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานภาษาจีน ใช้เวลา เรียน จำนวน 20 ชั่วโมง ในส่วนของโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร การสนทนาภาษาจีนพื้นฐาน 1-4 เวลาเรียน จำนวน 20 ชั่วโมง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาจีน 100 คำ ประกอบด้วยบทสนทนาที่จำลอง สถานการณ์ต่างๆ เช่น การทักทาย การแนะนำตนเองและผู้อื่น การรับประทานอาหาร การซื้อสิ่งของ คำสนทนาทั่วไปในชีวิตประจำวัน ฟังอ่านและพูดในชั้นเรียน ฟังเขียนและเรียนรู้วิธีการใช้คำศัพท์ เรียนรู้ประโยคพื้นฐาน ง่ายๆ จากแบบฝึกหัด จากเนื้อหาจำนวน 8 บทเรียน ได้แก่ บทที่ 1 แนะนำ บทที่ 2 คุณคือคนชาติพันธุ์อะไร

บทที่ 3 ครอบครัว บทที่ 4 อาชีพ บทที่ 5 คุณกำลังทำอะไร บทที่ 6 คุณจะไปไหน บทที่ 7 ขนมอบาปา และบทที่ 8 เต้าหู้

2) หลักสูตร “คอร์สเรียนภาษาจีนออนไลน์” จำนวน 20 ชั่วโมง มีกลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร คือ เด็กและเยาวชนบ้านวังใหม่ นักเรียนโรงเรียนบ้านวังใหม่ และนักเรียนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) วังเหนือ เป็นหลักสูตรการอบรมภาษาจีนสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานภาษาจีน ใช้เวลาเรียน จำนวน 20 ชั่วโมง ซึ่งโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร การสนทนาภาษาจีนพื้นฐาน 1-4 เวลาเรียนจำนวน 20 ชั่วโมง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาจีน 100 คำ ประกอบด้วยบทสนทนาที่จำลองสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การตกท้าย การแนะนำตนเองและผู้อื่น การรับประทานอาหาร การซื้อสิ่งของ คำสนทนาทั่วไปในชีวิตประจำวัน ฟังอ่านและพูดในชั้นเรียน ฟังเขียนและเรียนรู้วิธีการใช้คำศัพท์ เรียนรู้ประโยคพื้นฐานง่าย ๆ จากแบบฝึกหัด จากเนื้อหาจำนวน 8 บทเรียน ได้แก่ บทที่ 1 สวัสดี บทที่ 2 ที่นั่น/ที่นี่ บทที่ 3 อาชีพ บทที่ 4 อาหาร บทที่ 5 งาน

นอกจากนี้ ยังได้พัฒนาหลักสูตรและการส่งเสริมอาชีพ จำนวน 10 ชั่วโมงการส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ 1) การเย็บผ้า/การปักผ้า (จำนวน 5 ชั่วโมง) ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับชนิดและคุณสมบัติพื้นฐานของเส้นใยและการดูแลรักษาผ้า การเลือกใช้วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการตัดเย็บ การเย็บตะเข็บต่างๆ ด้วยมือและจักร การสร้างแบบและการตัดเย็บเสื้อและกระโปรงอย่างง่าย และ 2) งานจักรสาน (จำนวน 10 ชั่วโมง) ศึกษาเกี่ยวกับการใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในงานจักรสาน วิธีการใช้งาน การเลือกใช้ การบำรุงรักษา การจัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือ ศึกษาเกี่ยวกับการคัดเลือกไม้ไผ่ เพื่อใช้ในงานจักสาน การคัดแยกไม้ไผ่ขนาดต่าง ๆ และการจักตอก ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจักตอก แบบตาข่าย การสานตอกลายหนึ่ง การสานตอกลายสอง และการขึ้นรูปโครงสร้าง ตรวจสอบความแข็งแรงในการใช้งาน และฝึกปฏิบัติการจักสานจากไม้ไผ่ลวดลายต่าง ๆ เช่น ตะแกรงตากปลา กระติบข้าว ตะกร้า ชะลอม เป็นต้น

จากผลการศึกษาวิจัย เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการเผยแพร่ข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนกับสถานศึกษา ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) วังเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง และโรงเรียนบ้านวังใหม่ ตำบลร่องเคาะ จังหวัดลำปาง ร่วมพิจารณาการเผยแพร่หลักสูตรการเรียนการสอนทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนการนำเสนอไปปรับใช้ในรายวิชาแก่ผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพ และความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพ บ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง ได้พัฒนาโจทย์มาจากการศึกษาเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ของผืนผ้ากลุ่ม 5 ชาติพันธุ์บ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง มีหัวใจสำคัญคือการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานที่มีความหลากหลาย โดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง นำมาสู่การหยิบยกเอา “ผ้า” มาเป็นตัวเชื่อมร้อยผู้คนทั้ง 5 กลุ่ม ได้เข้ามาร่วมคิดร่วมทำ ก่อให้เกิดเป็นพลังของชุมชนจากภายในจิตใจที่รู้สึกภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน ในช่วงระยะเวลา 1 ปี การศึกษาวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ก่อให้เกิด

เป็นความสัมพันธ์ที่กระหว่างทีมวิจัยและชุมชน ทีมวิจัยได้เห็นถึงสภาพปัญหาของชุมชน คือ “การถูกกลืนทางวัฒนธรรม” และ “การกลืนตนเองทางวัฒนธรรม” คือ การผสมผสานกลืนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนในหมู่บ้านวังใหม่แห่งนี้ กว่า 27 ปี นับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537 เป็นวันแรกที่หน่วยงานราชการย้ายกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้จากน้ำตกวังแก้วลงมาอยู่ที่บ้านวังใหม่

กลุ่มชาติพันธุ์อพยพจากนโยบายการย้ายผู้คนออกจากพื้นที่ตามกรอบกฎหมาย การอพยพได้ส่งผลต่อปรับตัวหลายด้าน อาทิ การเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ คือ พื้นที่สูงมาสู่พื้นที่ราบบนข้อจำกัด และทางกายภาพ ทั้งต่ออารมณ์และความรู้สึก จนเกิดการปรับเปลี่ยน ผสมผสานกลืนทางวัฒนธรรม และการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมของกลุ่มที่เริ่มเลือนหาย ร่องรอยข้อมูลเป็นการบอกเล่าแบบมุขปาฐะ (เรื่องเล่า) จากผู้สูงอายุที่มีต้นทุนของประสบการณ์ชีวิตครั้งได้ประสบในช่วงวัยเยาว์จบจนได้รับการจัดสรรพื้นที่ให้ลงมาอยู่พื้นที่ราบว่างเปล่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Assawarangseekul (2019) เรื่อง “ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง” ได้กล่าวถึงนโยบายของรัฐด้านความมั่นคงและการพัฒนาเศรษฐกิจ กระทบต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และการใช้วิธีควบคุมส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ป่าเขาต้องเผชิญปัญหาต่างๆ จนต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตในบริบทที่แตกต่างจากเดิม ฉะนั้น การเริ่มต้นของชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านวังใหม่ในช่วงวัยที่ผ่านพ้นมาหลายยุคบนพื้นที่ใหม่คือสภาพความทรงจำหนึ่งที่โน้มเอียงไปทางความสิ้นหวัง ทั้งสภาพน้ำ ดิน และอากาศ ในบริบทที่ขาดแคลนแห่งนี้ได้สร้างปัญหาอย่างไรหนทางออก การพัฒนาผ่านรูปแบบการบริหารจัดการโดยหน่วยงานระดับจังหวัดและท้องถิ่นได้พยายามให้ผู้คนในหมู่บ้านกลับมามีพลังอีกครั้ง ทว่าก็ยังปรากฏเสียงของชุมชนกล่าวถึงผลลัพธ์บางเรื่องที่ยังต้องการความช่วยเหลือ เช่น ปัญหาน้ำและแหล่งกักเก็บน้ำที่มีอ่างกักเก็บแต่เก็บน้ำไม่อยู่ จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนโดยเฉพาะฤดูแห้ง หรือปัญหาของสัญชาติ ปัญหาความยากจน ปัญหาทางการศึกษา และปัญหาของวัฒนธรรม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้มีร่องรอยการเข้ามาพัฒนาจากหลากหลายหน่วยงานทั้งการวิจัยหรือนโยบายช่วยเหลือเพื่อหวังจะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ทว่ากลับยังไม่พบการแก้ไขปัญหามาจากการนำเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง

ในปี 2564 ทีมวิจัยได้พัฒนางานมาสู่การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน บ้านวังใหม่ ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง ซึ่งได้รับการพัฒนาโจทย์จากเครื่องมือการวิจัย คือ Problem Tree (ต้นไม้ปัญหา) Log Frame, Outcome Mapping, ดาบคู่ และตัวชี้วัด โดยเครื่องมือเหล่านี้จะช่วยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและสาเหตุของปัญหาของพื้นที่ ทั้งยังใช้ในการติดตามและการประเมินผลการทำงานของทีม รวมไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแผนงานพัฒนา และสิ่งที่เกิดขึ้นในผล การศึกษาตามตัวชี้วัดข้อมูลให้รู้ว่าการดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการศึกษาได้มุ่งเน้นไปที่ข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในมิติทางวัฒนธรรมและความรู้ โดยศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ซึ่งมีอัตลักษณ์แบบชาวจีนแบบดั้งเดิม บนสถานการณ์ความเจริญของวัฒนธรรมอื่นได้แพร่เข้ามา แต่ก็ยังคงรักษาความเป็นอัตลักษณ์ไว้ได้ จึงถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนที่ยังสามารถดำรงอัตลักษณ์ การดำเนินวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนไว้อย่างเหนียวแน่นแต่แฝงไปด้วยความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ตลอดจนสาเหตุของการคงอยู่ทางวัฒนธรรมที่เริ่มสูญหายไป ได้แก่ ชุมชนไม่กล้าแสดงออกใน

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตนเอง ชุมชนไม่มีการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน และชุมชนไม่มีการจัดการองค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Koonkan (2013) ศึกษาเรื่อง “การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” พบว่า การจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังไม่มีการจัดบันทึกองค์ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเพียงการบอกเล่า และการสาธิตโดยอาศัยการจดจำ ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหาย เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนบ้านวังใหม่ก่อนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการศึกษาของ Sukhumphan, et al. (2017) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพชุมชน” ที่พบว่า ความรู้ทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมมักได้รับการสืบทอดผ่านสถาบันครอบครัว ผลการศึกษาเรื่องดังกล่าวมานี้สอดคล้องกับการดำรงอยู่ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนท้องถิ่นที่องค์ความรู้มักปรากฏอยู่ในกลุ่มนักปราชญ์ ผู้รู้ หรือสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นพื้นฐานในการส่งต่อความรู้สู่บุตรหลานให้ยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตน

จากการทบทวนข้อมูลทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของสองกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนใน 3 ประเด็น ได้แก่ “อาหาร/การแต่งกาย” “ภาษา/วรรณกรรม” และ “วิถีการดำเนินชีวิต/พิธีกรรม” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนยังคงดำรงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ และที่ปรากฏอย่างเด่นชัดโดยเฉพาะด้านวิถีการดำเนินชีวิตและประเพณีพิธีกรรม คือ ประเพณีตรุษจีน เป็นประเพณีที่ชุมชนให้ความสำคัญและร่วมจัดงานเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ทางด้านอาหาร/การแต่งกาย ยังพบว่า ยังมีการปรุงอาหาร และการถนอมอาหารแต่ไม่มากนัก ด้านผ้าปักและการตัดเย็บจะเน้นลวดลายและรูปแบบตามธรรมชาติ และการแต่งกายของชาวเมี่ยนยังปรากฏอยู่ในวัยกลางคนถึงผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ สำหรับเด็กและเยาวชนไม่พบการแต่งกายประจำกลุ่ม ทั้งนี้สิ่งที่สอดคล้องกันคือค่านิยมของการสวมใส่ลดน้อยลง เนื่องด้วยสภาพอากาศที่ร้อน และการผลิตเสื้อผ้าที่ถูกจำกัดอยู่ในวัยผู้สูงอายุ อีกทั้งค่านิยมสมัยใหม่ได้นำพาเอาระแสการแต่งกายจากวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามีบทบาทต่อการตัดสินใจของสมาชิกในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มที่ได้รับการศึกษาตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากวัฒนธรรมกระแสหลัก (การศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน) เช่นเดียวกับประเด็นด้าน “ภาษา/วรรณกรรม” พบว่า มีการใช้ภาษาของตนเอง ผสมผสานกับภาษาถิ่นเหนือ ภาษากลาง และการผสมภาษา ซึ่งภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนมีเพียงภาษาพูด ภาษาเขียนปรากฏในเอกสารที่ใช้ในงานพิธีกรรม เช่น งานศพ (ทำเนียบบรรพบุรุษ) โดยใช้ภาษาจีนในการเขียน ทางด้านวรรณกรรมทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์มีวรรณกรรมเรื่องเล่า ได้แก่ นิทานการสร้างมนุษย์ และบทเพลงในงานพิธีต่างๆ ซึ่งเป็นภาษาเมี่ยน ทั้งนี้ ไม่พบวรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร

กล่าวได้ว่าการทบทวนข้อมูลทางวัฒนธรรมสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ด้านวิถีชีวิตประเพณีและความเชื่อ โดยเฉพาะช่วงวัยผู้ใหญ่ถึงวัยชราให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ทว่ากลุ่มของเด็กและเยาวชนที่พบยังมีจำนวนน้อยเนื่องจากวิถีการดำรงชีวิตเป็นแบบสังคมเมืองที่ต้องดิ้นรนหางานทำงานในเมือง ทำให้ในพื้นที่ไม่พบกลุ่มดังกล่าว ผลจากการศึกษานำไปสู่การพิจารณาปัญหาในการจัดการความรู้ที่ในอนาคตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เช่น ปราชญ์ ผู้นำ และประชาชนในกลุ่มผู้สูงอายุ ลดน้อยลง เกิดการสูญเสียบุคคลสำคัญทางวัฒนธรรม ส่งผลต่อการสูญเสียความทรงจำ ด้วยบุคคลเหล่านี้ไม่ได้มีการจัดบันทึก

ความรู้หรือทักษะเฉพาะบุคคลที่บางครั้งก็ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ฉะนั้น ผลจากการกำหนดความรู้ให้เกิดเป็นแห่งการเรียนรู้และนักปราชญ์ชุมชน จึงช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้ดำรงอัตลักษณ์ของตนเองเอาไว้ นอกจากนี้แห่งเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นในแผนที่ชุมชนเป็นแห่งเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อนั้น เพื่อต้องการสานต่อและพัฒนาชุมชนให้เป็นแห่งเรียนรู้ที่มีชีวิต เพราะใช้พื้นที่ในชุมชน จุดเริ่มต้นในการสืบสานจากสายตาผู้ใหญ่ในกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อนั้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เห็นถึงคุณค่าจากการแสดงออก และการได้รับความสนใจจากภายนอกจึงเป็นการกระตุ้นความเชื่อมั่น และยืนยันถึงคุณค่าของกลุ่มได้อย่างมาก พิจารณาได้จากการที่เด็กและเยาวชนในกลุ่มชาติพันธุ์เริ่มขอให้ครอบครัวสอนการเล่นดนตรีประจำกลุ่ม หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร และการนำบทเพลงของบรรพบุรุษมาร้องแบบผสมผสานความสนุกสนาน เป็นต้น

ผลจากการรื้อฟื้นภาพความทรงจำของชุมชน การชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดระยะเวลา 10 เดือน และช่วงแรกได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีมากเพียงพอต่อการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงต่อไปได้ การได้รับความร่วมมือจากสถาบันทางการศึกษา 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านวังใหม่ และ กศน.วังเหนือ จังหวัดลำปาง เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ของผู้เรียนมาสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมของตนไม่ให้จางหาย ระบบการศึกษาจะช่วยยกระดับอารมณ์และความรู้สึกของกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อนั้นลดทอนความหมายที่ด้อยคุณค่าเพราะความแตกต่างกันทางเผ่าพันธุ์ หลักสูตรการเรียนรู้ในการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องหันกลับมาพิจารณารากเหง้าของวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพื่อไม่ให้ปิดกั้นชุดความรู้ทางวัฒนธรรมชุดอื่นๆ ให้ไกลห่างจากการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งมีความหลากหลายของชาติพันธุ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยนี้ ผู้ที่จะได้ประโยชน์มากที่สุดคือชุมชนหมู่บ้านวังใหม่ โรงเรียนวังใหม่ และ กศน.วังเหนือ ในจังหวัดลำปาง โดยควรนำผลการวิจัยที่ได้ คือ “ชุดความรู้ทางวัฒนธรรม” ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง เพื่อนำไปใช้ในมิติเชิงสังคมหรือชุมชนในการนำไปพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพอันจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่น นักเรียน ชาวบ้านชาติพันธุ์ ในการสร้างความเข้าใจและสืบสานวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ของตนในพหุวัฒนธรรม สามารถพัฒนาอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชนอย่างพอเพียง ซึ่งควรต้องมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่ร่วมวิจัยอย่างเข้มแข็งจึงจะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ควรนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยพื้นที่และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ดังเช่น การศึกษาความคงเหลือทางวัฒนธรรมพื้นที่บ้านวังใหม่ ตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เพื่อให้เห็นถึงการดำรงอยู่อย่างมีความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์อพยพกลุ่มอื่นๆ รวมถึงผลกระทบจากการอพยพในบริบทสังคมไทย อันจะเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมต่อไป

References

- Assawarangseekul, N. (2019). Problems of Ethnic Groups in Thailand: Cultural Identity Changes. In **Proceedings of RSU Research Conference 2019**. 2019 April 26 (pp.947-948). Bangkok : Rangsit University. [In Thai]
- Dompraivan, R. (2020, November 6). Spiritual leader, Ban Wang Mai. Interview. [In Thai]
- Dompraivan, R. (2020, November 7). Spiritual leader, Ban Wang Mai. Interview. [In Thai]
- Ganjanapan, A. (2015). **Cultural areas in the development discourse Kamkued-Kampak : Northern Cultural Research**. Chiangmai : Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University. [In Thai]
- Gaojiao, P. (2021, February 12). Spiritual leader, Ban Wang Mai. Interview. [In Thai]
- Koonkan, N. (2013). Knowledge Management on Local Culture of Tambol Aomkred Pakkred District Nonthaburi Province. **Journal of Cultural Approach**, 14(25), 19-20. [In Thai]
- Sukhumphan, S., Sathapornprasath, K. & Vanphetch, W. (2017). Development of Knowledge Management System Local Wisdom for the Promotion of Community Occupation. **Journal of Industrial Education**, 11(2), 163-180. [In Thai]



การจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
Conflict Management of Nakhon Si Thammarat Provincial Administration
Organization's Employees

เอื้องฟ้า เขากลม*

Uangfa Khaoklom

เจนจิรา จันทรอินทร์**

Janejira Chanin

ศิริรักษ์ ยกเสง**

Sirirak Yokseng

Received : August 11, 2021

Revised : April 1, 2022

Accepted : April 8, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 134 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษา พบว่า 1) สาเหตุความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.15, S.D.=1.09) ความขัดแย้งจากค่านิยมและความเชื่อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดการความขัดแย้งแบบการประนีประนอมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.87, S.D.=0.82) และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Lecturer in the Department of Human Resource Management Faculty of Management Science

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

**นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Student of Human Resources Management Faculty of Management Science Nakhon Si Thammarat

Rajabhat University

คำสำคัญ : ความขัดแย้ง / สาเหตุความขัดแย้ง / การจัดการความขัดแย้ง /
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) explore the cause of conflicts of Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's employees, 2) study conflict management models of Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's employees, and 3) investigate the relationship between cause and conflict management models of Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's employees. The participants of the research were 134 employees at Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization by questionnaire was used as a tool to collect the data. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation and Pearson Product moment correlation Coefficient. The results of the study revealed that 1) the overall results of cause of conflicts of Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's employees was at low level ($\bar{X}$ = 2.15, S.D.=1.09). Value and belief got the highest mean, 2) the overall result of conflict management models of Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's employees, compromising got the highest mean ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. =0.82), and 3) the relationship between cause and conflict management models of Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's employees was a positive correlation at moderate level statistically significant at .01.

Keywords : Conflicts / Cause of Conflicts / Conflict Management / Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความขัดแย้งเป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นเมื่อสองฝ่ายที่มีความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ การรับรู้ ค่านิยม ทศนคติ เป้าหมาย ประสพการณ์ และผลประโยชน์ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ตกลงกันไม่ได้ โดยอีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นพ้องหรือไม่พอใจ แสดงพฤติกรรมกีดกันหรือต่อต้านฝ่ายหนึ่ง (Wisailaphon, 1997) ซึ่งเมื่อบุคคลต้องมาทำงานร่วมกันในองค์การ บุคคลมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงเรื่องของความขัดแย้งระหว่างกันได้เลย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีทั้งผลดีและผลเสียขึ้นอยู่กับว่าผู้บริหารจะใช้กลวิธีใดในการจัดการความขัดแย้งให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่มีบุคลากรทำงานร่วมกันจำนวนมาก มีการแบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายมีภารกิจความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างชัดเจน ลักษณะบุคลากรในหน่วยงานมีความแตกต่างกันหลายด้านทั้ง

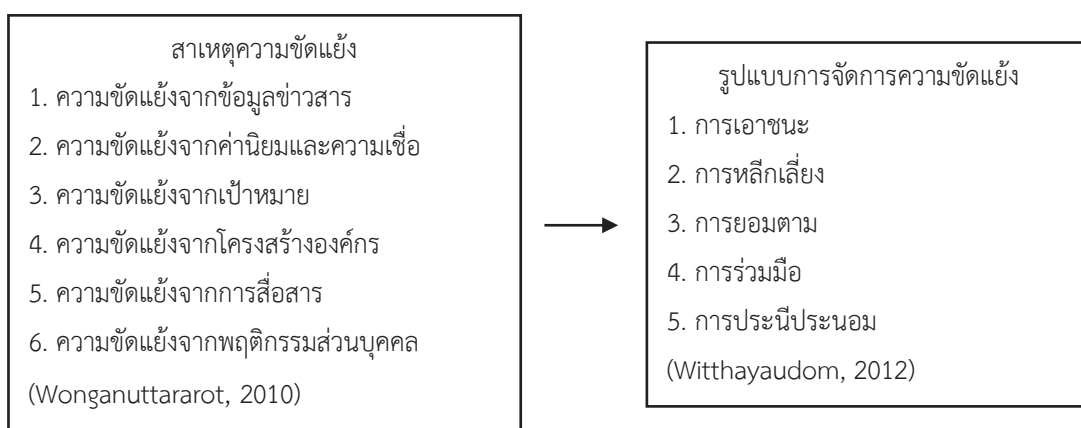
ประสบการณ์ทำงาน สถานภาพ ความรู้ ความสามารถ ค่านิยมหรือความเชื่อ อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรได้บ่อยครั้ง จากการสัมภาษณ์ปัญหาทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทำให้ได้ข้อมูลว่าความขัดแย้งในองค์กรเป็นปัญหาที่พบเจอบ่อยครั้ง เป็นปัญหขนาดเล็กน้อย ส่วนใหญ่เมื่อบุคลากรมีความขัดแย้งกันจะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการทำงานลดน้อยลง เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก บรรยากาศในการทำงานมีความตึงเครียด (1st informant, 2020) เพื่อนร่วมงานมีความไม่สบายใจและเกิดความกังวลในการทำงานเพิ่มมากขึ้น กลัวจะไปกระทบต่อความรู้สึกของผู้ที่ขัดแย้งกันจนอาจเป็นสาเหตุไปเพิ่มความขัดแย้งมีสูงมากขึ้น (2nd informant, 2020) เมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์ที่กำลังเกิดความขัดแย้งหรือร่วมรับรู้ถึงความขัดแย้ง อาจจะมีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในแต่ละแบบแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการประเมินผลกระทบจากความขัดแย้งนั้น ซึ่งการเลือกรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในบางรูปแบบอาจส่งผลกระทบต่อเนื่องในระยะยาวเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคลากร และอาจกระทบต่อการทำงานร่วมกันในองค์กรด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรภายในองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งในองค์กรในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากร องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์สาเหตุความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดสาเหตุความขัดแย้งของ Wonganuttarot. (2010) และแนวคิดรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของ Witthayaudom. (2012) แสดงได้ตามกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 200 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาร์ยามาเน่ในช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 134 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามปลายเปิด-ปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 8 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งงาน และประเภทการจ้างงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุความขัดแย้ง มีจำนวน 18 ข้อ ประกอบไปด้วยข้อความเกี่ยวกับความขัดแย้งจากข้อมูลข่าวสาร ความขัดแย้งจากค่านิยมและความเชื่อ ความขัดแย้งจากเป้าหมาย ความขัดแย้งจากโครงสร้างองค์กร ความขัดแย้งจากการสื่อสาร และความขัดแย้งจากพฤติกรรมส่วนบุคคล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง มีจำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับการเอาชนะ การหลีกเลี่ยง การยอมตาม การร่วมมือ และการประนีประนอม

ตอนที่ 2 และ 3 เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น โดยกำหนดตัวเลือกไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้

- | | |
|---|--|
| 5 | หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด |
| 4 | หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมาก |
| 3 | หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านปานกลาง |
| 2 | หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านน้อย |
| 1 | หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านน้อยที่สุด |

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ได้ทำการตรวจสอบเพื่อหาความสอดคล้อง และใช้สถิติหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยตรวจสอบประเด็นความสอดคล้องในแต่ละข้อโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน (Pongwichai, 2007) ดังนี้ ถ้าเห็นว่าสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ให้คะแนน +1 ถ้าไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ให้คะแนน 0 ถ้าเห็นว่าไม่สอดคล้องไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ให้คะแนน -1 จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์เลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรในกลุ่มที่คล้ายคลึงกับประชากรแต่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น

(Reliability) ด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายในแบบสอบถามของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นมีค่า 0.95 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง (Kanchanawasi, 2001)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การประเมินค่าระดับของสาเหตุของความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง

วิเคราะห์โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ (Sereerat, 2006) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง มีค่าอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง มีค่าอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง มีค่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้งวิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และทำการแปลผลระดับความสัมพันธ์ใช้เกณฑ์ (Prommapun, 2020) ดังนี้

ถ้าค่า r มีค่าเท่ากับ 0.00 แปลว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน

ถ้าค่า r มีค่าต่ำกว่า 40 แปลว่ามีความสัมพันธ์น้อย

ถ้าค่า r มีค่า 40 ถึง 60 แปลว่ามีความสัมพันธ์ปานกลาง

ถ้าค่า r มีค่า 60 ขึ้นไป แปลว่ามีความสัมพันธ์มาก

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.87 มีอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55.97 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 61.94 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70.90 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.82 ประสบการณ์ในการทำงานอยู่ระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.37 ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการชำนาญงาน คิดเป็นร้อยละ 20.90 และเป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 81.34 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าสาเหตุความขัดแย้งโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ซึ่งความขัดแย้งจากค่านิยมและความเชื่อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ความขัดแย้งจากข้อมูลข่าวสาร ความขัดแย้งจากเป้าหมาย ความขัดแย้งจากการสื่อสาร ความขัดแย้งจากโครงสร้างองค์กร และความขัดแย้งจากพฤติกรรมส่วนบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากร องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช (n=134)

สาเหตุความขัดแย้ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความขัดแย้งจากข้อมูลข่าวสาร	2.45	1.06	น้อย
2. ความขัดแย้งจากค่านิยมและความเชื่อ	2.46	1.10	น้อย
3. ความขัดแย้งจากเป้าหมาย	2.40	1.09	น้อย
4. ความขัดแย้งจากโครงสร้างองค์กร	1.95	1.08	น้อย
5. ความขัดแย้งจากการสื่อสาร	1.96	1.01	น้อย
6. ความขัดแย้งจากพฤติกรรมส่วนบุคคล	1.69	0.94	น้อยที่สุด
ภาพรวม	2.15	1.09	น้อย

3. ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดการความขัดแย้งแบบการประนีประนอมและการร่วมมืออยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การจัดการความขัดแย้งแบบการยอมตามอยู่ในระดับปานกลาง การหลีกเลี่ยงและการเอาชนะอยู่ในระดับน้อยตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรองค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช (n=134)

รูปแบบการจัดการความขัดแย้ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การเอาชนะ	1.93	0.96	น้อย
2. การหลีกเลี่ยง	2.60	1.25	น้อย
3. การยอมตาม	3.30	1.07	ปานกลาง
4. การร่วมมือ	3.78	0.87	มาก
5. การประนีประนอม	3.87	0.82	มาก

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุของความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .472$) โดยสาเหตุความขัดแย้งจากโครงสร้างองค์กร ความขัดแย้งจากการสื่อสาร ความขัดแย้งจากค่านิยมและความเชื่อ และความขัดแย้งจากพฤติกรรมส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในระดับปานกลาง สาเหตุความขัดแย้งจากเป้าหมายและความขัดแย้งจากข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งในระดับต่ำ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุของความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

รูปแบบการจัดการความขัดแย้ง	สาเหตุของความขัดแย้ง						
	ข้อมูลข่าวสาร	ค่านิยมและความเชื่อ	เป้าหมาย	โครงสร้างองค์กร	การสื่อสาร	พฤติกรรมส่วนบุคคล	ภาพรวมของสาเหตุของความขัดแย้ง
1. การเอาชนะ	.469*	.614*	.681*	.764*	.721*	.784*	.781*
2. การหลีกเลี่ยง	.351*	.439*	.464*	.505*	.467*	.483*	.524*
3. การยอมตาม	.170	.200	.184	.185	.250*	.193	.228*
4. การร่วมมือ	.033	.023	-.085	-.031	-.040	-.062	-.032
5. การประนีประนอม	.021	.010	-.120	-.113	-.102	-.156	-.089
ภาพรวมของรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง	.341*	.422*	.383*	.440*	.434*	.422*	.472*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้นำมาสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช อันดับแรก คือสาเหตุความขัดแย้งจากค่านิยมและความเชื่อ รองลงมา คือ ความขัดแย้งจากข้อมูลข่าวสาร ความขัดแย้งจากเป้าหมาย ความขัดแย้งจากการสื่อสาร ความขัดแย้งจากโครงสร้างองค์กร และความขัดแย้งจากพฤติกรรมส่วนบุคคล ตามลำดับ การที่สาเหตุความขัดแย้งมาจากค่านิยมและความเชื่อเป็นสาเหตุสูงที่สุดเนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความแตกต่างกันของค่านิยมและความเชื่อซึ่งค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคลากรให้คุณค่าว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ควรแก่การนำไปปฏิบัติ คนแต่ละคนจะมีค่านิยมที่แตกต่างกันและส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (Phutachot, 2014) โดยค่านิยมจะมีการพัฒนามาจากตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ และค่านิยมส่วนบุคคลสามารถมีอิทธิพลต่อความเชื่อที่มีต่อทั้งในสถานที่ทำงานและสถานที่อื่นๆ ด้วย (Witthayaudom, 2008) เมื่อบุคลากรที่มีความแตกต่างกันทางค่านิยมและความเชื่อต้องมาทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ก็ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Leekpai & Fuakong (2021) เรื่องการจัดการความขัดแย้งของข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดตรัง พบว่าข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดตรังมีสาเหตุความขัดแย้งจากปัจจัยด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล อันดับแรกมีสาเหตุเกิดจากความแตกต่างของค่านิยม รองลงมาคือ ความแตกต่างของประสบการณ์ และความแตกต่างของบุคลิกภาพ ตามลำดับ

2. จากผลการศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่าเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น บุคลากรจะมีการเลือกการจัดการความขัดแย้งรูปแบบการประนีประนอมมากที่สุด รองลงมาคือรูปแบบการร่วมมือ การยอมตาม การหลีกเลี่ยง และการเอาชนะตามลำดับ การเลือกรูปแบบการประนีประนอมมากที่สุด อาจเนื่องมาจากการจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอมนั้น มีลักษณะของการหาความร่วมมือร่วมกันในการแก้ไขปัญหา โดยการยอมเจรจาหรือเพื่อหาข้อตกลงในประเด็นที่ขัดแย้งกัน (Khaklom, 2017) เป็นทางสายกลางที่คำนึงถึงเป้าหมายส่วนบุคคล แต่ละฝ่ายจะต้องได้และเสียในบางอย่าง ไม่ได้ครบตามที่คาดหวัง แต่ยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน (Banchun, 2017) ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมามากกว่า 10 ปี ต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนร่วมงานมาเป็นระยะเวลานาน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นจึงมีการคำนึงถึงทั้งความต้องการส่วนตัวและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Leekpai (2021) เรื่องการจัดการความขัดแย้งจากการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดตรัง พบว่าวิธีการจัดการความขัดแย้งจากการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดตรังใช้วิธีการประนีประนอมมากที่สุด และการศึกษาของ Chummung Tangchitsomkit & Labmala (2018) เรื่องวิธีการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้มีวิธีการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการประนีประนอมสูงที่สุด

3. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุของความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้ง มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อบุคลากรเจอความขัดแย้งจากสาเหตุของความขัดแย้งในทุกด้านจะยังมีความสัมพันธ์ให้เกิดการจัดการความขัดแย้งแบบเอาชนะและหลีกเลี่ยง ในกรณีที่เกิดการจัดการความขัดแย้งแบบเอาชนะ เนื่องจากบุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในเหตุผล ยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องในข้อมูล และอำนาจหน้าที่ที่ได้รับจากตำแหน่งงาน ทำให้ไม่เกรงกลัวความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และมุ่งต้องการให้ตนเองได้รับประโยชน์หรือเป็นผู้ชนะในความขัดแย้งนั้น ในขณะเดียวกันก็อาจเกิดการจัดการความขัดแย้งแบบหลีกเลี่ยงขึ้น เมื่อบุคคลนั้นประเมินว่าตนจะได้รับผลกระทบอะไรบ้าง โดยการประเมินทั้งผลทางด้านลบและด้านบวก และจะพยายามหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการเลือกรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสม อันสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการความขัดแย้งของ Robbins (2010) ว่ากระบวนการของความขัดแย้งเริ่มจากการระแวกการก่อตัวของสถานการณ์ความขัดแย้งภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ระยะที่สองระยะรับรู้ถึงความขัดแย้ง บุคคลเริ่มรับรู้และประเมินสถานการณ์ความขัดแย้งและผลกระทบต่อตนเอง ระยะที่สามการตั้งใจแสดงออกกับสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยการพิจารณาวิธีการจัดการในรูปแบบต่างๆ ระยะที่สี่พฤติกรรมที่แสดงออกตามความตั้งใจ และระยะสุดท้ายผลที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งนั้น หากพิจารณาความสัมพันธ์ของสาเหตุความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุของความขัดแย้งส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งจากค่านิยมและความเชื่อ ซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้บริหารสามารถลดปัญหาความขัดแย้งจากค่านิยมและความเชื่อด้วยการจัดกิจกรรมที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น การจัดอบรม การจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยให้ทุกคนยึดมั่นในแนวคิด นโยบาย หรือให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์การ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานและการทำงานร่วมกันของสมาชิกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และความสัมพันธ์ของสาเหตุความขัดแย้งในทุกสาเหตุจะมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแบบเอาชนะและหลีกเลี่ยง เนื่องจากเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นจะส่งผลให้เกิดการจัดการความขัดแย้งแบบเอาชนะ ซึ่งผู้มีความขัดแย้งจะมุ่งให้ตนเองได้รับประโยชน์ที่ได้รับสิ่งที่ตนต้องการโดยไม่สนใจผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่นตามมา ซึ่งลักษณะนี้จะทำให้เกิดความวุ่นวายและความเสียหายต่อองค์กรได้ และเมื่อเกิดการจัดการความขัดแย้งแบบหลีกเลี่ยง ผู้มีความขัดแย้งจะพยายามไม่ตอบโต้ ไม่ปะทะคู่กรณี ลักษณะแบบนี้จะทำให้ปัญหาหรือสาเหตุของความขัดแย้งไม่ได้รับการแก้ไข จนอาจเป็นต้นเหตุให้เกิดความขัดแย้งครั้งใหม่ในอนาคต ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มุ่งแก้ไขสาเหตุของความขัดแย้งนั้นให้หมดไป เพื่อลดความวุ่นวายหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณเท่านั้น ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นของความขัดแย้งและศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งในองค์กรเพิ่มเติมจะได้ข้อมูลที่สมารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายได้มากยิ่งขึ้น

References

- 1st informant. (2020, January 20). Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's employee. Interview. [In Thai]
- 2nd informant. (2020, January 20). Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization's employee. Interview. [In Thai]
- Banchun, K. (2017). **Human Relations in the Organization**. Bangkok : SE-EDUCATION. [In Thai]
- Chummung., K., Tangchitsomkit, W. & Labmala, S. (2018). Conflict Management of School Administrators under South Bangkok School Group. **RMUTP Research journal humanities and social**, 3(1), 34-45. [Online]. Available : <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmutphuso/article/view/133452> [2021, August 1]. [In Thai]
- Kanchanawasi, S. (2001). **Choosing the Right Statistics for Research**. (4 th ed.). Bangkok : Bunsirikanphim. [In Thai]

- Khaklom, U. (2017). **Conflict Management**. Nakhonsithammarat : Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. [In Thai]
- Leekpai, P. & Fuakong, T. (2021). Conflict Management by Government Officials in Subdistrict Administrative Organizations in Trang Province. **Local Administration Journal**, 14(1), 53-68. [Online]. Available : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/colakkujournals/article/view/247563> [2021, July 5]. [In Thai]
- Leekpai, P. (2021). Conflict Management from performing work of Teachers in Trang Province. **King Prajadhipok's Institute Journal**, 19(1), 93-113. [Online]. Available : https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/246170 [2021, July 5]. [In Thai]
- Phutachot, N. (2014). **Organizational Behavior**. (2 nd ed.). Bangkok : Chulalongkorn University. [In Thai]
- Pongwichai, S. (2007). **The statistical analysis by computer**. (2 nd ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Prommapun, B. (2020). Interpreting Techniques for Using Parametric and Nonparametric Statistics in Social Sciences Research. **Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning**, 10(1), 1-11. [Online]. Available : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/e-jodil/article/view/242349> [2021, July 15]. [In Thai]
- Robbins, S.P. (2010). **Organizational Behaviour**. America : n.p. [In Thai]
- Sereerat, S. (2006). **Marketing Research**. Bangkok : Diamond in Business World. [In Thai]
- Wisailaphon, S. (1997). **Conflict Management for Creativity**. (2 nd ed.). Bangkok : Takiang. [In Thai]
- Witthayaudom, W. (2008). **Organizational Behavior**. (4 th ed.). Bangkok : Theerafilm & Scitex. [In Thai]
- Witthayaudom, W. (2012). **Conflict Management in Organizations**. Bangkok : Thanaratkanphim. [In Thai]
- Wonganuttarot, P. (2010). **Psychology of Personnel Management**. Bangkok : Phimdee. [In Thai]



การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลผู้สูงอายุ
ตำบลแม่มอก อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

Evaluation of Elderly Caregiver Training Courses at Mae Mok Sub District

Thoen, Lampang Province

วาสนา อาจสาลิกรณ์*

Watsana Atsalikorn

จิรพร เหล่าธรรมทัศน์**

Jiraporn Laothamatas

จิระ ประสพธรรม***

Jira Prasoptham

รัชฎากร วินิจกุล****

Russadakorn Vinijkul

Received : December 9, 2021

Revised : March 11, 2022

Accepted : March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลตำบลแม่มอก อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยโดยผู้ให้ข้อมูลหลัก จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร การฝึกอบรมนักบริบาล และการให้บริการหลังจบหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม การรวบรวมและวิเคราะห์

*อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer of Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat University

**คณบดีคณะเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

Dean of Faculty Faculty of Health Science Technology, HRH Princess Chulabhorn College of Medical Science, Chulabhorn Royal Academy

***อาจารย์ประจำสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Lecturer of Marketing Department Faculty of Management Science Thepsatri Rajabhat University

****อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer of Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat University

ข้อมูลใช้สถิติโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และเขียนพรรณนาผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ (1) บริบท (2) ปัจจัยเบื้องต้น (3) กระบวนการ และ (4) ผลผลิต และความสอดคล้องกับการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินผลด้าน (1) การประเมินปฏิภณียา หลักสูตรมีการวางแผนการเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชน ประชาสังคม และเครือข่ายบุคลากรจากสถาบันทางการแพทย์ และสาธารณสุขที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทั้งในและนอกพื้นที่ มีการนำภูมิปัญญาการนวดแผนไทยของชุมชนมาประยุกต์ใช้ (2) การประเมินการเรียนรู้ หลักสูตรมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคการฝึกปฏิบัติหลากหลายกรณี มีแหล่งฝึกประสบการณ์และบุคลากรที่มีศักยภาพเป็นแบบอย่างที่ดีและมีจิตอาสาปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยความรักความเข้าใจ (3) การประเมินพฤติกรรม นักบริบาลที่จบหลักสูตร ได้รับการตอบรับในจ้างงาน จากความโดดเด่นในเรื่องจิตอาสา รักการบริการ (4) การประเมินผลลัพธ์ หลักสูตรสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักบริบาลในด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และโอกาสการมีงานทำ ด้านสังคมและชุมชน สามารถยกฐานะทางสังคมให้เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพเป็นที่ยอมรับ และความสุขจากการได้มาทำงานในชุมชนตนเอง ด้านสิ่งแวดล้อม หลักสูตรทำให้เกิดการบริบาลที่มีความปลอดภัยจากการใช้ประโยชน์จากทุนทางธรรมชาติของชุมชน

คำสำคัญ : การประเมินผล/ หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ / นักบริบาลผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This research study had an objective to evaluates the results of the elderly caregiver training courses at Mae Mok Sub-district, Thoen District, Lampang Province. It is a quantitative and qualitative research. This study collected data primarily from those involved in the preparation of the course syllabus development, implementation of the training courses, and provision of post-training service. Questionnaires, in-depth interviews and focus groups were used as research tools. The data were analyzed using percentages, mean scores, standard deviation, analytic induction, and analytical description. The study results showed that the evaluation participants were highly satisfied with all four evaluated aspects of the training courses: (1) context, (2) inputs, (3) process, and (4) outputs. The study findings also revealed that the training courses' strengths supported the participants' level of satisfaction. The strengths of the training courses were as follows: (1) participation-The courses were well designed and organized by involving community members, civil society, medical institution personnel, and health care personnel with the application of the wisdom of Thai traditional massage as well; (2) learning-The training courses focused on both theory and practice. The course engaged several internship programs and qualified instructors who are role models in supporting the

elderly with love and understanding.; (3) reputation - After the completion of the training, the graduates were attracted to jobs and employment due to their high reputation of volunteer spirit and service love.; and (4) outcomes – The training courses had changed the caregivers’ lives. They were employed and earned a salary. They caregivers were proud of themselves as they were well accepted and respected in the community. They were happy to contribute and work for their community and able to make use of the community’s natural capital.

Keywords : Evaluation / Elderly Caregiver Training Course / Elderly Caregiver

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวโน้มของสังคมโลกยุคปัจจุบันพบว่าประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่า ช่วงปี 2001-2100 (พ.ศ. 2544-2643) จะเป็นศตวรรษแห่งการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโลก แต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนเพิ่มขึ้น เช่น การพัฒนาด้านการแพทย์ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และโภชนาการทางด้านอาหาร เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความจริงประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2548 เรามีผู้สูงอายุ 10.4% และในปี 2564 จะเข้าสู่ สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ ตามหลักเกณฑ์ที่ว่า “คนแก่” อายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่า 20% ของประชากรทั้งประเทศ (Department of Mental Health, 2020) ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคมและสุขภาพ

ประเทศไทยมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) เพื่อให้การคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุน ศักยภาพ และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุตามสิทธิที่พึงได้รับ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และเพื่อให้คนทุกวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมสูงอายุ ทำให้ทุกภาคส่วนให้ความสนใจและพยายามศึกษาแบบแผน วิธีการสร้างหลักสูตร บุคลากรและสังคมเพื่อรองรับสถานการณ์ ทั้งนี้ภาครัฐได้มีการสนับสนุนการให้บริการซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้มีการฝึกอบรม ผู้ดูแลทั้งที่เป็นวิชาชีพ และไม่ใช่วิชาชีพอย่างเหมาะสมและมีมาตรฐาน เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้สูงอายุมิให้ถูกละเมิด ทั้งการดูแลที่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ กลุ่มพึ่งพา และการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน จากหลักการและแนวทางการพัฒนาทำให้เกิดกระบวนการสร้าง “นักบริบาลผู้สูงอายุแม่หมอหลั่นลำไยโคโนมิ” ในพื้นที่ตำบลแม่หมอก อำเภอดงเจน จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นตำบลต้นแบบนักบริบาลผู้สูงอายุ ที่เกิดขึ้นจากประชาชนในชุมชนเองที่ตื่นตัวและเล็งเห็นโอกาสภายใต้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม

ทั้งนี้โครงการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารผู้สูงอายุ ริเริ่มดำเนินการจัดทำหลักสูตรโดยการประสานและ การมีส่วนร่วมจากชุมชน และภาคประชาสังคมภายใต้กลุ่มที่มีชื่อว่า “ชมรมแม่มอกหลั่นลำอีโคโนมี ” พร้อมกับความร่วมมือองค์กรเครือข่ายในการร่วมจัดทำหลักสูตรภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เป็นหน่วยงาน สถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ องค์กรด้านสาธารณสุข และหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในเขตใกล้เคียง อาทิ การสนับสนุนแหล่งฝึกประสบการณ์ในสถานบริการที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวิชาชีพ การสร้างความเข้าใจในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานของกรมอนามัย 80 ชั่วโมงและ 420 ชั่วโมง ณ ตำบลแม่มอก อ.เถิน จ.ลำปาง จนสามารถผลิตนักบริหารผู้สูงอายุที่มีอัตลักษณ์จากควมมีจิตอาสา จิตบริการที่สามารถรวมกลุ่มกันออกให้บริการ ตามชุมชนในเขตพื้นที่และนอกเขตพื้นที่ สามารถสร้างชุมชนเข้มแข็งจากการสร้างนักบริหารที่มาจากคนในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนทางสังคมอย่างบูรณาการ สร้างรายได้ ควบคู่กับการสร้างคุณค่าในตัวเองด้วยการพัฒนาโลกที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขพร้อมรับใช้สังคมสูงวัย ภายใต้ควมมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของสังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริหารชมรมแม่มอกหลั่นลำอีโคโนมี ภายใต้เครื่องมือการประเมิน ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D.L., 1971) หรือซีบีโมเดล (CIPP Model) และ เคิร์ก แพททริก (Kirkpatrick, D.L., 1960) เพื่อสะท้อนกระบวนการที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ และศักยภาพในภาพรวมที่เป็นผลลัพธ์ กิจกรรมต่างๆ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ และความชำนาญในการปฏิบัติ ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการหาคำตอบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นถูกต้องตามหลักการและสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เพียงไรและการให้ข้อมูลย้อนกลับที่สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ทราบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย และทราบว่าหลักสูตรได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายเพียงใด รวมถึงช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นสำหรับการนำไปใช้ในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปดำเนินโครงการ เพื่อเป็นต้นแบบในการนำไปพัฒนาในพื้นที่เดิม พื้นที่ใกล้เคียงและต่างพื้นที่ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริหารตำบลแม่มอก อำเภเถิน จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิคเชิงปริมาณ และเทคนิคเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินโดยใช้เทคนิคเชิงปริมาณ (Quantitative) มีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ผ่านการการอบรมหลักสูตรนักบริหารผู้สูงอายุทั้งหมดจำนวน 90 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

ที่มีโครงสร้างตามรูปแบบของ CIPP Model ได้แก่ (1) บริบท (2) ปัจจัยเบื้องต้น (3) กระบวนการ และ

(4) ผลผลิต และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตร มีทั้งหมด 4 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 ประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

ชุดที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของนักบริบาลที่มีต่อหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

ชุดที่ 3 การประเมินความพึงพอใจของหัวหน้างาน/ผู้ควบคุมที่มีต่อนักบริบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

ชุดที่ 4 การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่ไม่ใช่หน่วยงานที่มีต่อนักบริบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ

3) การรวบรวมข้อมูล คือ การแจกแบบสอบถามและอธิบายความเข้าใจในการตอบคำถามทั้งในพื้นที่และออนไลน์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและเขียนพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินโดยใช้เทคนิคเชิงคุณภาพ (Qualitative) มีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ผู้ให้ข้อมูล คือ ใช้การคัดเลือกโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา มีลักษณะที่ตรงตามการศึกษาตามวัตถุประสงค์ เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะตามความต้องการของผู้วิจัยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) กำหนดเกณฑ์เป็นคุณลักษณะเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ชุมชนแม่หมอกหล่นลำโคโนมี 7 คน คือ คณะกรรมการกลุ่มชุมชนแม่หมอกหล่นลำโคโนมีตามโครงสร้างการบริหารจัดการ กลุ่มผู้บริหารจัดการหลักสูตร 3 คน คือ ผู้ริเริ่มแนวคิดการจัดโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้ใช้บริการ 5 คน คือ ผู้ใช้บริการที่อยู่ในพื้นที่ตำบลแม่หมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ตัวแทนบุคลากรในแหล่งฝึกประสบการณ์หรือหัวหน้าหน่วยงาน 9 คน คือ บุคลากรแหล่งฝึกประสบการณ์ในจังหวัดลำปาง โรงพยาบาลเถิน โรงพยาบาลแม่เริงลำปาง โรงพยาบาลเวชารักษ์ลำปาง โรงพยาบาลแวนแชนด์วอร์ด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุ่มเนื่อง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่หมอกกลาง ตัวแทนผู้เข้ารับการอบรมนักบริบาลผู้สูงอายุ 6 คน คือ นักบริบาลผู้สูงอายุที่จบหลักสูตรและมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 1 ปี และตัวแทนประชาชนในตำบลแม่หมอก 5 คน คือ ผู้ที่สนใจจะเข้าร่วมในโครงการ รวมทั้งหมด 35 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ตามรูปแบบการประเมินของเคิร์ก แพททริก 4 ด้าน ได้แก่ ประเมินปฏิกิริยา (Reaction) ประเมินการเรียนรู้ (Learning) ประเมินพฤติกรรม (Behavior) และประเมินผลลัพธ์ (Results)

3) การรวบรวมข้อมูล คือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งในพื้นที่และออนไลน์ ประเด็นคำถามอาจมีการปรับยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพบริบท คือ ให้แต่ละกลุ่มตอบตามประเด็นคำถาม จัดบันทึกข้อมูลลงในกระดาษ และบันทึกลงบนเครื่องบันทึกเสียง วิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องของความคิดเห็น และความเป็นไปได้ของข้อมูล สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และเขียนพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น

1. ประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาล ตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการประเมินซิโม่เดล 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต มีความคิดเห็นสอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.24 และการประเมินความพึงพอใจของนักบริบาลที่มีต่อหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.37 และจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านบริบท มีความคิดเห็นที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ย 4.44 รองลงมาคือ หลักสูตรพัฒนาผู้อบรมให้มีความรู้ด้านการบริบาล มีค่าเฉลี่ย 4.37 ตามด้วยหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้การดูแลผู้สูงอายุกลุ่มพึ่งพิงที่พอช่วยเหลือตนเองได้ และกลุ่มติดเตียงมีความซับซ้อน มีค่าเฉลี่ย 4.36 ตามด้วยหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ดูแล การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้ดูแล มีค่าเฉลี่ย 4.25 ตามด้วยประเด็นหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจ มีความรู้ความเข้าใจและทักษะการส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ กลุ่มพึ่งพิงและซับซ้อน ตามด้วยหลักสูตรพัฒนาผู้อบรมให้มีความรู้เชิงวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย 4.21 หลักสูตรพัฒนาผู้อบรมให้มีความรู้การใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ย 4.06 และหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.05 ตามลำดับ และลำดับที่น้อยที่สุด คือ หลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการการบริบาล มีค่าเฉลี่ย 4.00

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า มีความคิดเห็นที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า อาจารย์/วิทยากรผู้อบรมมีคุณสมบัติตรงตามศาสตร์ที่สอน มีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือ อาจารย์/วิทยากรผู้อบรมมีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.41 ตามด้วยค่าอบรมในหลักสูตรมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.25 ตามด้วยคู่มือหลักสูตรมีพอเพียงกับจำนวนผู้อบรม มีค่าเฉลี่ย 4.24 ตามด้วยเอกสารประกอบการอบรมการสอนพอเพียง มีค่าเฉลี่ย 4.22 ประเด็นช่วงเวลาในการจัดการอบรมเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.21 ตามด้วยสถานที่มีความเหมาะสมในการติดต่อประสานงาน มีค่าเฉลี่ย 4.18 ตามด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของหลักสูตรมีความพอเพียง, สื่อการเรียนการสอนที่อบรมทันสมัย มีค่าเฉลี่ย 4.16 ตามลำดับ และลำดับที่น้อยที่สุด คือ ห้องเรียนมีความเหมาะสม สะดวกสบาย มีค่าเฉลี่ย 4.00

1.3 ด้านกระบวนการ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า อาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีการใช้สื่อประกอบการอบรมอย่างเหมาะสมกับเนื้อหาทฤษฎีวิชา มีค่าเฉลี่ย 4.35 รองลงมา คือ มีที่ปรึกษาให้ความสะดวกในการติดต่อขอคำปรึกษาในช่วงการอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.32 ตามด้วยการอบรมมีการเน้นสอดแทรกจริยธรรมทางวิชาชีพ มี

ค่าเฉลี่ย 4.31 การให้คำแนะนำของที่ปรึกษาที่มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.29 อาจารย์/วิทยากรผู้สอนสอนตามเนื้อหาวิชาของหลักสูตร, และมีเกณฑ์การวัดผล ประเมินผลที่เหมาะสมและเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.27 อาจารย์/วิทยากรผู้สอนในรายวิชาให้ความสะดวกในการติดต่อขอคำปรึกษา, มีการจัดแหล่งสถานที่ฝึกปฏิบัติเสริมศักยภาพด้านการบริหารของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.26 ประเด็นอาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีเทคนิคการสอนที่ดี มีค่าเฉลี่ย 4.24 อาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีการเตรียมการสอนมาเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย 4.23 อาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีกระบวนการส่งเสริมให้ผู้อบรมมีทักษะการคิดวิเคราะห์, การสอบประมวลความรู้แต่ละรายวิชามีความเหมาะสมกับหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 4.21 การจัดจำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีของแต่ละช่วงการอบรมเหมาะสม, อาจารย์/วิทยากรผู้สอนมีการแจ้งแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมให้ผู้อบรมทราบ มีค่าเฉลี่ย 4.18 ตามลำดับและลำดับที่น้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ประสานงานของหลักสูตรมีความเหมาะสม, อาจารย์/วิทยากรผู้สอนกระตุ้นให้ผู้อบรมแสวงหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมจากตำรา มีค่าเฉลี่ย 4.16

1.4 ด้านผลผลิต มีความคิดเห็นที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้อบรมเป็นผู้มีลักษณะของจิตบริการและเสริมสร้างให้ผู้เรียน เป็นนักบริหาร นักปฏิบัติ ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมาคือ หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้อบรมเป็นผู้ที่มีจิตใจในลักษณะสังคมสำนึกตระหนักและรับผิดชอบต่อสังคมชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.27 ตามด้วยหลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้อบรมมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการดูแลผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ย 4.26 หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรมเสริมสร้างให้ผู้อบรมสามารถให้คำแนะนำในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุแก่บุคคลอื่นๆที่ต้องการแนะนำและสามารถบูรณาการองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.23 ตามลำดับและลำดับที่น้อยที่สุด คือ หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้อบรมสามารถวางแผนและบริหารงานการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.19

การประเมินความพึงพอใจของนักบริหารที่มีต่อหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ สามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่นักบริหารและครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 4.48 รองลงมาคือ สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ค่าเฉลี่ย 4.47 สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.46 สามารถนำไปสู่อาชีพนักบริหารที่มีมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 4.44 หลักสูตรมีความทันสมัยสามารถเอาไปใช้ได้เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวันและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีค่าเฉลี่ย 4.42 และทุกขั้นตอนของการฝึกอบรมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ย 4.40 สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรนี้มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย 4.36 การเข้ารับการอบรมในหลักสูตรนี้ช่วยพัฒนาเพิ่มพูนทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้ มีค่าเฉลี่ย 4.32 ประเด็นขั้นตอนกระบวนการอบรมของหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ สะดวกต่อการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ และหลังจากเข้ารับการอบรม ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ย 4.22 และลำดับสุดท้าย กิจกรรมของหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุเหมาะสมต่อผู้เข้าอบรมทุกช่วงวัย มีค่าเฉลี่ย 4.18

การประเมินความพึงพอใจของหัวหน้างาน/ผู้ควบคุมที่มีต่อนักบริบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การอบรมหลักสูตรนี้ของนักบริบาลเป็นประโยชน์แก่ผู้มาใช้บริการ ต่อหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือ ความพึงพอใจที่มีต่อนักบริบาลในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.32 การอบรมหลักสูตรนี้สามารถช่วยพัฒนา/เพิ่มพูน ทักษะที่เป็นประโยชน์ ต่อการปฏิบัติงานของนักบริบาลสมาชิกของท่าน มีค่าเฉลี่ย 4.30 นักบริบาลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริการของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 4.30 นักบริบาลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริการของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 4.28 หลังจากนักบริบาลสมาชิกของท่านเข้ารับการอบรมแล้ว ทำให้มีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และมีค่าเฉลี่ย 4.18 ลำดับสุดท้ายประเด็นนักบริบาลสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ ของหน่วยงานของท่าน มีค่าเฉลี่ย 4.15

การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐที่มีต่อนักบริบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจที่สอดคล้องในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า นักบริบาลมีความรู้ความสามารถในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือ นักบริบาลให้ข้อมูลหรือคำแนะนำเกี่ยวกับการบำบัดดูแล การรักษาพยาบาลและการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมกับการเจ็บป่วย มีค่าเฉลี่ย 4.39 นักบริบาลมีความสุภาพอ่อนโยน มีกิริยามารยาทที่ดี มีค่าเฉลี่ย 4.36 ประเด็นความพึงพอใจต่อนักบริบาลโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.33 และนักบริบาลมีทักษะในการสื่อสารแก่ผู้รับบริการและญาติผู้รับบริการ มีค่าเฉลี่ย 4.25 ลำดับสุดท้ายประเด็นการติดต่อขอรับบริการจากนักบริบาลให้บริการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่เหมาะสม ไม่ยุ่งยาก มีค่าเฉลี่ย 4.21

2. ประเมินกระบวนการหลังผ่านการฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลตำบลแม่หมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการประเมินผลโครงการของเคิร์ก แพททริก สรุปผลวิจัยดังกล่าวประเมินเป็น 4 ระดับ ดังนี้

2.1 ผลการประเมินปฏิกิริยา

มุ่งประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า บัณฑิตเข้าหรือจุดเริ่มต้นการจัดทำหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ มาจากการเห็นปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากมีประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับมีความต้องการพึ่งพิงดูแลมากขึ้น นักบริบาลผู้สูงอายุจึงบทบาทที่เข้ามาช่วยในการดูแล ซึ่งทำให้เกิดการมีงานทำ มีรายได้เสริม กอปรกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขให้มีการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือ Caregiver ผู้ป่วยติดเตียงในท้องถิ่น จึงเป็นที่มาของแนวคิดการจัดทำหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุตำบลแม่หมอก ซึ่งหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นหลักสูตรที่ดีและเหมาะสมสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่เข้าสู่สังคมผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์ ตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาสังคม ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เนื่องจากครอบครัวในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ผู้สูงอายุเมื่อมีการเจ็บป่วยจึงขาดการดูแล ทั้งนี้ลูกหลานหรือคนในครอบครัวได้มาเป็นนักบริบาลจึงสามารถช่วยเหลือบุคคลในครอบครัวได้และได้สร้างโอกาสให้คนมีอาชีพ ยกฐานะทางสังคมของคนด้อยโอกาส การศึกษาน้อย มีรายได้จำกัด สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

ในส่วนของการกระบวนการจัดทำหลักสูตรเป็นความร่วมมือของเครือข่ายฯ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล โรงพยาบาลราชวิทยาลัยจุฬารักษ์ โรงพยาบาลเถิน สาธารณสุข อำเภอกัน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการดำเนินการสอนตามหลักสูตรการบริหารหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุ 80 ชั่วโมง คือ หลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุระดับพื้นฐาน (Basic Course) สำหรับการดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มพึ่งพิง ไม่ติดเตียง และ 420 ชั่วโมง หลักสูตรระดับสูง (Advanced Course) สำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ติดเตียงและมีอุปกรณ์ ระยะเวลาในการอบรม 4 เดือน คุณสมบัติผู้สมัคร เป็นผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี สำเร็จการศึกษาขั้นต้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 เป็นผู้ที่มีความรู้ร่างกายและจิตใจไม่เป็นอุปสรรคต่อการอบรมและการปฏิบัติงาน โดยมีภาคทฤษฎีและภาคฝึกปฏิบัติในสถานที่จริง ในสถานบริการที่มีความแตกต่างหลากหลายทาง ประสบการณ์วิชาชีพ และโครงสร้างการจัดทำหลักสูตร มาจากกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรที่มีศักยภาพ ได้ริเริ่มการวางแผนจัดการที่ดี ในการจัดทำหลักสูตรตามมาตรฐานของกรมอนามัย ตั้งแต่วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดการเรียนรู้ จำนวนเนื้อหาต่อรายชั่วโมง การดำเนินการสอน ควบคุมกำกับ ประเมินผลและออกไปประกาศนียบัตร และที่สำคัญได้บูรณาการการดูแลผู้สูงอายุจากการนำภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย เช่น การนวดแผนไทยกับการดูแลแผนปัจจุบันมาประยุกต์ ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนจนทำให้เกิดองค์ความรู้ ในการนำไปต่อยอดและพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้หลักสูตรมีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในเรื่องของทุนเรียนฟรี ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการร่วมรับบริจาคกองทุนพัฒนานักบริหารหลักสูตรจากหน่วยงานเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีการจัดการโดยกลุ่มชมรมแม่หมอกหลั่นลำไยโคโนมี รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ ที่ครบถ้วน เอกสารประกอบการสอนที่มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย มีคำแนะนำเพื่อทบทวนความรู้ให้นักบริหารสามารถนำไปใช้ปฏิบัติ หลังจากจบหลักสูตร มีการจัดการตารางการเรียนรู้เนื้อหาวิชาที่เหมาะสม การประสานวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เช่น วิทยากรผู้สอนจากโรงพยาบาลรามาธิบดี เรื่อง อายุภาวะสมองเสื่อม วิทยากรจากโรงพยาบาลเถินในเรื่อง โภชนาการเรื่องยา วิทยากรจากหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอกันในเรื่อง นวดแผนไทย เป็นต้น

2.2 ผลประเมินการเรียนรู้

มุ่งประเมินความรู้ พบว่า กระบวนการจัดทำหลักสูตร ให้ความสำคัญกับชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรม เริ่มจากการอำนวยความสะดวกโดยใช้วัด เป็นสถานที่จัดการเรียนรู้ ซึ่งการนำศูนย์รวมความศรัทธา เป็นที่ตั้งและจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ ทำให้เห็นว่าการพัฒนาความรู้สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกชุมชนที่มีความเข้มแข็งที่มาจาก วัฒนธรรมชุมชน ความถ้อยทีถ้อยอาศัย ในลักษณะเครือญาติ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เห็นความตั้งใจในการพัฒนาเพื่อสร้างทักษะ และทัศนคติมาสนับสนุนการเรียนรู้ จากโรงพยาบาลเถิน โรงพยาบาลแม่เริงลำปาง โรงพยาบาลเวชารักษ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และโรงพยาบาลแวนแชนด์เวิร์ด ให้ความสำคัญแหล่งฝึกงานรองรับนักบริหารในภาคปฏิบัติ ซึ่งในระยะแรก เป็นการเรียนรู้ลักษณะการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น ระยะที่สองเป็นการใช้เทคนิคขั้นสูง ทั้งนี้กระบวนการฝึกปฏิบัติจริงในสถานพยาบาล ทำให้นักบริหารมีศักยภาพที่มากขึ้นจากการนำความรู้ทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังจากจบหลักสูตรเต็มรูปแบบแล้ว ทั้งนี้จะเห็นว่าทัศนคติและพฤติกรรมของ

นักบริบาล จากการฝึกปฏิบัติจริงในโรงพยาบาล พบว่า นักบริบาลมีประสบการณ์มากขึ้นในการดูแลคนป่วยในหลายกรณี รวมทั้งสามารถใช้เครื่องมือ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น และกิจกรรมบำบัดการฟื้นฟูผู้ป่วย นักบริบาลสามารถเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ใช้อุปกรณ์ นำผู้ป่วยสูงอายุออกกำลังกาย การถอด ใส่เสื้อผ้าคนป่วย การดูแลผู้ป่วยติดเตียงได้ตามหลักสูตร นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่นักบริบาลได้รับจากวิทยากรหรือครูพี่เลี้ยงทุกคน คือ การสร้างทัศนคติที่ดีในการใช้จิตวิญญาณในการดูแลผู้ป่วย การสร้างกำลังใจ การมีจิตอาสาปฏิบัติต่อผู้ป่วย ด้วยความรักความเข้าใจ ซึ่งพยาบาลผู้เป็นครูพี่เลี้ยงสามารถเป็นแบบอย่าง ส่งต่อและเสริมให้นักบริบาลใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการทำงานของตนเองต่อไป

2.3 ผลประเมินพฤติกรรม

มุ่งประเมินพฤติกรรมในงานที่เป็นผลมาจากโครงการฝึกอบรม พบว่า การทำงานของนักบริบาลผู้สูงอายุหลังจบหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ นักบริบาลมีระบบการบริหารจัดการการส่งมอบการบริการจากชมรมแม่มอกหลั่นลำไยโคโนมี ที่จัดตั้งมาจากความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เกิดจากการที่แหล่งฝึกเห็นความสามารถ และศักยภาพของนักบริบาล โรงพยาบาลเถิน จังหวัดลำปาง จึงเสนอความต้องการรับเข้าทำงานในบทบาทหน้าที่เหมือนผู้ช่วยพยาบาลจำนวน 15 คน และความต้องการของชุมชนในตำบลแม่มอกและใกล้เคียงต้องการใช้บริการเพื่อมาดูแลผู้สูงอายุตามบ้าน ซึ่งการกำหนดรายได้ของนักบริบาลเป็นไปตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งทางโรงพยาบาลกำหนดรายได้ประมาณ 10,000 กว่าบาท และการดูแลผู้สูงอายุตามบ้าน ประมาณ 7,000-7,500 บาทต่อเดือน ในการกำหนดค่าตอบแทนนักบริบาลผู้สูงอายุ ขึ้นอยู่กับอาการของผู้ป่วยมีอาการมากหรือน้อย ในอนาคตสังคมที่เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแห่งผู้สูงอายุและลูกหลานทำงานต่างจังหวัด มีผลต่อการจ้างนักบริบาลดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ฉะนั้นการสร้างนักบริบาลในรุ่นต่อไปถือว่าเป็นโอกาสการตกงานน้อยลงและมีการจ้างงานมากขึ้น และแม้ว่าความพึงพอใจในหลักสูตรนักบริบาลในการดูแลผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก แต่เมื่ออยู่ในช่วงเวลาของการฝึกปฏิบัติจริง ในสถานการณ์ที่นักบริบาลต้องใช้ทักษะความสามารถหลายอย่างในการดูแลรักษาผู้ป่วยที่มีอาการหลายอย่าง พบว่า นักบริบาลเกิดความไม่มั่นใจ เกิดการผิดพลาด จนขาดความมั่นใจในตัวเอง ส่งผลให้นักบริบาลขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

2.4 ผลประเมินผลลัพธ์

มุ่งประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรการฝึกอบรมนักบริบาลผู้สูงอายุ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อนักบริบาล ครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย ในด้านเศรษฐกิจ จากการสร้างโอกาสที่ดีของคนในชุมชน ที่เกิดการสร้างรายได้เพิ่มและการมีงานทำ เช่น การทำงานที่โรงพยาบาล การดูแลตามบ้าน การมาทำงานที่ศูนย์รับเลี้ยงผู้สูงอายุ หรือบางคนสามารถไปทำงานดูแลผู้สูงอายุในต่างประเทศได้ ด้านสังคม ผู้เข้ารับการอบรมมีความภาคภูมิใจ รักในอาชีพการบริการ มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ แม้จะระดับความรู้จะไม่มากนัก (ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) และทำให้นักบริบาลได้ทำงานที่บ้านและได้อยู่กับครอบครัว คนในชุมชนซึ่งเป็นนักบริบาลดูแลช่วยเหลือกันเองภายในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการบริบาลที่มาจากฐานภูมิประวัติศาสตร์ ทุนชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ อดุมสมบูรณ์ ที่มาจากการอนุรักษ์ รักษาโดยคนในชุมชน และเป็นตำบลปลอดภัยจากเกษตรอินทรีย์

นอกจากนี้ทีมวิทยากรหรืออาจารย์พี่เลี้ยงนักบริบาลทุกคนมีความภาคภูมิใจในงานที่รับผิดชอบนี้มาก ทุกคนภูมิใจไม่คิดว่านอกจากทำหน้าที่พยาบาลดูแลผู้ป่วยแล้ว ยังสามารถเป็นอาจารย์สอนผู้อื่นได้อีก บทบาทที่ได้รับนั้นนอกจากสร้างความภาคภูมิใจแล้วยังนำชื่อเสียงมาสู่โรงพยาบาลให้มีความรู้จกมากขึ้น และการเป็นแหล่งทำงานให้กับนักบริบาลผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

อภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาล ตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ดังนี้

ด้านบริบท ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรมนักบริบาลผู้สูงอายุ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจการบริบาลผู้สูงอายุทั้งด้านกายและใจอยู่ในระดับมากที่สุด รวมถึงการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องในด้านเทคโนโลยี จรรยาบรรณทางวิชาชีพและการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับสภาพปัญหาความต้องการของคนในพื้นที่และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน คือการเสริมสร้างความร่วมมือ เพื่อยกระดับการให้บริการสาธารณสุขกับประชาชนอย่างทั่วถึง ทั้งนี้หลักสูตรดำเนินการตามหลักสูตรมาตรฐานการบริบาลผู้สูงอายุเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้พัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ Thanaboonpuang (2021) วิจัยการประเมินผลหลักสูตรผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 โดยใช้แนวคิดของสตฟเฟิลบีม พบว่าหลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับการหลักการเรียนรู้และแผนการดำเนินงานตามหลักสูตร ซึ่งตอบรับนโยบายของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เช่นเดียวกับ Sompong (2012) ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโครงการศึกษาอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาอบรมมีความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ความต้องการของผู้รับการอบรม และปัญหาสภาพสังคมปัจจุบัน อันนำไปสู่ความจำเป็นของโครงการ ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมนักบริบาลผู้สูงอายุชมรมแม่มอกห้วยล้าอีโคโนมี มีความสอดคล้องกับนโยบาย และการแก้ไขปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์และความต้องการของบุคคล และสังคมโดยรวม

ด้านปัจจัยนำเข้า ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรในการหลักสูตรฝึกอบรมต่างๆ ที่จะนำมาใช้ดำเนินงาน ในภาพรวมหลักสูตรให้ความสำคัญและมีความพร้อม คือ วิทยากรหรืออาจารย์มีคุณวุฒิตรงตามศาสตร์ที่สอน มีความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งหลักสูตรสามารถดำเนินการและนำประสบการณ์ทางวิชาชีพมาถ่ายทอดได้ถูกต้องตามหลักการการดูแลผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Phibaluang (2019) และ Xuan Thi Bui (2019) ในการนำหลักสูตรมาอบรมนั้น วิทยากรของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ คือ คณาจารย์ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่ตรงกับการพัฒนาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้และรายวิชาสามารถถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมการอบรมอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้อบรมมีความสุข

มีความรู้ความเข้าใจ นำความสามารถเฉพาะทางไปปฏิบัติ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่ และงบประมาณการดำเนินงานที่เพียงพอ จะสามารถบริหารจัดการในเรื่องความพร้อมในการรับผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติงาน และเพิ่มคุณภาพให้มีมาตรฐานได้ สอดคล้องกับ Phaiko, et al. (2007) ในด้านความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน พบว่าส่วนใหญ่พึงพอใจการสอนของอาจารย์ ที่มาทำการสอนเป็นผู้ที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีประสบการณ์สูง และได้คุณวุฒิบัตรด้านการพยาบาลเวชปฏิบัติ เป็นส่วนใหญ่จึงสามารถถ่ายทอดวิชาการได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonrubpayap, (2014) จากประเมินผลกลุ่มตัวอย่างพบว่า อาจารย์ผู้สอนทั้งหมดที่มีคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาที่ได้รับประกาศนียบัตรการพยาบาล เฉพาะทาง และประสบการณ์การสอนที่ตรงสาขาทางการพยาบาล ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจะมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองในเรื่องความรู้ความสามารถตลอดเวลา จากการเข้าร่วมอบรม และประชุมวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยสามารถสอนและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ส่งผลให้นักศึกษาได้รับการดูแลและพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการให้การพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสมกับผู้ใช้บริการที่ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม วัฒนธรรม จิตวิญญาณและพัฒนาการ ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล จนสามารถให้การพยาบาลมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นพยาบาลที่สังคมต้องการได้อย่างแท้จริง

ด้านกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่า การประเมินกระบวนการของหลักสูตรฝึกอบรม มีเนื้อหาทฤษฎีวิชาการให้คำปรึกษา การประสานงาน เทคนิคในการสอนของวิทยากรหรืออาจารย์ผู้สอน การประเมินผล และสถานที่มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Sompong (2012) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การคำนึงถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่ทันสมัยและอำนวยความสะดวกกับการศึกษาจะทำให้การจัดกิจกรรมนั้นๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และ Klommek (2021) ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) คณะพยาบาลศาสตร์มิชชั่น มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก นักศึกษาผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตโดยรวม ได้แก่การบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดประเมินผล และกิจกรรมพัฒนานักศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินการบริหารตามหลักสูตรและแผนการจัดการศึกษา ตลอดหลักสูตรวางไว้อย่างชัดเจน ครอบคลุม และตามกำหนดเวลา มีการติดตามการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามแผนการศึกษา และมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์แต่ยังคงไว้ซึ่งมาตรฐานของหลักสูตร และการเรียนการสอน ขั้นตอนการประเมินผลจึงสอดคล้องในเรื่องของการจัดการด้านความพร้อม ในด้านการประสานงานของหลักสูตรที่มีความตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ดังนั้นทุกขั้นตอนมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และได้รับความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกความจากทุกภาคส่วน ทำให้หลักสูตรสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า การประเมินกระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ หลักสูตรสามารถเสริมสร้างให้ผู้อบรมเป็นผู้มีลักษณะของจิตบริการ และเป็นนักบริหารที่มีจิตสำนึกตระหนักและรับผิดชอบต่อสังคมชุมชน สะท้อนหลักสูตรที่มีคุณธรรม จริยธรรม ที่สร้างมาจากความรู้ ทักษะทางปัญญา รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ที่สั่งสมมาจากวัฒนธรรมชุมชนที่สั่งสม สืบทอดความรัก ความเมตตา ความผูกพันจากสถาบันทางศาสนา ครอบครัว และชุมชน นำไปสู่การตระหนักถึงปัญหาส่วนรวม และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของนักบริหารตำบลแม่มอกซึ่งมีความโดดเด่นของหลักสูตร นักบริหารผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Suwit, et al. (2015) จากผลการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง 2555) ของคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ ที่พบว่า ปัจจัยด้านผลผลิตที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักศึกษาปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเมตตากรุณาและเอื้ออาทรอย่างเป็นองค์กรร่วม ทำให้เห็นว่าการพัฒนาด้านเจตคติ ความรักและความเข้าใจ ปัจจุบันหลักสูตรด้านการบริหารได้รับการส่งเสริมและให้ความสำคัญ จากสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การนำหลักการและแนวคิดที่สะท้อนรูปแบบความหลากหลายในการทำความเข้าใจทางด้านจิตใจ การสร้างคุณค่า กำลังใจ ทั้งผู้ให้และผู้รับบริการจากการดูแลผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นในการสร้างมาตรฐานการพัฒนาหลักสูตรต่อไป สอดคล้องจากข้อสรุปได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ดูแลผู้สูงอายุของ Wuttikorn (2016) ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบสมรรถนะของผู้ดูแลผู้สูงอายุประกอบด้วย สมรรถนะหลักที่สำคัญ คือ จิตบริการ ยึดมั่นในจริยธรรม คุณธรรม ตามมาด้วย ความรู้ทาง วิชาการและสุขภาพ

ในส่วนของความพึงพอใจที่มีของนักบริหาร หัวหน้างานหรือผู้ควบคุม และผู้ใช้บริการ มีความคิดเห็นความสอดคล้องกับผลที่ได้จากการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมในภาพรวม คือ การฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารมีผลผลิตที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการ สะท้อนการสร้างอาชีพของนักบริหารและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ทำให้หลังการฝึกอบรมนักบริหารมีทักษะ ความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง สอดคล้องกับหัวหน้างานหรือผู้ควบคุมการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ ที่มาจากรเครือข่ายความร่วมมือ ที่มีมาตรฐานทางวิชาชีพ มีความรู้ ความชำนาญ คุณวุฒิและประสบการณ์การทำงานที่ตรงกับหลักสูตรฝึกอบรม รวมทั้งเป็นบุคลากรที่มีจิตอาสาที่เป็นต้นแบบการทำงานที่มีจิตบริการ และที่ปรึกษาในการแนะนำและสอดแทรกเทคนิคที่เป็นประโยชน์ เช่น การสร้างกำลังใจ เจตคติ จรรยาบรรณ ในการทำงานให้กับนักบริหารจนสามารถให้บริการและเสริมศักยภาพให้กับหน่วยงานที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้สอดคล้องกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีความพึงพอใจมากที่สุด หลังจากฝึกอบรมที่สะท้อนผลผลิตที่เกิดจากนักบริหารที่มีความสามารถในการให้บริการและให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับการบริหารที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งทักษะการให้บริการ ที่มาจากการสร้างเสริมในเรื่อง ความสุภาพอ่อนโยน มีกิริยามารยาทที่ดี ทักษะในการสื่อสารแก่ผู้รับบริการและญาติผู้รับบริการ

ในการประเมินผลการหลังผ่านการฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุของนักบริบาลตำบลแม่มอก อำเภอด่าน จังหวัดลำปางในด้านปฏิกิริยา ด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และ ด้านผลลัพธ์ ผลการประเมินผล หลักสูตร สามารถสร้างศักยภาพการเปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหา สนองความต้องการ ของชุมชน และรองรับนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำผลการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการบริบาลผู้สูงอายุไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบดูแล

2. สามารถนำไปเป็นแนวทางประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการบริบาลผู้สูงอายุสำหรับธุรกิจการ ให้บริการการดูแลผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินผลเปรียบเทียบหลักสูตรการฝึกอบรมด้านการบริบาลผู้สูงอายุในบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันเพื่อให้สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาระบบการให้บริการด้านการบริบาลผู้สูงอายุในรูปแบบออนไลน์ เพื่อติดตาม ประเมินผลการสร้างความแตกต่างของหลักสูตรและต่อยอดไปสู่การให้บริการในรูปแบบอื่นๆ

References

- Boonrubpayap, B. (2014, January-April). The Evaluation of the Program in Nursing Specialty in Nurse Practitioner (Primary Medical Care). **The Royal Thai Army Nursing College Journal of The Royal Thai Army Nurses**, 15(1), 112. [In Thai]
- Department of Mental Health. (2020). **93 days to society "old people" in 5 provinces, the oldest-the least old**. [Online]. Available: <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30453> [2020, October 1]. [In Thai]
- Kirkpatrick, D.L. (1960). **Evaluating training programs: the four levels**. San Francisco : Berrett-Koehler.
- Klommek, J. (2021). (2017, January-April). Faculty of Nursing, Mission Asia-Pacific International University APHEIT. **Journal of Nursing and Health**, 3(1), 27-28.
- Phaiko., K., Boonrubpayap, B., Panthewan, P., Prasitwetchakun, A, Poomsanguan, K., Senee, A. & Prachankhet, O. (2007). **Curriculum assessment specialist nurse general practice treatment of underlying diseases. Class 2 Royal Thai Army Nursing College (research report)**. Bangkok : Royal Thai Army Nursing College. [In Thai]

- Pibaluang, P. (2019). Research and Evaluation of Nursing Training Program in Family Medicine Branch Boromarajonani College of Nursing Sanpasitthiprasong Wachiravej. **Journal of Urban Medicine**, 63(3), 181.
- Sompong, P. (2012). **Research study on the evaluation of a project for education in specialized nursing courses General Practice (Pretreatment) Faculty of Nursing.** Master of Science degree program Assessment Science, Srinakharinwirot University. [In Thai]
- Stufflebeam, D.L. (1971). **Educational Evaluation and Decision Making.** Itasca, Illinois : Peacock Publishing.
- Suwit., B., Satasuwan, A., Satasuwan, A., Lhaosupab, N., & Chongthammanurak, N. (2015). **Assessment of Bachelor of Nursing Programme. Kuakarun Faculty of Nursing, Nawamintrathirat University Kuakarun Journal**, 22(2), 71-90. [In Thai]
- Thanaboonpuang, P. (2021, January-June). Evaluation research of the Elderly Care Manager Training Program, fiscal year 2021 by using the assessment concept of the staff beam. **Journal of Measurement, Evaluation, Statistics and Social Science Research**, 2(1), 43. [In Thai]
- Wuthikorn, K. (2016). **This thesis is part of the studies under the Doctor of Philosophy program.** Department of Organizational Development and Human Performance Management, College of Commerce Burapha College.
- Xuan Thi Bui. (2019, January-April). Evaluation of training programme to improve the quality of life of the elderly Pru Yai Subdistrict Municipality, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province. **Research Journal Khon Kaen University (Graduate Edition) Humanities and Social Sciences Year**, 7(1), 32-33. [In Thai]



การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน The Development of Creative Thinking by Phenomenon Based Learning

วรพรรณ ขาวประทุม*

Worapan Khaopratoom

บุญล้อม ดั่งวิเศษ*

Boonlom Duangwiset

ณิชารีย์ วุฒิชุมภู**

Nicharee Wuthichumpoo

Received : September 29, 2021

Revised : February 1, 2022

Accepted : March 17, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 2. เพื่อพัฒนากิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน 3. เพื่อทดลองใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และ 4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 45 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน 3) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในปัจจุบันกระบวนการในการเรียนการสอนมีได้มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนยังมีจำนวนน้อยและการใช้ยังไม่แพร่หลาย ดังนั้นควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน 2) ผลการพัฒนากิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า กิจกรรมการพัฒนา

*อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer of the Faculty of Education Kamphaeng Phet Rajabhat University

**เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทั่วไปประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

General Operations Officer at the Faculty of Education Kamphaeng Phet Rajabhat University

ความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสม และสอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) ผลการทดลองใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า หลังการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน นักเรียนมีผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอน และ 4) ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน / ความคิดสร้างสรรค์

ABSTRACT

The objectives of this research were 1. To study problems and needs for the development of creative thinking. 2. To develop creative thinking activities using by Phenomenon based learning. 3. To experiment with creative thinking activities using by Phenomenon based learning; and 4. To study the satisfaction with creative thinking activities using by Phenomenon based learning. The samples of this study were Children with Intellectual Disabilities with I.Q. 35-49 and had Retention problems, unable to communicate but can understand the use of language and without other disabilities conditions. All of them were in Pre-kindergarten in The Special Education Center, Pibulsongkram Rajabhat University, 2 people by purposive sampling. The samples of this study were 45 students studying in Mathayom 1 at Wachiraprakarn Wittayakom School, Kamphaeng phet Province by purposive sampling. The instruments utilized in this study were 1) the interview form. 2)the creative thinking activities using by Phenomenon based learning. 3) the creative thinking assessment tests, and 4) satisfaction assessment form. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation and content analysis. The research found that 1) The results of the study problems and needs for The Development of creative thinking, In the present, The teaching and learning process does not focus on the development of creative thinking. There are not many teaching styles and teaching methods that develop students' creative thinking and its use is not widespread. Therefore, the teaching and learning management process should be developed to Development of Creative Thinking by Phenomenon Based Learning. 2) The results of the development of creative thinking activities by Phenomenon based learning and creative thinking assessment form be appropriate and Congruence to standards. 3) The experimental

results of creative thinking activities using by Phenomenon based learning found that after teaching higher than before teaching; and 4) the results of the study of satisfaction towards creative thinking activities using by Phenomenon based learning of students found that The students' overall satisfaction was at the highest level.

Keywords : Phenomenon Based Learning / Creative Thinking

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการคิดของบุคคลที่สามารถจะคิดได้หลายแง่หลายมุม ซึ่งผลของการคิดนั้นสามารถก่อให้เกิดวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ (Torrance, 1963, p.47; Guilford, 1971, p.138) นักจิตวิทยา กลุ่มพฤติกรรมนิยม กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรงการตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้า นอกจากนี้ยังได้เน้นความสัมพันธ์ทางปัญญา คือ การโยงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งต่างๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งลักษณะของความคิดเหล่านี้จะทำให้เป็นผู้ที่มีความคิดนอกเนกนัย (Divergent Thinking) ตามแนวทฤษฎีของ Guilford. (1971, p.138) ซึ่ง Garrison (1954) กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ คือ (1) เป็นคนที่สนใจปัญหา ยอมรับความเปลี่ยนแปลง กระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหา ตลอดจนหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองและงานอยู่เสมอ (2) เป็นคนที่มีความสนใจกว้างขวาง ทันต่อเหตุการณ์รอบด้าน ต้องการเอาใจใส่ในการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ (3) เป็นคนที่ชอบคิดหาทางแก้ปัญหา มากกว่าหนึ่งวิธีเสมอ (4) เป็นบุคคลที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ (5) เป็นคนที่ยอมรับและเชื่อในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมว่ามีผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน ในระยะที่ 1 ของรายงานวิจัยฉบับนี้ พบว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในปัจจุบันกระบวนการในการเรียนการสอนมิได้มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนยังมีจำนวนน้อยและการใช้ยังไม่แพร่หลาย ดังนั้นควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในทุกช่วงวัย โดยอย่างยิ่งเฉพาะกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาผ่านกิจกรรมที่มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบัน โดยการประยุกต์แนวคิดที่เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการศึกษาและ ผู้เรียน ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน เนื่องจากการนำสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และควรมุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดคล่อง (Fluent Thinking) ด้านความคิดยืดหยุ่น (Flexible Thinking) ด้านความคิดริเริ่ม (Original Thinking) และด้านความคิดละเอียดลออ (Elaborative Thinking)

ผู้เรียนจะมีความคิดสร้างสรรค์เป็นไปตามลักษณะดังกล่าวได้นั้นจะต้องได้รับการฝึกฝน ซึ่ง Hallman, Ralph J. (1971) ให้แนวทางการพัฒนาไว้ว่า (1) ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสได้เรียนรู้ด้วยความคิดริเริ่มของตนเอง ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนอยากเป็นผู้ค้นพบ (2) จัดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเสรี ให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและการแสดงออกที่มีอิสระในการศึกษาค้นคว้าตามความสนใจ และความสามารถ (3) สนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้เพิ่มขึ้น โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ (4) ส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ โดยยั่วยุให้ผู้เรียนคิดหาแนวทางที่แปลกใหม่กว่าเดิม ส่งเสริมการคิดจินตนาการ (5) ไม่เข้มงวดกับผลหรือคำตอบ หรือข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบของผู้เรียนจนเกินไป (6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นทางสติปัญญา โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบ หรือแก้ปัญหาหลายๆ วิธีด้วยการพยายามคิดหาความหมายใหม่ โดยใช้ประสบการณ์เดิมในบริบทใหม่ ไม่ให้ยึดมั่นกับประสบการณ์เดิมเพียงด้านเดียว (7) สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลสัมฤทธิ์ และความก้าวหน้าของตนด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ และรู้จักประเมินตนเอง พยายามหลีกเลี่ยงการใช้เกณฑ์มาตรฐาน หรือข้อสอบมาตรฐาน (8) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคล่องแคล่ว ไวต่อการรับรู้ในสิ่งเร้า (9) ส่งเสริมให้ผู้เรียนตอบปัญหาประเภทปลายเปิด ที่มีความหมาย และไม่มีคำตอบที่ตายตัว (10) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ความคิด และเครื่องมือแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าใจกระบวนการทั้งหมด (11) ฝึกให้ผู้เรียนต่อสู้กับความล้มเหลวและความคับข้องใจ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถที่จะอยู่ในสถานการณ์ที่คลุมเครือและสามารถจัดการกับสถานการณ์เหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม (12) ฝึกให้ผู้เรียนพิจารณาปัญหาในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาปัญหาย่อยๆ ให้รู้จักบูรณาการปัญหาและเข้าใจปัญหาเหล่านั้น

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระหนึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสมดุล ดังนั้น การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา จะต้องเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเรียนรู้การใช้ชีวิตที่ถูกต้อง อยู่อย่างมีความสุข โดยเรียนผ่านสถานการณ์ในสังคมจริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียน/โรงเรียน/วิเคราะห์จากตัวอย่างสถานการณ์ในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์ รู้ทันการเปลี่ยนแปลง รู้จักตนเอง สามารถจัดการชีวิตของตนเอง และมีวิถีชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข วิธีที่จะช่วยให้การเรียนรู้สังคมศึกษาประสบความสำเร็จ นั้น ควรจะต้องเริ่มจากการดูแลชั้นเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในชั้นเรียนเสมอไป การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการมีรูปแบบ/กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดหาเหตุผล คิดเปรียบเทียบ และคิดสร้างสรรค์ ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้าด้วย การจัดการเรียนรู้ของผู้สอนและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ เป็นกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องร่วมมือกันเพื่อให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจ และสามารถเปลี่ยนแปลง/เพิ่มพูนพฤติกรรมทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติที่ดี และความคิดสร้างสรรค์ ต่อเรื่องอื่นๆ ได้

กระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น เป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่ใกล้กันเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ให้รวมกันอยู่เป็นรูปแบบใหม่อย่างมี

ขั้นตอน ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนที่เหมาะสมอีก รูปแบบหนึ่ง คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon based learning) (Silander, 2015; Symeonidis & Schwarz, 2016; Mahawijit, 2017) เป็นการนำปรากฏการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงมาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้และพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง (Butktanyu, 2018) การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีลักษณะที่สำคัญ คือ (1) ความเป็นองค์รวม (Holisticity) การเรียนรู้แบบสหวิทยาการ (Multi Disciplinarity) ให้มีความสำคัญกับการสำรวจผ่านปรากฏการณ์ที่เป็นระบบด้วยความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบัน และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง (2) สภาพจริง (Authenticity) ใช้วิธีการ เครื่องมือที่จำเป็นในสถานการณ์ของโลกแห่งความเป็นจริง เพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของผู้เรียน และที่มีความสำคัญกับชุมชน (3) บริบท (Contextuality) การเรียนรู้ปรากฏการณ์จากสิ่งที่เป็นระบบ ซึ่งมีความหมายในเชิงธรรมชาติของบริบทที่เกิดขึ้น (4) การเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Inquiry Learning) ผู้เรียนจะตั้งคำถามของแต่ละคนด้วยตนเองและร่วมกันสร้างความรู้ในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ (5) กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาสมมติฐานและทฤษฎีที่ใช้ในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถวางแผนกระบวนการเรียนรู้โดยการสร้างภาระงานการเรียนรู้ของตนเองและใช้เครื่องมือต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือ ลักษณะที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถนำไปใช้ได้อย่างยืดหยุ่นตามความเหมาะสม นำไปสู่การออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้เพื่อสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริง วิธีการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่ามีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นอย่างมาก เนื่องจากการนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาทำการวิเคราะห์ วิพากษ์ รวมถึงการให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์การแก้ไขปัญหาไปพร้อมกับการเรียนรู้ให้เกิดองค์ความรู้ต่างๆ ในตนเอง จะช่วยให้ไปถึงเป้าหมายของสังคมศึกษา นั่นคือ การทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความเข้าใจผู้อื่นและสังคม สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขภายใต้การเป็นคนดีและมีศีลธรรม

จากความเป็นมาและความสำคัญทั้งหมดที่คณะผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้นนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาเรื่องของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ในวิชาสังคมศึกษา สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน
3. เพื่อทดลองใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ

ปรากฏการณ์เป็นฐาน

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ระยะการวิจัย (Research: R1) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็น เป็นการศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 4 คน ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 2 คน ด้านการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน จำนวน 2 คน และด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 2 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและการสอน โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอนด้านหลักสูตรและการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน
2. ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอน ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างน้อยจำนวน 1 เรื่อง จำนวน 2 คน
3. ด้านการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอน ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน อย่างน้อยจำนวน 1 เรื่อง จำนวน 2 คน
4. ด้านการสอนสังคมศึกษา โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอนสังคมศึกษา ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระวิชาภูมิศาสตร์
2. กำหนดประเด็นสัมภาษณ์ ในแบบสัมภาษณ์ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ 3 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดที่สำคัญต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
3. นำแบบสัมภาษณ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 5 ท่าน

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Srisaat, 2011) ซึ่งผลการตรวจสอบได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนได้แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 ท่าน โดยในช่วงเวลาของการสัมภาษณ์ผู้วิจัยดำเนินการจดบันทึกการสัมภาษณ์ และจัดพิมพ์ข้อมูลผลการสัมภาษณ์

2. คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และสร้างเป็นข้อสรุปเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่กำหนดในแบบสัมภาษณ์ โดยข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดที่สำคัญต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่

ระยะที่ 2 ระยะการพัฒนา (Development: D1) การออกแบบและการพัฒนา เป็นการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ จำนวนทั้งสิ้น 5 ท่าน ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดผล ประเมินผล ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และด้านการสอนสังคมศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอนด้านหลักสูตรและการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอนด้านการวัดผลประเมินผล ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในด้านการสอน ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ อย่างน้อยจำนวน 1 เรื่อง
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และประสบการณ์ในด้านการสอน ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน อย่างน้อยจำนวน 1 เรื่อง
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา โดยเป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และประสบการณ์ในด้านการสอนสังคมศึกษา ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และ 2) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน
 - 1.1 คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระวิชาภูมิศาสตร์
 - 1.2 คณะผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากระยะที่ 1 มาดำเนินการจัดทำโครงร่างกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน
 - 1.3 ดำเนินการจัดทำโครงร่างของกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโครงร่างและแผนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน
 - 1.4 นำโครงร่างกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแบบประเมินความเหมาะสม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งเกณฑ์การตัดสินการพิจารณา ความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.50 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ถือว่ามีความเหมาะสม

(Buason, 2009) โดยผลการประเมิน พบว่า มีค่าความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35) ถือว่ากิจกรรมมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญ คือ ให้ปรับภาษาที่ใช้ให้เหมาะสม

1.5 ดำเนินการปรับปรุงแบบโครงสร้างกิจกรรม ตามข้อเสนอแนะและจัดทำแบบสมบูรณ์

2. แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์

2.2 นำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาดำเนินการสร้างแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่อง ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดละเอียดลออ

2.3 นำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 5 ท่าน

2.4 นำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการตรวจสอบได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.5 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. คณะผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากระยะที่ 1 มาดำเนินการจัดทำโครงสร้างกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และดำเนินการสร้างแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์

2. ดำเนินการนำโครงสร้างกิจกรรมให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผลการประเมินความเหมาะสม พบว่า มีค่าความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70) ถือว่ากิจกรรมมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ และนำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผลการตรวจสอบได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดทำกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 ระยะการวิจัย (Research: R2) การทดลองใช้กิจกรรม เป็นการทดลองใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ศึกษาในรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ภัยธรรมชาติและ การระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย ของโรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 240 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ศึกษาในรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ภัยธรรมชาติและ การระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย ของโรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 45 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ภัยธรรมชาติและ การระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย
2. เป็นนักเรียนที่ไม่มีความบกพร่อง ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552

3. เป็นนักเรียนที่สมัครใจและยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในระยะที่ 3 นี้เป็นการนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผ่านการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 2 มาดำเนินการในระยะที่ 3 นี้ ได้แก่ 1) กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และ 2) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังทดลอง (One Group Pretest - Posttest Design) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังนี้ (Buason, 2009)
2. การดำเนินการก่อนการทดลอง ทำการประเมินความคิดสร้างสรรค์ด้วยแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กับนักเรียนกลุ่มทดลอง

3. ดำเนินการการจัดการเรียนสอนโดยใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ในเนื้อหาตามตัวชี้วัดแกนกลางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐาน ส.5.1 เข้าใจลักษณะของโลก

ทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตัวชี้วัดที่ 3 วิเคราะห์เชื่อมโยงสาเหตุและและแนวทางการป้องกันภัยธรรมชาติและ การระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย สาธารณการเรียนรู้แกนกลาง ภัยธรรมชาติและ การระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนในวันจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 15.00-16.00 น. จำนวนทั้งสิ้น 10 ครั้ง

4. หลังดำเนินการทดลองทำการประเมินความคิดสร้างสรรค์ด้วยแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ชุดเดียวกับที่ใช้ในการประเมินก่อนเรียนกับกลุ่มทดลอง

5. เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. รวบรวมคะแนนและนำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับคุณภาพ
3. นำผลคะแนนที่วิเคราะห์ข้อมูลแล้วมาเปรียบเทียบผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน

และหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 4 ระยะการพัฒนา (Development: D2) การประเมินคุณภาพกิจกรรม เป็นการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่าง เดียวกันกับระยะที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ซึ่งมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการสอบถามความพึงพอใจและการประเมินความพึงพอใจ
2. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

3. นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 5 ท่าน

4. นำผลการพิจารณาที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการตรวจสอบได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและจัดทำแบบสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมิน

2. คณะผู้วิจัยนำผลการสอบถามความพึงพอใจที่ผ่านการประเมินจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาดำเนินการเก็บรวบรวมเพื่อตรวจให้คะแนนและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3. ดำเนินการรายงานผลและสรุปผลการสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ดังนี้

นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความพึงพอใจ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น โดยยึดตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ (Srisaet, 2011)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 4 คน ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 2 คน ด้านการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน จำนวน 2 คน และด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 2 คน พบว่า ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ใน

ปัจจุบันกระบวนการในการเรียนการสอนมิได้มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนยังมีจำนวนน้อยและการใช้ยังไม่แพร่หลาย ดังนั้นควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในทุกช่วงวัย โดยอย่างยิ่งเฉพาะกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาผ่านกิจกรรมที่มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบัน โดยการประยุกต์แนวคิดที่เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการศึกษาและนักเรียน ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน เนื่องจากการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และควรมุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดคล่อง (Fluent Thinking) ด้านความคิดยืดหยุ่น (Flexible Thinking) ด้านความคิดริเริ่ม (Original Thinking) และด้านความคิดละเอียดลออ (Elaborative Thinking) ดังคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิ ต่อไปนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1 “...ในปัจจุบันกระบวนการในการเรียนการสอนในกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาได้มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์...”

ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2 “...ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในทุกช่วงวัย โดยอย่างยิ่งเฉพาะกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา...”

ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3 “...ควรมีการพัฒนากิจกรรมกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน...”

ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4 “...กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากสามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์...”

ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5 “...การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ควรมุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดคล่อง ด้านความคิดยืดหยุ่น ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ...”

2. ผลการพัฒนากิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน มีผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35) ถือว่ากิจกรรมมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ และแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ มีผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจสอบได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการทดลองใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า ก่อนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน นักเรียนมีผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

น้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านความคิดคล่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมาคือ ด้านความคิดยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 ด้านความคิดละเอียดลออ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และด้านความคิดริเริ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ตามลำดับ และหลังการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน นักเรียนมีผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 13.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านความคิดคล่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 รองลงมาคือ ด้านความคิดยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ด้านความคิดละเอียดลออ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 และด้านความคิดริเริ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความพึงพอใจต่อการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความพึงพอใจต่อความรู้ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในปัจจุบันกระบวนการในการเรียนการสอนมิได้มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนยังมีจำนวนน้อยและการใช้ยังไม่แพร่หลาย ดังนั้นควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ โรบินสัน (Sir Ken Robinson as cited in Chindanurak, 2016) ได้ศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในประเทศอังกฤษปี ค.ศ.2007 โดยการทดสอบเด็กอายุน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1,600 คน และติดตามทดสอบเด็กกลุ่มนี้ไปจนถึงอายุ 15 ปี พบว่า เด็กอายุ 3-5 ปี มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ระดับร้อยละ 98 เด็กอายุ 8-10 ปี มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ระดับร้อยละ 32 เด็กอายุ 13-15 ปี มีความคิดสร้างสรรค์ระดับร้อยละ 10 ส่วนการศึกษาในผู้ใหญ่จำนวน 200,000 คน พบว่าระดับความคิดสร้างสรรค์อยู่ที่ร้อยละ 2 จากข้อมูลพบว่า

ความคิดสร้างสรรค์จะลดลงตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับ Phuthong (2007) ที่ได้กล่าวความสำคัญ ของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสภาพการจัดการเรียน การสอน โดยนำกลวิธีการสอนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

2. ผลการพัฒนากิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน และ แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสม และสอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Thongnamsub (2019) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง พลังงานความร้อน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง พลังงานความร้อน ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 75/75 ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการ เรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง พลังงานความร้อน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.03/75.92 เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Krodee & Tungkasamit (2017) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) โดยใช้ รูปแบบการสอน Synectics รายวิชา ส 23102 สังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า แผนการ จัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phruesachainimmit (2018) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนทัศนศิลป์ด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียน การสอนทัศนศิลป์ด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการ ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ารูปแบบการเรียนการสอนทัศนศิลป์ ด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์ คู่มือการใช้ และแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอน มีคุณภาพ อยู่ในระดับดีมาก

3. ผลการทดลองใช้กิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ ปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า หลังการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการ จัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน นักเรียนมีผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนการจัดการ เรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Timsee (2019) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนเรื่อวิทยพิทยาคม 1 ห้องเรียน จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่ม แบบแบ่งกลุ่ม (ClusterRandom Sampling) ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความคิด สร้างสรรค์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 โดยมี

คะแนนเฉลี่ย 33.39 คิดเป็นร้อยละ 74.21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lapa & Jongnimitsathaporn (2016) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 29.5 คิดเป็นร้อยละ 73.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Distham (2014) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่องภาพปะติดจากวัสดุธรรมชาติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง ภาพปะติดจากวัสดุธรรมชาติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phruessachainimmit (2018) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนทัศนศิลป์ด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทัศนศิลป์ด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อการทดลองจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทัศนศิลป์ด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanaphawarachot & Thong-em (2017) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจงานทัศนศิลป์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในงานทัศนศิลป์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ครู หรือผู้ที่สนใจในการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานควรศึกษารายละเอียด ขั้นตอนของเครื่องมือในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างละเอียด เพื่อไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานกับนักศึกษาระดับชั้นอื่นๆ
2. ควรมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบหรือวิธีการสอนอื่น ๆ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย

References

- Buason, R. (2009). **Research and Development of Educational Innovations**. Bangkok : Kham Samai. [In Thai]
- Butktanyu, O. (2018). Phenomenon-Based Learning for Creating a Holistic Perspective and Accessing the Real World of Students. **education journal Chulalongkorn University**, **46**(2), 348-365. [In Thai]
- Chindanurak, T. (2016). Development and assessment of creativity in educational institutions. **Education Journal**, **27**(1), 1-12. [In Thai]
- Distham, K. (2014). **Development of creative-based learning management activities on the subject of Collage from natural materials For students in Grade 2**. Rayong : Pluak Daeng Pittayakom School Secondary Education Service Area Office, District 18. [In Thai]
- Garrison. (1954). **Educational psychology**. Ohio : Charles E. Morrill Publishing century-Crofts. [In Thai]
- Guilford, J.P. (1971). **The Nature of Human Intelligence**. New York : McGraw Hill.
- Mahawijit, P. (2017). Innovation of learning from Finland. **NSTDA Magazine**, **46**(3), 40-45. [In Thai]
- Hallman, Ralph J. (1971). **Techniques of creation Techniques of Creative Teaching. Teaching Creation Thinking**. New York : Holt , Rinehart and Winston, Inc.
- Krodee., H. & Tungkasamit, A. (2017). Development of Creative Skills and Achievement. Learning with a class study process (Lesson Study) by using the Synetics teaching model for the course Sor 23102 Social Studies for Grade 3 students. **Graduate Research Edition Khon Kaen University**, **11**(4), 243-253. [In Thai]
- Lapa., K. & Jongnimitsathaporn, P. (2016). **The development of creativity and achievement. Learning by using a Creative-Based Teaching Model (CBL) in conjunction with student graphics. Mathayom 1, Sor 21103, Social Studies**. Nong Bua Lamphu : Kung Kaew Wittayakarn School Secondary Education Service Area Office, District 19. [In Thai]
- Phruesachainimmit, A. (2018). **Development of a model of visual arts teaching and learning management through a thought process creative for students in Mathayom 1**. Nakhon Si Thammarat : Wat Tha Phae Municipality Secondary School. [In Thai]

- Phuthong, K. (2007). The development of learning outcomes. creativity and a durable understanding of the environment Around the students in grade 2 with synetics learning management. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**, 5(1), 378-393. [In Thai]
- Silander, P. (2015). **Phenomenon-based learning**. [Online]. Available : <http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html> [2021, September 29] [In Thai]
- Srisaat, B. (2011). **Principles of preliminary research**. (9 th ed.). Bangkok : Suwiriyan.
- Symeonidis, V. & Schwarz, J.F. (2016). Phenomenon-based teaching and learning through the pedagogical lenses of phenomenology: The recent curriculum reform in Finland. **Forum OSwiatowe**, 28(2), 31-47.
- Thanaphawarachot, P. & Thong-em, A. (2017). Development of a series of syntactic learning Activities to promote creativity in the visual arts of students in Grade 3. **Journal of Graduate Studies, Dhurakij Pundit University**, 20(2), 269-283. [In Thai]
- Thongnamsub, B. (2019). **Creativity Development and Learning Achievement through Learning Management creative as a base about heat energy of students in grade 1**. Master of Education Thesis Science Education Maha Sarakham Rajabhat University. [In Thai]
- Timsee, K. (2019). **Creativity Development and Learning Achievement Using the Teaching Method Creative as a Base (CBL) of Mathayom Suksa 1 students**. Kamphaeng Phet : Ruangwit Pittayakom School. [In Thai]
- Torrance. Palue E. (1963). **Education and The Creative Potential**. Minneapolis : The Lund Press.



การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

The Brand and Packaging Development of Tachang Housewife's Community
Enterprise at Tambol Klongnamlai, Amphur Klonglan, Kamphaeng Phet

Province

อนันติรา ดอนบันเทา*

Anantitra Donbantao

เพ็ญศรี จันทร์อินทร์*

Pensri Janin

วรรณวนษ์ ด่อนคร้าม*

Wanwanut Donkram

พัทธราภรณ์ อารีเอื้อ*

Pattraporn Areeaua

คุณัญญา เบญจวรรณ*

Kunanya Benjawan

มัทรี ขาวจ้อย**

Mutsee Kaojui

Received : August 8, 2021

Revised : March 7, 2022

Accepted : March 29, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร 2) พัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร 3) ศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จากการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริก 4) ประเมินความพึงพอใจ

*อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturers of Management Science Faculty, Kamphaeng Phet Rajabhat University

**พนักงานมหาวิทยาลัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

University Officer of Management Science Faculty, Kamphaeng Phet Rajabhat University

พัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า 1) บรรจุภัณฑ์น้ำพริกเดิมเป็นรูปแบบพลาสติกอ่อนที่แตกง่าย หกเลอะเทอะง่าย ไม่มีตราสัญลักษณ์เป็นของตนเอง มีความต้องการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ที่มีความแข็งแรง มีฝาปิดมิดชิด ไม่หกเลอะเทอะ และมีตราสัญลักษณ์ที่เป็นรูปแบบของกลุ่ม 2) การปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์เป็นกระปุกพลาสติกแข็ง มีฝาสีทอง และเป็นซองซิปล็อคพลาสติก ตราสัญลักษณ์เป็นรูปช้างยิ้มสีเทาหูและปากสีชมพูสวมหมวกพ่อครัว 3) ยอดการสั่งซื้อเพิ่มขึ้น จาก 50 กระปุก เป็น 250 กระปุก ต่อ 1 สัปดาห์ หรือมากกว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายมีทั้งทางออนไลน์ ทางโทรศัพท์ และขายในตลาดทั่วไป 4) ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์รองลงมาคือ ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม และตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สามารถบ่งบอกได้ถึงคุณสมบัติที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ได้ ตามลำดับ

คำสำคัญ : บรรจุภัณฑ์ / น้ำพริกท่าช้าง

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the conditions, the problems, and the needs of the packaging development of Tachang Housewife's Community Enterprise at Klongnamlai, Klonglan, Kamphaeng Phet Province, 2) to develop the brand and packaging, 3) to study the result after the development, 4) to evaluate the consumer satisfaction of the brand and the packaging. The results had found that 1) the former packaging made from soft plastic, break easily, sloppy, and showed without logo. They would like to change to hard plastic packaging with cap and show their own logo. 2) The development of the packaging has changed to hard plastic jar with gold cap and zip lock plastic bag. The logo is the smile elephant with pink ears and mouth and chef hat. 3) The order amount has increased from 50 to 250 Jar per week or more. The distribution channels are online, telephone and ordinary market. 4) The consumer satisfaction was in highest level in brand and packaging, in moderate level was in the beautifully of brand and packaging, and brand and packaging showed the product characteristic, in order.

Keywords : Packaging / Tachang Chili Sauce

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแผนการพัฒนาประเทศในการกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีระยะเวลาบังคับนับจนถึง 20 ปี ตั้งแต่ปี 2560-2579

กระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศนั้นจึงได้มีการดัดแปลงใช้ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ข้อ 2 เรื่องการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ บนฐานของการพัฒนานวัตกรรมและมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการใช้ดิจิทัลและการค้าที่เข้มข้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายกิจกรรมการผลิตและบริการโดยมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับโลกและในระดับภูมิภาคในอุตสาหกรรมหลายสาขา และในภาคบริการที่หลากหลายตามรูปแบบการดำเนินชีวิตและการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป (National Economic and Social Plan No.12 A.D. 2017-2021: 2017, p.4) ผู้วิจัยได้นำการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิตสินค้าในท้องถิ่นเพื่อการจัดจำหน่าย เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น น้ำพริกจึงเป็นอาหารประเภทหนึ่งที่ได้ผลิตออกมาจำหน่าย น้ำพริกเป็นอาหารที่อยู่คู่กับชีวิตคนไทยมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งสูตรน้ำพริกต่างๆ ที่เรารู้จักกันในปัจจุบันหลายๆ สูตรนั้นได้มีการพัฒนามาจากการโขลกพริกกับเกลือในสมัยอยุธยาในปัจจุบันได้มีการทำน้ำพริกที่หลากหลายรสชาติ โดยมีการผสมผสานเครื่องปรุงรสที่มีลักษณะพิเศษและมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง พริก ชিং ข่า ตะไคร้เป็นพืชเครื่องเทศชนิดหนึ่งที่พบมากทางภาคเหนือของไทย เป็นพืชเศรษฐกิจท้องถิ่นของจังหวัดภาคเหนือหลายจังหวัด และมีความต้องการใช้ในการบริโภคประจำวัน โดยเป็นเครื่องเทศหรือเป็นส่วนประกอบของอาหารพื้นเมืองภาคเหนือหลากหลายชนิด ผลผลิต ได้จากทั้งการปลูกที่แพร่หลายโดยทั่วไปและได้นำมาเป็นส่วนผสมอย่างหนึ่งในการทำน้ำพริกของของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

จากการสำรวจของนักวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ได้มีการผลิตน้ำพริกภายในกลุ่มที่หลากหลาย เช่น น้ำพริกปลาอย่าง น้ำพริกแจ่วบอง น้ำพริกตาแดง น้ำพริกแมงดาปลาอย่าง น้ำพริกนรกปลาอย่าง และน้ำพริกผัดหมู รวมทั้งหมด 6 อย่าง เพื่อจัดจำหน่ายเป็นอาชีพ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 20 คน โดยการผลิตน้ำพริก มีนางทองศุภร์ เกิดด้วง อายุ 37 ปี เป็นผู้พัฒนาสูตรสืบทอดมาจากครอบครัว มีช่องทางการจำหน่าย ผ่านผู้ขายปลีกตามร้านทั่วไปและตลาดนัดทั่วไป และทางกลุ่มแม่บ้านมีความต้องการที่จะพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับน้ำพริกให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประสบปัญหาบรรจุภัณฑ์รูปแบบเดิมไม่เหมาะสมกับชนิดของผลิตภัณฑ์ ไม่มีเอกลักษณ์ของกลุ่มที่โดดเด่น ไม่สวยงาม ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ นอกจากนี้มีตราสินค้าที่ไม่ทันสมัย และบรรจุภัณฑ์รูปแบบเดิมที่เป็นกล่องพลาสติก ฝาปิดไม่สนิทเกิดการรั่วซึมของน้ำพริก เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งไปจำหน่ายยังพื้นที่อื่น

จากการดำเนินนโยบายภาครัฐที่ผ่านมาพบว่าจุดอ่อนของผลิตภัณฑ์อยู่ที่การบริหารจัดการด้านการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจุดอ่อนในเรื่องของตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ แนวทางในการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของสินค้าจึงมีความจำเป็นเพื่อส่งเสริมรายได้ และสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้มากยิ่งขึ้นกว่าคู่แข่ง อีกทั้งยังเป็นการยกระดับสินค้าให้น่าซื้อและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เสริมสร้างความเข้มแข็งให้คนในระดับฐานรากให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม อีกทั้งยังสามารถที่จะทำเป็นต้นแบบของตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สามารถสร้างความสนใจและจดจำได้ง่ายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง เพื่อทำการจัดจำหน่ายทั้งในรูปแบบทั่วไปและออนไลน์ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จากการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริก
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหลอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ข้อมูลสภาพ ปัญหา และความต้องการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ประชากร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริก ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริก และอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 20 คน

2. ข้อมูลด้านการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ประชากร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริก ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลานจังหวัดกำแพงเพชร โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริก และอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 20 คน

3. ข้อมูลด้านผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จากการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริก

ประชากร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริก ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริก และอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 20 คน

4. ข้อมูลด้านการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริก ที่พัฒนาขึ้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคน้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลานจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 130 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคน้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหลอำเภอลองลานจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริกเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่ม ศักยภาพการผลิต ช่องทางการจัดจำหน่าย สภาพปัจจุบัน ปัญหาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์ที่ 2 ใช้การประชุมกลุ่มกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริก เพื่อระดมสมองในการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับน้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์ที่ 3 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ที่ทำการผลิตน้ำพริก เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่ม ศักยภาพการผลิต ช่องทางการจัดจำหน่ายสภาพปัจจุบัน ปัญหาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์ที่ 4 ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคน้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลทฤษฎี โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ
2. ดำเนินการสร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. นำแบบทดสอบเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและเชิงทฤษฎี (Content and Theory Validity) ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 3 ท่าน ดังนี้

3.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลทิพย์ คำใจ อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งลาวัลย์ จันทรัตน อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและวัดผล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.3 อาจารย์ ดร.จิรายุ หาญตระกูล อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

4. ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม มาคำนวณค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาเลือกข้อรายการที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วพบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ซึ่งรายการคำถามใช้ได้ทุกข้อโดยปรับปรุงภาษาในรายการคำถามบางข้อให้สั้นและสื่อความหมายชัดเจนขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหา

วัตถุประสงค์ที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม

สรุปผลการวิจัย

1. 1.สภาพ ปัญหา และความต้องการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยประธานกลุ่มแม่บ้านคนปัจจุบันคือ นางสุรินทร์ บุญนาค กลุ่มแม่บ้านมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม อาชีพรองคือ การรับจ้างในการทำอาหารแบบโต๊ะจีน อาหารตามสั่ง การทำสินค้าโอท็อป เช่นการทำผ้าลายไทยทรงดำ การทำสินค้าแปรรูป การทำจักสาน การทำน้ำพริก ปัญหาในการทำน้ำพริกคือ ทางกลุ่มมีการใช้ครกตำ ไม่ใช่เครื่องทุ่นแรงอื่น บรรจุภัณฑ์น้ำพริกเดิมเป็นรูปแบบพลาสติกอ่อนที่แตกง่าย หกเลอะเทอะง่าย ไม่มีตราสัญลักษณ์เป็นของตนเอง บรรจุภัณฑ์ในปัจจุบันจะใช้สีเมจิกเขียนบนฝาน้ำพริกให้ลูกค้ารับทราบ ทางกลุ่มจึงมีความต้องการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ที่มีความแข็งแรงมากกว่าเดิม มีฝาปิดมิดชิด ไม่หกเลอะเทอะ และมีตราสัญลักษณ์ที่เป็นรูปแบบของกลุ่ม นอกจากนั้นการจัดจำหน่ายน้ำพริกในปัจจุบันยังไม่ได้จัดทำในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งทำโดยการนำไปขายตามบ้านที่เป็นลูกค้าเดิมที่ชื่นชอบน้ำพริกและวางขายตามท้องตลาดทั่วไป และยังไม่มีย่างงานใดมาให้ความช่วยเหลือ ความต้องการของกลุ่มคือต้องการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ที่มีความแข็งแรงมากกว่าเดิม มีฝาปิดมิดชิด ไม่หกเลอะเทอะ และมีตราสัญลักษณ์ที่เป็นรูปแบบของกลุ่ม อีกทั้งยังมีความต้องการขยายตลาดเพื่อการจัดจำหน่ายสู่ลูกค้ากลุ่มอื่นเพื่อเพิ่มยอดขายให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการดำเนินการเข้าถึงทั้งช่องทางการจัดจำหน่ายแบบดั้งเดิม และช่องทางการจัดจำหน่ายต้องการเป็นแบบออนไลน์

2. 2.การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหลอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จากการประชุมกลุ่มเพื่อระดมสมองในการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ สำหรับน้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ที่มีความแข็งแรงมากกว่าเดิมเป็นพลาสติกแข็ง มีฝาท้อปสีทอง ปิดมิดชิด ไม่หกเลอะเทอะ และตราสินค้าที่เป็นรูปแบบสัญลักษณ์ของ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง เป็นรูปช้างยี่มสีเทาและปากสีชมพูสวมหมวกพ้อครัว และเป็นของ
 สัญลักษณ์สำหรับน้ำพริกนรกปลาย่าง ซึ่งเป็นน้ำพริกที่ทางกลุ่มได้รับการพัฒนาโดยการทำให้รูปแบบพริศทราย
 ส่งผลให้มีอายุการบริโภคนานมากขึ้น

3. ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน
 จังหวัดกำแพงเพชร จากการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริก พบว่า มียอดการสั่งซื้อเพิ่มขึ้น จาก 50
 กระปุก เป็น 250 กระปุก ต่อ 1 สัปดาห์ หรือมากกว่า จากลูกค้าทั้งทางออนไลน์ ทางโทรศัพท์ และขายในตลาด
 ทั่วไป โดยการใช้เครื่องทุ่นแรงอื่น เช่น เครื่องปั่นพริก เนื่องจากการสั่งซื้อเพิ่มขึ้นจากลูกค้า ในด้านการจัด
 จำหน่ายน้ำพริกในปัจจุบัน จัดจำหน่ายโดยการนำไปขายที่ตลาดในพื้นที่ และตลาดออนไลน์ พบว่าได้รับการ
 ตอบรับที่ดีมากขึ้นจากลูกค้า

4. ความพึงพอใจพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบล
 คลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี
 การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ใน
 ระดับมากที่สุดในด้านตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สามารถนำไปจดทะเบียนการค้าได้ รองลงมาคือ ตราสินค้าและ
 บรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงาม โดดเด่น และตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สามารถแบ่งบอกได้ถึงคุณสมบัติที่สำคัญของ
 ผลิตภัณฑ์ได้ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 แม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า บรรจุภัณฑ์น้ำพริกเป็นรูปแบบ
 พลาสติกอ่อนที่แตกง่าย หกเลอะเทอะง่าย ไม่มีตราสัญลักษณ์เป็นของตนเอง บรรจุภัณฑ์ในปัจจุบันจะใช้สีเมจิก
 เขียนบนฝาน้ำพริกให้ลูกค้ารับทราบ ทางกลุ่มจึงมีความต้องการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ที่มีความแข็งแรงมากกว่า
 เดิม มีฝาปิดมิดชิด ไม่หกเลอะเทอะ และมีตราสัญลักษณ์ที่เป็นรูปแบบของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ
 Mookem (2017) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์น้ำพริกกุ้งเสียบกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรบ้านปริง
 จังหวัดพังงา พบว่า ทางกลุ่มต้องการด้านรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์เป็นแบบกราฟฟิก บรรจุภัณฑ์สามารถป้องกันการ
 สัมผัสกับน้ำหรือความชื้นได้ และประสิทธิภาพด้านการอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดจำหน่าย และ
 สอดคล้องกับการศึกษาของ Nuansara, et al. (2021) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตรา
 สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานระดับสากล จังหวัดเชียงราย พบว่า ต้องใช้กระบวนการพัฒนาองค์
 ความรู้ของผู้ประกอบการให้มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคใน
 ตลาดสากล คงอัตลักษณ์ของถิ่นกำเนิดและพัฒนามาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของตลาดสากลเกิดเป็นองค์ความรู้
 ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ให้กับกลุ่ม
 ผู้ประกอบการ OTOP และสามารถประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ OTOP และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า
 รวมถึงนำเสนอผลิตภัณฑ์ของคนไทยให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

2. การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ตราสินค้าที่เป็นแบบสัญลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง เป็นรูปช้างยืนสีเทาและปากสีชมพูสวมหมวกฟอคครัว รูปแบบสวยงาม มีสีสันที่สดใส และเป็นของชิป ล็อคสุญญากาศสำหรับน้ำพริกนรกปลาย่าง ซึ่งเป็นน้ำพริกที่ทางกลุ่มได้รับการพัฒนาโดยการทำในรูปแบบฟรีสตรราย ส่งผลให้มีอายุการบริโภคนานมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Apirattananusorn & Jinapark (2013) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกพร้อมบริโภค พบว่าผู้บริโภคร้อยละ 72 มีความสนใจบรรจุภัณฑ์น้ำพริกที่สวยงาม สามารถบริโภคได้เพียงครั้งเดียว (1 มื้อ) เพราะมีความสะดวกในการบริโภค บรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมหาซื้อได้ในตลาด คือ ถุงรีตอร์ตพาซ์ขนาด 10 ซม. x 16 ซม. ทนความร้อนได้ที่อุณหภูมิไม่ต่ำกว่า 100 องศาเซลเซียส และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewkongbon & Pochakorn (2016) ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์น้ำพริกเครื่องแกง พบว่า การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และร่วมพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้แก่ผู้ผลิตน้ำพริกเครื่องแกง ให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้ ทำให้สามารถสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ โดยการออกแบบและสร้างตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ถูกต้อง โดยผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Mookem (2017) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์น้ำพริกกุ้งเสียบ กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรบ้านปริง จังหวัดพังงา พบว่า ทางกลุ่มเห็นด้วยกับในการใช้ภาพที่มีความสวยงามและข้อมูลสอดคล้องกับภาพลักษณ์สินค้า และสอดคล้องกับการศึกษาของ Hwanji, et al. (2020) ศึกษาวิจัยเรื่อง จันดีพริกแกง: แนวทางการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกงในชุมชน พบว่า ได้ทำการส่งเสริมด้านบรรจุภัณฑ์ช่วยยืดอายุการเก็บน้ำพริกแกง สะอาดและใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. การศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จากการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริก พบว่า มียอดขายการสั่งซื้อเพิ่มขึ้น จำนวน 250 กระปุก ต่อ 1 สัปดาห์ หรือมากกว่าขึ้นอยู่กับยอดขายการสั่งซื้อจากลูกค้าทั้งทางออนไลน์ ทางโทรศัพท์ และขายในตลาดทั่วไป และได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้ามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Kaewkongbon & Pochakorn (2016) ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์น้ำพริกเครื่องแกง พบว่า มีการขยายช่องทางการตลาดโดยการสร้างเฟสบุ๊ค “เครื่องแกงบ้านวัดใหม่” ทำให้หน่วยงานสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ ผู้ประกอบการผู้ผลิตน้ำพริกเครื่องแกง ได้รับตราสินค้าใหม่ คือ ตราบ้านวัดใหม่ และบรรจุภัณฑ์ใหม่ คือ ถุงพลาสติกชิปล็อคให้กับน้ำพริกเครื่องแกง และสอดคล้องกับการศึกษาของ Julukul (2018) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมการขายกรณีศึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลราแดง อำเภอ สิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้มากขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ Hwanji, et al. (2020) ศึกษาวิจัยเรื่อง จันดีพริกแกง: แนวทางการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกงในชุมชน พบว่า มีการส่งเสริมด้านการขายและการตลาดมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางการตลาดแบบออนไลน์

4. การประเมินความพึงพอใจพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์น้ำพริกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านท่าช้าง ตำบลคลองน้ำไหลอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สามารถนำไปจดทะเบียนการค้าได้ รองลงมาคือ ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงามโดดเด่น และตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สามารถบ่งบอกได้ถึงคุณสมบัติที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ได้ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Apirattananusorn & Jinapark (2013) ศึกษาเรื่องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกพร้อมบริโภค พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่พึงพอใจต่อการจัดรูปแบบกราฟิกและโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ในระดับมากและมากที่สุด และสอดคล้องกับการศึกษาของ Mookem (2017) ศึกษาเรื่องการพัฒนาสัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์น้ำพริกกุ้งเสียบ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านปริง จังหวัดพังงา พบว่า ด้านสัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์เลือกใช้แบบรูปทรงสี่เหลี่ยม การออกแบบกราฟิกบรรจุภัณฑ์เลือกรูปแบบที่ 3 และให้ออกแบบกราฟิกฝาเกลียวล็อก ซึ่งเดิมใช้สัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์เป็นพลาสติกแบบทรงเตี้ย 4 ออนซ์ ผลการประเมินประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ด้านการบรรจุและการปกป้องสินค้า พบว่าบรรจุภัณฑ์สามารถป้องกันการสัมผัสกับน้ำหรือความชื้นได้ และประสิทธิภาพด้านการอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดจำหน่าย และส่วนใหญ่เห็นด้วยกับในการใช้ภาพที่มีความสวยงามและข้อมูลสอดคล้องกับภาพลักษณ์สินค้า และสอดคล้องกับการศึกษาของ Suradecha, et al. (2018) ศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบตราสินค้าและพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์กล้วยอบเนย ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่ 5 สุวรรณภูมิไทยศรีโยธิน พบว่า มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านการบรรจุภัณฑ์และด้านการอำนวยความสะดวก หลังการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจสามารถขายสินค้าได้ หลากหลายกลุ่มมากขึ้น และสามารถนำไปขายได้ตามร้านขายของฝากได้ด้วยรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงาม ประกอบกับการมีรายละเอียดในตราสินค้า ทำให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในกระบวนการผลิตมากขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ Jaesame & Ketmuang (2021) ศึกษาเรื่องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนปทุมวาสนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเลือกรูปแบบ การให้ข้อมูลอัตลักษณ์ชุมชน การนำเสนอความต้องการ การเลือกผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมถึงความร่วมมือในการสนับสนุนข้อมูลทำให้การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า สามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านตราสินค้า ทำให้มีผลความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ รวมถึงสามารถเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างให้เกิดความเชื่อมโยงในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการพัฒนาสินค้าควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปให้คำแนะนำในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาสินค้าให้มีรูปแบบใหม่ที่ผู้บริโภคมีความสนใจ เพื่อกระตุ้นการตลาดให้มีรายได้เข้าสู่ชุมชนให้มากขึ้น และมีนวัตกรรมเพื่อทุนแรงในการผลิตที่ทันสมัย สามารถผลิตสินค้าได้ตามจำนวนที่ต้องการ โดยไม่มีของเหลือจากการผลิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดในการใช้นวัตกรรมมาช่วยในการผลิตสินค้า มีการขอการรับรองความปลอดภัยจากองค์การอาหารและยา (Food and Drug Administration) มีการสร้างโรงเรียนในการผลิตที่ได้มาตรฐาน และมีผู้เชี่ยวชาญแนะนำในเรื่องการผลิตที่สะอาด ปลอดภัยในการบริโภค

References

- Apirattananusorn, S. & Jinapark, K. (2013). The Packaging Development of Ready Made Chili Sauce. **Research and Development Journal, King Mongkut's University of Technology Thonburi**, 36(4). 451-464. [In Thai]
- Hwanji, S., Damrongwattana, J., Khaenamkaew, D., Dechochai, U. & Chunu, C. (2020). Jundee Curry Paste: Product Standard Development Guideline of the Community Curry Paste. **Social and Culture Journal**, 4(2). 45-63. [In Thai]
- Jaesame, A. & Ketmuang, Y. (2021). Community Packaging and Brand Development Link to the Culture Tourism of Puranawat Community, Taweewattana District, Bangkok. **Humanities and Social Science Journal, Thonburi University**, 15(2). 79-90. [In Thai]
- Julukul, B. (2018). Brand and Packaging Development for Promotional Campaigns: Case Study of the Community Enterprise in Tambol Rangdaeng, Singhanakorn District, Songkla Province. In **1st Humanities and Social Science National Conference 20th -21st August, 2018, Songkla Rajabhat University**. Songkla : Songkla Rajabhat University. [In Thai]
- Kaewkongbon, S. & Pochakorn, S. (2016). Value Added of Curry Paste. **Academic Journal of Social Service, Rajamangala University of Technology Lanna**, 1(1). 25-31. [In Thai]
- Mookem, D. (2017). The Development of Shrimp Skewers Chili Sauce Packaging Appearance, Pring Housewife Group, Pangnga Province. **Humanities and Social Science Journal, Ratchapuek University**, 3(2). 69-79. [In Thai]
- National Economic and Social Plan No.12 A.D. 2017-2021. (2017). **Summary of National Economic and Social Plan No.12 A.D. 2017-2021**. [Online]. Available : <https://www.nesdb.go.th/download/plan12.pdf> [2021, August 4]. [In Thai]
- Nuansara, M., Teypinsai, N. & Chutinatphuwadon, C. (2021). Product and Brand Development Guideline of One Tambol One Product Leads to International Standard. **Chiang Rai Province, Dusit Thani Collage Journal**, 15(1), 119-134. [In Thai]

Suradecha, K., Tachayapong, A. & Mankhong, G. (2018). Brand Designing and Packaging Development to Raise Baked Banana Butter Product of Sriyothin Moo Sawan Moo Thai Community Enterprise Group. **Pikul Journal**, 18(1). 219-237. [In Thai]



วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ปะโอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย
Musical Culture of Pa-O Ethnic in Mae Hong Son of Thailand

วิรินทร์ญา กิตติคุณนพวัชร*

Wilinya Kittikunnoppawat

รุจี ศรีสมบัติ**

Rujee Srisombut

มานพ วิสุทธิแพทย์**

Manop Wisuttiapad

Received : January 29, 2022

Revised : June 9, 2022

Accepted : July 5, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรมดนตรีและองค์ความรู้ทางดนตรีในมิติทางสังคมวัฒนธรรม ศึกษาแบบดนตรีชาติพันธุ์วิทยา การลงพื้นที่ภาคสนาม ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มชนชาติพันธุ์ปะโอเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า อพยพเข้ามาประเทศไทยอาศัยอยู่ร่วมกันหนาแน่นใน 3 ชุมชนหลักที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีภาษาเป็นของตนเองและการแต่งกายด้วยชุดประจำชาติพันธุ์ที่สื่อสะท้อนตำนานบรรพบุรุษ มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พงานสืบสองประเพณีที่มีการนำเครื่องดนตรีโถ่งเมฆา, ม่อง, แซ่, ซึ่งและหย่าก้าง เข้ามามีบทบาทหน้าที่สำคัญในงานประเพณีพิธีกรรมและการแสดงก๊วไลย พบการขับลำนำในบทเพลงเหง้าแตกและบทเพลงเหง้าแก่เป็นบทเพลงพื้นบ้านที่บอกเล่าวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์และการต่อสู้ทางการเมืองด้วยภาษาปะโอ โดยมีเครื่องดนตรีกะหย่าบรรเลงประกอบการขับร้องในบทเพลงเหง้าแตก มิติทางสังคมวัฒนธรรมชาวปะโอพยายามฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมของตนผ่านการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในวันสำคัญ ทั้งนี้เพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตนและเพื่ออนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมของชนชาติพันธุ์ปะโอให้ดำรงคงอยู่

คำสำคัญ : ปะโอ / ชนชาติพันธุ์ / วัฒนธรรมดนตรี

*นักศึกษาลัทธิทอศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Doctor of Fine Arts Program in Division of Thai and Asian Music, Srinakharinwirot University

**อาจารย์ประจำสาขาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Lecturer in the Faculty of Fine Arts Program in Division of Thai and Asian Music, Srinakharinwirot University

ABSTRACT

The objective of this research is to study the history, way of life, music culture, and musical knowledge in social and cultural dimensions by using ethnomusicology study. The results of fieldwork data gathering revealed that the Pa-O ethnic group is a minority in Myanmar. Immigrated to Thailand and settled in 3 main communities in Mae Hong Son province. They also speak the Pa-O language and wear ethnic clothing that reflects the legends of their ancestors. Moreover, they hold Buddhism in high regard. The Twelve traditions ceremony which the Thong me Java, Mong, Chae, Ching, and Ya kang instruments were discovered to play a significant role in traditional ritual ceremonies and The Kiw Lai performance. In addition, we found the singing in Nyao Tag song and Nyao Kae song, a folk song that uses Pa-O language to convey the way of life, history, and political dispute. With the incorporation of the Ka Ya instrument into the Nyao Tag song. In aspects of the socio-cultural dimension, the Pa-O people are attempting to maintain and pass along their culture by recreating culture on important days. For the purpose to create their own identity and maintaining their culture to prolong.

Keywords : Pa-O / Ethnic / Music culture

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และมีอารยธรรมที่เก่าแก่ มีความผสมผสานทางพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยแต่ละเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ต่างก็มีภาษา ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง อาจคล้ายหรือแตกต่างกันไปตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติพันธุ์และมรดกของมวลมนุษยชาติ

ปะโอ (Pa-O) ชนชาติพันธุ์หนึ่งในประเทศพม่า นักมานุษยวิทยาจัดให้กลุ่มชาติพันธุ์ปะโออยู่ในกลุ่มย่อยของกลุ่มกะเหรี่ยง ซึ่งอยู่ในตระกูลทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) ส่วนด้านภาษาจัดให้ภาษาปะโออยู่ในกลุ่มย่อยของภาษากะเหรี่ยง เป็นตระกูลภาษาจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Language Family)

จากหลักฐานจารึกภาษาพม่า ปี ค.ศ. 1165-1167 กล่าวถึง คนปะโอ ในชื่อว่า “ตองตู” ว่าตั้งถิ่นฐานในพม่ามาช้านาน มีความสัมพันธ์อันดีกับชาวไทใหญ่และได้รับวัฒนธรรมบางอย่างจากคนไทใหญ่ Jitwiriyant (2015, p. 10, quoted in Lunce, 1985) ชาวไทใหญ่เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอว่า “ตองสู้” พม่าจะเรียกว่า “ตองตู” แปลว่า “ชาวตอย” “คนหลอย” ทำให้ชาวปะโอไม่พอใจ เพราะถือว่าไม่สุภาพ ไม่ให้เกียรติ อยากให้

เรียกพวกตนว่า “ปะโอ” หรือ “ปะโ” ซึ่งแปลว่า “ชาวดอย” เหมือนกัน หากแยกคำนี้สันนิษฐานว่า “ปะโอ” นำมาจากคำว่า “ผะโอ” แปลว่า ผู้อยู่ป่า เพราะในภาษาไทยคำนี้ คำว่า “อยู่” แปลว่า อยู่ ซึ่งต่อมาเมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนล้านนา ชาวล้านนาเรียกตามชาวไทใหญ่ แต่สำเนียงเปลี่ยนไปว่า “ตองสู้” Paeseng (2020, p.2, quoted in Srisawat, 1957)

เมื่อประเทศอังกฤษเข้ายึดครองประเทศพม่าและประกาศให้พม่าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพม่าต้องการอิสรภาพในการปกครองตนเอง ทำให้เกิดการจลาจลและสงครามภายในประเทศพม่า ชาวปะโอบางส่วนจึงเดินทางอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ปะโออพยพเข้ามาอยู่กระจัดกระจายไปทั่วในตัวเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่อาศัยอยู่ร่วมกันหนาแน่นใน 3 ชุมชนหลักของพื้นที่เขตอำเภอเมือง ได้แก่ บ้านห้วยขาน บ้านห้วยชลอบ และบ้านห้วยมะเขือส้ม ทั้ง 3 ชุมชนล้วนมีความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและมีสำนึกทางวัฒนธรรมร่วมกัน แต่งกายด้วยชุดประจำชนชาติพันธุ์และสื่อสารกันด้วยภาษาปะโอ รวมถึงดนตรีและบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานประเพณีและพิธีกรรมยังมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนที่น่าศึกษาในหลากหลายมิติ ถือเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ปะโอที่โดดเด่น แต่การถ่ายทอดเครื่องดนตรีและบทเพลงไม่มีผู้ใดบันทึกไว้ ใช้วิธีจดจำบอกต่อกันมา และหากไม่ได้รับการศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อสืบทอดเผยแพร่เรื่องราวที่เป็นคลังปัญญาทางวัฒนธรรมจากชนชาติพันธุ์ปะโอนี้ไว้ อาจส่งผลให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอสูญหายหรือถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ปะโอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย เพื่อให้ผู้สนใจสามารถศึกษาและเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมดนตรีของชนชาติพันธุ์ปะโอและชนชาติพันธุ์อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดนตรีของชาติพันธุ์ปะโอในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ทางดนตรีในมิติทางสังคมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ปะโอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้หลักการทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomusicology) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและการศึกษาภาคสนามเป็นหลัก นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบรายงานการวิจัยและสื่อสารสนเทศ แบ่งเป็นขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูลจากการออกภาคสนาม นำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวความคิดในการวิจัย สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวางแผนจัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการลงพื้นที่ภาคสนาม

2. ขั้นตอนการ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วีดีโอบันทึกภาพและเสียง ได้แก่ การสังเกตและการสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

(Formal Interviews) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง ซึ่งได้จำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน พระสงฆ์ ได้แก่

- (1) นายกันทพงศ์ จงนัน ผู้นำชุมชนชาวปะโอ บ้านห้วยขาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (2) นายสังคม ไม่มีนามสกุล ผู้นำชุมชนชาวปะโอ บ้านห้วยมะเขือส้ม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (3) นายสุทธิศักดิ์ สมบูรณ์ ผู้นำชุมชนชาวปะโอ บ้านห้วยชลอบ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (4) นายประเสริฐ ประดิษฐ์ ประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (5) พระอธิการสันติ ชยธมโม เจ้าอาวาสวัดนันทาราม จังหวัดพะเยา
- (6) พระมหาสุศักดิ์ สีสวโร วัดคูสิตาราม จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- (7) พระมหาพุทธชัย ธรรมปิโย วัดธรรมธรราราม จังหวัดปทุมธานี
- (8) พระสมุห์อานนท์ อินทวิโส เจ้าอาวาสวัดหนองคำ จังหวัดเชียงใหม่

2.2 กลุ่มนักร้อง นักดนตรี ได้แก่

- (1) นายกุลละ กุลเกียรตินันท์ ชาวปะโอบ้านห้วยมะเขือส้ม ผู้ขับร้องบทเพลงเหง้าแตก
- (2) นายลุน ไม่มีนามสกุล ชาวปะโอบ้านห้วยมะเขือส้ม ผู้ขับร้องบทเพลงเหง้าแก่
- (3) นายซัง ณิชภัทรสกุล ชาวปะโอบ้านห้วยมะเขือส้ม ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีคีย์หย่า
- (4) นายสังคม ไม่มีนามสกุล ชาวปะโอบ้านห้วยมะเขือส้ม ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีโถ่ง แม่ ชาว
- (5) นายเนวิน ไม่มีนามสกุล ชาวปะโอจังหวัดปทุมธานี ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีโถ่ง แม่ ชาว
- (6) นายสุทธิศักดิ์ สมบูรณ์ ชาวปะโอบ้านห้วยชลอบ ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีโถ่ง แม่ ชาว
- (7) นายอ จันตา ชาวปะโอบ้านห้วยชลอบ ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีม้อง
- (8) นายอภิชาติ มิวเขอ ชาวปะโอจังหวัดปทุมธานี ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีโถ่ง แม่ ชาวและโถ่งทึง
- (9) นายมลเชียร พงษ์ปัญญาดี ชาวปะโอจังหวัดเชียงใหม่ ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีโถ่ง แม่ ชาว

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและทฤษฎีทางมานุษยวิทยา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) วิเคราะห์มิติทางสังคมหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงวัฒนธรรมและดนตรีของชนชาติพันธุ์ปะโอและวิเคราะห์เชิงทฤษฎีดนตรีที่เกี่ยวข้อง

4. ขั้นนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยเพื่อนำเสนอรายงานผลการวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยายและสื่อสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดนตรีของชาติพันธุ์ปะโอในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ปะโอ (Pa-O) คือ ชนชาติพันธุ์หนึ่งในประเทศพม่า อยู่ในกลุ่มย่อยของกลุ่มกะเหรี่ยงในตระกูลทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) ด้านภาษาปะโอเป็นตระกูลภาษาจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Language Family) ชนชาติพันธุ์ปะโอ

มีความเชื่อว่าบรรพบุรุษดั้งเดิมของตนมาจากชนชาติปยูที่มีการใช้ภาษาปยูเป็นภาษาโบราณ นับถือศาสนาพุทธ ชอบอยู่อาศัยบนเนินเขาสูง มีความสัมพันธ์อันดีกับชาวไทใหญ่ ในอดีตชาวปะโอรู้จักกันในนามว่า “ตองสู” แปลว่า คนดอย คนภูเขา ซึ่งชาวปะโอถือว่าการเรียกที่ไม่ให้เกียรติ ตามตำนานมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษฝ่ายพ่อชื่อ “วิจจา” หรือ “วิซาร” หนุมผู้มีปีกสามารถบินได้ มีแม่ชื่อ “นากะ” เป็นพญานาคสามารถแปลงร่างเป็นมนุษย์ ถิ่นฐานดั้งเดิมสันนิษฐานว่าอาศัยอยู่ตอนกลางของทวีปเอเชียแถบประเทศทิเบต แล้วอพยพเดินทางมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองสะเทิมหรือเมืองท่าตอน (Tha-ton) ทางทิศตะวันออกของย่างกุ้งประเทศพม่า ต่อมาศตวรรษที่ 11 ในราชวงศ์สะเทิม กษัตริย์มณูหะของชาวปะโอได้พ่ายแพ้สงครามแก่กษัตริย์อินธราแห่งนครบะกันหรือนครพุกาม ทำให้ชาวปะโอเสียเมืองตะโง่งหรือเมืองสุวรรณภูมิ จนต้องอพยพไปอยู่ในรัฐฉานเป็นจำนวนมากและพร้อมใจกันแต่งกายที่มีสีดำตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลังจากประเทศอังกฤษเข้ายึดครองพม่า ชาวปะโอได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยจากการเป็นแรงงานค้าไม้ให้กับชาวอังกฤษ พบหลักฐานการเข้ามาสร้างวัดของชาวปะโอในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่วัดพระธาตุดอยกองมู ชื่อเดิม คือ “จองพาราตองสู” ปัจจุบันพบว่าชาวปะโออยู่ร่วมกันหนาแน่นใน 3 ชุมชนหลัก ได้แก่ บ้านห้วยขาน บ้านห้วยชลอบและบ้านห้วยมะเขือส้ม ในอดีตชาวปะโอนิยมอาศัยอยู่ที่เนินสูงบนภูเขามากกว่าที่ราบลุ่มและนิยมสร้างวัดไว้ในชุมชนของตน สภาพบ้านเรือนในอดีตทำจากไม้ไผ่ทั้งหลัง แต่ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนมาใช้ปูนซีเมนต์มากขึ้น มีภาษาปะโอเป็นของตนเอง นับถือศาสนาพุทธแบบเถรวาทอย่างเคร่งครัด มีความเชื่อว่าการทำบุญ สร้างวัด บวชเณร ถือเป็นมงคลอันสูงสุด ในวันสำคัญตามประเพณีชาวปะโอนิยมแต่งกายด้วยชุดประจำชาติ เสื้อผ้าเป็นผ้าฝ้ายทอมือย้อมด้วยมะเกลือมีสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม ผู้หญิงโพกศีรษะทรงสูงคล้ายเศียรพญานาคสื่อถึงผู้เป็นแม่ของชาติพันธุ์ปะโอ เสียบด้วยปิ่นปักผม ผู้ชายโพกผ้าพันรอบศีรษะทรงต่ำ มีอาหารประจำชาติพันธุ์ ได้แก่ แกงฮังเล น้ำพริก พริกขยอย ฯลฯ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขายและชาวปะโอมีความสัมพันธ์อันดีกับชาวไทใหญ่ ทำให้วัฒนธรรมประเพณีและดนตรีบางอย่างมีความคล้ายคลึงกัน

งานประเพณีสิบสองเดือนเป็นงานประจำปีที่สำคัญ เรียกว่า “ทุง จ่า ตะ ฉี่ หนี รา ซี” ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นหลัก ได้แก่ 1. ประเพณีแคนเจ่งหล่า ช่วงเก็บเกี่ยวเกษตรกรรม 2. ประเพณีแคนกำหล่า งานฉลองข้าวใหม่ 3. ประเพณีแคนส้มหล่า การถวายเทียน 4. ประเพณีแคนซีหล่า งานรำลึกบรรพชน 5. ประเพณีแคนห้าหล่า เป็นการสงฆ์น้ำพระขอพรผู้ใหญ่ 6. ประเพณีแคนโรกหล่า เป็นงานบูชาพระเจดีย์และต้นโพธิ์ 7. ประเพณีแคนเจ็ดหล่า งานประเพณีบุญบั้งไฟ 8. ประเพณีวาโชหล่า เป็นวันเข้าพรรษา 9. ประเพณีวาคองหล่า เป็นการถวายเครื่องไทยทาน 10. ประเพณีตอล้งหล่า เป็นการถวายโคมประทับแด่พระพุทธเจ้า 11. ประเพณีตั้งกยอตหล่า เป็นงานออกพรรษา 12. ประเพณีตะทิงหล่า เป็นงานถวายผ้ากฐิน นอกจากนี้มีประเพณีปอยมังกะลาของ คือ งานแต่งงาน และประเพณีปอยเซียงลองหรือปอยซียงลอง คือ งานบวชเณรมีพิธีไหว้ครูและพิธีกรรมอื่นๆ



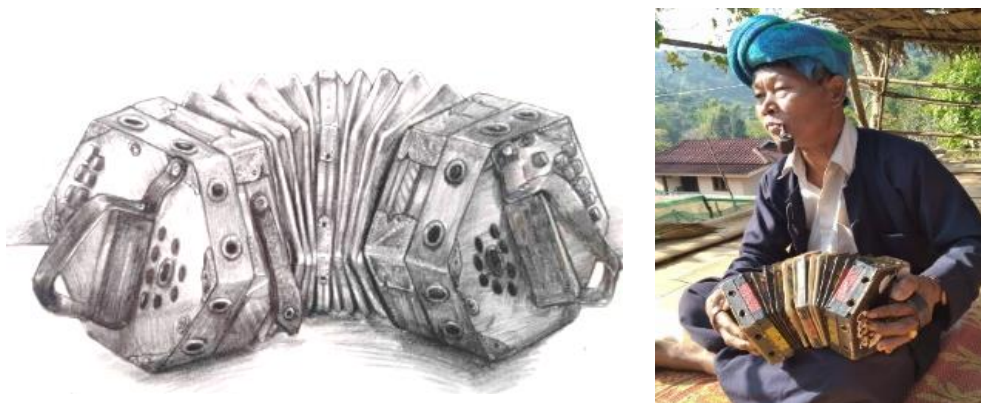
ภาพที่ 1-2 ประเพณีตี่งท่งหล้าและประเพณีตี่งท่งหล้า (Wilinya (Kittikunnoppawat), 2021)

ในวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ปะโอเกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา พบเครื่องดนตรี โถ่ง แม่ ขวา (กลองกันยาว) ม่อง (ฆ้อง) แซ่ (ฉาบ) ซิ่ง (ฉิ่ง) และหย่าก้าง (กังสดาล) และบทเพลงเหง้าแด็ก บทเพลงเหง้าแก๊ ที่มีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมในงานบุญงานมงคล ชาวปะโอมีความเชื่อว่าเสียงของดนตรีเป็นสื่อกลางระหว่างชาวปะโอกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดนตรีเป็นเสียงของความมงคล นอกจากนี้พบเครื่องดนตรีใช้ประกอบการแสดงศิลปะการต่อสู้ของชาวปะโอ เรียกว่า กิวลาย หรือการรำดาบของชาวปะโอ

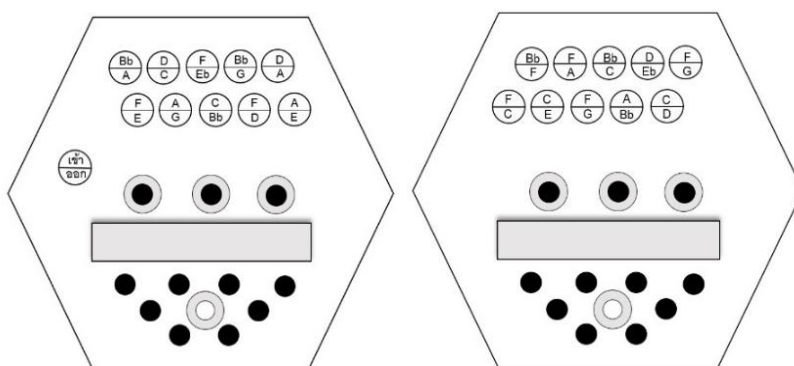
2. องค์ความรู้ทางดนตรีในมิติทางสังคมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ปะโอ

2.1 คะหย่า ลักษณะทางกายภาพจัดอยู่ในตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ (Aerophones) ประเภทลิ้นอิสระ (Free reed) เป็นหีบเพลงชัก มีรูปทรงทรงแหลมด้านเท่า ทุกด้านมีความกว้างเท่ากันประมาณ 3.8 นิ้ว ความยาวตอนที่ไม่ได้ดึงหีบเพลงยาวประมาณ 5.9 นิ้ว ความยาวตอนที่ดึงยึดหีบเพลงยาวประมาณ 17 นิ้ว วางแนวตั้งโดยนำปุ่มกดไว้ด้านบนมีความสูงประมาณ 6 นิ้ว วางแนวนอนราบกับพื้นให้ปุ่มกดอยู่ด้านซ้ายมือและด้านขวามือจะมีความสูงจากพื้นประมาณ 7 นิ้ว นอกจากนี้พบว่าเครื่องดนตรีมีรูสำหรับระบายลมด้านข้างจำนวน 24 รู แบ่งเป็นด้านละ 12 รูเท่ากัน และมีปุ่มกดปรับเปลี่ยนระดับเสียงรวมจำนวน 20 ปุ่ม แบ่งเป็นด้านละ 10 ปุ่มเท่าๆ กัน และเครื่องดนตรีด้านขวามือของผู้บรรเลงมีปุ่มกดพิเศษ 1 ปุ่ม ตำแหน่งด้านล่างของปุ่มกดปรับเปลี่ยนระดับเสียง เพื่อสำหรับระบายลมให้ลมเข้าออกได้รวดเร็วขึ้น เสียงของกะหย่าเกิดจากการสั่นสะเทือนของลิ้นทองเหลืองเล็กๆ ภายในตัวเครื่อง ลักษณะอัดลมใช้นิ้วกดพร้อมดันลมเข้าออกให้เกิดเสียง ใช้หลักการสร้างลมด้วยวิธีการหดงลมชักเข้าและการดึงยึดงลมชักออก วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรีทำมาจากไม้อัด ปุ่มกดเป็นพลาสติก ที่คล้องสวมสอดมือทั้งด้านซ้ายและขวาทำจากหนัง ส่วนกระเพาะยึดหีบกดทำมาจากหนังเทียมตกแต่งทาสี มีรูระบายลมด้านข้างและระบายเสียง ตกแต่งตามชอบมุดด้วยแผ่นโลหะสีทองและแผ่นสติ๊กเกอร์หลากสีสัน วิธีการบรรเลงกะหย่าจะยืนหรือนั่งเล่นตามสะดวก ใช้สองมือสอดประคองเข้าไปทั้งซ้ายขวาในส่วนที่เป็นช่องว่างมือ โดยวางนิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนางและนิ้วก้อยลงบนปุ่มต่าง ๆ เฉพาะมือขวาจะมีปุ่มเพิ่มขึ้นมาใช้นิ้วโป้งกดในปุ่มกดลมเข้าออก ระบบเสียงทำการวัดเสียงด้วยเครื่องวัดเสียง (Chromatic Tuner) พบว่ามีค่าความถี่ของเสียงตรงกับค่าความถี่มาตรฐาน

(Fundamental Hertz) ของระดับเสียงดนตรีสากล ระบบเสียงเครื่องดนตรีกะหย่ามีบันไดเสียง 7 เสียง (Diatonic scale) ซึ่งสามารถบรรเลงได้ 2 บันไดเสียง ได้แก่ B^b major scale และ F major scale ปุ่มกดแฉบนของด้านขวามือและด้านซ้ายมือเป็นบันไดเสียง B^b major scale ส่วนปุ่มกดแฉล่างของด้านขวามือและด้านซ้ายมือเป็นบันไดเสียง F major scale



ภาพที่ 3-4 เครื่องดนตรีกะหย่าและท่าทางการบรรเลงกะหย่า (Wilinya (Kittikunnoppawat), 2021)



ภาพที่ 5 โน้ตบนปุ่มกดด้านมือซ้ายและมือขวาของเครื่องดนตรีกะหย่า (Wilinya (Kittikunnoppawat), 2021)

2.2 โถ่ง แม่ ขวา หรือกลองกันยาว ลักษณะทางกายภาพอยู่ในตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง (Membranophones) เป็นกลองประเภทกลองทรงจอกหรือเหยือกน้ำที่มีทรงสูง (jug-shaped goblet drum) โถ่ง แม่ ขวา หรือกลองกันยาวมีหลายขนาดแตกต่างกันไปและซึ่งหนึ่งหน้าเดียว ตัวกลองซึ่งด้วยหนังวัวตัดเป็นเส้นร้อยรัดรอบตัวกลอง หน้าหน้ากลองทำมาจากหนังวัวตรงส่วนที่เป็นช่วงท้องของวัวเพราะหนังช่วงท้องมีความบาง ช่วงลำตัวด้านบนของกลองมีขนาดใหญ่ผายออก ช่วงล่างของกลองมีรูปร่างเรียวแคบกว่าด้านบนและส่วนที่ต่ำสุดขยายบานออก โถ่ง แม่ ขวา ขนาดใหญ่สุดมีความสูงประมาณ

2.14 เมตร หน้ากลองมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 16 นิ้ว กลองเป็นโพรงไม้ที่มีรูกลวง มีสายสะพายเจาะส่วนบนและเชื่อมยาวมาที่ส่วนล่างของกลองเพื่อคล้องไหล่ของผู้ตี ด้านล่างฐานกลองทำจากยางมีความหนาประมาณ 1 นิ้ว ตัวกลองซึ่งด้วยหนังวัวตัดเป็นเส้นร้อยรัดรอบตัวกลอง ช่วงด้านล่างของฐานกลองมีลักษณะกลวงเป็นโพรง การตั้งเสียง โถ่งแม่ ขวา นิยมใช้ข้าวเหนียวนวดบดให้ละเอียดแปะตรงกลางที่หน้าหนังกลอง หากต้องการให้กลองมีเสียงเล็กบางควรใช้ข้าวเหนียวจำนวนน้อยและหากต้องการให้กลองมีเสียงทุ้มหนาให้ใส่ข้าวจำนวนมากขึ้น โดยทาทับบัวด้วยขี้เถ้าเพื่อไม่ให้ข้าวเหนียวติดมือเวลาตีกลอง บางพื้นที่นิยมแปะกระดาษทิชชูทับบนข้าวเหนียวอีกชั้นหนึ่งเพื่อถ่วงเสียงให้ดังตามที่ตนเองต้องการ นอกจากนี้มีการใช้ธูปนำน้ำมาราดเชือกที่ทำมาจากหนังวัวที่ซึ่งอยู่บริเวณรอบกลอง เมื่อราดน้ำลงไปทีหนึ่ง หนังจะมีความนิ่มทำให้สามารถดึงหนังให้ตึงให้แน่น ไม่ให้หนังหย่อน เพื่อให้ได้เสียงที่ดังและมีความก้องกังวานมากขึ้น มีสายสะพายผูกส่วนบนและเชื่อมยาวมาที่ส่วนล่างของกลองเพื่อคล้องไหล่ของผู้ตี การวัดระดับเสียงพบว่ามีความถี่ของเสียงแตกต่างจากค่าความถี่มาตรฐานของระดับเสียงสากลเล็กน้อย เนื่องจากเป็นลักษณะของดนตรีพื้นบ้าน สามารถแสดงให้เห็นโดยการบันทึกระดับเสียงได้ใกล้เคียงกับโน้ตดนตรีสากลบนบรรทัดห้าเส้นตรงกับระดับเสียงโน้ต ที³ (B³) ของกุญแจโซล



ภาพที่ 6 เครื่องดนตรีโถ่ง แม่ ขวา (Wilinya (Kittikunnoppawat), 2021)

2.3 ม้อง หรือซ้อง ลักษณะทางกายภาพเป็นเครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนด้วยมวลวัตถุของตัวเอง (Idiophones) ประเภทการตี ม้องของชาวปะโอจะมีลักษณะแบบแฉวนหรือแบบราว ตีร่วมกันเป็นชุด แต่ละชุดมีจำนวนม้องตั้งแต่ 3, 5, 7 และ 9 ใบ โดยซ้อง 7 ใบ เป็นแบบดั้งเดิมที่นิยมมากที่สุด ไม้ที่ใช้ตีม้อง เรียกว่า “ม้องมือต้อย” ลักษณะรูปทรงยาวเป็นแท่ง ส่วนที่มีมือจับใช้ไม้ไผ่หรือไม้เนื้อแข็ง ตีตามไม้จะมีลักษณะมนกลม ส่วนปลายไม้จะทำยกไว้หรือตอกตะปูไว้เพื่อกันตุ้มผ้าหลุด ส่วนนวมที่ใช้ตีม้องจะทำจากเศษผ้าหรือจีวรพระ สอดไว้ในผ้าม้วนพันรอบด้วยผ้าเส้นตรงกลางให้เป็นช่องว่างเพื่อนำไม้ที่เตรียมไว้สอดไม้เข้าตรงกลางทำเป็นด้ามจับ เอาส่วนปลายผ้าที่เผื่อไว้ผูกมัดกับด้ามไม้ส่วนปลายให้แน่น ตุ้มผ้ามีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5-6 นิ้ว ยาว 4-5 นิ้ว สันฐานทรงกลม ทั้งนี้ขนาดของไม้ตีม้องขึ้นอยู่กับขนาดของม้องแต่ละใบ วิธีการบรรเลงม้อง 1 ชุดต้องมีคนตีประมาณ 8-10 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนและขนาดของม้อง ม้องใบใหญ่จะร้อยเชือกไว้ที่ขอบม้อง สอดไม้เนื้อแข็งในท่วงเชือก แฉวนม้องบนไม้และวางไว้พาดบนบ่าของผู้ตีกับผู้ช่วยยก ส่วนม้องใบเล็กร้อยเชือกไว้ที่ขอบม้อง ใช้มือหนึ่งจับที่เชือกและอีกมือหนึ่งตีม้องด้วยไม้ การวัดระดับ

เสียงม่งบว่าค่าความถี่ของเสียงแตกต่างจากค่าความถี่มาตรฐานของระดับเสียงดนตรีสากลเล็กน้อย การบันทึกระดับเสียงสามารถอธิบายให้เห็นโดยการบันทึกระดับเสียงให้ใกล้เคียงกับโน้ตดนตรีสากลบนบรรทัด 5 เส้น เพื่อความเข้าใจในระดับเสียงของม่งทั้ง 7 ใบ โดยม่งใบที่ 1 มีระดับเสียงใกล้เคียงกับโน้ต B² ม่งใบที่ 2 มีระดับเสียงใกล้เคียงกับโน้ต G^{#3} ม่งใบที่ 3 มีระดับเสียงใกล้เคียงกับโน้ต G^{#4} ม่งใบที่ 4 มีระดับเสียงใกล้เคียงกับโน้ต D^{#4} ม่งใบที่ 5 มีระดับเสียงใกล้เคียงกับโน้ต G^{#4} ม่งใบที่ 6 มีระดับเสียงใกล้เคียงกับโน้ต D^{#5} และม่งใบที่ 7 มีระดับเสียงใกล้เคียงกับโน้ต G⁵



ภาพที่ 7 การบรรเลงเครื่องดนตรีม่ง (Wilinya (Kittikunnoppawat), 2021)

2.4 แซ่ หรือฉาบ ลักษณะทางกายภาพเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนด้วยมวลวัตถุของตัวเอง (Idiophones) ประเภทการตีกระทบเข้าหากัน วัสดุทำจากทองเหลือง รูปร่างคล้ายจานทรงกลม หากหายใจขึ้นพื้นผิวไม่เสมอกันเพราะมีส่วนลึกเป็นหลุมลงไป แต่ถ้าคว่ำบาบลงแนบกับพื้นมีส่วที่นูนขึ้นมา พบแซ่ขนาดใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 14 นิ้ว น้ำหนักสองใบรวมกันประมาณ 2.5 กิโลกรัม บรรเลงแซ่ใช้สองมือจับถือแซ่ข้างละใบตีกระทบเข้าหากันตามจังหวะ การวัดระดับเสียงแซ่พบว่ามีความถี่ของเสียงแตกต่างจากค่าความถี่มาตรฐานของระดับเสียงดนตรีสากล แต่สามารถแสดงให้เห็นโดยการบันทึกระดับเสียงในบรรทัดห้าเส้นได้ใกล้เคียงกับระดับเสียงโน้ตดนตรีสากลตรงกับระดับเสียงโน้ต ที่4 (B4) ของกุญแจโซล

2.5 ซึง หรือฉิ่ง ลักษณะทางกายภาพเครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนด้วยมวลวัตถุของตัวเอง (Idiophones) ประเภทการตีกระทบเข้าหากัน วัสดุทำจากทองเหลือง 1 คู่มี 2 ฝา ลักษณะทรงกลมหนา รูปร่างคล้ายฉาบแต่ขนาดเล็กกว่า ส่วนขอบซึงแบนแนบพื้น ตรงกลางนูนเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4.5 นิ้ว เจาะรูตรงยอดกลางสำหรับร้อยเชือกให้ทั้งสองฝายู่คู่กันและสะดวกในการถือตี วิธีการบรรเลงใช้มือทั้งสองข้างจับถือซึงข้างละด้าน นำฝาย่างหนึ่งประกบเข้ากับอีกด้านหนึ่งจะเกิดเสียงดังแต่มีเสียงค่อนข้างสั้น หากนำสองด้านกระทบกันแล้วยกมือสะบัดด้านหนึ่งขึ้นจะเกิดเสียงดังยาว ก้องกังวานมากกว่า การวัดระดับเสียงซึงพบว่ามีความถี่ของเสียงแตกต่างจากค่าความถี่มาตรฐานของระดับเสียงดนตรีสากล แต่สามารถแสดงให้เห็นโดยการบันทึกระดับเสียงได้ใกล้เคียงกับระดับเสียงโน้ตดนตรีสากลตรงกับระดับเสียงโน้ต ลา⁵ (A⁵) ของกุญแจโซล

2.6 หย่าก้าง หรือก้างสตาล ลักษณะทางกายภาพเป็นเครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนด้วยมวลวัตถุของตัวเอง (Idiophones) ประเภทการตี ทำจากวัสดุโลหะทองเหลือง รูปทรงคล้ายสามเหลี่ยมรูปเจดีย์ ขนาดความกว้างประมาณ 14 นิ้ว ความสูงประมาณ 9.3 นิ้ว ความหนาประมาณ 0.5 นิ้ว ด้านบนของหย่าก้างมีการเจาะรูเพื่อไว้คล้องกับเชือก นิยมแขวนหย่าก้างไว้กับท่อนไม้เพื่อให้เห็นขบวนพิธีใช้ตีด้วยท่อนไม้ที่ทำจากไม้เนื้อแข็งรูปร่างคล้ายค้อน การวัดระดับเสียงหย่าก้างพบว่ามีค่าความถี่ของเสียงแตกต่างจากค่าความถี่มาตรฐานของระดับเสียงดนตรีสากล แต่สามารถแสดงให้เห็นโดยการบันทึกที่ระดับเสียงในบรรทัดห้าเส้นได้ใกล้เคียงกับระดับเสียงโน้ตดนตรีสากลตรงกับระดับเสียงโน้ต โซล⁴ (G⁴) ของกุญแจโซล



ภาพที่ 8 เครื่องดนตรีหย่าก้างในขบวนแห่ (Wilinya (Kittikunnoppawat), 2021)

2.7 บทเพลงเหง้าแตก

1. ลักษณะทั่วไป (General Background)

1.1 ประวัติความเป็นมาของบทเพลง (Historical Background) บทเพลงเหง้าแตกเป็นบทเพลงพื้นบ้านประจำชาติพันธุ์ปะโอมีหลายบท เป็นการขับลำนำที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาปะโอ บรรเลงประกอบด้วยเครื่องดนตรีกะหย่า บทที่นำมาศึกษาชื่อว่า “ปะโอแปงแขงควาง” แปลว่า สิทธิการปกครองตนเองของชาวปะโอ กล่าวถึง วิถีชีวิตและการต่อสู้ทางการเมือง ความลำบาก ความทุกข์ยากของชนชาติพันธุ์ปะโอ ปลุกใจให้เกิดความสามัคคี ให้มีความรักในชนชาติพันธุ์ นักร้องต้องมีความรู้ในประวัติความเป็นมาและมีไหวพริบปฏิภาณที่ดี

1.2 สื่อสร้างเสียง (Medium) เป็นลักษณะการบรรเลงของวงดนตรี (Ensemble) เป็นการขับร้องโดยนักร้องหญิง จำนวน 1 คน และบรรเลงประกอบด้วยเครื่องดนตรีกะหย่าตลอดทั้งบทเพลง

1.3 โครงสร้างและรูปแบบ (Structure & Form) จัดให้มีการบันทึกโน้ต โดยการกำหนดให้อยู่ในกุญแจโซล ที่มีความยาวของจำนวนห้องทั้งหมด 407 ห้องเพลง รูปแบบของบทเพลง (Form) มีลักษณะเป็นสังคีตลักษณะตอนเดียว (Single Form) หรือรูปแบบสโตรฟิก (Strophic Form) บทเพลงมีแนวทำนองเดียว บรรเลงซ้ำกันแต่มีการเปลี่ยนเนื้อคำร้อง

1.4 ความหมาย (Meaning) ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต การต่อสู้ ความลำบาก ความทุกข์ยากต่างๆ ของบรรพบุรุษกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ รวมถึงความขัดแย้งและพิษภัยของสงครามที่นำไปสู่ความแตกแยก

และความลุ่มจม บทเพลงสอดแทรกคำสอนให้ชนกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอมีความรักในชนชาติพันธุ์ มีความสามัคคี
รวมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปลุกฝังให้ทำความดี โดยนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเปรียบเทียบ

1.5 ผิวพรรณ (Texture) ผิวพรรณของบทเพลงมีลักษณะเป็นแบบทำนองเดียว

(Monophony) เป็นดนตรีที่ไม่มีแนวประสาน แต่มีการเปลี่ยนเนื้อคำร้องที่ไม่มีการซ้ำคำร้อง

2. ทำนอง (Melody)

2.1 บันไดเสียง (Scale) บันไดเสียง C Major scale หรือ A Minor Scale ประกอบด้วย
โน้ต โด (C) เร (D) มี (E) ฟา (F) โซล (G) ลา (A) ที (B) และกลุ่มเสียงที่ใช้ในการบรรเลงทั้งหมด 6 เสียง
(Hexatonic Scale) ได้แก่ เสียงโน้ต โด (C) เร (D) มี (E) โซล (G) ลา (A) ที (B)

2.2 ช่วงเสียง (Range) ระดับเสียงต่ำสุดที่โน้ต E⁴ และระดับเสียงสูงสุดที่โน้ต A⁵

2.3 กลุ่มเสียง (Toneset) จากการวิเคราะห์พบว่า บทเพลงเหง้าเด็กมีลักษณะเป็น
กลุ่มเสียง 6 เสียง (Hexatonic) ซึ่งสามารถบันทึกได้ใกล้เคียงกับเสียง โด (C) เร (D) มี (E) โซล (G) ลา (A) ที (B)
โดยไม่มีการให้ความสำคัญกับเสียงใดเสียงหนึ่ง

2.4 การดำเนินทำนอง (Melodic contour) ทิศทางขึ้นบ่อยครั้งกว่าทิศทางลงหรืออาจ
มีขึ้นคู่กระโดดขึ้นหลายครั้งกว่าขึ้นคู่กระโดดลงและพบการดำเนินทำนองที่มีทิศทางโน้ตย้อยู่ที่ระดับเสียงเดิม
คงที่สม่ำเสมอ ปรากฏพบตลอดทั้งบทเพลง

3. อัตราจังหวะ (Time signature) สามารถบันทึกให้อยู่ในจังหวะ 4/4 ตลอดทั้งบทเพลง
นอกจากนี้พบการดำเนินจังหวะในลักษณะจังหวะอิสระ (Free meter) ขึ้นอยู่กับลีลาอารมณ์ของบทเพลง
อัตราความเร็ว (Tempo) ประมาณ 80 จังหวะเคาะต่อนาที อยู่ในระดับช้าปานกลาง (Andante) และไม่พบ
การเปลี่ยนอัตราจังหวะในบทเพลงแต่อย่างใด

4. ลักษณะคำร้อง (Text setting) จากการวิเคราะห์คำร้องในบทเพลงเหง้าเด็กพบว่า บทเพลง
มีลักษณะคำร้องปรากฏทั้ง 2 รูปแบบ ได้แก่ 1. รูปแบบคำพยางค์ (Syllable) ปรากฏพบมากที่สุดในบทเพลง
2. รูปแบบคำเอื้อน (Melismatic) ปรากฏการเอื้อนเสียงในระดับเสียงเดียวกันที่เอื้อนเสียงลากยาวบ่อยครั้งและ
มีรูปแบบคำเอื้อนต่างระดับเสียงไม่มากนัก

ตัวอย่างที่ 1 ลักษณะคำร้องรูปแบบคำเอื้อน (Melismatic)

5

คะ เอื้อ อื้อ อื้อ ตะเคล็ก จุ จุ น้า หน่า ฮัน ชะ แล้ง ฆ่า อยู่ แน่ น้อ

แน่ กัย นัว เนี้ย หลี หนะ ดิด ดั้น จิ รัต ตะ นิด จ้ำ นะ ตะ ล่อง วิ ว่า ตะ ละ หนึ ปะ

2.8 บทเพลงเหง้าแก่

1. ลักษณะทั่วไป (General Background)

1.1 ประวัติความเป็นมาของบทเพลง (Historical Background) บทเพลงเหง้าแก่เป็นเพลงพื้นบ้านที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาปะโอไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ ลักษณะเนื้อร้องเป็นคำกลอนคล้องจองกัน มีผู้ร้องนำในการขับร้องหลักและมีผู้ทำหน้าที่ร้องรับหรือร้องแก้เพื่อโต้ตอบคล้ายเพลงปฏิพากย์ นักร้องต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณในการคิดคำร้องแบบคันสด ไม่มีบทคำร้องที่ตายตัว บทบาทหน้าที่ของบทเพลงเหง้าแก่จะนิยมขับร้องในงานบุญงานประเพณีเพื่อความสนุกสนาน เนื้อหาส่วนใหญ่ร้องเพื่อการเกี่ยวพาราสีหรือการจีบสาวและเนื้อหาบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการต่อสู้ทางการเมือง ในการวิจัยครั้งนี้นำบทที่ชื่อว่า "ต่อ ลั่น คัม ถี ก่าย"

1.2 สื่อสร้างเสียง (Medium) บทเพลงเหง้าแก่เป็นลักษณะการขับร้อง ไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ คือ มีการขับร้องหลัก โดยนักร้องชาย จำนวน 1 คน มีการขับร้องรับ ร้องพร้อมกันเป็นกลุ่ม โดยนักร้องชาย จำนวน 8-10 คน

1.3 โครงสร้างและรูปแบบ (Structure & Form) บทเพลงมีโครงสร้างและรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน กล่าวคือ เป็นบทเพลงที่มีท่อนเดียวและมีรูปแบบที่วนซ้ำไปมา (Strophic form) ลักษณะมีแนวทำนองเดียวตลอดทั้งบทเพลง แต่มีการเปลี่ยนเนื้อคำร้อง ผู้วิจัยจัดให้มีการบันทึกโน้ต โดยการกำหนดให้อยู่ในกุญแจโซล ที่มีความยาวของจำนวนห้องทั้งหมด 93 ห้อง

1.4 ความหมาย (Meaning) ในภาพรวมเป็นการสื่อความหมายถึง การต่อสู้ของบรรพชน การปลุกใจให้มีความรักความสามัคคีและรักในชนชาติพันธุ์ปะโอ

1.5 ผิวพรรณ (Texture) ผิวพรรณของบทเพลงมีลักษณะเป็นแบบดนตรีแนวเดียว (Monophony) ทำนองเดียวแต่มีการเปลี่ยนเนื้อคำร้องและมีการร้องรับในคำสุดท้ายของทุกประโยคเพลง

2. ทำนอง (Melody)

2.1 บันไดเสียง (Scale) สามารถจัดระบบบันไดเสียงได้คล้ายคลึงกับบันไดเสียง C major scale หรือ A Minor Scale ในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก ประกอบด้วยโน้ต โด (C) เร (D) มี (E) ฟา (F) โซล (G) ลา (A)

2.2 ช่วงเสียง (Range) บทเพลงเหง้าแก่มีระดับเสียงต่ำสุดที่ระดับเสียง G⁴ และระดับเสียงสูงสุดที่ระดับเสียง A⁵

2.3 กลุ่มเสียง (Toneset) ลักษณะเป็นกลุ่มเสียง 5 เสียง (Pentatonic Scale) ซึ่งสามารถบันทึกได้ใกล้เคียงกับเสียง C D E G A โดยไม่มีการให้ความสำคัญกับเสียงใดเสียงหนึ่ง

2.4 การดำเนินทำนอง (Melodic contour) ในทิศทางขึ้น ทิศทางคงที่ และการดำเนินทำนองในทิศทางขึ้นและลงสลับกันไปมาปรากฏตลอดทั้งบทเพลง

3. อัตราจังหวะ (Time signature) บทเพลงนี้อยู่ในจังหวะ 4/4 นอกจากนี้พบการดำเนินจังหวะในลักษณะจังหวะอิสระ (Free meter) กล่าวคือ มีการดำเนินทำนองไปตามลีลาของการขับร้อง

อัตราความเร็ว (Tempo) อยู่ที่ประมาณ 80 จังหวะเคาะต่อนาที ระดับช้าปานกลาง (Andante) และไม่ปรากฏพบการเปลี่ยนอัตราจังหวะในบทเพลง

4. ลักษณะคำร้อง (Text setting) บทเพลงมีลักษณะคำร้องปรากฏ 2 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบคำพยางค์ (Syllable) ปรากฏพบมากที่สุด ในบทเพลง 2. รูปแบบคำเอื้อน (Melismatic) ปรากฏการเอื้อนเสียงในระดับเสียงเดียวกันที่เอื้อนเสียงลากยาวอยู่บ้างและมีรูปแบบคำเอื้อนต่างระดับเสียงไม่มากนัก นอกจากนี้ ปรากฏพบลักษณะการร้องซ้ำทันทีเพื่อปิดประโยคจำนวนมาก โดยคำร้องซ้ำจะมีลักษณะของเสียงในท่วงทำนองเดียวกันกับผู้ขับร้องหลัก

ตัวอย่างที่ 2 การร้องรับร้องซ้ำในบทเพลงเหง้าแก่



มิติทางสังคมวัฒนธรรมมีบทบาทหน้าที่ตอบสนองความต้องการของตนและกลุ่มชน โดยมีศาสนาเป็น สิ่งยึดเหนี่ยวที่สำคัญ มีการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Interaction) กับชนชาติอื่นหรือสังคมรอบข้าง จนเกิดการลอกเลียน หยิบยืม ยอมรับ นำมาปรับใช้เป็นของตน โดยเฉพาะการมีรากวัฒนธรรมเดียวกันกับชาว ไทยใหญ่ ทำให้วัฒนธรรมประเพณีและเครื่องดนตรีบางอย่างมีความคล้ายคลึงกัน พบการปฏิสัมพันธ์เชิง สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) ที่มีการแต่งกายชุดประจำชาติพันธุ์และมีภาษาพูดและภาษาเขียน เป็นของตนเอง การบรรเลงเครื่องดนตรีและการขับร้องบทเพลงถูกถ่ายทอดด้วยการจดจำบอกเล่าสืบต่อกันมา หรือที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” ซึ่งในสังคมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ปะโอมีความเชื่อว่าเสียงของเครื่องดนตรีเป็นสื่อกลาง กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน เสียงดนตรีเป็นเสียงของความมงคล ดนตรีจึงมีบทบาทสำคัญในงานบุญงานประเพณี เพื่อใช้ประกอบการเฉลิมฉลอง (Celebrated Music) และเพื่อใช้ประกอบงานพิธีกรรม (Ritual Music) นอกจากนี้พบว่าชนชาติพันธุ์ปะโอมีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural reproduction) ผ่านการแต่งกายชุด ประจำชาติพันธุ์ งานประเพณี การแสดงดนตรี การขับร้องบทเพลงและพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในกลุ่มชน สร้างอัตลักษณ์เฉพาะตนและเป็นการอนุรักษ์สืบสานให้วัฒนธรรมของตนสามารถดำรง คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดนตรีของชาติพันธุ์ปะโอในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถอภิปรายได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ปะโออพยพเดินทางจากพม่าเข้ามาประเทศไทย อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ผูกพันทางเชื้อชาติ สายเลือด และทางวัฒนธรรมร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับชาวไทยใหญ่มายาวนาน มีการรับวัฒนธรรมและปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ โดยยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ได้เป็นอย่างดี พบการใช้ภาษาปะโอทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มชนของตน และในทุกวันสำคัญตามประเพณีต่าง ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอจะพร้อมใจกันแต่งกายด้วยชุดประจำชาติพันธุ์ที่สะท้อนตำนานความเชื่อในอดีตที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ปะโอมีพ่อเป็นวีรจนาและมีแม่เป็นนาคหรือพญานาค โดยวิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอจะมีความผูกพันกับความเชื่อที่ให้ความสำคัญกับศาสนาหลักและเชื่อมโยงกับประเพณีและพิธีกรรม ดังนั้น ศาสนาและความเชื่อจึงมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ สอดคล้องกับ (IndavamsaPhrasamuh, et al., 2019, pp.395-396) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอเป็นชาติพันธุ์เก่าแก่ในประเทศไทย มีประวัติศาสตร์ด้านเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อเป็นของตนเอง มีการนำเอาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาสร้างอัตลักษณ์และปฏิบัติภายในกลุ่มตน ที่หมายถึง ภาษา การแต่งกาย การดำรงชีวิต พิธีกรรมศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอสืบต่อมาผ่านอิทธิพลทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องพุทธและผีและพิธีกรรมทางการเกษตร แม้ต้องย้ายถิ่นฐานมาอยู่ภาคเหนือของไทยก็ยังคงนำหลักจารีตประเพณีของตนมาด้วย และจากวัตถุประสงค์ข้อ 2. เพื่อศึกษาคำความรู้นทางดนตรีในมิติทางสังคมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ปะโอ สามารถอภิปรายผลได้ว่า เครื่องดนตรีกะหย่าที่พบในกลุ่มชนชาติพันธุ์ปะโอ ผู้วิจัยสันนิษฐานและสรุปได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากชนชาติตะวันตก จากการศึกษาประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ ระบบเสียงและวิธีการบรรเลง มีความคล้ายคลึงกับเครื่องดนตรีที่ชื่อว่า คอนเซอร์ตินา (Concertina) ของตะวันตก ซึ่งจากการติดต่อปฏิสัมพันธ์และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เกิดการหยิบยืม จดจำ ลอกเลียนแบบ และนำมาเป็นของตน การสันนิษฐานดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อมูลจาก (Wikipedia, 2021) กล่าวถึง คอนเซอร์ตินาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเครื่องดนตรีแอคคอร์ดียน (Accordion) และฮาร์โมนิกา (Harmonica) ในปี ค.ศ. 1829 เซอร์ ชาร์ล วีตสโตน (Sir Charles Wheatstone) ผู้ประดิษฐ์คิดค้นคอนเซอร์ตินาแบบอังกฤษมีระบบเสียงแบบโครมาติก (Chromatic scale) ต่อจากนั้นมา 5 ปี ค.ศ. 1834 คาร์ล ฟรีดริช อัลลิก (Carl Friedrich Uhlig) ผู้ประดิษฐ์คิดค้นคอนเซอร์ตินาแบบเยอรมันและได้พัฒนาเพิ่มเติมเป็นลูกผสมแบบแองโกล-เยอรมัน (Anglo-German concertina) ที่มีบันไดเสียงแบบไดอาโทนิค เมเจอร์ (Diatonic major scale) รูปร่างมีขนาดเล็กกะทัดรัด สะดวกแก่การพกพา เล่นง่ายราคาไม่แพง เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในประเทศอังกฤษ ไอร์แลนด์ และอเมริกาเหนือ ในกลุ่มชนชั้นกลาง ชนชั้นแรงงานและชาวบ้านนำไปบรรเลงร่วมกับวงดนตรีพื้นบ้าน รวมถึงบรรเลงในกลุ่มกองทัพทางทหาร ผู้อพยพและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งจากการศึกษาประวัติและการวิเคราะห์เรื่องระบบเสียงของคอนเซอร์ตินา และสอดคล้องกับ (Helena Simonett 2012, pp.247, 316) กล่าวว่า คอนเซอร์ตินาแบบแองโกล-เยอรมัน นิยมนำบรรเลงสำหรับผู้คน

ในท้องถิ่นและผู้อพยพ โดยส่วนใหญ่คอนเซอร์ตินาแบบเยอรมันจะมีขนาดใหญ่กว่าคอนเซอร์ตินาแบบอังกฤษ และใช้ระบบไดอาโทนิค (Diatonic scale) ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่าคหยาที่พบในกลุ่มชนชาติพันธุ์ปะโอมีระบบเสียงลักษณะเดียวกับคอนเซอร์ตินาแบบแองโกล-เยอรมัน ส่วนเครื่องดนตรีโถ่ง เม่ ขวา, ม่อง, แซ่, ซึง และ กังสดาลของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากเครื่องดนตรีของชาวไทใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอมาอย่างยาวนาน บทบาทหน้าที่ทางดนตรี เครื่องดนตรีของชาติพันธุ์ปะโอมีบทบาทหน้าที่ใช้ประกอบงานบุญงานประเพณี เพื่อความบันเทิงภายในกลุ่มชนของตน มีความสอดคล้องกับ Wattanapiphat (2009, pp.14-17, quoted in Thitiwattana, 1980) กล่าวถึงแนวความคิดของมาลิโนฟสกีตามทฤษฎีการหน้าที่นิยมว่า วัฒนธรรมตอบสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกบุคคล ได้แก่ ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน ความต้องการด้านสังคม และความต้องการด้านจิตใจ และนอกจากเพื่อความบันเทิงแล้ว ชาวปะโอเชื่อว่าดนตรีทำหน้าที่เป็นสื่อกลางกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เสียงของดนตรีเป็นเสียงมงคล ใช้ประกอบพิธีกรรมและใช้เพื่อเฉลิมฉลองในงานบุญประเพณี มีความสอดคล้องกับ (Nakrob, 2009, pp.101-103) ที่กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของดนตรีพื้นบ้านและดนตรีชาติพันธุ์ว่า ดนตรีมีบทบาทหน้าที่เพื่อใช้ประกอบการเฉลิมฉลอง (Celebrated Music) และดนตรีมีบทบาทหน้าที่เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรม (Ritual Music) ที่มีความเชื่อว่าดนตรีจะเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องต้นได้ นอกจากนี้วัฒนธรรมประเพณีของชาวปะโอมีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ผ่านการแสดงออกด้วยการพร้อมใจกันแต่งกายชุดประจำชาติพันธุ์ของตน มีการแสดงดนตรีในวันทางวันสำคัญตามศาสนาและงานประเพณีต่าง ๆ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนให้สามารถดำรงคงอยู่ต่อไปภายใต้บริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่มีพลวัตการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสทุนนิยม ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ปะโอรุ่นหลังอาจไม่สามารถสืบค้นวัฒนธรรมของบรรพบุรุษของตนได้ และอาจละทิ้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตน ส่งผลให้ความสำนึกในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสูญหายหรือถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมได้ ดังนั้น ผู้นำชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอในประเทศไทยจึงมีการสร้างอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอของตนผ่านกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในงานประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยนำดนตรีและบทเพลงเป็นสื่อกลางในการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโออย่างมีนัยยะสำคัญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Kabpira (2015, p.18) กล่าวถึง การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เป็นการปกป้อง อนุรักษ์สืบสานหรือเพิ่มพูนวัฒนธรรมที่มีอยู่ผ่านการผลิตซ้ำจนเกิดการยอมรับร่วมกัน เพื่อแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวและสร้างความแตกต่างระหว่างกลุ่มชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยเผยแพร่องค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรีชนชาติพันธุ์ปะโอ เพื่อเป็นข้อมูลความรู้แก่สังคม เพื่อสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมชนชาติพันธุ์ปะโอและสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น

2. นำองค์ความรู้ทางเครื่องดนตรีคะหย้าไปสร้างสรรค์ต่อยอดนำไปบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นและนำองค์ความรู้ทางดนตรีในทำนองประเภทบทเพลงเหง้าแตกและเหง้าแก่ไปใช้ประพันธ์เพลงในลักษณะอื่น
3. ดำเนินการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีของชนชาติพันธุ์หรือดนตรีพื้นบ้านในทั่วทุกภูมิภาคข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
1. ควรมีการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ทางดนตรีและบทเพลงของชนชาติพันธุ์ปะโอในพื้นที่อื่นหรือในประเทศอื่นเพิ่มเติม
2. ควรมีการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องดนตรีคะหย้าและเครื่องดนตรีของชนชาติพันธุ์อื่น
3. ควรมีการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีคอนเซอร์ตินาเพิ่มเติม

References

- Indavamso Phrasamuh, A., Phrakhrusiriborromathatpitak, Phutthaart, A. & Laping, U. (2019, July-December). Buddhism with Pa-O ethnic construction identity. **Journal of Buddhist Studies**, 10(2), 393-413. [In Thai]
- Jitwiriyanont, S. (2015). Citation tones and tonal coarticulation in Pa-O continuous speech. Doctoral thesis, Chulalongkorn University. [In Thai]
- Kabpira, S. (2015). The inheritance of Northeastern Thai people's identity in Saton sub-district community, Soi Dao district, Chanthaburi province. Master's thesis, Rambhai Barni Rajabhat University. [In Thai]
- Kaettaed, B. (2005). Dawn "Shan" story's legend "Thai". Bangkok : Lakpim. [In Thai]
- Nakrob, S. (2014). **Ethnomusicology**. Bangkok : Kasetsart University Press. [In Thai]
- Paeseng, S. (2020, April-May). Search fine the Pa-O in Chiang Kham In **Newsletter online**. [Online]. Available : <https://www.sac.or.th/main/th/article/detail/129> [2020, August 6]. [In Thai]
- Simonett, H. **The Accordion in the Americas: Klezmer, Polka, Tango, Zydeco, and More!**. [Online]. Available : <https://en.wikipedia.org/wiki/Concertina> [2022, May 4].
- Thitiwattana, P. (1980). **Social System Analysis**. Bangkok : Kasetsart University. [In Thai]
- Wattanapiphat, K. (2009). An application of the Phin and Vote musical instruments of Mongkol Utok for playing with western musical instruments. Master's thesis of Ethnomusicology, Kasetsart University. [In Thai]
- Wikipedia. (2021). **Concertina**. [Online]. Available : <https://en.wikipedia.org/wiki/Concertina> [2021, August 6].



การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไผ่ของชุมชนบ้านผาตูป อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

The Participatory Management in Bamboo Resources at Ban Phatub

Community Amphur MuangNan, Nan Province

ภก วุฒิสวัสดิ์*

Pok Wudthisawas

ธานินทร์ คงศิลา**

Tanin Kongsila

Received : April 19, 2021

Revised : June 11, 2021

Accepted : March 18, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไผ่ของชุมชนบ้านผาตูป อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนบ้านผาตูป อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในมิติด้านต่าง ๆ และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบรวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรป่าไผ่โดยคนในชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากรท้องถิ่นที่ใช้ร่วมกันในป่าชุมชนมาอย่างยาวนาน โดยทำการออกแบบสอบถามประชาชนบ้านผาตูปจำนวน 143 คนครัวเรือน และทำการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยในชุมชนข้างเคียงที่มีอาณาเขตโดยรอบติดกับชุมชนบ้านผาตูปจำนวน 80 ราย รวมถึงการจัดเวทีสัมมนาเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไผ่เจ้าหน้าที่ในส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และผู้รู้ (Key Informants) รวมจำนวน 13 ราย พบว่า บริบททางกายภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านผาตูปที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไผ่รวมถึงองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ของชุมชน หน่วยงาน องค์กรซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้เกิดศักยภาพต่อการจัดการทรัพยากรป่าไผ่ของชุมชน และสามารถสร้างต้นแบบให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนที่อาศัยโดยรอบ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม / การจัดการ / ทรัพยากรป่าไผ่/ ชุมชนบ้านผาตูป

*นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาเกษตรเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Philosophy Program Tropical Agriculture, Kasetsart University

**อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Lecturer at Kasetsart University

ABSTRACT

The Research on participation in bamboo forest resources management of Ban Phatub, Mueang Nan District, Nan province. Purpose to study of context at Ban Phatub, Mueang Nan District, Nan Province in each dimensioned for analysis the factors influence on management in bamboo resources. The finding outs were determined with 143 questionnaires with the households at Ban Phatub and the interview was methodology for 13 key informants who are the stakeholders in bamboo resources involve with 80 villagers who surrounding to national park of Ban Phatub. Including a forum for in-depth interviews with community leaders, group leader involved in bamboo resources local officials, government agencies and key informants a total of 13 person, found that the geographical, physical in economics social and environment of Ban Phatub, that sectors can be supplement to participate in bamboo resources in addition, the relatively factors in existing of Ban Phatub village such as the bureau of government, local officer where surrounding Phatub community, there are able to support the performance of bamboo resources management model.

Keywords : Participation / Management / Bamboo Resources / Ban Phatub Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการบุกรุกทำลายป่าซึ่งมีมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นปัญหาระดับประเทศ ทำให้บางพื้นที่กลายเป็นป่าเสื่อมโทรม รวมถึงทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งหน่อและลำไผ่ถูกนำไปใช้อย่างไม่มีระเบียบและเป็นไปในแนวทางที่ไม่เหมาะสม Chrermrap (2014) ทำให้เกิดผลกระทบในหลายด้านจากปัญหาระดับท้องถิ่นซึ่งเกิดขึ้นในหลายชุมชนที่มีป่าเป็นแหล่งพึ่งพิงและไม้ไผ่เป็นทรัพยากรที่เริ่มหายากขึ้นจนในที่สุดเกิดการคุ้มครอง ป้องกันไม้ไผ่ ตามกฎหมาย พระราชบัญญัติคุ้มครองป่าเพื่อป้องกัน สงวน อนุรักษ์ รวมถึงได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าของตนเองและนโยบายได้กระจายไปสู่ส่วนปกครองท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 รวมถึงพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พบว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 The Eighth National Economic and Social Development Plan (1977) กล่าวถึงการบริหารจัดการท้องถิ่นซึ่งรัฐมีการส่งเสริมโดยสนับสนุนมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการสงวน รักษาและใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพหลายๆพื้นที่ให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาชน จึงหาแนวร่วมในการสร้างความร่วมมือกัน ผลักดันนโยบายให้ชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญในด้านการจัดการทรัพยากรรวมถึงสิ่งแวดล้อมให้เกิดความต่อเนื่องเช่นเดียวกันในจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ต้นน้ำที่ยังคงมีสภาพป่าไม้กระจายอยู่อย่างสมบูรณ์จากข้อมูล Tamphatub National Park Office (2019) ชุมชนผาตูปมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับไผ่เป็นเวลานานกว่า 300 ปี ต่อมา กรมป่าไม้ได้มีประกาศเขตวนอุทยานแห่งแรกของจังหวัดน่าน และเป็นผืนป่าที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง

ซึ่งเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวของพื้นที่ตำบลผาสิงห์ ในปี พ.ศ. 2521 ครอบคลุมพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมด 521 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 7 บ้านผาตูบ ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ปัจจุบันชุมชนได้มีการขยายตัวในด้านต่างๆ จนตำบลผาสิงห์มีความเจริญเป็นชุมชนเมือง และส่งผลทำให้สภาพพื้นที่ป่าไม้รวมถึงลักษณะการใช้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางตามไปด้วยป่าชุมชนได้เป็นผืนป่าที่สำคัญซึ่งประชาชนสามารถเข้าไปใช้และมีการสร้างเป็นระเบียบ กติกา ที่ประชาชนในหมู่บ้านวางไว้ร่วมกันเนื่องจากป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารที่คนในชุมชนทุกเพศ ทุกวัยได้รับผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่ออาหาร ยาสมุนไพร แปรรูปจักสาน อีกทั้งยังนำไปเป็นเชื้อเพลิง ต่อมาคนในชุมชนเริ่มใช้ป่าเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน เนื่องจากป่าชุมชนเป็นศูนย์รวมของความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งป่าไม้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่พืชพรรณรวมถึงสภาพแวดล้อมในป่าชุมชน จะเห็นว่าผลผลิตที่เกิดจากป่าชุมชนจึงมีทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการเข้าป่าชุมชนเพื่อนำผลผลิตป่าไม้มาใช้เพื่อยังชีพ ประชาชนเริ่มเห็นการสร้างมูลค่าและเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปหน่อไม้ ลำไย จนเกิดเป็น การสร้างธุรกิจและกลายเป็นที่นิยมของผู้อุปโภคและบริโภค เกิดรายได้เข้าสู่ชุมชนได้ตลอดทั้งปี ความเจริญเติบโตยังส่งผลกระทบต่อวิถีในการดำรงอยู่ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมรวมถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นมิติที่ถูกให้ความสำคัญอย่างมากและสร้างแรงจูงใจให้ตระหนักรู้ร่วมกันอนุรักษ์หากชุมชนยังไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมรับมือ และไม่ได้วางแผนในอนาคตในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้ไม่เพียงป่าไม้ที่เหลืออยู่กลางชุมชนจะหมดไปยังจะส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ติดตามมาการศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของบ้านผาตูบ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน จึงมีความสำคัญที่ต้องอาศัยคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาเพราะเนื่องจากคนในชุมชนเป็นผู้อาศัยในพื้นที่และเป็นผู้มีอิทธิพลที่จะผลักดันให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้ดีที่สุด ซึ่งชุมชนมีความกระตือรือร้น มีความเข้มแข็ง และผู้นำ รวมถึงสมาชิกให้ความร่วมมือมีความพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ย่อมจะเสริมสร้างชุมชนให้มุ่งไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อหาแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมจะทำให้คนในชุมชนเกิดการตัดสินใจที่ดี ลดต้นทุนและสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมซึ่งชุมชนจะเกิดการพึ่งพาตนเองและเข้มแข็งเป็นแนวทางไปสู่ความยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของบ้านผาตูบ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยคนในชุมชนบ้านผาตูบ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านผาตูบ

ที่ตั้งและอาณาเขต

ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ Office of Permanent Secretary. (2019) แสดงที่ตั้งตำบลผาสิงห์ หมู่ที่ 7 มีพิกัดที่ 683103E, 2085619 N บนทิศเหนือ จังหวัดน่าน ห่างจากอำเภอเมืองน่าน

เป็นระยะทาง 8 กิโลเมตร โดยเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2549 ตำบลผาสิงห์ มีพื้นที่ 87 ตารางกิโลเมตร หรือ 54,375 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 9 หมู่บ้าน

อาณาเขต

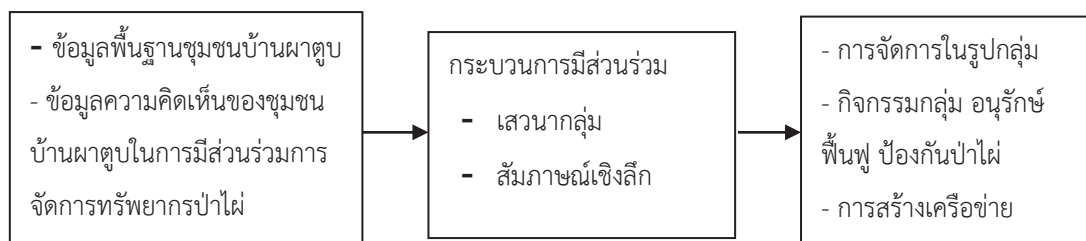
ทิศเหนือ	ติดต่อ ตำบลบ่อ อำเภอมืองจังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดต่อ เขตเทศบาลเมืองน่านและตำบลไชยสถาน จังหวัดน่าน
ทิศตะวันออก	ติดต่อ อำเภอมืองจ้ง จังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก	ติดต่อ ตำบลสะเนียน อำเภอไชยสถาน จังหวัดน่าน

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ตำบลผาสิงห์โดยภาพรวม เป็นพื้นที่ตอน ลาดชัน และสภาพเป็นภูเขาที่มีพื้นที่ประมาณ 87 ตารางกิโลเมตร หรือ 54,375 ไร่ โดยแยกได้ดังรายละเอียด ดังนี้

พื้นที่ป่า	จำนวน 3,670 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 6.75
พื้นที่ทำนา	จำนวน 658 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 1.21
พื้นที่ที่อยู่อาศัย	จำนวน 4,046 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 7.44
พื้นที่ทำไร่	จำนวน 7,129 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 13.11
พื้นที่พืชผัก	จำนวน 261 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 0.48

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed method) มีการออกแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ และมีการสัมภาษณ์เชิงลึกรวมถึงการเสวนากลุ่มเพื่อให้ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนบ้านผาตูบจำนวนทั้งหมด 143 ครัวเรือน เพื่อเพิ่มความแม่นยำให้แก่ข้อมูล จึงสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยโดยรอบชุมชนบ้านผาตูบ จำนวน 80 รายและสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไผ่ ผู้รู้ รวมถึงเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ จำนวน 13 ราย

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านผาตูบ

ที่ตั้งและอาณาเขต

ข้อมูลองค์ของการบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ Office of Permanent Secretary. (2019) แสดงที่ตั้งตำบลผาสิงห์ หมู่ที่ 7 มีพิกัดที่ 683103E, 2085619 N บนทิศเหนือ จังหวัดน่าน ห่างจากอำเภอเมืองน่าน เป็นระยะทาง 8 กิโลเมตร โดยเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2549 ตำบลผาสิงห์ มีพื้นที่ 87 ตารางกิโลเมตร หรือ 54,375 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 9 หมู่บ้าน

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองจังหวัดน่าน

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตเทศบาลเมืองน่านและตำบลไชยสถาน จังหวัดน่าน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเมืองจันท์ จังหวัดน่าน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลสะเนียน อำเภอไชยสถาน จังหวัดน่าน

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ตำบลผาสิงห์โดยภาพรวม เป็นพื้นที่ตอน ลาดชัน และสภาพเป็นภูเขาที่มีพื้นที่ประมาณ 87 ตารางกิโลเมตร หรือ 54,375 ไร่ โดยแยกได้ดังรายละเอียด ดังนี้

พื้นที่ป่า จำนวน 3,670 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 6.75

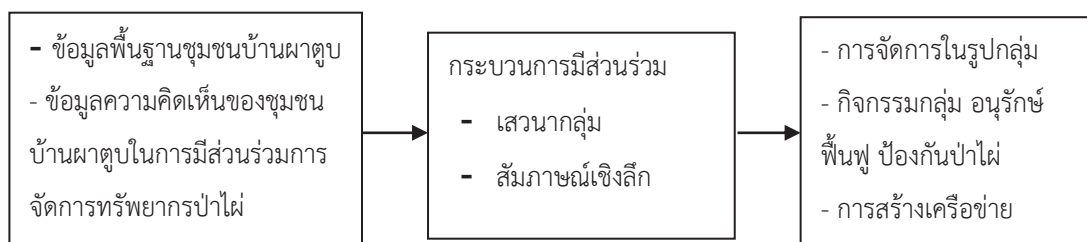
พื้นที่ทำนา จำนวน 658 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 1.21

พื้นที่ที่อยู่อาศัย จำนวน 4,046 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 7.44

พื้นที่ทำไร่ จำนวน 7,129 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 13.11

พื้นที่พืชผัก จำนวน 261 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 0.48

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามของกลุ่มประชาชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของประชาชนบ้านผาตูบ และสภาพความเป็นอยู่และวิถีวัฒนธรรมรวมถึงองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไผ่ของชุมชน มีการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบบริบทชุมชน ป่าไผ่ และความมีอยู่ของชุมชน โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน มีลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน ป่าไผ่ ของบ้านผาตูบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของประชาชนของบ้านผาตูบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไผ่

แบบสอบถามได้ทำการทดสอบแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด โดยการทดสอบค่า Cronbach's Coefficient เท่ากับ 0.80 ส่วนของแบบสัมภาษณ์ได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบสอบถามฉบับนี้ มีค่า IOC ระหว่าง 0.65-1.00 โดยทำการทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ชุด เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อคำถามแล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ในการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมพร้อมผู้ช่วยวิจัยจำนวน 3 ราย โดยเก็บรวบรวมประชาชนบ้านผาตูบ หมู่ที่ 7 มีจำนวน 143 ครัวเรือน และประชาชนที่อาศัยโดยรอบชุมชนจำนวน 80 ราย ในช่วงเดือนมกราคม-สิงหาคม 2563

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป บริบทชุมชน ป่าไผ่โดยข้อมูลเชิงพรรณนาและข้อมูลองค์ประกอบของชุมชนที่เป็นปัจจัยต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไผ่ โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาบริบทชุมชนบ้านผาตูบทั้งทางด้านภูมิศาสตร์กายภาพ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนบ้านผาตูบเป็นชุมชนที่มีการพึ่งพาป่าไผ่มาตั้งแต่อดีต มีป่าไผ่แวดล้อมชุมชน ซึ่งปัจจุบันมีการจำแนกขอบเขตป่าอย่างชัดเจนโดยเขตอนุรักษ์ห้ามบุคคลเข้าไปใช้สอย ส่วนป่าชุมชนประชาชนสามารถเข้าไปใช้สอยได้ตามกฎระเบียบที่วางไว้ร่วมกันจากที่ชุมชนบ้านผาตูบมีการใช้สอยไผ่เพื่อยังชีพและเป็นสินค้าแลกเปลี่ยนต่อมาปริมาณความต้องการผลิตภัณฑ์ไผ่ที่เพิ่มขึ้นจึงเกิดเป็นธุรกิจและอุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไผ่เกิดเป็นการสร้างมูลค่าและรายได้หมุนเวียนแก่ชุมชนบ้านผาตูบได้เกิดการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ และมีการลงทุนในชุมชนอย่างเป็นระบบนอกจากนั้นมีการจัดสรรไม้เพื่ออนุรักษ์พื้นที่และเพื่อพัฒนาด้านต่างๆ ควบคู่กันไปจึงเกิดเป็นมาตรการนโยบายสำคัญในการจัดการทรัพยากรป่าไผ่ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของบ้านผาตูบที่ถูกใช้เป็นแนวทางตามลักษณะพิเศษของพื้นที่โดยมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายโดยรูปแบบมีความเป็นทางการมากขึ้นมี

กลุ่ม รายได้ และสถานภาพทางสังคมเพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่สอดคล้องตรงประเด็นและยังประสิทธิผลให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนเอง พบว่า ชุมชนบ้านผาตูบมีประกอบอาชีพภาคการเกษตร ร้อยละ 81 ประชากรเพศชายร้อยละ 47.55 เพศหญิงร้อยละ 52.45 จะเห็นว่าในชุมชนมีผู้นำกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่มีผู้หญิงเป็นผู้นำและมีบทบาทมากขึ้น และประชากรที่มีช่วงอายุระหว่าง 50 -59 ปี ร้อยละ 48 มากที่สุด ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ส่วนช่วงอายุที่ต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 10 น้อยที่สุดที่สามารถเข้าร่วมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินกิจกรรมที่ขับเคลื่อนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยกลางคนที่เข้าร่วม ส่วนเยาวชนในชุมชนยังมีอยู่น้อย รายได้ของชุมชนที่ได้รับจากการจำหน่ายทั้งหน่อไม้และลำไย ร้อยละ 48.95 ที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือนซึ่งเกิดรายได้หมุนเวียนขึ้นในชุมชน

5. ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้พบว่า ร้อยละ 33 ชุมชนร่วมมือกับทางภาครัฐในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 23 กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นในด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ได้แก่ การปลูกป่าทดแทน การสร้างฝายชะลอน้ำ ลดเลิกการเผาป่า เป็นข้อมูลชี้ความต้องการของประชาชนส่วนหนึ่งที่แสดงความเห็นต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในลักษณะของการเข้าร่วม ระดับของการเข้าร่วม ความถี่ที่จะเข้าร่วมรวมถึงกิจกรรมที่ประชาชนต้องการจะเข้าร่วม ใช้เป็นกระบวนการที่จะขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วมและชักนำคนในชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมกันผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมมีความสอดคล้องภายใต้บริบทชุมชนบ้านผาตูบในมิติด้านต่างๆ และเกิดการเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายที่สามารถสร้างพันธกิจร่วมกัน

6. จากการศึกษาบริบทด้านสังคม ในด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ซึ่งประชาชนบ้านผาตูบยังมีความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมานานสถานที่ต่างๆ ในชุมชนได้เชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมเข้าไว้ร่วมกัน สถานที่สำคัญซึ่งเป็นศูนย์รวมคนในชุมชน ได้แก่ ถ้าผาตูบ ป่าไผ่ แหล่งน้ำ ดอยผาตูบดังจะเห็นว่าการเกิดความเข้มแข็งของคนในชุมชนซึ่งเกิดมาจากการเกื้อกูลกันเป็นรากฐานสำคัญเป็นส่วนให้เกิดการดำเนินการร่วมกันที่จะไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ของชุมชน

7. การจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ ดังภาพที่ 3 เป็นส่วนที่สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยคนในชุมชนรวมถึงสมาชิกของกลุ่มสามารถดำเนินงานผ่านกิจกรรมที่สนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่สามารถร่วมมือในกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละด้าน



ภาพที่ 3 การจัดตั้งกลุ่มที่มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้

8. การจัดตั้งกลุ่มโดยคนชุมชนเป็นการสร้างรากฐานให้ชุมชนบ้านผาตบเกิดความสามัคคีและยังสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น พบว่า กลุ่มที่มีอยู่ของชุมชนบ้านผาตบมีด้วยกัน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มจักสาน และกลุ่มอนุรักษ์ป่าและไฟ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการประสานงานกันและสามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานอย่างสอดคล้องภายใต้ประชาชนผู้อาศัยป่าไฟร่วมกันในพื้นที่มาอย่างยาวนาน

9. จากการศึกษาองค์ประกอบในแต่ละด้านที่มีความหลากหลายของชุมชนจะเป็นการเสริมแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไฟของชุมชนมากที่สุด ดังจะเห็นว่า ภาคส่วนที่มีบทบาทสนับสนุนการจัดการทรัพยากรป่าไฟอย่างมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนภาครัฐ มีนักวิชาการของสำนักงานวนอุทยานถ้ำผาตบ ที่เป็นผู้ให้แนวนโยบายและองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรป่าไฟ ผ่านการอบรมและเป็นผู้เรียนรู้ให้แก่ชุมชน ส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์มีนักพัฒนาชุมชนในการสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรป่าไฟ โดยให้การอบรมเรื่องการอนุรักษ์ พันธุ์ ผ่านกิจกรรมการปลูกป่าทดแทน การสร้างฝายชะลอน้ำ การตระเวนป่า ร่วมกับภาคประชาชนโดยมีผู้นำชุมชนและกรรมการหมู่บ้านให้ความร่วมมือประสานงาน ในส่วนประชาชนนอกจากมีความสนใจ เข้าใจปัญหา มีองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรป่าไฟทั้งการจัดการกลุ่ม การจัดการทรัพยากรป่าไฟ และยังมีกองทุนบริหารจัดการอาชีพที่เกี่ยวกับป่าไฟ สร้างนวัตกรรมใหม่เกิดจากการแลกเปลี่ยนขององค์กรต่าง ๆ รวมถึงมูลนิธิ ซึ่งประชาชนให้การยอมรับแนวทางและมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ตลอดเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาจัดการทรัพยากรป่าไฟอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านผาตบสอดคล้องกับการศึกษาของ Banjongsir, et al (2018) ในเรื่องกระบวนการบริหารจัดการน้ำทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมของพื้นที่องค์กรสถาบันระดับท้องถิ่นและภาคประชาชน เป็นการสอบถามประชาชนที่อาศัยลุ่มน้ำ 11 สาขา ละ 40 คน รวม 440 คน แสดงผลข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ เป็นสถิติร้อยละ เพื่อให้ทราบข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ใช้ลุ่มน้ำ ซึ่งมีผลกระทบจากการมีส่วนร่วมในหลายมิติ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกิดประเด็นองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อนำมาวัดค่าการมีส่วนร่วมระดับน้อยไปจนถึงระดับมากที่สุด มีการแปลผลจากค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าไฟของชุมชนบ้านผาตบ ซึ่งมีผลการสอบถามกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับป่าไฟและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 143ครัวเรือน และผู้ที่อาศัยโดยรอบวนอุทยานแห่งชาติผาตบ จำนวน 80 ราย โดยนำผลที่ได้นำมาใช้ในส่วนการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เช่นเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ประเด็นการจัดการทรัพยากรป่าไฟอย่างมีส่วนร่วมในรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนบ้านผาตบสอดคล้องกับการศึกษาของ Wongnaya, et al (2020) ในอนุรักษ์พันธุ์พืชความหลากหลายของแหล่งอาหาร และพันธุ์พืชสมุนไพรของชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

2. การศึกษาการมีส่วนร่วมของหมู่บ้านผาตบต่อการจัดการทรัพยากรป่าไฟ สอดคล้องกับการศึกษาของ Kumsatra (2016) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: ศึกษากรณีตำบลช่องสะเดา อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น และดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อกำหนดวิถีชีวิตของตนเองโดยรัฐ

ให้การสนับสนุนตามความจำเป็น ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของ กลุ่มประชากร บ้านผาตูบ เห็นด้วย ร้อยละ 100 ที่จะมีการรวมกลุ่มการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ทำให้รับรู้ร่วมกันของชุมชนว่าการรวมกลุ่ม เป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่แนวทางการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งคนในชุมชน บ้านผาตูบยังให้ความสำคัญและเห็นว่าการใช้ชีวิตของชุมชนเกี่ยวข้องกับป่าและป่าไม้ มากที่สุด ร้อยละ 41.20 ยิ่งทำให้เห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่มีการใช้สอยร่วมกันในชุมชนจะเกิดประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยคน ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและอนุรักษ์ทั้งทรัพยากรป่าไม้รวมถึงวิถีวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมและสอดคล้องการศึกษา ของ Wongbooncha (2020) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองปัจจัยที่ส่งผลต่อความพอใจ การจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้เกิดหน้าที่ การให้บริการ ประสานงาน และอำนวยความสะดวกให้บรรลุ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนที่สำคัญ เช่น ป่าชุมชนหรือป่าไม้ซึ่งจะสร้างรูปแบบการจัดการ ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนได้ควรจะมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นถัดไป จึงควรที่จะมีแนวทางหรือนโยบายที่จะสนับสนุนคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นการสนับสนุนเยาวชนให้เกิดการตระหนักรู้และเข้าใจบทบาทและความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนทุกคนที่อาศัยภายในชุมชน

2. กลุ่มที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้ควรจะมีการวางแผนกิจกรรมภายในกลุ่มและ กิจกรรมที่เป็นภาพรวมร่วมกันเพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและนำไปสู่การเสนอแผนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐที่ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านผาตูบมีหลายองค์กรที่มีภารกิจในด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดย แต่ละหน่วยงานยังขาดการเชื่อมโยงให้เกิดการเอื้อประโยชน์อย่างสูงสุด หากประชาชนได้มีส่วนที่จะเสนอ แผนโครงการร่วมกับข้อมูลที่ได้จากวิจัยต่อสำนักงานอุทยานถ้ำผาตูบในด้านการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ให้มีความเด่นชัดเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการสร้างรายได้หมุนเวียนแก่ชุมชนโดยความร่วมมือของ ประชาชนในท้องถิ่น และในส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ที่ให้การสนับสนุนแผนพัฒนาท้องถิ่นในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติซึ่งสามารถนำแผนการจัดการไปต่อยอดเพื่อพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจและ สิ่งแวดล้อมรวมถึงมิติต่าง ๆ ให้เกิดความสมดุลต่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและเป็นการลดงบประมาณ ในการจัดทำเวทีประชาคมของท้องถิ่นในแต่ละปี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากพื้นที่ที่ศึกษาวิจัยของชุมชนบ้านผาตูบเป็นแหล่งศูนย์รวมการอนุรักษ์ และความหลากหลาย ในเรื่องความเชื่อวิถีวัฒนธรรมรวมถึงประเพณีที่เก่าแก่ คือ ประเพณีการขึ้นถ้ำผาตูบประจำปี จึงควรที่จะรวม การศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้าไว้ในการศึกษาวิจัยเพื่อครอบคลุมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2. การศึกษาเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไผ่อย่างมีส่วนร่วม นอกจากการใช้หลักบริหารจัดการกลุ่ม และทรัพยากรป่าไผ่แล้วควรที่จะศึกษาหลักการจัดการป่าไม้ ที่มีการสำรวจระบบนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ การสำรวจป่าเพื่อทำการ Inventory ไผ่ในแต่ละชนิดซึ่งจะเรียกว่าสหศึกษาเป็นการศึกษาใน ส่วนสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไปพร้อมกันเรียกว่า สหศึกษา

References

- Banjongsiri, S., et al. (2018). **The Pattern in Water Resources Management by Public Sector Case Study of Nan River Basin**. Sukhothai Thammathirat Open University Nontaburi Province. [In Thai]
- Chermrap, P. (2014). **The Diversity of Biology in Resources Management Pattern of Thailand**. Nonthaburi : Sueb Nakasatian Foundation. [In Thai]
- Cohen., J.M. & Uphoff, N.T. (1980). **Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity**. New York : World Developments.
- Hintoa, B. (2012). **A Participatory Community Patterns about Sustainable Community Forest Management: A Case Study of Tambon Thai-i-boon, Lomsak District, Phetchabun Province**. Faculty Management of Science Pibulsongkram Ratchabat University. [In Thai]
- Koontz, H.D. (1972). **Principle of Management**. New York : Mc Graw-Hill.
- Kumsatra, S. (2016). The Participation of Citizens in Community Forest Conservation : A Case Study of Thambon Chongsado AmphureMuang Kanchanaburi, Kanchanaburi Province. **Journal of Humanities and Social Sciences Rajapruk University**, 1(3), 59-68. [In Thai]
- Office of Permanent Secretary. (2019). **Thambon Pha-Sing Data**. The Local Organization at Thambon Pha-Sing.
- Puangnamgit, J., et al. (2013). The Development in Participatory Forest Community Management : A Case Study of: Tambon Ta Praduk Amphur Mae Ta, Lumphun Province. **Research KMUTT R&D Journal**, 36(2), 215-234. [In Thai]
- Srithanathorn, P. (2013). Innovation Community Forest Management in Local Development: Community Practice, People Participation, and Success of Forest Conservation of Huay-Mae-Hin Community Forest, Ngao District Lampang Province. **Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)**, 5(9), 99-115. [In Thai]

- Tamphatub National Park Office. (2019). **The Data of Tamphatub National Park at Nan Province**. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. [In Thai]
- The Eighth National Economic and Social Development Plan. (1977). **Potential Implement of the Region and Rural Community**. Legislative Institutional Repository of Thailand. Parliament of Thailand. [In Thai]
- Wongbooncha, H. (2020). Second-Order Confirmatory Factor Analysis Affecting Determining Satisfactory for Learning Management in Course of Faculty Management Science. **Journal of Management Science Udonthani Rajabhat University**, 2(6), 105-117. [In Thai]
- Wongnaya. N., Maneerat, T. & Phousamanee, S. (2020). Conservation and Restoration of Food and Herb Diversity of Karen Community in Klonglan National Park, Kampheng Phet. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal**, 26(4), 56-71. [In Thai]